

АГРАРЕН ДОКЛАД 2009

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

През 2008 г. по предварителни данни икономиката на Република България отбелязва относително висок темп на растеж от 6,0%, като данните за най-важните макроикономически показатели показват следното:

- През 2008 г. брутният вътрешен продукт (БВП) възлиза на 66 728 млн. лв. (34 118 млн. евро), като отбелязва ръст от 6,0% спрямо 2007 г.
- Натрупаната инфлация в края на 2008 г. е 7,8%, а средногодишната инфлация – 12,3%;
- Нивото на безработица в края на 2008 г. е 6,3%, като намалява с 0,6% спрямо края на 2007 г., когато е било 6,9%;
- Износът за 2008 г. възлиза на 29 736 млн. лв. (15 204 млн. евро), което представлява 44,6% от БВП, а вносът е 46 551 млн. лв. (23 801 млн. евро) или 69,8% от БВП на страната. Търговското салдо (fob-fob) се влошава с 25,2% (по данни на Българска народна банка (БНБ);
- Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в България за 2008 г. възлизат на 12 809 млн. лв. (6 549 млн. евро), което е 19,2% от БВП при 16 812 млн. лв. (8 596 млн. евро) или 29,7% от БВП за 2007 г.

Таблица I.1.

Основни макроикономически показатели на Република България

Показател	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08
БВП, млрд. лв.	23,8	26,7	29,7	32,4	34,6	38,8	42,8	49,4	56,5	66,7
БВП, млрд. евро	12,2	13,7	15,2	16,6	17,7	19,8	21,9	25,2	28,9	34,1
Ръст на БВП, %	2,3	5,4	4,1	4,5	5,0	6,6	6,2	6,3	6,2	6,0
Инфлация в края на годината, %	6,2	11,4	4,8	3,8	5,6	4,0	6,5	6,5	12,5	7,8
Бюджетен дефицит, (-)/(+), % БВП	+0,2	-0,6	-0,6	-0,6	0,0	+1,7	+3,1	+3,5	+3,5	+3,0
ПЧИ, млн. лв.	1 475	2 104	1 788	2 038	3 618	5 351	6 165	12 169	16 812	12 809
ПЧИ, млн. евро	754	1 076	914	1 042	1 850	2 736	3 152	6 222	8 596	6 549

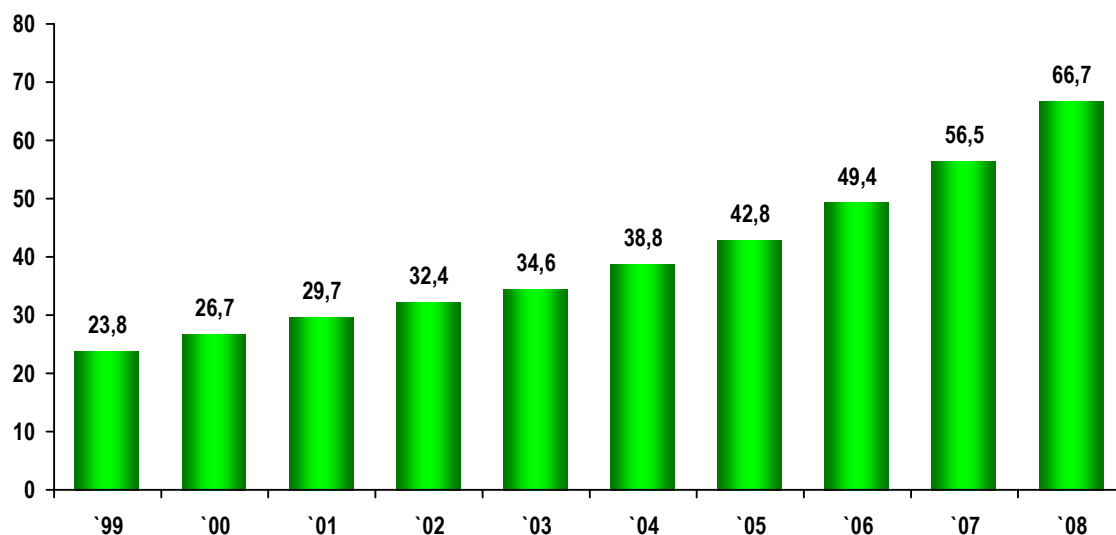
Източник: НСИ, БНБ, МФ

БВП на България през 2008 г. достига 66 728 млн. лв. (34 118 млн. евро), като в реално изражение нараства с 6,0% спрямо 2007 г. На човек от населението се падат 8 753 лв. (4 454 евро).

Наблюдаваният ръст на БВП продължава да изпреварва ръста в ЕС27. През 2008 г. страните от ЕС27 генерират растеж от 0,9% спрямо предходната година. България заема трето място по темп на икономически растеж и е в групата на страните с най-високи темпове на развитие в ЕС.

Фигура I.1.

Размер на БВП за периода 1996 – 2008 г., млрд. лв.

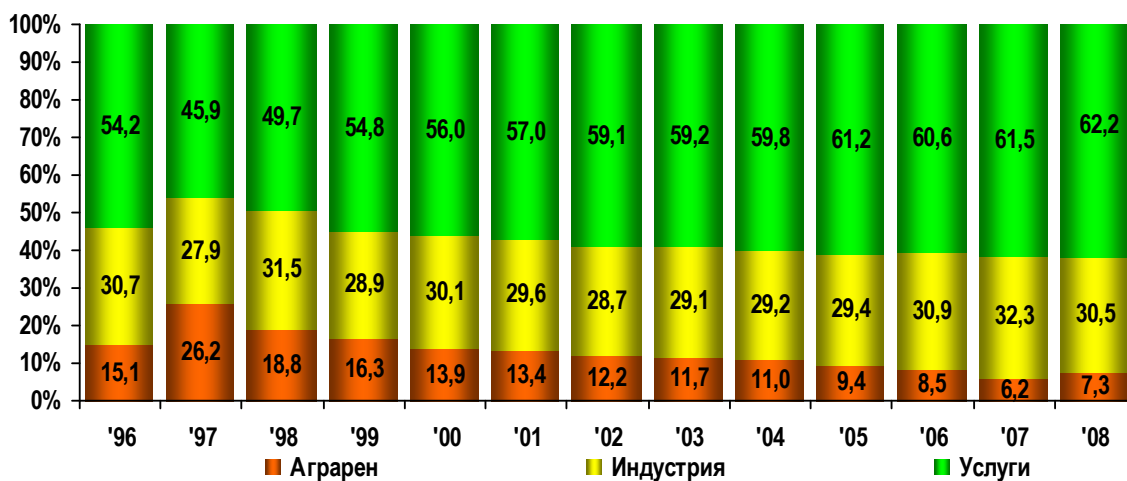
Източник: НСИ

Създадената брутна добавена стойност (БДС) от икономическите дейности в страната през 2008 г. възлиза на 54 851 млн. лв. (28 045 млн. евро) по текущи цени, като отбелязва ръст от 6,1% в реално изражение спрямо БДС, създадена през 2007 г., дължащ се на отделните сектори:

- За индустриалния сектор – 3,0%, като индустрията създава 30,5% от добавената стойност в икономиката;
- За сектора на услугите – 5,9%, като делът му в общата добавена стойност е 62,2%;
- За аграрния сектор – 24,6%, като делът му в добавената стойност е 7,3%.

Фигура I.2.

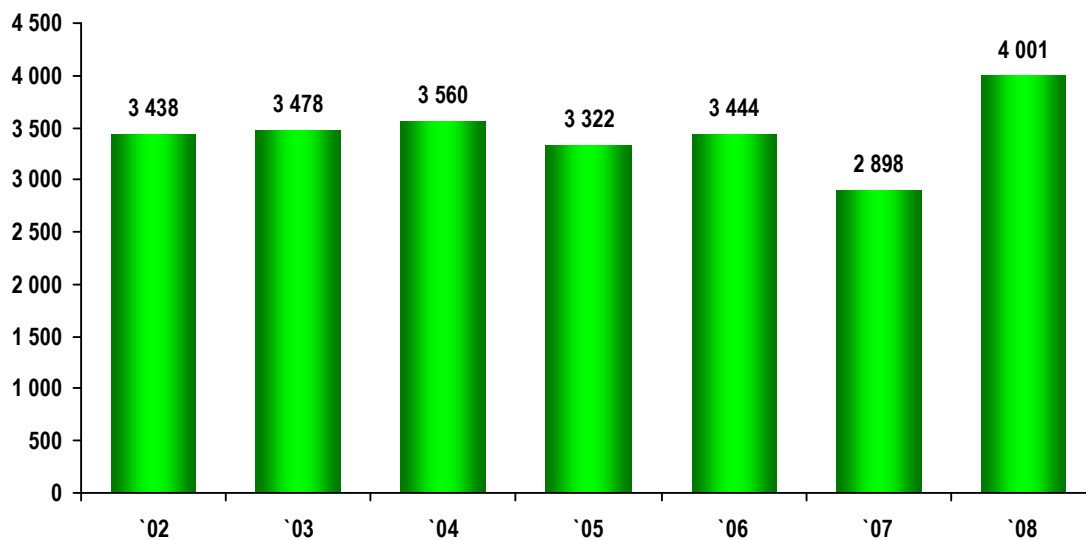
БДС по икономически сектори за периода 1996 – 2008 г., %

През 2008 г. най-голямо увеличение на физическия обем на БДС, създадена в икономиката на страната отбелязва аграрния сектор. От 2 898 млн. лв. (1 482 млн. евро) през 2007 г. БДС в земеделието нараства на 4 001 млн. лв. (2 046 млн. евро) през 2008 г. или отчита ръст на физическия обем на БДС, в сравнение с 2007 г. от 24,6%. Нараства и относителния дял на аграрния сектор в БДС на страната през 2008 г., като успява да възстанови нивата си от предходните години след неблагоприятната 2007 г.

Фигура I.3.

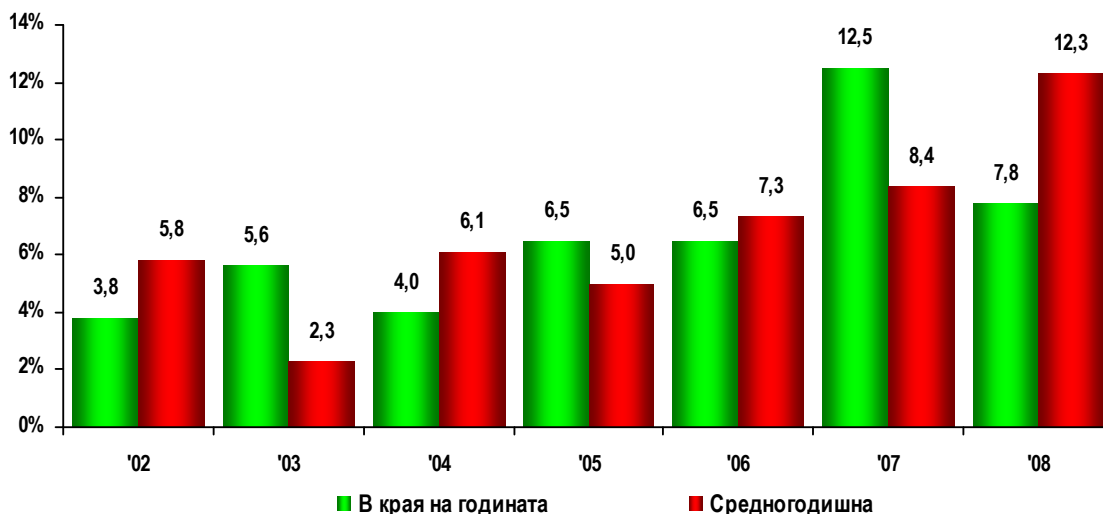
БДС от отрасъл "Селско и горско стопанство" 2002 – 2008 г., млн. лв.

Средногодишната инфлация за 2008 г. е 12,3%, а инфлацията в края на годината е 7,8%. В края на 2008 г. цените на хранителните стоки на годишна база са по-високи с 6,3% спрямо

края на 2007 г., на нехранителните стоки с 6,1%, на услугите с 10,4%, а цените в общественото хранене нарастват с 14,8%.

Фигура 1.4.
Инфлация, %

Източник: НСИ

През 2008 г. в резултат на стабилното икономическо развитие се запазва тенденцията за повишаване на заетостта и намаление на равнището на безработицата в страната.

Според данни на Агенцията по заетостта безработицата в страната е 6,3%, като намалява с 0,6% спрямо края на 2007 г. В бюрата по труда са регистрирани 232 289 безработни, като това представлява намаление с 23 621 души (9,2%).

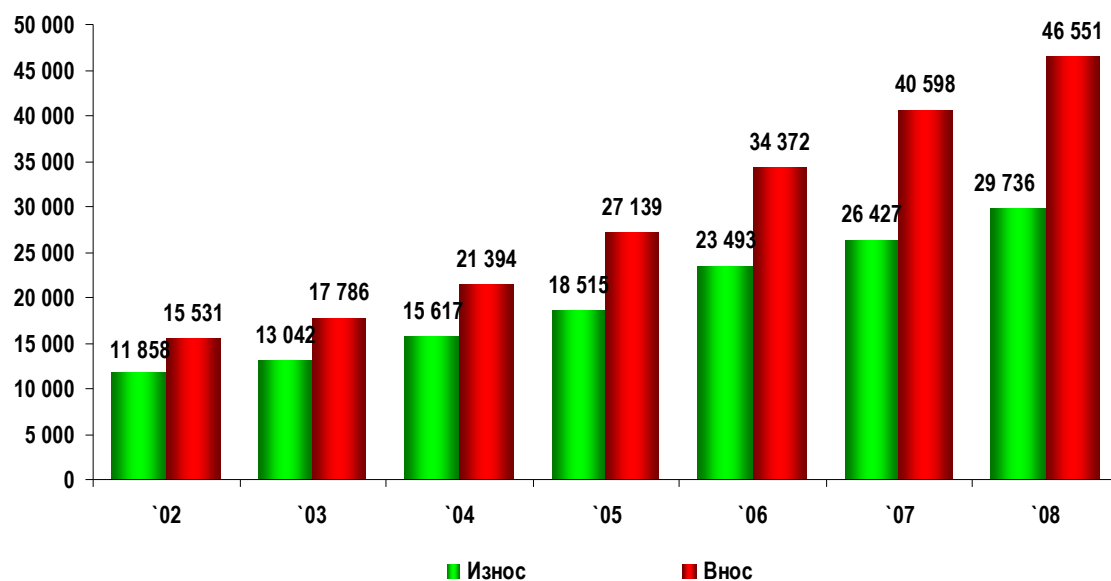
Общият брой на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности през 2008 г. е 2 466 851, докато техният брой през 2007 г. е 2 380 257. Наетите в обществения сектор през 2008 г. са 614 768, от които 11 765 лица са в селското, горското и рибното стопанство.

През 2008 г. средната годишна работна заплата по икономически дейности (обществен и частен сектор) на наетите за страната достига 6 538 лв. (3 343 евро) като нараства в номинално изражение с 26,5% и 12,6% в реално изражение в сравнение с 2007 г. По данни на Националния статистически институт (НСИ) средната годишна заплата в обществения сектор през 2008 г. е общо 7 811 лв. (3 994 евро), а за селското, горското и рибното стопанство 6 314 лв. (3 229 евро).

Според данни на Българска народна банка (БНБ) износът на Република България за 2008 г. възлиза на 29 736 млн. лв. (15 204 млн. евро), което представлява 44,6% от БВП, а вносът е 46 551 млн. лв. (23 801 млн. евро) или 69,8% от БВП на страната.

Фигура I.5.

Износ и внос за периода 2002 – 2008 г., млн. лв.

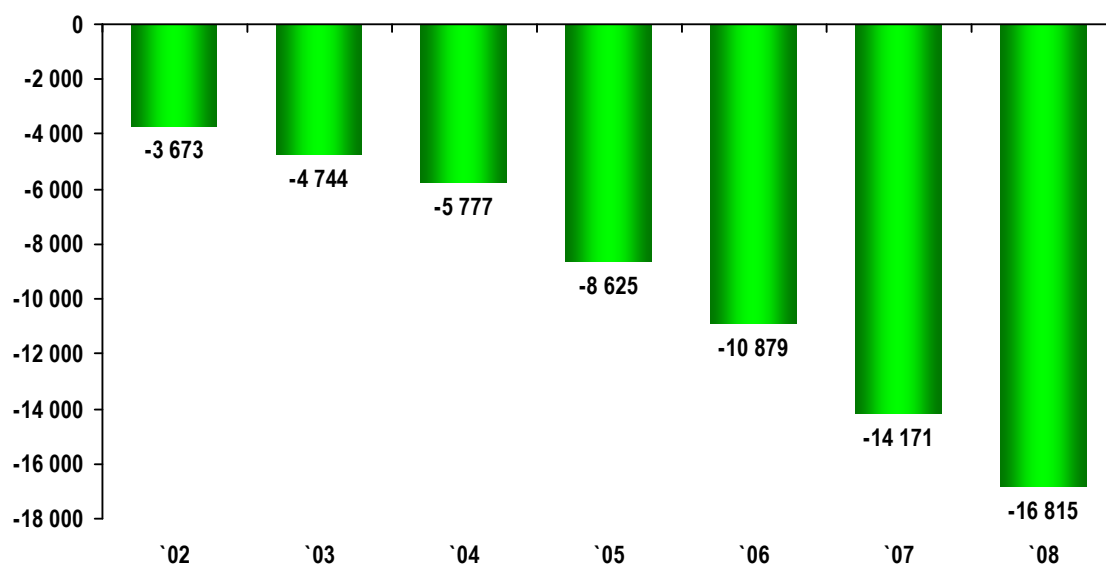
Източник: БНБ

Индексът на физическия обем на износа на стоки и услуги е по-нисък от този на вноса, като продължава да се запазва тенденцията от предходните години темповете на нарастване на вноса да бъдат по-високи от тези на износа. Това довежда и до отрицателно външнотърговско салдо, което се отразява негативно върху текущата сметка на платежния баланс на страната, чийто дефицит за 2008 г. възлиза на 25,4% от БВП при 25,2% за 2007 г.

Търговското салдо на страната през 2008 г. е -16 815 млн. лв. (-8 597 млн. евро) и бележи увеличение спрямо 2007 г., когато е -14 170 млн. лв. (-7 245 млн. евро).

Фигура I.6.

Търговско салдо за периода 2002 – 2008 г., млн. лв.

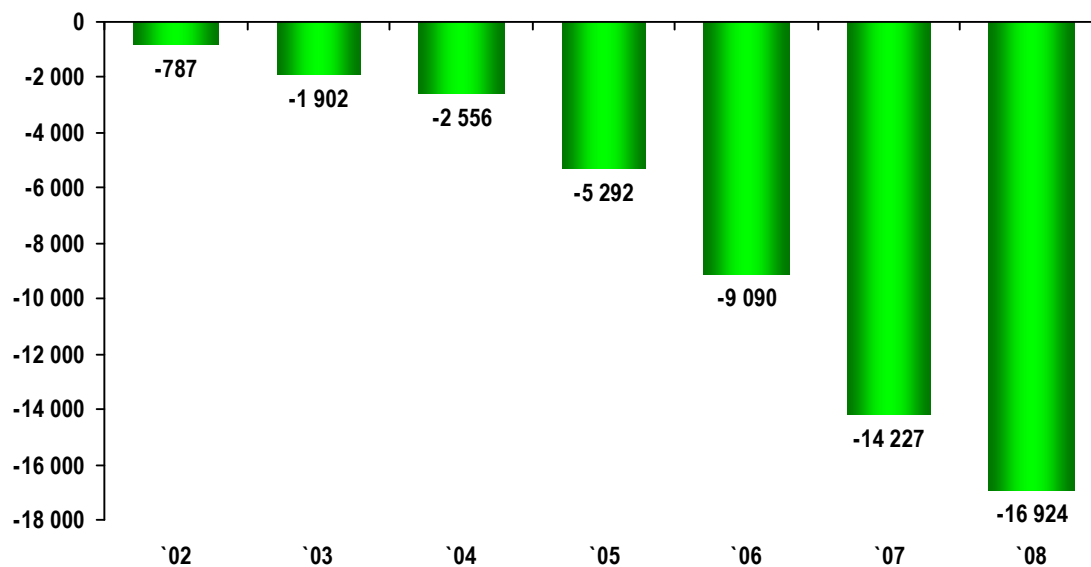
Източник: БНБ

Външнотърговското салдо в търговията със селскостопански стоки бележи значително увеличение спрямо предходната година, като от отрицателна величина през 2007 г. (-200 млн. лв.), а през 2008 г. достига 416 млн. лв.

За 2008 г. текущата сметка има дефицит в размер на 16 924 млн. лв. (8 653 млн. евро), което е -25,3% от БВП при дефицит от 14 227 млн. лв. (7 274 млн. евро) или -25,4% от БВП за 2007 г. През 2006 г. дефицитът по текущата сметка е 9 091 млн. лв. (4 648 млн. евро) или -18,4% от БВП на страната.

Фигура I.7.

Търговска сметка за периода 2002 – 2008 г., млн. лв.

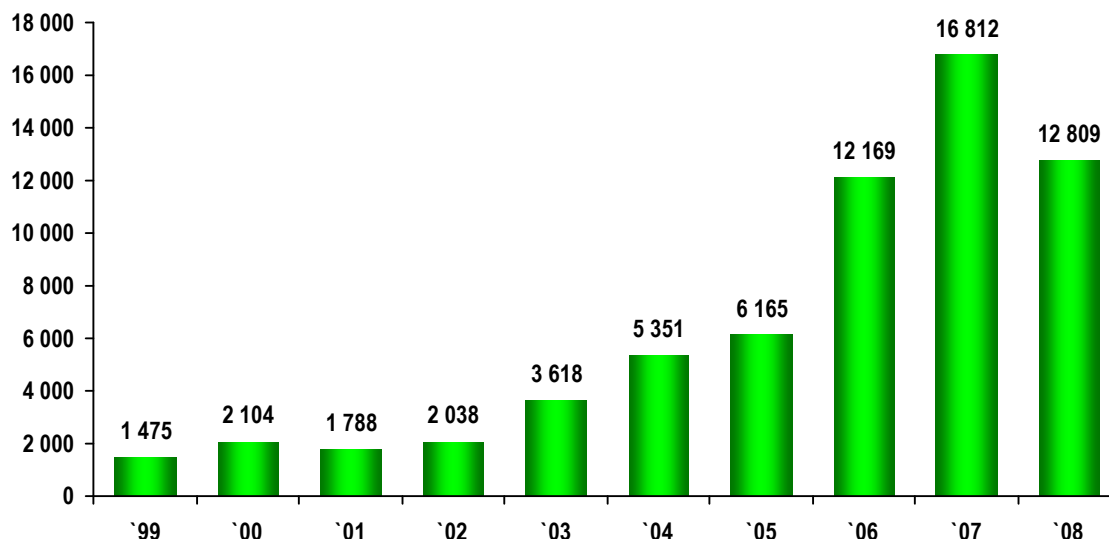
Източник: БНБ

През 2008 г. по предварителни данни разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) са в размер на 28 823,8 млн. лв. (14 737,4 млн. евро), а тези в аграрния сектор – 611,3 млн. лв. (312,6 млн. евро). Придобитите ДМА възлизат на 21 249,4 млн. лв. (10 864,6 млн. евро), от тях в аграрния сектор – 494,8 млн. лв. (252,9 млн. евро). В сравнение с 2007 г. инвестициите в разходи за придобиване на ДМА в аграрния сектор са намалели с 30,8 млн. лв. (15,7 млн. евро), а придобитите – с 54,3 млн. лв. (27,8 млн. евро).

По данни на БНБ за 2008 г. преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) възлизат на 12 809 млн. лв. (6 549 млн. евро), което е 19,2% от БВП.

Фигура I.8.

Преки чуждестранни инвестиции 1999 – 2008 г., млн. лв.

Източник: БНБ

Най-много инвестиции за 2008 г. са привлечени в отраслите “Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнес услуги” (30% от общия обем ПЧИ), “Финансово посредничество” (25%), “Преработваща промишленост” (12%) и “Търговия, ремонт и техническо обслужване” (12%). ПЧИ в селското стопанство, ловното и горското стопанство през 2008 г. са само 1%.

Фигура I.9.

Преки чуждестранни инвестиции по икономически дейности през 2008 г., %

Източник: БНБ

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2008 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2009 Г.

1. Използване на земеделската земя, пазар на земята, арендни отношения в земеделието, производствени структури, работна сила

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение (ПССП) през 2008 г. е 5 648 206 ха и заема 50,9% от територията на страната. През 2007 г. ПССП е била в размер на 5 666 336 ха или 51,04% от територията на страната. Относителният ѝ дял се запазва спрямо предходната година.

Използваната земеделска площ (ИЗП) се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи, семейните градини и оранжерийните площи. Използваната земеделска площ през 2008 г. е 5 100 825 ха или 46,0% от територията на страната. През 2007 г. размерът ѝ е 5 116 220 ха или 46,1% от територията на страната.

Обработваемите земи са площите, които се включват в сеитбообръщение, временните ливади с житни и бобови треви. През 2008 г. те са 3 060 543 ха и представляват 60% от използваната земеделска площ. Размерът им слабо е нараснал в сравнение с предходната година – 3 057 740 ха или 59,8% от използваната земеделска площ.

Угарите са обработваеми земи, които в годината на наблюдение не се реколтират. През 2008 г. угари са наблюдавани върху 229 471 ха, или 7,5% от обработваемата земя. През 2007 г. като угари са оставени 9,5% от обработваемите земи. Намалението на угарите през 2008 г. спрямо 2007 г. е 21,3%.

Изкуствените ливади с бобови и житни треви през 2008 г. са 101 830 ха и заемат 3,3% от обработваемата земя, а през 2007 г. площта им е 95 566 ха или 3,1% от обработваемата земя.

Постоянно продуктивните ливади, високопланинските пасища, затревените повърхности със слаб продуктивен потенциал и ливадите-овощни градини през 2008 г. заемат 1 828 865 ха или 35,9% от ИЗП. Размерът им през 2007 г. е 1 842 141 ха или 36,0% от ИЗП.

Лозя – чиста култура през 2008 г. има върху 100 873 ха, което представлява 2,0% от ИЗП. През 2007 г. площта е била 103 949 ха – 2,03% от ИЗП.

Семейните градини през 2008 г. заемат 0,5% от ИЗП.

Необработваните земи са земи, които не се включват в сеитбообръщението и не са използвани за земеделско производство повече от две години. Експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. Процентът на необработваните земи – 547 381 ха през 2008 г. е 4,9% от територията на страната.

Таблица II.1.

Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение, ха

Заетост	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Пшеница	1 044 006	1 134 354	979 925	1 120 510	1 114 427
Ечемик	333 484	276 472	192 539	193 840	223 004
Ръж и тритикале	17 578	24 158	17 285	12 030	15 296
Овес	42 467	36 172	20 707	25 412	40 230
Царевица	415 971	340 847	386 772	408 880	348 402
Ориз	5 397	4 683	5 082	6 454	5 042
Други житни	15 852	15 943	6 779	5 224	8 175
Захарно цвекло	1 041	1 907	101	994	
Индустриални текстилни култури	3 735	1 930	811	501	199
Слънчоглед	598 203	653 371	785 064	686 692	723 962
Тютюн	48 974	43 005	27 932	31 144	26 742
Индустриални маслодайни култури	20 517	13 094	22 012	59 389	102 899
Други индустриални култури	96 078	44 217	35 325	39 954	48 824
Картофи	24 562	25 441	23 825	21 890	21 648
Боб, грах, бакла	5 801	4 785	4 379	5 401	5 868
Леща, нахут и други варива	3 875	4 705	2 237	1 291	3 857
Пресни зеленчуци	37 765	41 584	39 899	41 088	30 001
Разсадници	4 843	4 219	3 810	3 621	3 314
Фуражни култури, окопни	484	200			
Други фуражни едногодишни култури	6 547	13 028	4 885	6 108	7 352
Ливади засети с бобови	93 044	92 772	91 162	92 213	99 362
Ливади засети с житни	4 900	3 205	2 492	3 353	2 468
Угар	437 674	348 118	436 508	291 751	229 471
Обработваема земя	3 262 797	3 128 210	3 089 531	3 057 740	3 060 543
Семейни градини	49 122	42 315	40 388	25 790	25 763
Овощни насаждения	83 082	71 457	71 084	75 035	69 893
Лозя, чиста култура	117 041	106 633	100 564	103 949	100 873
Смесени трайни насаждения	10 782	9 892	10 182	9 541	12 759
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 805 711	1 904 016	1 876 392	1 842 141	1 828 865
Оранжерии, заслони и високи навеси	1 954	1 998	1 912	2 024	2 129
Използвана земеделска площ	5 330 489	5 264 521	5 190 053	5 116 220	5 100 825
Площ със селскостопанско предназначение	5 785 686	5 725 663	5 709 733	5 666 336	5 648 206

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика"

1.2. Пазар на земята

През 2008 г. ситуацията на пазара на земеделски земи е сходна с тази през 2007 г. Тя се характеризира основно със следното:

- Търсенето на земеделски земи е изключително активно, като в повечето случаи се касае за сделки, при които купувачите нямат претенции към категорията на земята или местонахождението;
- Най-голяма активност на пазара е отчетена в Северния централен район. Сключени са 37 856 сделки за 32 090,3 ха;
- Най-слабо развит е пазара в Югозападния район на страната. Сключените сделки са 12 044 за 7 523,2 ха земя;
- Запазва се тенденцията на значителни ценови маржини в различните райони на страната. Най-ниски цени се отчитат в Ловеч и Перник – 2 010 лв./ха и 1 400 лв./ха, а най-високи в Добрич – 5 460 лв./ха;
- Около 90% от реализираните сделки са за развитие на земеделското производство. Близо до това равнище е и показателят “продадена земя” – 137,4 хил. ха.

Таблица II.2.

Извършени сделки за покупко-продажба на земеделска земя през 2007 и 2008 г.

Райони	Сделки, бр.			
	2007 г.		2008 г.	
	Земеделски земи	Земи за нестопански цели	Земеделски земи	Земи за нестопански цели
Северозападен	20 887	2 624	15 904	552
Северен централен	29 235	3 112	36 075	1 781
Североизточен	20 430	2 390	23 390	2 095
Югоизточен	15 541	1 267	15 231	378
Южен централен	19 366	1 660	23 398	3 325
Югозападен	4 238	4 312	7 570	4 474
За страната	109 697	15 365	121 568	12 605

Източник: “САПИ” ООД

Таблица II.3.

Продадена земеделска земя през 2007 и 2008 г.

Райони	Продадена земя, ха			
	2007 г.		2008 г.	
	Земеделски земи	Земи за нестопански цели	Земеделски земи	Земи за нестопански цели
Северозападен	20 629	1 981	15 909	523
Северен централен	30 038	1 681	35 297	793
Североизточен	23 284	1 954	33 406	2 150
Югоизточен	15 011	714	15 944	257
Южен централен	14 759	831	23 808	1 791
Югозападен	2 403	2 009	4 317	3 207
За страната	106 124	9 170	128 681	8 721

Източник: "САПИ" ООД

Таблица II.4.

Средно претеглени пазарни цени на земята през 2007 и 2008 г.

Райони	Средна цена, лв./ха					
	2007 г.			2008 г.		
	Земеделски земи	Земи за нестопански цели	Средно претеглена цена	Земеделски земи	Земи за нестопански цели	Средно претеглена цена
Северозападен	2 040	29 290	4 430	2 660	29 410	3 510
Северен централен	2 080	77 290	6 070	2 710	91 760	4 910
Североизточен	2 710	185 710	16 870	3 920	119 570	10 920
Югоизточен	2 070	884 700	42 180	2 570	256 180	6 790
Южен централен	2 790	118 670	8 970	3 190	71 640	8 680
Югозападен	4 070	297 360	137 630	3 120	285 890	123 640
За страната	2 350	204 900	18 460	3 120	169 020	14 030

Източник: "САПИ" ООД

Таблица II.5.

Продадена земеделска земя за периода 2006 – 2008 г., ха

2006 г.	2007 г.	2008 г.
94 910,5	115 293,7	137 401,7

Източник: "САПИ" ООД

Пазарът на земеделски земи през 2008 г. е изключително активен и динамичен. Сключени са 121 568 сделки за земеделски земи, което представлява с 10,8% повече от равнището на 2007 г. Продадената земя е 128 680,6 ха или 21,2% повече спрямо 2007 г.

Средно претеглената пазарна цена на земята предназначена за развитие на земеделско производство е 3 120 лв./ха. В сравнение с 2007 г. тя е по-висока с 32,8%. Според постигнатото равнище на пазарни цени областите в страната могат да се разделят на три групи:

- Първа група – обхваща области с ниски пазарни цени и недостатъчно активен пазар на земята. Продължава тенденцията Видин и Монтана да отчитат едно от най-ниските ценови равнища. В тази категория с цени от 2 000 лв./ха се включват областите Перник и Ловеч;
- Втора група – обхваща области, които формират пазарни цени близо до средните, т.е. около 3 000 лв./ха. В тази група влизат областите Шумен, Силистра, Враца, Бургас и Плевен;
- Трета група – включва области с високи пазарни цени. В тази група влизат областите Добрич и Благоевград.

Анализ на пазара на земи за нестопански цели

Пазарът на земеделски земи, които се изкупуват с цел промяна на предназначението продължава да бъде активен и през 2008 г., въпреки отчетения лек спад. Броят на сключените сделки за 2008 г. е 12 605, което е с 22% по-малко от нивото на 2007 г. Продадената земя е 8 721 ха или по-малко с 5% в сравнение с 2007 г. Отчетено е и намаление на пазарните цени. За 2008 г. средната претеглена цена на ха е 169 020 лв. или спад с 8%.

1.3. Наемни (арендни) отношения в земеделието

Предоставянето на земя под наем продължава да бъде приоритетно предпочитание за разпореждане на земята от страна на собствениците. През 2008 г. са сключени 154 510 арендни договора за 327 955 ха земя. Отчита се лек спад в размера на наетите земи спрямо 2007 г. За 2008 г. като цяло се отчита ръст в размера на рентните плащания. Рентата е в размер на 100-250 лв./ха. В натура рентата най-често е около 20% от получения среден добив.

Според броя на сключените арендни договори и наетата земя, районите могат да се обособят в три групи:

- Първа група – райони с развити наемни отношения. За 2008 г. най-активен е пазарът в Северния централен район. В района функционират 2 129 арендатори и са сключени договори с 66 900 собственици. Средната наемна земя от един арендатор е 65,4 ха и това е най-високият показател за страната;
- Втора група – райони с умерено развити наемни отношения като Североизточния и Северозападния райони. Средният размер на земята, наета от един арендатор е 38 ха. В Североизточния район са отчетени едни от най-високите ренти на земя;
- Трета група – райони със слабо развити наемни отношения. В тази група са включени всички южни райони.

През 2008 г. наемателите на земя (кооперации и арендатори) са 7 470, което е с 22% повече от равнището на 2007 г.

Средният размер на земята наета от един арендатор е 43,9 ха и в сравнение с 2007 г. той е по-нисък с 31%.

Таблица II.6.**Аренда на земеделска земя през 2008 г.**

Област	Брой на арендните договори	Размер на земята, дка	Размер на рентното плащане
Благоевград	78	2 850	6-60 лв/дка
Бургас	3 846	148 883	5-35 лв/дка
Велико Търново	20 930	445 461	5-20 лв/дка
Варна	11 738	163 566	5-25 лв/дка
Видин	3 204	74 867	5-20 лв/дка
Враца	6 790	148 666	6-25 лв/дка
Габрово	609	14 667	6-35 лв/дка
Добрич	9 751	251 993	15-25 лв/дка
Кърджали	32	508	5-40 лв/дка
Кюстендил	1 325	17 436	5-53 лв/дка
Ловеч	1 950	55 419	1-50 лв/дка
Монтана	9 490	183 558	5-25 лв/дка
Пазарджик	115	2 461	1-49 лв/дка
Перник	1 409	31 421	2-30 лв/дка
Плевен	39 156	801 798	3-30 лв/дка
Пловдив	3 208	38 085	9-50 лв/дка
Разград	13 401	214 412	10-20 лв/дка
Русе	3 040	74 871	1-30 лв/дка
Силистра	4 851	86 797	1-68 лв/дка
Сливен	667	17 426	6-30 лв/дка
Смолян	38	2 606	1-60 лв/дка
София-област	1 411	36 214	1,50-70 лв/дка
София-град	27	5 347	83 лв/дка
Ст. Загора	4 612	110 540	5-100 лв/дка
Търговище	3 311	71 769	3-60 лв/дка
Хасково	755	26 444	9-22 лв/дка
Шумен	7 440	170 776	5-30 лв/дка
Ямбол	1 326	80 703	10-22 лв/дка

Източник: "САПИ" ООД

1.4. Участие на Държавния поземлен фонд (ДПФ) в поземлените отношения в България

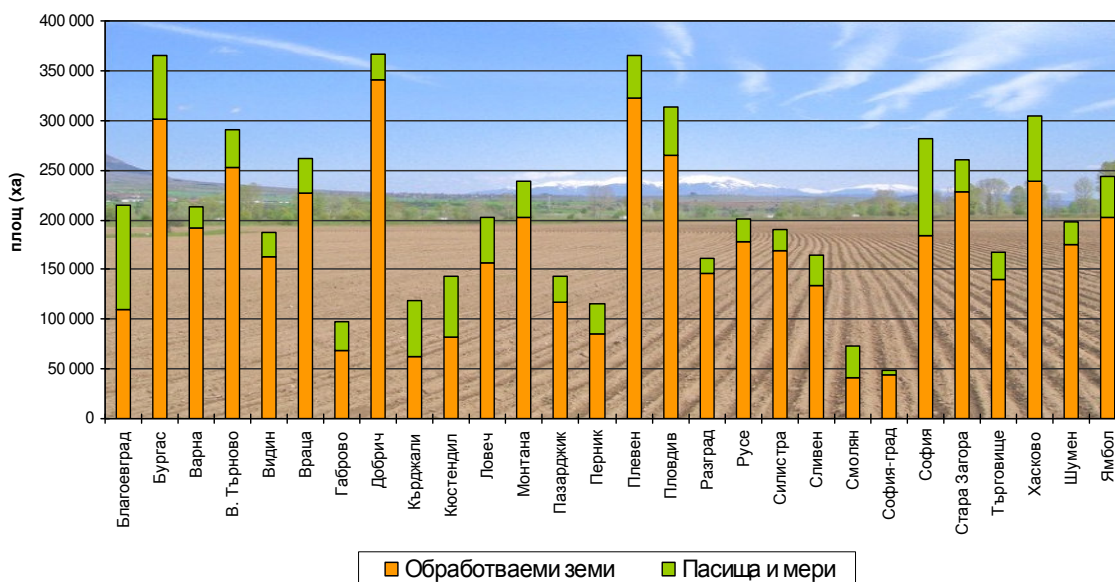
Общият размер на земите от ДПФ към 31.12.2008 г., които са частна държавна собственост е 235 059 ха. Общият брой на имотите е 128 299. В ДПФ са постъпили 5 401 ха. Известно увеличаване на площите на земите от ДПФ има в областите Шумен, Търговище, Монтана, Ловеч, Силистра, Хасково.

Общо за страната разходът на земи от ДПФ през 2008 г. възлиза на 4 465 ха и се формира главно от:

- Закупени 409 ха земи от ДПФ от притежатели на поименни компенсационни бонове на проведените през годината търгове за продажба на земи от ДПФ по реда на Наредба № 16/2000 г.;
- Оземляване на малоимотни и безимотни граждани чрез прехвърляне правото на собственост върху 848 ха земи от ДПФ по реда на Наредбата за оземляване на малоимотни и безимотни граждани;
- Изключване от площта на ДПФ – частна държавна собственост на защитени територии – публична държавна собственост, съгласно Закона за защитените територии (напр. област Благоевград, община Петрич за прекатегоризиране на буферната зона на резерват “Конгура”, след извършване на техническите дейности и отразяване върху картата на възстановената собственост на защитените територии, от ДПФ – частна държавна собственост са изключени 26,1 ха земи).

Фигура II.1.

**Разпределение на земеделските земи
по начин на трайно ползване по области към 31.12.2008 год.**

Източник: МЗХ, дирекция “Поземлени отношения”

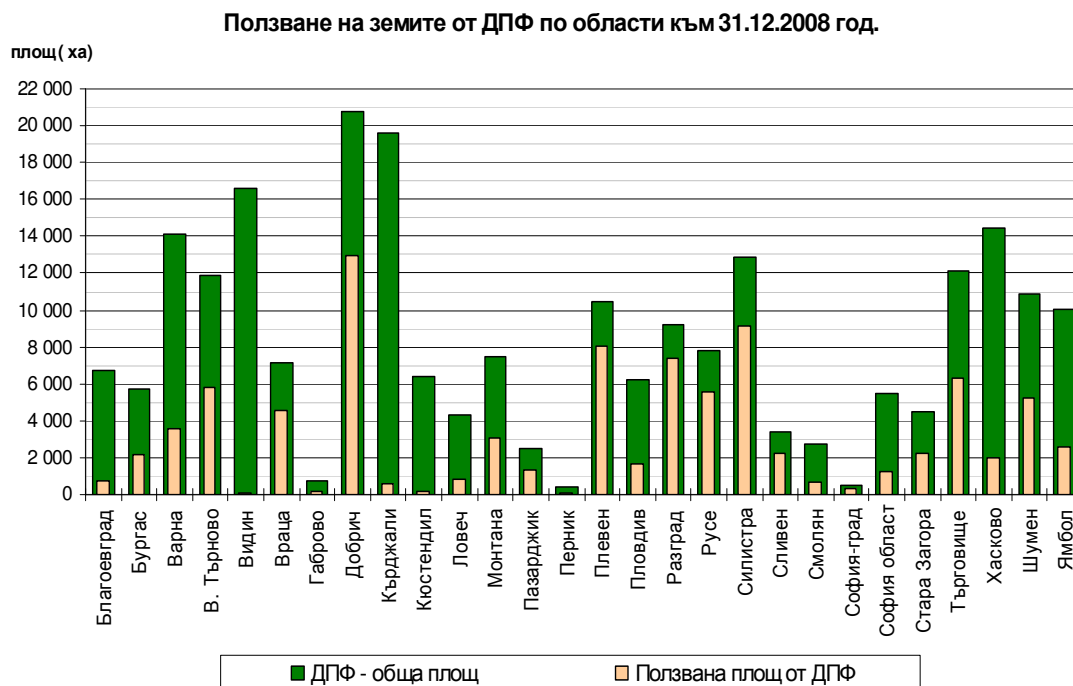
Наемни/арендни отношения

Общият размер на земите от ДПФ, ползвани на база сключени договори за наем или аренда с физически и юридически лица към 31.12.2008 г. е 74 648 ха, от които 5 526 ха за едногодишно отдаване под наем и 69 122 ха за дългосрочно ползване. Най-висок е делът на предоставените по този ред земи от ДПФ в областите Добрич, Плевен, Разград, Търговище, Русе и Силистра.

Продължава процедурата по предоставяне без търг или конкурс на земи от ДПФ, необработвани две и повече стопански години и земи, заети от съществуващи трайни насаждения, съгласно разпоредбите на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ). По този ред са предоставени 330 ха земи от ДПФ, от които 222 ха за отглеждане на едногодишни полски култури, 83 ха за създаване и отглеждане на трайни насаждения и 25 ха за отглеждане на съществуващи трайни насаждения.

На основание на закона са определени 26 207 ха мери и пасища от ДПФ. Те са включени във физическите блокове на Системата за идентификация на земеделските парцели за предоставяне за общо ползване на земеделски стопани за отглеждане на животни в съответствие с условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние. Списъците на определените за общо ползване мери и пасища от ДПФ са изпратени до кметовете на съответните общини и са публикувани на интернет страницата на МЗХ. По този ред от областните дирекции "Земеделие" са сключени договори със земеделски стопани за обща площ от 11 533 ха мери и пасища.

Фигура II.2.

Източник: МЗХ, дирекция "Поземлени отношения"

Обезщетяване на собственици с поименни компенсационни бонове (ПКБ)

През 2008 г. общо за страната, за продажба на търг от притежатели на ПКБ са обявени 7 183 ха земи от ДПФ, на които от правоимащите лица са спечелени и са сключени договори за 409 ха.

Постъпили са 4 броя технически задания за планове за обезщетяване със земи от ДПФ за площ от 824 ха. Приет е първият етап по изработване на планове за обезщетяване за 13 броя общини с обща площ 4 714,3 ха. За 5 броя общини е приет втори етап по изработване на плановете за 824 ха.

Оземляване на безимотни и малоимотни граждани

Общо за страната са сключени договори за оземляване на безимотни и малоимотни граждани чрез дългосрочно отдаване под наем на земи от ДПФ в размер на 12 184 ха. През 2008 г. са отстъпени 848 ха земи за оземляване чрез прехвърляне на правото на собственост. В някои области се пристъпи към прекратяване на сключени договори поради неизпълнение на задълженията от наемателите и отказ за изплащане на наемните вноски.

Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

По повод постъпили искания от инвеститори за учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ и във връзка с реализиране на инвестиционни проекти в съответствие с чл.24 в от ЗСПЗЗ през 2008 г. са изготвени 31 броя писма, с които министърът на земеделието и храните изразява предварително съгласие за възлагане изработването на подробен Устройствен план за определяне на площадки и трасета за изграждане на обекти в земи от ДПФ.

Замени на земи от ДПФ

През 2008 г. общият брой на извършените замени е 526, в резултат, на които в приход на ДПФ са постъпили 5 688 ха, а държавата е отстъпила правото на собственост върху 4 607 ха.

Разпределението на броя на извършените замени и размера на отстъпените и придобити в собственост на ДПФ земеделски земи по правни основания, на база издадени заповеди на министъра на земеделието и храните е както следва:

- Замяна на земи от ДПФ със земеделски земи, собственост на физически и юридически лица – 163 бр., при които е отстъпено правото на собственост на земи от ДПФ в размер на 4 104 ха, а са придобити в приход на ДПФ земеделски земи в размер на 4 632 ха;
- Замяна на земи, частна държавна собственост, представляващи прилежащи площи към закупени сгради и съоръжения от организациите по §12 от ПЗР на ЗСПЗЗ със земеделски земи, собственост на физически и юридически лица – 308 бр. замени, при които е отстъпено правото на собственост за имоти – частна държавна собственост в размер на 436 ха, а са постъпили в приход на ДПФ земеделски земи в размер на 886 ха;
- Замяна на негодни за земеделско ползване земи в стопанските дворове със земеделска земя, собственост на физически и юридически лица – 48 бр. замени, при които е отстъпено правото на собственост на имоти – частна държавна собственост в размер на 59 ха, а са придобити в приход на ДПФ земеделски земи в размер на 150 ха;
- Замяна на застроени и прилежащи държавни земи със земеделски земи, собственост на физически и юридически лица – 7 бр. замени, при които е отстъпено правото на собственост на имоти – частна държавна собственост в размер на 9 ха, а са придобити в приход на ДПФ земеделски земи в размер на 20 ха.

Свободни земи от ДПФ

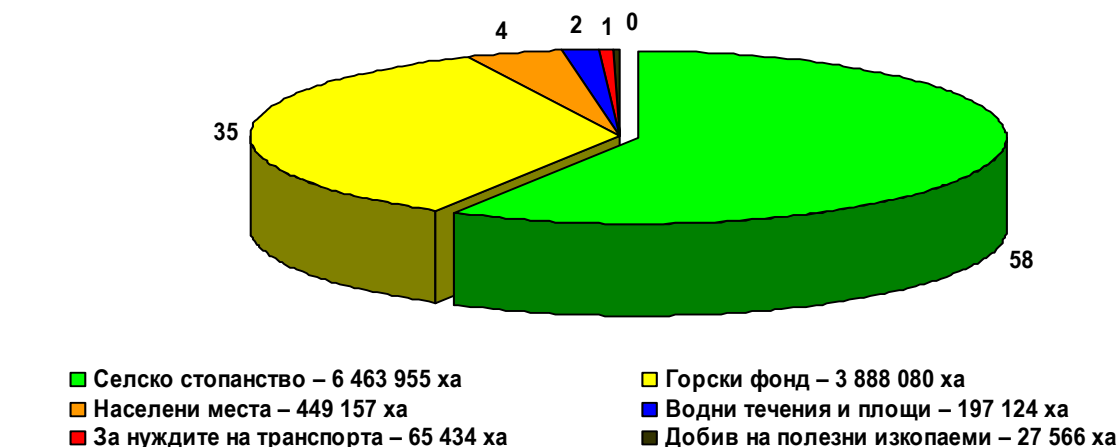
В последните години се наблюдава тенденция за намаляване на общия размер на неизползваните земи от ДПФ. За 2008 г. размерът на неизползваната земеделска земя е 134 225 ха, като в сравнение с данните за 2007 г. е намаляла с 6 934 ха. В повечето от случаите тези имоти не са компактно разположени, отдалечени са от пътища и населени места, поради което липсва стопански интерес към ползването им.

1.5. Поддръжка на картата на възстановената собственост и изготвяне на Баланс на земеделските земи

През 2008 г. се запазва тенденцията за намаляване на площта на земеделската територия на страната за сметка на увеличаване на всички останали видове територии и главно горски и урбанизирани.

Фигура II.3.

Разпределение на площите по вид територия в Република България към 31.12.2008 г.,%

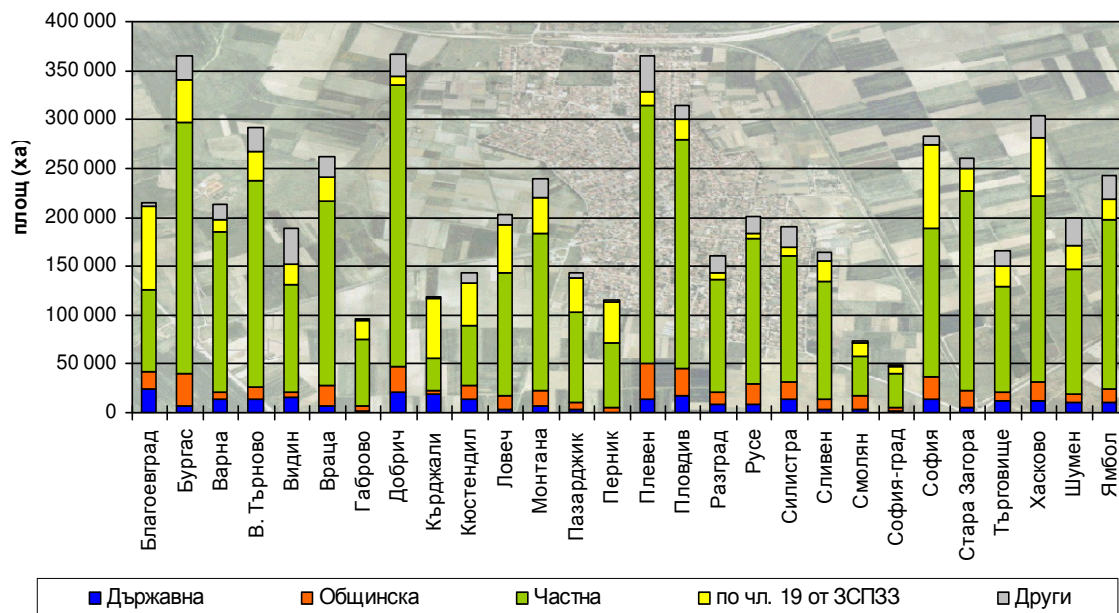

Източник: МЗХ

Разпределението на земеделските земи по начин на трайно ползване по области ясно определя регионите на страната с преобладаваща площ на обработваеми земи – Бургас, Велико Търново, Враца, Добрич, Монтана, Плевен, Пловдив, Стара Загора, Хасково, Ямбол.

Фигура II.4.

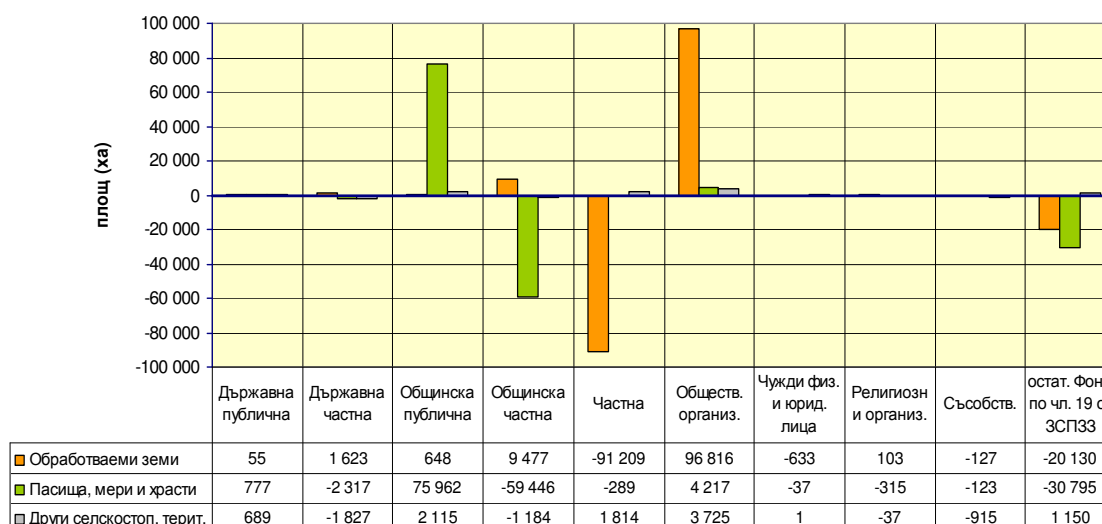
Разпределение на земеделските земи по вид собственост по области към 31.12.2008 год.

Източник: МЗХ, дирекция "Поземлени отношения"

Фигура II.5.

Разлика в площите през 2008 спрямо 2007 год.
по вид собственост и по начин на трайно ползване

Източник: МЗХ, дирекция "Поземлени отношения"

Наблюдават се съществени промени в земите общинска частна собственост и земите, собственост на обществени организации. В земите, общинска собственост е извършена трансформация на вида собственост от общинска частна в общинска публична собственост за мери и пасища поради законови изисквания. Съгласно ЗСПЗЗ земите от остатъчния фонд се регистрират като общинска собственост. Намалването на обработваемите земи и пасищата от остатъчния фонд е резултат от възстановяване на собственост съгласно признато право и изпълнение на съдебни решения. За земите, частна собственост промените се дължат главно на покупко-продажби на юридически лица, които неправилно са отразени в данните за обществени организации.

Средният размер на земеделските имоти в страната бележи устойчива тенденция на намаляване и се дължи главно на делби между съсобственици (наследници) за земите, частна собственост.

Таблица II.7.

Средна площ на имоти в земеделските земи за страната, ха

Година	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Площ	0,644	0,640	0,636	0,632	0,629	0,624

Източник: МЗХ, дирекция "Поземлени отношения"

1.6. Регистрирани производители на селскостопанска продукция

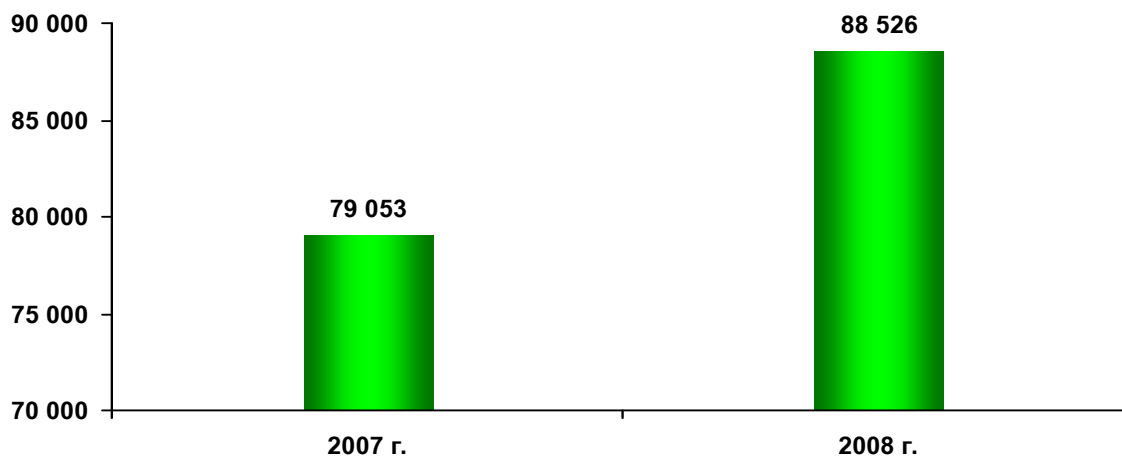
През 2008 г. поддържането на Системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП) обхваща следните дейности:

- Актуализация на физически блокове, включително по резултати от проверки на място на Разплащателната агенция (РА);
- Регистрация на нови земеделски стопани или нови блокове на земеделски стопанства, в т.ч. по-пълно усвояване на мери и пасища;

- Създаване на нови физически блокове за пълно покритие на страната (пътища, реки, гори и др.) и отразяване на промените в инфраструктурата, водещи до реструктуриране на земята, промени в начина на трайно ползване и отразяване на сеитбообращението (спорадично актуализиране);
- Ежегодна (средна) 20% актуализация на цифровата ортофотокарта, базата данни с физическите блокове и блоковете на земеделските стопанства, с цел отразяване на реалната ситуация на ползването и състоянието на земеделските площи;
- Дешифриране на ортофото снимките за определяне на начина на трайно ползване на земеделските площи;
- Поддръжка на комуникационната среда за обмен на данни;
- Информационна кампания за регистрация в СИЗП;
- Намаляване на грешките и оптимизиране на правилото "75/90", т.е. 75% от физическите блокове, в които има заявени площи с минимум 90% легитимна за субсидиране площ;
- Теренни проверки при актуализация на СИЗП.

Фигура II.6.

Брой регистрирани земеделски стопани в СИЗП през 2007 и 2008 г.

Източник: МЗХ

Фигура II.7.

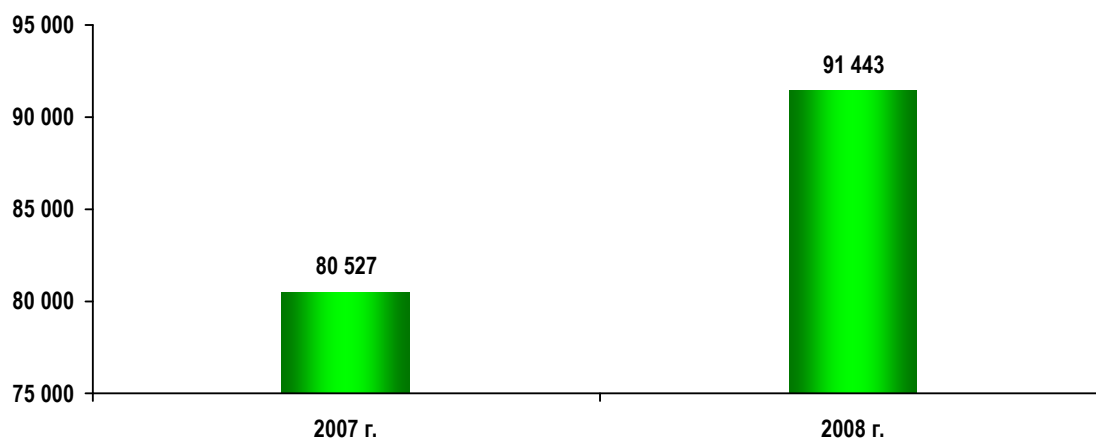

Източник: МЗХ

През 2008 г. в регистъра на земеделските производители (по Наредба № 3/1999 г.) са регистрирани 91 443 производители.

Фигура II.8.

Брой на регистрираните земеделски производители през 2007 и 2008 г.

Източник: МЗХ

Регистърът на земеделските производители, създаден на основание разпоредбите на Закона за подпомагане на земеделските производители, служи за набиране на информация за земеделските производители и за дейността им с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони. След регистрацията си земеделските производители се ползват от облекчения, регламентирани в Закона за данъците върху доходите на физическите лица, Закона за корпоративното подоходно облагане, Кодекса за социално осигуряване.

Регистрираните земеделски производители имат право да получават безплатно съвети и информация за цени и пазари на земеделски продукти от НССЗ и безплатна информация, анализи и прогнози от ОД "Земеделие".

В съответствие със Закона за тютюна и тютюневите изделия (ЗТТИ) във Фонд "Тютюн", респективно регионалните му звена се води регистър на тютюнопроизводителите и на площите за отглеждане на тютюн по общини и населени места.

Таблица II.8.

Регистрирани тютюнопроизводители, брой

Област	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Благоевград	10 500	9 106	8 583
Бургас	1 804	1 108	1063
Варна	0	0	0
Велико Търново	0	0	0
Видин	0	0	0
Враца	22	19	21
Габрово	0	0	0
Добрич	7 77	980	917
Кърджали	16 271	12 156	13 037
Кюстендил	347	141	131
Ловеч	0	0	0
Монтана	9	14	8
Пазарджик	1 030	396	238
Перник	0	0	0
Плевен	14	15	14
Пловдив	1 098	819	726
Разград	933	833	965
Русе	172	177	141
Силистра	2 724	2 256	2 708
Сливен	159	127	173
Смолян	2 729	1 784	1 809
София-град	0	0	0
София	0	0	0
Стара Загора	280	199	196
Търговище	174	152	192
Хасково	6 542	5 534	5 220
Шумен	1 008	1 379	1 601
Ямбол	58	32	13
Общо	46 632	37 224	37 756

Източник: Фонд "Тютюн"

1.7. Структура на земеделските стопанства

Съгласно законодателството на Европейския съюз (ЕС) в областта на агростатистиката, подробни и изчерпателни данни за земеделските стопанства се събират на всеки десет години

чрез провеждане на преброяване на земеделските стопанства. В рамките на десет годишния период между всеки две преброявания, данните за земеделските стопанства се актуализират чрез извадкови статистически изследвания (структурни анкети), като тяхната цел е да се получава актуална и надеждна информация за промените, които настъпват в броя, размера и технико-икономическата насоченост на земеделските стопанства. Въз основа на тези данни Европейската комисия (ЕК) взема своите решения при провеждане на общата селскостопанска политика в ЕС и оценява резултатите от провеждане на тази политика.

През 2003 г. се проведе преброяване на земеделските стопанства в България, резултатите, от което са база на извадката за статистическото изследване на структурата на земеделските стопанства, осъществено през 2005 и 2007 г. Съгласно законодателството на ЕС, през 2010 г. ще бъде проведено следващо преброяване.

Окончателните резултати от проведеното през 2007 г. изследване за структурата на земеделските стопанства в страната показват, че броят на земеделските стопанства през 2007 г. намалява с 8% в сравнение с 2005 г. През стопанската 2006/2007 г. около 493.1 хил. са земеделските структури в страната, които отговарят на дефиницията за земеделско стопанство, докато през 2005 г. техният брой е 534.6 хил.

Таблица II.9.

Структура на земеделските стопанства

Райони за планиране	Общ брой земеделски стопанства		Изменение 2007 спрямо 2005 г., %
	2005 г.	2007 г.	
България	534 613	493 133	-8
Северозападен	96 714	90 334	-7
Северен централен район	72 467	63 782	-12
Североизточен район	64 417	56 293	-13
Югоизточен район	78 052	66 939	-14
Югозападен район	85 506	82 216	-4
Южен централен район	137 457	133 569	-3

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

Броят стопанства, които разполагат с използвана земеделска площ (ИЗП) през 2007 г. е 481 920, като средната ИЗП на стопанство е 6,3 ха или с 1,1 ха повече, в сравнение с 2005 г. През 2007 г. общата ИЗП на стопанствата се увеличава с 12% – през 2005 г. те са обработвали 2 729 390,1 ха ИЗП, докато през 2007 г. тя е 3 050 745 ха.

Таблица II.10.

Разпределение на земеделските стопанства и използваната им земеделска площ според статута на стопанствата

Юридически статут	Стопанства, брой		Площ, ха	
	2005 г.	2007 г.	2005 г.	2007 г.
България	520 529	481 920	2 729 390,1	3 050 745,0
Физически лица	515 300	476 956	914 739,5	1 033 468,2
Еднолични търговци	2 158	1 828	354 597,0	408 786,2
Кооперации	1 525	1 156	890 870,0	726 305,5
Търговски дружества	1 312	1 763	522 559,2	781 884,5
Сдружения и други	234	217	46 624,5	100 300,7

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика"

Намалява броят на стопанствата на физическите лица с 7%, но се увеличава използваната им земеделска площ с 13%.

Наблюдава се увеличение в броя на стопанствата на търговските дружества с 34%, а на използваната им земеделска площ с 50%.

Броят на кооперациите намалява с 24%, което води до намаление и на ИЗП с 18%. Но те продължават да стопанисват голяма част от ИЗП – около 24%.

Едноличните търговци стопанисват 14% от ИЗП, което е увеличение с 15% в сравнение с 2005 г.

В структурата на използваната земеделска площ през 2006/2007 стопанска година най-голям е делът на зърнените култури – 56%, следван от техническите култури – 24% и маслодайните – 23%.

Таблица II.11.

Използване на земята, брой стопанства и площи по категории използвана земеделска площ

Категории използвана земеделска площ	Стопанства, брой	Площ, ха
Използвана земеделска площ	481 920	3 050 744,96
Обработваема земя	334 674	2 663 641,18
Зърнено-житни култури	179 980	1 700 313,24
Зърнено-бобови култури	36 602	10 280,54
Технически култури	51 492	746 315,53
Маслодайни култури	22 988	690 566,45
Фуражни култури	100 688	98 994,79
Картофи	128 539	17 826,19
Ягоди, пресни зеленчуци и цветя	88 037	23 801,52
Семена и посадъчен материал	2 200	458,37
Угар	29 955	65 651
Семейни градини	371 758	17 753,31
Постоянно затревени площи	133 909	279 582,23

Трайни насаждения	137 178	89 768,24
Овощни видове	54 315	36 630,92
Лозя, общо	98 265	51 537,64

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика"

По окончателни данни през 2007 г. 418 160 броя животновъдни стопанства отглеждат селскостопански животни и птици. Наблюдава се намаление на всички стопанства, отглеждащи различни категории животни и тенденция на увеличаване на средния брой животни в стопанство в сравнение с 2005 г. Най-голямо е увеличението при биволиците и овцете-майки. През 2007 г. има спад в броя на всички категории животни, с изключение на биволите.

Таблица II.12.

Стопанства и отглежданите в тях селскостопански животни, данни по видове и категории на животните

Видове и категории животни	Стопанства		Животни	
	2005 г.	2007 г.	2005 г.	2007 г.
Общо говеда	167 202	132 766	601 169	592 895
Общо крави	153 645	123 002	364 406	361 109
в т. ч. млечни крави	151 666	120 327	353 235	344 813
в т.ч. други крави	2 707	3 330	11 171	16 296
Юници над 2 г.	9 711	7 379	24 467	23 712
Мъжки говеда над 2 г.	3 368	4 463	6 372	9 416
Юници от 1 до 2 г.	21 297	13 890	44 622	38 985
Мъжки говеда от 1 до 2 г.	14 160	12 013	25 568	25 277
Мъжки и женски телета под 1 г.	71 539	58 081	135 733	134 396
Общо биволи	1 842	1 030	8 180	9 085
Биволици	1 279	880	4 235	5 368
Малакини на 1 г. и повече	490	281	1 461	1 311
Мъжки животни на 1 г. и повече	414	254	824	488
Мъжки и женски малачета под 1 г.	765	481	1 660	1 918
Общо еднокопитни	150 339	121 766	167 368	138 668
Общо кози	163 097	113 770	500 111	378 521
Кози майки и женски за разплод над 1 г.	158 844	108 733	446 760	344 516
Други кози	26 795	16 357	53 351	34 005
Общо овце	176 185	137 747	1 449 043	1 433 745
Овце майки и женски за разплод	172 179	133 113	1 307 694	1 283 563
Други овце	41 990	30 725	141 349	150 182
Общо свине	190 859	153 859	931 975	847 787
Свине майки и свине, заплодени за първи път	20 465	32 200	109 324	133 762
Прасенца до 20 кг.	19 006	8 769	239 232	207 290
Други свине	175 667	126 733	583 419	506 735

Общо птици	380 722	317 442	19 669 504	17 439 475
Кокошки-носачки, ярки и петли	369 144	312 487	9 175 113	6 912 264
Пилета за уговяване	51 584	17 484	7 948 680	7 741 509
Пуйки	56 547	31 437	499 802	293 005
Патици	26 577	15 097	1 521 828	2 357 802
Гъски	28 165	15 723	243 720	91 269
Други птици	3 812	2 058	280 361	43 626
Зайкини	33 810	23 570	177 771	120 616
Продуктивни пчелни семейства	25 963	21 265	396 451	372 840

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

1.8. Работна сила, специализация и типология в земеделието

Обемът на вложения труд в земеделските стопанства през 2007 г. е 949 180 лица, като семейната работна сила е 896 981, а несемейната е 52 199. Изразен в годишни работни единици (ГРЕ), трудът на постоянно заетите работници възлиза на 470 085. Трудът на сезонните работници е 5 653 333 човекодни или 24 368 ГРЕ.

Таблица II.13.

Вложен труд в земеделието на България през 2007 г., семейна, постоянно заета, сезонна работна сила

Семейна работна сила според значимостта на дейността ѝ в стопанството, брой лица		Постоянно заета работна сила според отработеното ѝ време в процент от пълното работно време, брой лица					Сезонна работна сила, човеко-дни	Вложен труд				
Единствена или основна заетост	Допълнителна заетост	1%-24%	25%-49%	50%-74%	75%-99%	100%		Общо	Постоянно заета работна сила			Сезонна работна сила
									Общо	Семейна работна сила	Несемейна работна сила	
553 151	343 830	321 923	209 223	150 264	82 397	185 373	5 653 333	494 453	470 085	421 132	48 953	24 368

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

Най-голям е вложения труд в стопанствата с размер на използваната земеделска площ от 0,5 до 0,9 ха – 79 631 годишни работни единици, следван от трудът, вложен в стопанства с размер от 0,1 до 0,29 ха – 75 865 годишни работни единици, а най-малък е вложеният труд в стопанства от 20,0 до 29,9 ха – 4 067 годишни работни единици.

Таблица II.14.

Размер на ИЗП и работна сила през 2007 г.

Размер на ИЗП, ха	Работна сила, общо	
	Лица	ГРЕ
0,0	21 356	13 756
0,01-0,09	134 027	54 994
0,1-0,29	186 425	75 865
0,3-0,49	120 988	54 418
0,5-0,9	169 844	79 631
1,0-1,9	132 358	68 061
2,0-4,9	89 091	49 248
5,0-9,9	24 606	15 018
10,0-19,9	14 498	10 139
20,0-29,9	5 734	4 067
30,0-49,9	5 381	4 368
50,0-99,9	6 414	5 040
>=100,0	38 458	35 480
Общо	949 180	470 085

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

От общия брой на стопанствата през 2007 г., специализирани в растениевъдството, най-многобройни са стопанствата за отглеждане на полски култури – 74 353 бр. и 32 442 бр. – в отглеждането на трайни насаждения. От стопанствата с направление "Животновъдство" най-голям е броят на тези, отглеждащи преживни животни – 90 602 бр., а стопанствата, отглеждащи свине, птици и зайци – 60 520 бр. Високият дял на стопанствата, отглеждащи различни животни показва, че няма тясна специализация в отглеждането на един определен вид животни, а те често се отглеждат в някаква комбинация. Това явление се наблюдава в по-малка степен при стопанствата, специализирани в растениевъдство. Голям е и броят на смесените стопанства, занимаващи се с растениевъдство и животновъдство. Това е признак за висока степен на диверсификация на дейностите, извършвани от тях.

Във вътрешната структура на отделните групи стопанства преобладават тези с големина 0-0,4 икономически единици и 0,5-0,9 икономически единици. Най-малобройни във всички групи са стопанствата с размер над 25 икономически единици.

Таблица II.15.

Земеделски стопанства – данни по икономически размер и специализация на стопанствата за 2007 г.

Иконом. размер на стопанствата (Брой ИЕ)	Общ брой стопанства	От които стопанства, специализирани в отглеждане на:								
		Полски култури	Зеленчуци	Трайни насаждения	Преживни и животни	Свине, птици и зайци	Смесен, растениевъдство	Смесен, животновъдство	Смесен, растениевъдство и животновъдство	Некласифицирани
0-0,4	278 179	30 560	4 048	20 875	38 891	54 135	24 142	48 294	42 293	14 941
0,5-0,9	97 387	10 607	3 773	5 464	23 710	4 335	10 962	16 460	22 076	-
1-1,4	42 086	7 632	2 258	2 045	10 409	913	4 709	5 453	8 667	-
1,5-1,9	21 757	6 548	1 157	1 022	4 637	191	2 494	1 532	4 176	-
2-3,9	31 951	10 135	2 403	1 531	7 265	393	3 171	2 099	4 954	-
4-5,9	7 363	2 328	538	504	2 193	91	593	330	786	-
6-7,9	3 169	1 000	332	153	981	51	248	56	348	-
8-11,9	3 062	880	212	142	1 235	41	186	36	330	-
12-15,9	1 699	749	96	154	480	35	41	12	132	-
16-39,9	3 138	1 579	173	248	658	136	101	24	219	-
40-99,9	1 702	1 126	57	175	119	89	62	4	70	-
100-249,9	1 114	855	30	74	16	54	52	2	31	-
>=250	526	354	16	55	8	56	30	-	7	-
Общо	493 133	74 353	15 093	32 442	90 602	60 520	46 791	74 302	84 089	14 941

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Стандартната разлика е критерий, който се използва в земеделската статистика на ЕС, за определяне на типологията на земеделските стопанства. Той се прилага върху индивидуалните резултати от наблюдението за структурата на земеделските стопанства (площи с отглеждани култури и брой животни), като чрез относителния дял на всяко производство в общата стандартна разлика на стопанството се определят неговите специализация и икономически размер, т.е. типологията на стопанството. Чрез типологията множеството разнообразни стопанства (над 6 млн. в ЕС) се класифицират в хомогенни групи, което позволява по-задълбочен анализ на тяхната структура и икономически резултати. Познаването на специализацията и размера на стопанствата дава по-добра възможност за сравняване на различните групи стопанства на национално ниво и на ниво страни-членки и кандидатки за членство в ЕС.

Стандартната разлика е критерий, получен от разликата между стойността на продукцията и някои променливи разходи по видове култури и категории животни. Най-голям е дялът на стандартната разлика на стопанствата, специализирани в производството на полски култури – 476 475 хил. евро (60% от общата стандартна разлика), трайни насаждения – 91 924,7 хил. евро (11,6% от общата стандартна разлика) и свине, птици и зайци – 77 321,5 хил. евро (9,8% от общата стандартна разлика).

Таблица II.16.

Обща стандартна разлика, по икономически размер и специализация на стопанствата през 2007 г., хил. евро

Иконом. размер на стопанствата, брой ИЕ	Общо, хил. евро	В т. ч. за стопанства, специализирани в отглеждане на:								
		Полски култури	Зеленчуци	Трайни насаждения	Преживни животни	Свине, птици и зайци	Смесени, растениевъдство	Смесени-животно-въдство	Смесени, растениевъдство и животно-въдство	Некласифицирани
0-0,4	3 257,8	385,6	86,2	324,0	505,9	414,9	384,1	613,9	543,2	0,0
0,5-0,9	4 395,6	513,2	189,5	386,7	928,6	233,5	532,6	694,3	917,2	-
1-1,4	3 816,5	695,6	200,7	312,1	889,7	122,6	464,0	475,6	656,2	-
1,5-1,9	3 266,6	855,1	174,0	313,8	685,6	79,5	362,8	259,3	536,5	-
2-3,9	10 740,4	2 961,4	700,1	913,9	2 592,2	310,0	1 117,7	735,6	1 409,5	-
4-5,9	7 595,5	2 300,7	448,8	562,5	2 281,9	270,1	653,8	314,3	763,4	-
6-7,9	7 026,2	2 016,6	413,2	680,8	2 218,0	344,1	537,7	174,9	640,9	-
8-11,9	13 133,1	4 192,5	680,5	1 079,5	4 595,5	324,2	695,9	291,0	1 274,0	-
12-15,9	12 825,9	5 397,2	551,7	981,9	3 768,8	459,9	479,8	203,5	983,1	-
16-39,9	64 920,4	36 319,2	1 975,1	5 899,5	10 295,9	2 420,3	2 764,8	492,2	4 753,4	-
40-99,9	118 033,0	84 703,0	3 408,6	10 906,0	6 157,8	4 983,3	4 393,5	320,6	3 160,2	-
100-249,9	202 618,6	154 066,9	5 352,5	13 266,8	3 166,8	10 397,8	9 929,9	543,2	5 894,7	-
>=250	338 098,5	182 068,0	9 120,7	56 297,2	13 829,4	56 961,3	14 669,8	0,0	5 152,1	-
Общо	789 728,1	476 475,0	23 301,6	91 924,7	51 916,1	77 321,5	36 986,4	5 118,4	26 684,4	0,0

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

2. Производствени и икономически резултати през 2008 г. и прогнозни данни за 2009 г. Икономически сметки за селското стопанство

2.1. Икономически показатели за селското стопанство

Стойност на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство"

Стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за 2008 г. по текущи цени възлиза на 9 107,8 млн. лв. Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 4 995,5 млн. лв.;
- Продукцията от животновъдството – 2 788,4 млн. лв.;
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 722,7 млн. лв.;
- Продукцията на селскостопански услуги – 601,2 млн. лв.

Таблица II.17.

Основни икономически показатели за селското стопанство за 2007 и 2008 г., млн. лв.

	Продукти	2007 г.	Коефициент на изменение 2008 към 2007 г.	2008 г.
1	Продукция на селскостопански стоки от растениевъдството и животновъдството, в т. ч.:	5 694,8	1,37	7 783,9

1.1	Продукция от растениевъдството	3 154,9	1,58	4 995,5
1.2	Продукция от животновъдството	2 539,9	1,10	2 788,4
2	Продукция на селскостопански услуги	440,7	1,36	601,2
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	542,2	1,33	722,7
4	Стойност на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по цени на производител*) ($p_4 = p_{1.1} + p_{1.2} + p_2 + p_3$)	6 677,7	1,36	9 107,8
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по базисни цени **)	6 483,3	1,35	8 738,1
6	Междинно потребление (с включени вътрешни обороти)	4 393,3	1,29	5 651,5
7	Брутна добавена стойност (по цени на производител*)	2 284,4	1,51	3 456,3
8	Операиращ излишък / Смесен доход	2 349,9	1,28	3 006,9
9	Предприемачески доход	2 111,4	1,28	2 704,6

*Цени на производител - цени, невключващи субсидии по продукти

** Базисни цени – цени, включващи субсидии по продукти

Източник: НСИ

Стойността на общата продукция от отрасъл "Селско стопанство" през 2008 г. бележи значително увеличение от 2 430,1 млн. лв. (36%) спрямо предходната, неблагоприятна в климатично отношение 2007 г.

Фактор за реализирания растеж на производствената стойност от селското стопанство са добрите агроклиматични условия, благоприятстващи получаването на по-високи добиви и продукция от основните земеделски култури – зърнени и технически. Значение за растежа и стабилизирането на селскостопанското производство оказва и финансовото подпомагане на отрасъла в рамките на прилагането на Общата селскостопанска политика на ЕС.

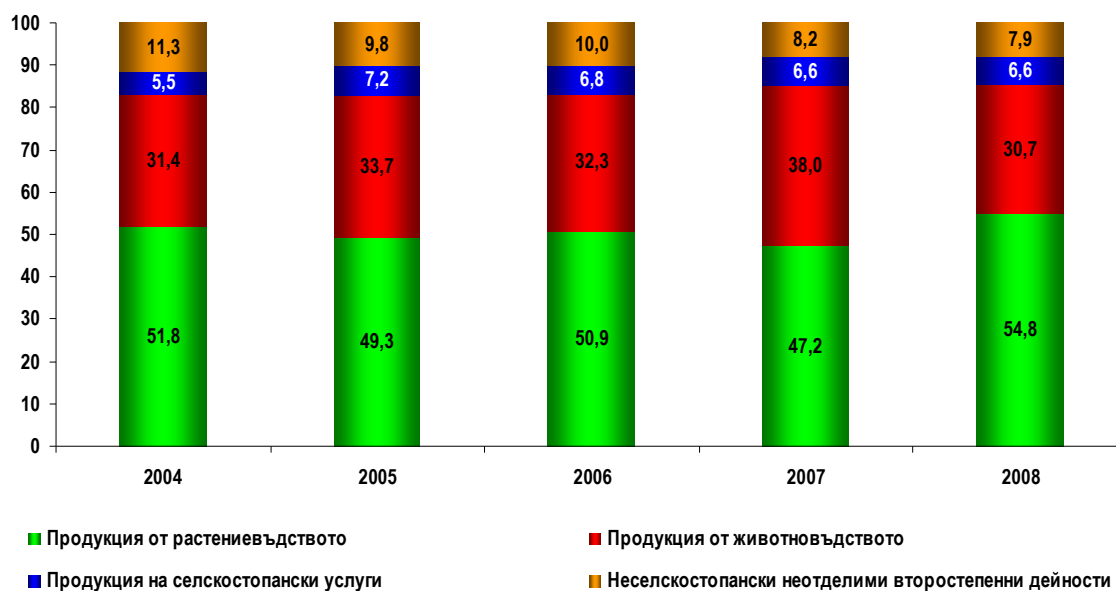
Стойността на брутната растениевъдна продукция нараства с 58% спрямо 2007 г. (с 1 840,60 млн. лв.), което води и до увеличение на стойността на продукцията и от животновъдния сектор – с 10% или с 248,50 млн. лв. Положителното развитие на двата основни подсектора на селското стопанство през 2008 г. оказва значение за формирането на растеж и при стойността на селскостопанските услуги – с 36% (с 160,50 млн. лв.), както и на неселскостопанските неотделими второстепенни дейности – с 33% (с 180,50 млн. лв.)

През 2008 г. делът на отделните сектори в структурата на стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство" е следният:

- Растениевъдна продукция – 54,8%;
- Животновъдна продукция – 30,7%;
- Селскостопанските услуги – 6,6%;
- Неселскостопански неотделими второстепенни дейности – 7,9%.

Фигура II.9.

Структура на стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за периода 2004 – 2008 г., %

Източник: НСИ

Най-голям дял в стойността на брутната продукция за 2008 г. имат следните подсектори от растениевъдството:

- “Зърнени култури” – 1 945,6 млн. лв., (21,4% от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”);
- “Технически култури” – 1 150,6 млн. лв. (12,6% от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”);
- “Зеленчуци” – 1 099,4 млн. лв., (12,1% от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”).

За формирането на брутната производствена стойност от отрасъл “Селско стопанство” най-голям принос имат следните растениевъдни продукти:

- Мека пшеница – 13,87% (1 263,1 млн. лв.);
- Слънчоглед – 8,02% (730,0 млн. лв.);
- Царевица за зърно – 4,14 % (377,4 млн. лв.);
- Грозде – 2,7% (244,5 млн. лв.);
- Ечемик – 2,6% (236,7 млн. лв.);
- Домати – 1,8% (166,9 млн. лв.);
- Цвета – 1,8% (163,0 млн. лв.);
- Рапица и репица – 1,5% (134,5 млн. лв.);
- Тютюн – 1,4% (125,0 млн. лв.);
- Картофи – 1,2% (111,8 млн. лв.).

През 2008 г. най-голямо значение за формиране на брутната производствена стойност от отрасъл "Селско стопанство" имат следните подсектори на животновъдството:

- Производството на мляко – 1 169,5 млн. лв. с дял от 12,8% от стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство";
- Птицевъдството – 390,9 млн. лв., с дял от 4,3% от стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство";
- Свиневъдството – 323,2 млн. лв., с дял от 3,6% от стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство";
- Овцевъдството и козевъдството – 320,2 млн. лв., с дял от 3,5% от стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство";
- Производството на яйца – 236,6 млн. лв., с дял от 2,6%.

При почти всички подсектори на животновъдството се наблюдава нарастване на производствената стойност по текущи цени спрямо 2007 г. Най-значителен е ръстът на стойността при производството на мляко – с 17% (с 172,1 млн. лв.) и птиците – с 13% (с 43,5 млн. лв.). Намаление се регистрира при едрия рогат добитък – с 7% (16,8 млн. лв.).

Реализираната през 2008 г. продукция посредством продажби възлиза на 4 946,9 млн. лв. (54,3% от брутната продукция), в т. ч. :

- 4 671,0 млн. лв. са реализирани извън отрасъла;
- 207,9 млн. лв. са продажбите между селскостопански предприятия в рамките на отрасъла.

Продадената на пазара растениевъдна продукция е на стойност 2 501,5 млн. лв. (50,6% от брутната продукция), а реализираната животновъдна продукция – на стойност 1 719,2 млн. лв. (34,8% от брутната продукция) (Приложение 1).

Делът на продукцията, предназначена за самопотребление в стопанствата през 2008 г., заема дял от 17,8 % от брутната продукция и е на стойност 1 618,1 млн. лв. Потребена е растениевъдна продукция за 308,3 млн. лв. – основно зеленчуци и зърнени култури, и животновъдна продукция за 712,0 млн. лв. – основно птиче и свинско месо, месо от дребен рогат добитък, мляко и яйца.

Производството на стоки от основен капитал (главно производство на продуктивни животни) за собствена сметка е в размер на 143,7 млн. лв.

Стойност на крайната продукция

Стойността на крайната продукция в селското стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени, с включени субсидии по продукти) за 2008 г. възлиза на 8 738,1 млн. лв. и бележи ръст от 34,7 % спрямо 2007 г. (Приложение 4).

В структурата на крайната продукция в селското стопанство за 2008 г. най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството – 54,5%. За 2008 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 30,3%. На трето място в структурата на крайната продукция е продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 8,3 %. Делът на селскостопанските услуги е най-малък – 6,9 %.

Междинно потребление

Междинното потребление, необходимо за създаването на брутната продукция в отрасъла, е на стойност 5 651,5 млн. лв. (Приложение 3). То е нараснало спрямо предходната година с 29%. През 2008 г. 100 стойностни единици от брутната продукция са реализирани с потреблението на 62 стойностни единици стоки и услуги – междинно потребление, при употребени 65,8 единици за 2007 г. За сравнение, през годините, предшестващи 2007 г., 100 стойностни единици от брутната продукция са реализирани с потреблението на по-малко от 60

единици междинно потребление – за 2006 г. – 58,9 единици и с 56,0 за 2005 г., а за 2000 г. – с 53,8 единици.

Обемът междинно потребление, необходим за създаването на определен обем обща продукция, е индикатор за продуктивността и ефективността на отрасъла. Изменението на съотношението "стойност на междинно потребление/стойност на брутната продукция" в негативна посока е резултат до голяма степен от нарастването на цените на елементите му – на енергия, горива, торове, фуражи. От друга страна все още ниското техническо и технологично равнище на отрасъла, предполага значително по-голяма енергоемкост и материалоемкост на производството.

Най-голям дял в структурата на междинното потребление заемат разходите за фуражи – 28,6% (1 614,4 млн. лв.), следвани от разходите за горива и масла – 20,0% (1 129,9 млн. лв.), селскостопанските услуги – 10,6% (601,2 млн. лв.) и разходите за семена и посадъчен материал – 7,3% (416,10 млн. лв.).

През 2008 г. най-голям ръст бележат разходите за фураж – 49%, селскостопанските услуги – 36% и разходите за семена и посадъчен материал – 31%.

През 2008 г. делът на междинното потребление, създадено и потребено в самите стопанства, е 13,7%. Произведените и потребени в самите стопанства стоки – фуражи, семена и посадъчен материал, торове и почвени подобрители са на стойност 771,6 – с 202,9 млн. лв. повече в сравнение с предходната година. Делът на закупените извън отрасъла стоки и услуги е 63,8% – основно горива, фуражи и торове.

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена в селското стопанство през 2008 г., бележи ръст от 51% спрямо неблагоприятната в природоклиматично отношение 2007 г. и възлиза на 3 456,3 млн. лв. по цени на производител.

През 2008 г. брутната добавена стойност е 37,9% от стойността на брутната продукция.

Потребление на основен капитал

През 2008 г. потреблението на основен капитал е в размер на 375,0 млн. лв., докато през предходната година е в размер на 224,4 млн. лв.

Нетна добавена стойност

Нетната добавена стойност от отрасъл "Селско стопанство" за 2008 г. следва тенденцията на рязко увеличение спрямо предходната 2007 г., очертана при стойността на брутната продукция и брутната добавена стойност. Тя възлиза на 3 094,5 млн. лв. (по базисни цени) – с 42% повече спрямо предходната година.

Формиране на дохода от селскостопанска дейност – нетен опериращ излишък/смесен доход

През 2008 г., в резултат на по-добрите природо-климатични условия за селскостопанството производство в сравнение с 2007 г., се формира и по-висок доход от селскостопанска дейност. Стойността на показателя "смесен доход" за 2008 г. е 3 006,9 млн. лв. и е с 28% по-висока спрямо предходната година.

Компенсация на наетите, арендни плащания, получени и платени лихви

През 2008 г. нараства размерът на компенсацията на наетите. За заплати на наети са платени 368,5 млн. лв., с 17% повече спрямо предишната година.

Разходите за арендни плащания са в размер на 186,4 млн. лв. – с 11% повече от 2007 г.

Със ускоряване на инвестиционния процес в земеделието, благодарение особено на прилаганите европейски програми за подпомагане, нарастват и разходите за ползване на

заемни средства. През 2008 г. земеделските производители са платили лихви по кредити за 124,7 млн. лв., при 76,1 млн. лв. за 2007 г. и едва 19,8 млн. лв. през 2006 г.

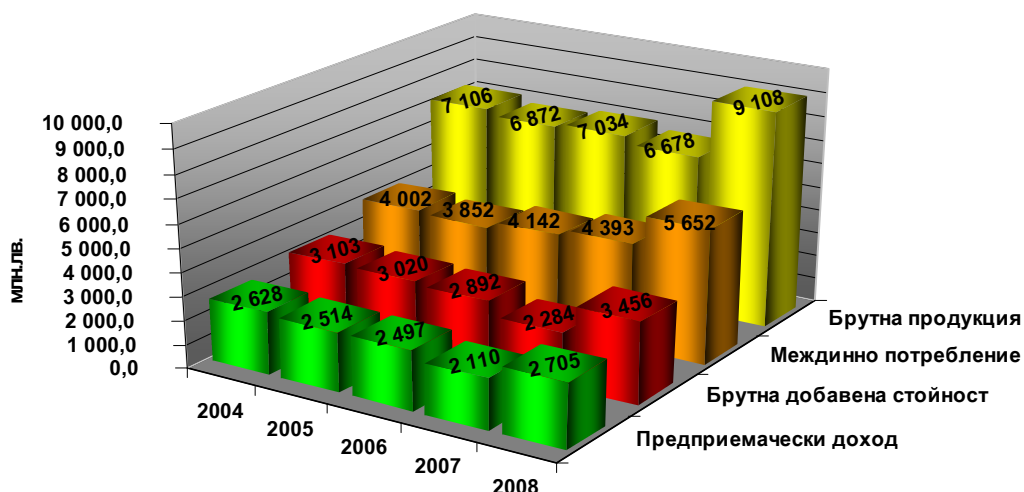
Предприемачески доход

Предприемаческият доход в отрасъл “Селско стопанство” за 2008 г. е 2 704,6 млн. лв., като тенденцията му на изменение през годините следва тенденцията на изменение на брутната и нетната добавена стойност.

През 2008 г. предприемаческият доход бележи най-високата си стойност от 7 години насам.

Фигура II.10.

Основни икономически показатели за отрасъл “Селско стопанство” за периода 2004 – 2008 г.

Източник: НСИ

2.2. Производство

2.2.1. Растениевъдство

В агрометеорологично отношение 2008 г. е без съществени негативни аномалии, които да се отразят на общото развитие на земеделските култури. Годишната се характеризира с относително благоприятни агроклиматични условия по време на цялата вегетацията на културите, поради което са отчетени най-високите средни добиви и производство от някои култури за последните 17-18 години.

2.2.1.1. Зърнопроизводство

По данни на дирекция “Агростатистика” – МЗХ, през 2008 г. са засети 1 718 млн. ха, което е с 2,4% по-малко площи, заети със зърнени култури спрямо предходната година. Реколтирани са 1 713 млн. ха или с 11,8% повече площи спрямо 2007 г., когато те са били 1 533 млн. ха, или

около 227 хил. ха от площите на зърнените култури остават nereколтирани по предназначение, поради сушата.

Според разпределението на зърнените култури по райони през 2008 г., най-висок е делът им в: Североизточен район – 25,3% от площите със зърнени култури за страната; Северен централен район – 22,5% и Северозападен район – 21,3% (БАНСИК `2008).

По области: в Добрич 67,3% от площите със зърнени култури са засети с пшеница, а 29,4% – с царевица; в Плевен делът на пшеницата и царевицата е съответно 58,7% и 24,1%.

Таблица II.18.

Производство на зърнени култури от реколти през 2007 и `2008 г.

Култура	Площи (реколтирани), ха		Среден добив, тона/ха		Производство, тона	
	2007 г.	2008 г.	2007 г.	2008 г.	2007 г.	2008 г.
Пшеница	1 087 996	1 111 533	2,20	4,17	2 390 610	4 632 210
Ръж	5 083	7 406	1,68	1,99	8 531	14 766
Тритикале	6 499	4 585	1,95	4,47	12 699	20 504
Ечемик	186 850	222 659	2,25	3,94	419 762	878 001
Овес	21 913	24 868	1,46	2,19	22 532	54 489
Царевица за зърно	214 367	329 345	1,03	4,16	312 860	1 368 347
Ориз	6 583	7 788	4,65	4,96	30 576	38 645

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Пшеница

През 2008 г. агрометеорологичните условия са подходящи за формирането на много добра зърнена реколта от пшеница, за разлика от 2007 г., когато страната е засегната от суша. Производството на зърно през 2008 г. е с 93,8% повече спрямо 2007 г. и достига 4,6 млн. тона, което основно се дължи на високия среден добив от 4,17 т/ха (изменение +89,7%).

Площите с пшеница през 2008 г. са 1 114 427 ха. Наблюдава се намаление с 0,5% спрямо предходната година. Пшеница след култури със слята повърхност се отглежда върху 30,1% от площите. През 2008 г. се увеличават площите с пшеница, засети след окопни култури (около 55,1%). В сеитбооборота на пшеницата са включени 4,3% угари (БАНСИК `2008).

Най-много площи с пшеница са засети в: Североизточен район – 25,5% от площите с пшеница за страната, който обхваща областите Добрич и Варна; Северен централен район – 21,7%, предимно в областите Русе и Силистра; Югоизточен район – 21,6%, предимно в област Ямбол.

През 2008 г. се отбелязва ръст на дела на наторените площи с азотни торове – 90,9% от площите, засети с пшеница, докато през 2007 г. този дял е 89,1%. Отчетен е спад при фосфорните торове с 3,3% (10,1% от площите, засети с пшеница) и калиевите торове с 0,6% (4,3% от площите, засети с пшеница). Третираните площи с хербициди през 2008 г. са намалели с 3,7% (80,9% от площите, засети с пшеница). Увеличен е делът на използваните фунгициди и инсектициди през 2008 г. от 0,8% до 3,0%, като достигат съответно 21,3% и 24,3% от площите, засети с пшеница.

По данни на дирекция "Агостатистика":

- Намеренията на производителите за стопанската 2008/2009 г. са за запазване на площите, засети с пшеница, а добивът да намалее с 0,8% спрямо предходния период;

- По предварителни резултати (към 01.07.2009 г.) засети площи с пшеница за стопанската 2008/2009 г. (БАНСИК`2009) са 1 104 500 ха, а прогнозното производство на пшеница възлиза на 4,0 ÷ 4,6 млн. тона;

- От проведеното статистическо наблюдение в периода 15.03.2009 г. – 04.04.2009 г. за състоянието на есенниците е отчетено добро физиологично състояние на 86% от площите с пшеница.

Ръж и тритикале

През 2007 г. е увеличено производството на ръж със 73,1% и тритикале – с 61,5%, като достигат съответно 14 766 т и 20 504 т, което се определя от високите средни добиви спрямо предходната година. Засетите площи с ръж са с 39,7% (7 579 ха) повече спрямо предходната година, а с тритикале – с 30,6% (4 585 ха) по-малко.

По данни на дирекция “Агrostатистика”, намеренията на производителите за стопанската 2008/2009 г. са за увеличаване на производството на ръж с 30,5% спрямо предходния период, а на тритикале – с 8,5%.

Ечемик

През 2008 г. е отчетено увеличение на производството на ечемик спрямо 2007 г. с 9,2%, което представлява 878 хил. тона. Изменението на средният добив спрямо 2007 г. е със 75,5% или с 3,94 т/ха.

Засетите площи са с 15,0% повече и достигат 223 хил. ха, спрямо предходната година. В Югоизточен район са засети 30,3% от площите с ечемик, в Северен централен район – 19,9% и в Северозападен район – 19,7%. Най-много площи с ечемик са отчетени в Бургас, Плевен и Стара Загора (БАНСИК`2008).

От предшествениците на ечемика най-висок е делът на пшеницата – 33,3% и слънчогледа – 28,6%. Угарите, включени в сеитбооборота на ечемика през 2008 г. са 6,5%, а около 12,5% са площите на други култури.

През 2008 г. в сравнение с 2007 г. е отчетено: нарастване на дела на наторените площи с минерален азот с 2,0%, като достига съответно 92,3% от площите на ечемика в страната; намаление при използването на фосфорни торове с 1,6%, като достига съответно 8,6% от площите на ечемика в страната и увеличение на калиевото торене с 2,2%, като достига съответно 6,0% от площите на ечемика в страната. Използваните инсектициди са с 4,8% по-малко в сравнение с 2007 г.

По данни на дирекция “Агrostатистика”:

- Намеренията на производителите за стопанската 2008/2009 г. са за увеличаване на производството на ечемик с 10,2% спрямо предходния период;

- По предварителни резултати (към 01.07.2009 г.) засетите площи с ечемик за стопанската 2008/2009 г. (БАНСИК`2009) са 231 100 ха, а прогнозното производство на пшеница възлиза на 815 ÷ 860 хил. тона;

- От проведеното статистическо наблюдение в периода 15.03.2009 г. – 04.04.2009 г. за състоянието на есенниците е отчетено добро физиологично състояние на 76% от площите с ечемик.

Овес

Нараснало е производството на овес спрямо 2007 г. с 41,8%, което представлява 54 489 тона зърно. Засетите площи са 25 895 ха, което с 1,9% повече от предходната 2007 г. Средният добив също се е покачил с 13,1%, като възлиза на 2,19 т/ха.

Царевица за зърно

Най-голямо увеличение на производството и средния добив са отчетени при царевицата за зърно, съответно 237,4% и 84,8%, спрямо 2007 г., когато тази култура е засегната в най-висока степен от сушата. Произведеното зърно е 1 368 хил. т при среден добив 4,15 т/ха. Засетите площи са 329 хил. ха или със 17,0% по-малко спрямо 2007 г.

Царевица основно се отглежда в Североизточен район – 32,5%, в Северен Централен район – 30,5% и в Северозападен район – 26,0%. Най-много производствени площи с царевица за зърно има в областите Добрич, Плевен и Велико Търново.

Около 57% от площите с царевица са разположени върху житни предшественици. Угарите, включени в сеитбооборота на царевицата през 2008 г., са 3,5% спрямо 6,9% през 2007 г. Царевица след царевица през 2008 г. се отглежда върху 19,6% от площите.

По данни на дирекция “Агrostатистика”, намеренията на производителите за стопанската 2008/2009 г. са за намаляване на площите, засети с царевица с около 28%, спрямо предходния период и съответно намаляване на добива с 28,1%.

Ориз

През последните няколко години производството на оризова арпа постепенно се увеличава, което се дължи предимно на усвояването на нови оризови площи.

През 2008 г. добитото количество оризова арпа е нараснало с 26,4% и достига 38 645 тона. Засетите площи бележат ръст с 16,6%, спрямо предходната година.

С 6,8% е повишен средният добив и възлиза на 4,96 т/ха, което се дължи на по-големия дял наторени площи с: азотни торове – 84,0% от площите засети с ориз; с фосфорни торове – 39,9% от площите засети с ориз и с калиеви торове – 21,5% от площите засети с ориз.

По данни на дирекция “Агrostатистика”, намеренията на производителите за стопанската 2008/2009 г. са за увеличаване на производството на ориз с 4,8% спрямо предходния период.

2.2.1.2. Маслодайни култури

Основните видове маслодайни култури, отглеждани в България са слънчоглед, рапица, фъстъци и соя.

Слънчоглед

От групата на маслодайните култури, слънчогледът е основна суровина за производството на олио в страната.

Засетите площи през 2008 г. са 723 962 ха, като от тях са реколтирани 721 689 ха. Наблюдава се увеличение на засетите площи с 5,4% в сравнение 2007 г. През 2008 г. е реализиран среден добив от 1,82 т/ха, който е почти два пъти по-висок в сравнение с 2007 г. Произведената продукция е 1 300 711 т и е най-висока за периода след 2000 г. Това се дължи на благоприятните климатични условия и прилаганата правилна агротехника при отглеждането на културата.

По райони най-много слънчоглед се отглежда в Североизточен район – 29,6% от общата площ на слънчоглед в страната, в Северен централен район – 22,4% и Южен централен район – 21,6%.

Таблица II.19.**Производство на слънчоглед за периода 2000 – 2008 г.**

Година	Реколтирани площи, ха	Среден добив, т/ха	Производство, тона
2008	721 689	1,82	1 300 711
2007	602 398	0,94	564 447
2006	783 859	1,59	1 196 570
2005	603 252	1,50	904 114
2004	592 765	1,82	1 078 832
2003	659 632	1,20	788 763
2002	471 013	1,37	645 369
2001	389 471	1,04	405 487
2000	511 000	0,83	424 900

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

Рапица

През последните години успешно се отглежда зимната маслодайна рапица, като през 2008 г. площите, засети с нея са 94 306 ха, т.е. със 74,6% повече в сравнение с 2007 г. От тях са реколтирани 875 156 ха по райони, както следва: Североизточен – 35 269 ха, Северозападен – 23 456 ха; Северен централен – 17 692 ха; Югоизточен – 8 104 ха; Южен централен – 2 725 ха и Югозападен район – 270 ха. Производството на маслодайна рапица през 2008 г. е 231 176 т и е с 45,1% повече в сравнение с 2007 г.

2.2.1.3. Технически култури**Тютюн**

През 2008 г. като реколтирани площи са отчетени 25,3 хил. ха, което е с 4,6 хил. ха по-малко от 2007 г., като намалението се отнася за всички сортови групи тютюн.

Таблица II.20.**Площи, добиви и производство на тютюн по типове, 2003 – 2008 г.**

Характеристики	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Производство, хил. т, в т.ч.:	61,5	69,6	58,3	41,9	41,1	42,4
Ориенталски	42,1	50,3	39,0	26,5	28,4	29,3
Виржиния	14,1	14,9	13,3	11,3	8,3	7,5
Бърлей	5,4	4,9	6,0	4,1	4,4	5,6
Реколтирани площи, хил. ха, в т.ч.:	41,4	47,1	40,9	27,3	29,9	25,3
Ориенталски	29,0	35,0	27,7	17,9	21,1	18,3
Виржиния	8,3	8,9	9,3	6,8	5,3	4,0
Бърлей	4,1	3,3	3,9	2,6	3,5	3,0
Среден добив, т/ха, в т.ч.:						
Ориенталски	1,45	1,44	1,41	1,48	1,35	1,60

Виржиния	1,70	1,61	1,44	1,66	1,55	1,89
Бърлей	1,30	1,49	1,52	1,59	1,26	1,88

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Общо произведеният суров тютюн е 42,4 хил. тона и е с 1,3 хил. тона повече от произведеното количество през предходната година, като намаление се отчита само при сортава група "Виржиния".

Наблюдава се увеличение на средния добив от хектар при трите сортови групи тютюн в сравнение с 2007 г.

Влакнодайни култури

Намалението на производството на памук се запазва и през 2008 г. Реколтираните площи през 2008 г. са 706 ха при 930 ха през 2007 г. Намалението на площите е с около 1,32%. Средният добив се запазва и е 0,98 т/ха при 0,99 т/ха за 2007 г. В резултат на по-малко реколтираните площи, производството намалява с 9,8% в сравнение с предходната година и достига 756 тона при 838 тона през 2007 г.

По данни на Асоциацията на памукопроизводителите за 2009 г. засетите площи с памук са 650 ха, като очакваният среден добив е 1,00 т/ха, а очакваното производство е около 650 тона.

Няма данни за засети площи и производството на лен и коноп.

Захарно цвекло

През 2006 г. ЕК подкрепи инициативата си за провеждане на цялостна реформа в сектор "Захар" на територията на ЕС. Основната цел на реформата е намаляване и контрол върху излишъка от захар на територията на Общността и контрол и стабилизация на цените на пазара. Реформа е проведена и в захарната индустрия на Република България, като "Захарни заводи" АД – Горна Оряховица и "Захар" ЕАД – нейно дъщерно дружество, се отказаха от цялата договорена за страната ни производствена квота от 4 752 тона бяла захар. Този отказ се отрази тежко на производителите на захарно цвекло и доведе до преустановяване на производството му на територията на страната.

Таблица II.21.

Производство на захарно цвекло от реколти през 2007 и 2008 г.

Общо за страната	2007 г.	2008 г.
Площи (реколтирани), ха	1 283,60	—
Среден добив, т/ха	12,68	—
Производство, тона	16 281,00	—

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Хмел

Хмелниците в нашата страна са разположени в района на Западните Родопи, около градовете Велинград, Ракитово и Костандово.

Отглеждат се американските сортове Nugget, Chinook и CFJ-8/Cascade/, германският Perle и английският – Brewewr's Gold.

Производството на хмел през 2008 г. бележи спад, което се дължи на намаление на реколтираните площи и на по-ниския среден добив от хектар.

През 2008 г. реколтираните площи с хмел са 187,50 ха, с 48,7% по-малко от 2007 г. Средният добив от хектар е 2,05 т/ха и е с 13,2% по-нисък от този за 2007 г.

Произведеното количество хмел за 2008 г. е 384 т, което е с 68,5% по-малко от общото производство за 2007 г.

През 2008 г. са създадени 10 ха нови хмелови насаждения.

Таблица II.22.

Производство на хмел от реколти през 2007 и 2008 г.

Години	Площи (реколтирани), ха	Среден добив, тона/ха	Производство, тона
2007	278,8	2,32	647
2008	187,5	2,05	384

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

2.2.1.4. Медицински и ароматни култури

Площите, заети с основните медицински и ароматни култури (маслодайна роза, маточина, лавандула, мента, силибум, резене, кориандър) през 2008 г. са 46 649 ха, което е с 18% повече в сравнение с 2007 г. Реколтираните площи през 2008 г. възлизат на 45 592 ха, което с 27,1% повече сравнение с 2007 г. Основна причина за увеличение на площите през 2008 г. с медицински и ароматни култури е високата им рентабилност.

2.2.1.5. Зеленчуци

Откритите площи, използвани за производството на зеленчуци в професионални и малки стопанства през стопанската 2008 г. са 53 хил. ха. Реколтирани са 53,2 хил. ха, от които 1,5% с втори култури. Размерът на зеленчуковата продукция е 874,3 хил. тона. Най-голямо е производството от картофи – 353 хил. тона и домати – 134 хил. тона.

Площите, използвани за отглеждане на зеленчуци през 2008 г. са 54 хил. ха, като относителният дял на оранжериите е около 2%. Наблюдава се намаление на реколтираните площи с 6,0% спрямо 2007 г. Площите, от които не е прибрана продукцията са 1,2%.

Засадени са 24,5 хил. ха с пресни зеленчуци (домати, краставици, пипер, дини и др.), като от тях са реколтирани 23,9 хил. ха. С най-голям относителен дял са площите на пипер (15,7%), дини (14,7%) и домати (14,5%).

Площите, засадени с картофи през 2008 г. възлизат на 21,8 хил. ха, реколтирани са 21,7 хил. ха, като над 90% от тях традиционно са концентрирани в Южен централен и Югозападен район.

Площите, засети с бобови култури са 7,6 хил. ха. От тях са реколтирани над 7,5 хил. ха. С най-голям относителен дял са зрелият фасул (27%), нахутът(23%) и градинският грах (20%).

Таблица II.23.**Основни площи, използвани за производство на зеленчуци – реколта 2008 г., ха**

Основни площи	Използвани площи, реколта '2008 г.
Открити площи	53 037
Стъклени оранжерии	485
Полиетиленови оранжерии	511
Общо оранжерийна площ	996
Обща площ	54 033

Източник: МЗХ, дирекция "Агrostатистика"

През 2008 г. се наблюдава слабо намаление на използваните оранжерийни площи в сравнение с 2007 г. Това се дължи на ограничени инвестиции в създаване и изграждане на нови оранжерии, както и реконструкция и модернизация на вече съществуващи. Общо произведеното количество зеленчуци от оранжерии е 96 хил. т, което е със 7 хил. тона повече от производството за 2007 г. Оранжерийното производство се определя от няколко основни зеленчукови култури, като домати, краставици, пипер (сладък), корнишони, салати, марули и др. Произведени са: 52 хил. тона краставици, което е с 18,4% повече от 2007 г.; корнишони – 770 тона, което е с 36,52% повече спрямо 2007 г.; пипер (сладък) – 2,8 хил. тона, което е със 7,3% повече. Сериозно е увеличението на производството при салати и марули – от 1,9 хил. тона през 2007 г. на 3,2 хил. тона през 2008 г., т.е. с 62,5% повече.

Произведената оранжерийна продукция през 2008 г. е реализирана изцяло, като голяма част от нея (предимно краставици и домати) е била предназначена за износ, главно за страни от ЕС. По-голямата част от оранжерийните у нас са модерни съоръжения, с нови, съвременни технологии и процеси на отглеждане на зеленчуците, отговарящи на европейските стандарти за производство, качество и опазване на околната среда, което определя и по-високия обем на производство през 2008 г. Увеличението на производството на оранжерийните зеленчуци се дължи и на добрата им реализация – повишено търсене и наличие на пазар не само у нас, но и в другите европейски страни.

Таблица II.24.**Сравнение на оранжерийното производство на основни зеленчуци, реколти 2008 и 2007 г.**

Видове зеленчуци	Реколта '2008 г., хил.т	Реколта '2007 г., хил.т	Изменение спрямо 2007 г., %
Домати	35,70	38,03	-6,21
Краставици	52,08	43,90	18,38
Пипер, сладък	2,80	2,60	7,31
Корнишони	0,77	0,56	36,52
Салати и марули	3,16	1,94	62,50
Други зеленчуци	1,48	2,03	-28,51
Общо	95,97	89,22	7,56

Източник: МЗХ, дирекция "Агrostатистика"

През 2008 г. са произведени с 8,1% повече зеленчуци в сравнение с 2007 г. Значително е увеличението в производството на краставици и корнишони – с 9,5% в сравнение с предходната година. От открити площи са произведени около 404 хил. тона пресни зеленчуци (без картофи и

бобови култури). С най-голям дял от общото производство на пресни зеленчуци са домати – около 27% и дините – около 16%. Произведени са: 134 хил. тона домати, което е с 0,71% повече спрямо производството през 2007 г.; 59,5 хил. тона пипер, което е с 27% по-малко от предходната година. Производството на краставици и корнишони е с 9,5% повече от предходната година и възлиза на 62,6 хил. тона. Ръст бележи производството на: зрял кромид лук – 16 хил. тона, като то е нараснало с 51% спрямо производството през 2007 г.; главесто зеле – 64,9 хил. тона, което е с 30% повече от 2007 г.; картофи – с 18% повече в сравнение с 2007 г. Произведени са 353 хил. тона картофи и около 21,5 хил. тона бобови култури (фасул, леща, грах и др.).

Увеличението на производството на зеленчуци от 803,5 хил. тона през 2007 г. на 874,3 хил. тона през 2008 г. (близо 70 хил. тона повече) се дължи на по-високите средни добиви от хектар при повечето видове зеленчукови култури. Производството на зеленчуци е свързано с високи разходи, което определя и по-висока себестойност на продукцията, водеща от своя страна до затруднение при реализация ѝ.

Таблица II.25.

Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколта 2008 г.

Зеленчуци	Реколтирани площи, ха	Производство, тона		Среден добив, кг/ха
		Общо	Открити площи	
I. Плодови зеленчуци				
Домати	3 473,7	134 131	98 050	28 345
Пипер – сладък	3 750,5	59 524	56 500	15 124
Патладжан	259,8	7 062	6 823	26 610
Краставици	125,0	53 227	1 896	15 281
Корнишони	245,9	9 391	8 568	35 060
Тикви	260,4	4 273	4 224	16 393
Дини	3 507,1	79 681	79 642	22 719
Пъпеши	1 242,3	13 667	13 529	10 955
Сладка царевица	195,9	1 740	1 614	8 884
Други плодови зеленчуци (лют пипер, тиквички, бамя)	4 137,4	8 789	8 020	–
II. Бобови				
Градински фасул – зелен	1 148,3	6 861	6 703	5 917
Градински грах – зелен	1 510,8	8 817	8 202	5 836
Бакла- зелена	6,9	57	57	8 265
Сухи зеленчуци				
Фасул – зърно	2 055,3	2 402	2 401	1 169
Леща	1 085,1	1 084	1 084	999
Нахут	1 767,4	2 278	2 278	1 289
III. Листостъблени зеленчуци				
Главесто зеле	2 092,8	64 884	57 146	30 957

Други листостъблени зеленчуци (салати, марули, спанак, магданоз, целина, чубрица, пащарнак, копър, цветно, къдраво и брюкселско зеле, алабаш, броколи, лук кромид – зелен, чесън – зелен)	736,6	14 520	8 547	–
IV. Кореноплодни и клубеноплодни				
Картофи	21 710,8	353 060	351 571	16 258
Моркови	618,6	13 437	13 158	21 707
Лук кромид – зрял	1 281,3	16 013	15 688	12 485
Чесън – зрял	229,5	1 153	1 131	4 979
Праз	117,4	2 013	1 901	16 946
Арпаджик	167,6	1 237	1 236	7 381
Други кореноплодни (ряпа, репички, салатно цвекло, целина, пащарнак)	164,8	3 409	2 580	-
V. Ягоди	1 182,2	8 599	8 559	7 252
VI. Култивирани гъби	-	1 438	-	-
VII. Други зеленчуци	127,8	1 607	1 524	12 574
Общо	53 201,2	874 354	762 632	14 604

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

Таблица II.26.

Сравнение на общото производство на зеленчуци, реколти `2008 и `2007 г.

Видове зеленчуци	Реколта 2008 г., хил.т	Реколта `2007 г., хил.т	Изменение спрямо 2007 г., %
Домати	134,13	133,18	0,71
Пипер – сладък	59,52	81,74	-27,20
Патладжан	7,06	8,31	-15,10
Краставици и корнишони	62,61	57,18	9,50
Дини	79,68	76,91	3,60
Пъпеши	13,66	18,75	-27,12
Картофи	353,06	298,72	18,19
Лук кромид – зрял	16,01	10,59	51,09
Главесто зеле	64,88	50,00	29,77
Ягоди	8,59	5,96	44,18

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

При почти всички пресни зеленчуци се наблюдават по-високи средни добиви от хектар в сравнение с 2007 г. При домати средния добив за 2008 г. е 28,3 т/ха, което е с 43,81% повече от предходната година, при пипера – 15,1 т/ха, което е с 5,06% повече, при краставиците и корнишоните – 28,4 т/ха, което е със 75% повече спрямо 2007 г. Увеличение на средните добиви има при лук кромид – зрял – 12,5 т/ха с 48,7% повече, при главесто зеле – 31 т/ха с 40,4% повече, при картофите – с близо 22% повече (16,3 т/ха). По-високите добиви от различните

зеленчукови култури през 2008 г. се дължат на по-добрата агротехника на отглеждането им и използването на високодобивни, устойчиви на болести и неприятели сортове зеленчуци.

Таблица II.27.

Сравнение на средните добиви на зеленчуци, реколти 2008 г. и 2007 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2008, т/ха	Реколта `2007, т/ха	Изменение спрямо 2007 г., %
Домати	28,34	19,70	43,81
Пипер – сладък	15,12	14,39	5,06
Патладжан	26,61	23,32	14,13
Краставици и корнишони	28,39	16,22	75,10
Дини	22,72	22,73	-0,07
Пъпеши	10,95	15,65	-29,99
Картофи	16,26	13,32	22,08
Лук кромид – зрял	12,48	8,39	48,70
Главесто зеле	30,96	22,05	40,36
Ягоди	7,25	4,72	53,55

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

През 2008 г. 99% от произведената зеленчукова продукция от открити площи е реализирана, като основната част от нея е предназначена за пазара (72%). За търговската мрежа са разпределени около 60% от произведените домати. От реализираните количества зеленчуци на преработвателните предприятия, най-голямо е количеството на домати, картофите и патладжана. От предназначените за износ зеленчуци с най-висок дял са краставиците, домати и картофите.

През 2009 г. ще се запази тенденцията на използване на оранжерийните площи за производство на зеленчуци на нивото от 2008 г., като основно в тях ще се отглеждат дългоплодни краставици, домати, пипер (сладък), салати и марули. Ще продължи процесът на модернизиране на оранжериите и използването на нови, съвременни технологии за производството на висококачествени, отговарящи на европейските стандарти ранни зеленчуци.

Намеренията на земеделските стопани за 2009 г. дават основание да се прогнозира, че площите, засети картофи, ще се увеличат, като достигнат 23,5 хил. ха. По експертна оценка, при наличието на благоприятни климатични условия през 2009 г. се очаква производството на картофи да бъде много над производство `2008 г., поради очаквания по-висок среден добив от ха.

Площите, заети с пипер и домати през 2009 г., ще останат на ниво площи от 2008 г. Очаква се производството на пипер от открити площи да се увеличи с 10-15% спрямо производството от предходната година.

Липсата на добра организация на производството на зеленчуци (все още ниско технологично ниво, производство с големи разходи, високи цени на поливната вода), нежеланието на производителите да се сдружават в организации на производители на зеленчуци, липсата на търговски договорености между производител и търговец за реализация на готовата продукция, ниски изкупни цени на зеленчуците и незадоволителното им качество, липса на работна сила за производството и ползването на нискоквалифицирани работници – това са част от натрупалите се проблеми в производството на зеленчуци, които са причина за неговия спад и за намаление на площите, заети със зеленчуци през последните няколко години.

2.2.1.6. Плодове

Овощни насаждения

Площите, заети с овощни култури през 2008 г. са 40 хил. ха, като около 55% от тях са реколтирани. През 2008 г. реколтираните площи с овощни насаждения в земеделските стопанства намаляват с 22,5% спрямо 2007 г., като най-голямо е намалението при сливите – 31,6%, кайсиите – 22,3%, черешите – 11,9% и прасковите – 2,9%. Площта на насажденията от сливи и джанки през 2008 г. заема най-висок относителен дял – 20,9%, от черешите – 20,0%, ябълките – 14,8%, прасковите – 12,8%, кайсиите – 9,0% и орехите – 7,4%, спрямо реколтираната площ на овощните насаждения в страната.

Нараства делът на трайните насаждения, които са с изтекъл амортизационен срок и за които не се полагат грижи, като през 2008 г. те заемат 763,2 ха.

Площите с млади, невстъпили в плододаване овощни насаждения (0-4 години) през 2008 г. заемат 7 517 ха. Най-голям относителен дял от тях имат черешите – 25,5%, следвани от ябълките – 13,5%, прасковите – 11,7%, сливите – 11,2%, кайсиите – 4,5% и вишните – 3,9%.

През 2008 г. са създадени 1 917 ха с овощни насаждения, като се наблюдава засилен интерес към създаване на насаждения от череша, ябълка, праскови, сливи, вишни, кайсии и др. Продължава тенденцията на осъвременяване на сортовата структура.

Агротехническото и фитосанитарно състояние на младите насаждения е много добро.

През 2008 г. площите, предназначени за производство на овощен посадъчен материал са 93 ха. Стопанствата са произвели над 657 хил. бр. облагороден овощен посадъчен материал, като от него е реализиран 57,5%.

Таблица II.28.

Реколтирани площи с овощни видове през 2008 г., ха

Райони	Ябълки	Круши	Кайсии и зарзали	Праскови и нектарини	Сливи	Череша	Вишни	Орехи	Малини	Други овощни видове	Общо
Северозападен	226	12	37	206	1 298	81	57	139	228	35	2 319
Северен централен	178	24	1664	373	639	373	271	327	79	68	3 996
Североизточен	307	23	127	179	549	150	146	343	231	95	2 150
Югоизточен	561	31	27	1 416	522	1 655	139	532	40	300	5 223
Южен централен	1137	60	109	317	1 045	1 081	508	263	241	112	4 873
Югозападен	838	103	19	329	551	1 071	208	24	215	59	3 417
България	3 247	253	1 983	2 820	4 604	4 411	1 329	1 628	1 034	669	21 978

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика"

Таблица II.29.

Реколтирани площи с овощни видове през 2007 г., ха

Райони	Ябълки	Круши	Кайсии и зарзали	Праскови и нектарини	Сливи	Череш	Вишни	Орехи	Малини	Други овощни видове	Общо
Северозападен	104	9	37	31	164	26	46	149	103	19	688
Северен централен	393	18	461	633	2 609	381	88	326	162	43	5 114
Североизточен	503	72	1 908	173	1 033	466	488	1 817	286	78	6 784
Югоизточен	421	50	47	1 270	350	1 488	79	145	19	379	4 248
Южен централен	1256	82	73	439	1 920	1 433	541	1 645	337	152	7 878
Югозападен	847	81	27	357	655	1 213	92	82	222	73	3 649
България	3 524	312	2 553	2 903	6 731	5 007	1 294	4 164	1 129	744	28 361

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Производство

През 2008 г. са произведени 90 746 хил. тона плодове, което е с 13,2% по-малко спрямо 2007 г. Основна причина за намаление на производството са по-малко реколтираните площи. Производството на плодове е съсредоточено в Южен централен район – 22,4% и Югоизточен район – 22,3%, в които преобладава производството на праскови, и Северен централен район – 21,4%, в който преобладава производството на кайсии. Наблюдава се намаление на производството от ябълки, круши, праскови, сливи, череш, орехи, малини и др.

През 2008 г. най-голям относителен дял от общото производство на плодове заемат ябълките – 25,9%, следвани от череш – 17,7%, праскови – 16,4% и сливи – 15,8%.

Таблица II.30.

Производство на плодове от реколти 2007 г. и 2008 г.

Овощни култури	Площи – реколтирани, ха		Среден добив, кг/ха		Производство, т	
	2007 г.	2008 г.	2007 г.	2008 г.	2007 г.	2008 г.
Ябълки	3 524	3 247	7 425	7 242	26 165	23 517
Круши	312	253	3 096	3 661	965	924
Кайсии и зарзали	2 553	1 983	3 255	6 534	8 310	12 957
Праскови и нектарини	2 903	2 820	6 471	5 286	18 788	14 908
Сливи и джанки	6 731	4 604	3 420	3 106	23 020	14 298
Череш	5 007	4 411	3 680	3 642	18 427	16 067
Вишни	1 294	1 329	2 086	2 467	2 700	3 279
Орехи	4 164	1 628	336	260	1 400	422
Малини	1 129	1 034	3 287	3 424	3 711	3 540
Други овощни видове	744	669	-	-	1 073	834
Общо	28 361	21 978	33 056	35 622	104 559	90 746

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Средни добиви

През 2008 г. средните добиви на част от основните овощни култури са по-ниски в сравнение с 2007 г. Основна причина за това са неблагоприятните климатични условия през пролетта на 2008 г. в отделни области на страната – късни пролетни мразове, които доведоха до измръзване на плодните пъпки. Неблагоприятната възрастова структура и неспазването на необходимите агротехнически мероприятия за насажденията са другата причина за ниските добиви.

Намаление на средните добиви при някои от основните видове овощни култури: орехи – 26,6%; праскови – 18,3%; сливи – 9,2%; ябълки – 2,5% и череши – 1,1%.

По-високи средни добиви през 2008 г. са отчетени при кайсиите, където увеличението е повече от два пъти, при вишните – 18,2%, крушите – 18,2% и малините – 4,2%.

Таблица II.31.

Средни добиви от плодове, реколта `2008 г., кг/ха

Райони	Ябълки	Круши	Кайсии и зарзали	Праскови и нектарини	Сливи	Череши	Вишни	Орехи	Малини
Северозападен	3 777	4 406	4 091	2 961	2 006	1 447	1 160	359	2 392
Северен централен	2 801	2 469	7 128	6 246	4 778	2 002	1 275	170	4 216
Североизточен	5 465	4 855	4 052	1 680	3 909	1 881	3 247	290	2 780
Югоизточен	8 795	2 963	2 075	4 855	2 334	3 769	2 856	197	3 703
Южен централен	7 657	1 809	2 816	4 001	3 753	2 762	3 310	146	4 487
Югозападен	8 166	4 835	3 536	10 713	2 457	5 319	1 516	3 104	3 678
България	7 242	3 661	6 534	5 286	3 106	3 642	2 467	260	3 424

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Таблица II.32.

Средни добиви от плодове, реколта `2007 г., кг/ха

Райони	Ябълки	Круши	Кайсии и зарзали	Праскови и нектарини	Сливи	Череши	Вишни	Орехи	Малини
Северозападен	6 127	5 202	5 049	4 667	5 180	3 543	2 399	381	848
Северен централен	3 524	3 273	3 599	3 128	2 297	1 224	811	499	2 614
Североизточен	3 781	3 031	2 979	2 574	4 440	2 380	1 623	228	2 687
Югоизточен	7 918	4 083	9 014	6 645	2 272	4 018	3 925	1 198	4 816
Южен централен	10 115	2 224	3 915	6 216	4 387	3 948	2 512	301	4 431
Югозападен	7 327	3 146	2 501	14 146	3 623	4 222	1 315	1 193	3 816
България	7 425	3 096	3 255	6 471	3 420	3 680	2 086	336	3 287

Средният добив е изчислен за площи равни и над 0,1 ха

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

2.2.2. Животновъдство

Облика на животновъдството през 2008 г. е тясно свързан и зависи от новата организационна и икономическа среда, в която се намира страната ни, след като стана член на ЕС. След първата година на практическо адаптиране към европейските норми и изисквания за производство, маркетинг и контрол, през 2008 г. българските животновъди, неправителствените организации и държавните структури се превърнаха в пълноценен коректив, участник и ползвател на схемите на Общата селскостопанска политика (ОСП) и форми за подпомагане. В

резултат на това продължи реструктурирането на животновъдния сектор, модернизацията и оптимизирането на производствения процес. Повиши се качеството и продуктовото разнообразие, на потребителите се предлагат продукти с обозначени произход, качествени показатели, съвети за съхранение.

През 2008 г. продължи тенденцията на реструктуриране на сектора по отношение окрупняването на говедовъдните стопанства и повишаване на дела на добитото краве мляко, покрито стандартите на ЕС за хигиена и качество. Квотната система за краве мляко има за цел стабилизиране пазара в отрасъл "Мляко", чрез постигане на баланс между търсене и предлагане, осигуряване на по-добър жизнен стандарт на фермерите и подобряване конкурентноспособността на млечните продукти.

През изтеклия период продължи прилагането на режимите на ОСП при месото и яйцата за консумация, свързани с класификация, маркировка, търговия и седмично докладване на ценовите изменения.

През 2008 г. се утвърждава прилагането на скалата на Общността за класификация на кланични трупове, годни за човешка консумация. Приложението на скалата (S)EUROP определя качеството на кланичния труп по точен начин и дава възможност на производителя да получи справедлива цена за продукцията, която предлага. Оценката по скалата (S)EUROP е стимул за животновъдите да подобрят качеството, което от своя страна ще засили пазарното им присъствие в ЕС и в страните извън него.

С цел стимулиране на производителите за заплащане в зависимост от качеството на месото, през 2008 г. Управителният съвет на ДФ "Земеделие" отпусна безвъзмездна целева субсидия за класификация на кланични трупове от говеда и свине в размер на 1 000 000 лв.

През 2008 г. стартира за първи път Националната програма по пчеларство за периода 2008 – 2010 г., имаща за цел да подобри общите условия за производство и търговия с пчелен мед и пчелни продукти, чрез подпомагане на земеделските производители. Програмата се прилага на територията на цялата страна като принципът на подпомагане е възстановяване на част от направените разходи по предвидените пет вида мерки. Общият одобрен бюджет за тригодишния период е 7 430 000 лв., а само за 2008 г. той е в размер на 2 370 000 лв.

През 2007 г. стопанствата, отглеждащи селскостопански животни са 386,7 хил. бр., а през 2008 г. – с около 55,6 хил. по-малко. Намалението е тясно свързано с продължаващата концентрация и окрупняване на производството и засяга основно стопанствата, отглеждащи от 1 до 9 женски разплодни животни. При следващата категория стопанства (с над 10 броя млечни крави и кози), също е отчетено намаление в броя, но при тях се наблюдава увеличаване на броя отглеждани животни (в рамките на 4,4 – 4,7%). Намаление се наблюдава и при стопанствата с овце-майки и женски свине за разплод. Продължава окрупняването в свиневъдния сектор, където общият брой на свинете е намалял с 11,8%, а на стопанствата – с 29,3%. С 4% е намалял броят на птицевъдните ферми за отглеждане на кокошки – носачки, ярки и пилета. Увеличение в броя на стопанствата и в броя на животните е отчетен при биволите.

Таблица II.32.

Брой животни през 2007 – 2009 г.

Брой животни	01.11.2007 г.	01.11.2008 г.*	Прогноза 01.11.2009 г.
Говеда, общо	602 056	564 904	563 000
В т.ч. крави	349 851	330 356	329 000
Биволи, общо	8 968	9 222	9 500
В т.ч. биволици	5 153	5 311	5 400
Овце, общо	1 526 392	1 474 845	1 470 000
В т.ч. овце-майки	1 233 441	1 198 110	1 198 000
Кози, общо	495 484	429 834	429 000
В т.ч. кози-майки	431 884	355 187	350 000
Свине, общо	888 609	783 649	780 000
В т.ч. свине-майки	85 424	76 853	76 000
Птици, общо	18 698 000	17 549 000	16 800 000
В т.ч. кокошки и ярки	9 253 000	8 798 000	8 500 000
Пилета бройлери	7 173 000	6 967 000	6 500 000
Водоплаващи птици	1 977 000	1 434 000	1 400 000
Други птици	295 000	350 000	400 000
Еднокопитни (коне, магарета, мулета, катъри)	168 270	175 091***	170 000
Зайци	332 058	303 233***	300 000
Пчелни семейства	718 822	652 586**	650 000

* Предварителни данни, ** данни към 01.05.2008 г.

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", *** НВМС

През 2008 г. в страната е произведено 1 316 071 тона мляко, което е с 11 390 тона по-малко спрямо 2007 г. Увеличение има при биволското и овче мляко, при кравето намаляването е в рамките на 0,4%, а при козето – 11,1%. Най-голям дял от общо произведеното мляко заема кравето – 86,9%, следват овчето (6,7%) и козето (5,9%) и на последно място е биволското (0,5%).

Таблица II.33.

Производство на животинска продукция през 2007 – 2008 г.

Производство	2007 г.	2008 г.	Изменение 2008/2007 г., %
1. Мляко, общо, тона	1 327 461	1 316 071	-0,86
Краве мляко	1 148 328	1 143 190	-0,45
Биволско мляко	7 052	7 173	1,7
Овче мляко	84 907	88 243	3,9
Козе мляко	87 174	77 465	-11,14
2. Месо, общо в кланично тегло, тона	235 747,6	206 069,2	-12,6
Червени меса	119 358,6	114 717,8	-3,9
Бели меса	116 389	91 351,4	-8,8

3. Яйца, хил. броя	1 579 270	1 507 909	4,5
4. Пчелен мед, тона	6 139	11 377	85,3

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

2.2.2.1. Говедовъдство и биволовъдство

През 2008 г. продължи започналата през периода 2006 – 2007 г. тенденция на реструктуриране на сектора и оптимизиране броя на животните в говедовъдните стопанства.

През 2008 г. приключи и е отчетена в ЕК първата квотна година за България. Не е отчетено превишение на националната млечна квота, като съответно България не дължи вноски към Европейския фонд за ориентиране и гарантиране (ФЕОГА) за квотния период 2007/2008 г. Изпълнението на националната млечна квота за доставки е 85,1% от референтното количество за доставки от 893 688,028 тона при средна масленост на доставките 37,7 г/кг. Изпълнението на националната млечна квота за директни продажби е 75,5% от референтното количество за директни продажби от 85 311,972 тона. Очаква се през следващите години дялът на директните продажби да продължава да намалява.

Броят на одобрените изкупвачи през 2008 г. е 303, с 41 по-малко от 2007 г. Дейността по изкупуване на краве мляко преустановиха предимно търговци, които събират кравето мляко чрез сборни млекосъбирателни пунктове.

Националната млечна квота на България е увеличена с 2% за квотния период 2008/2009 г. или с 19 580 тона. Увеличението е използвано за разпределяне на индивидуални млечни квоти за доставки от националния млечен резерв. Извършено е разпределение на количествата в националния млечен резерв за квотния период 2008/2009 г. на производители, разширили производствената си дейност, както и на нови производители, подали заявления. Разпределени са 29 001 824 кг за доставки и 8 194 823 кг за директни продажби на 547 бр. стопанства.

През 2008 г. са извършени 161 бр. превръщания на индивидуални млечни квоти (предимно от директни продажби в доставки) и 670 бр. трансфери на квота със стопанството или без стопанството между роднини по права линия.

Хигиенните норми за сурово краве мляко са заложи в Регламент 853/2004/ЕС, където се определят специфичните изисквания към хигиената на суровини и храни от животински произход. Република България се задължава да прилага критериите за сурово мляко по този Регламент от 01.01.2007 г., като има дерогация до декември 2009 г., относно постигане на хигиенните изисквания към суровото мляко.

Създадени са процедури и правила за категоризиране на фермите за производство на сурово краве мляко, които са разписани в Наредба № 4/19.02.2008 г. за специфичните изисквания при производството, съхранението и транспортирането на сурово краве мляко и изискванията за търговия и пускане на пазара на мляко и млечни продукти.

Всички ферми, които отговарят на зоохигиенните и ветеринарномедицински изисквания и добиват краве мляко, отговарящо на изискванията на Регламент 853/2004/ЕС с показатели за ОБМ (общ брой микроорганизми) до 100 000 и ОБСК (общ брой соматични клетки) до 400 000 са категоризирани в I-ва група.

Във II-ра група са категоризирани фермите, които отговарят на изискванията за сградов фонд и оборудване, но добитото краве мляко не отговаря на посочените показатели за качество.

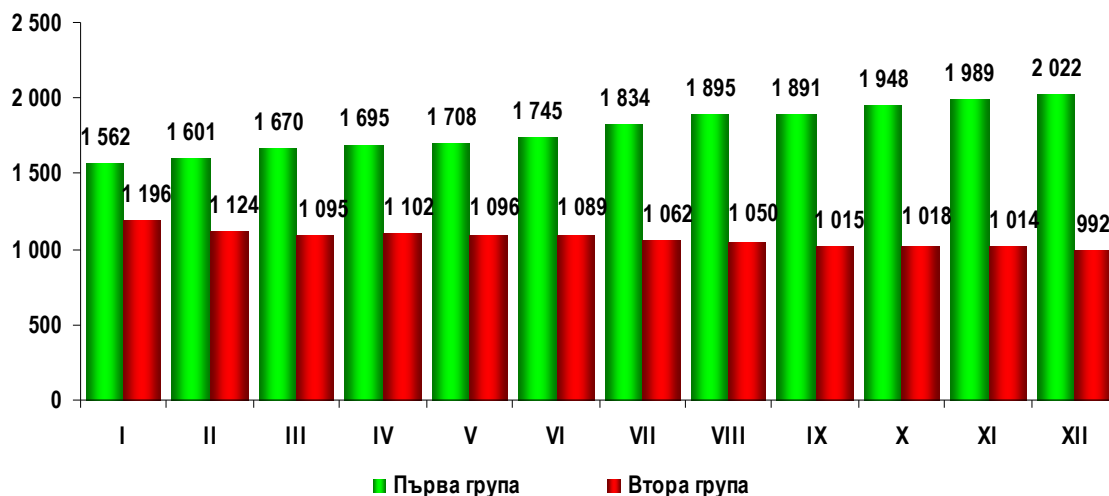
В III-та група са включени фермите, които не отговарят на изискванията за сградов фонд и оборудване и качество на млякото.

През 2008 г. продължи координирането на дейността по спазване на зоохигиенните и ветеринарномедицински изисквания при отглеждането на селскостопански животни в

животновъдните ферми. Категоризирани ферми в I-ва група към 01.12.2008 г. са 2 022 бр., с общо 88 664 бр. крави, а във II-ра група – 992 бр. с общо 17 213 бр. крави. Фермите от III-та група са 114 373 бр. с 323 192 бр. крави (данните за III-та група ферми са от информационната система на Националната ветеринарномедицинска служба (НВМС).

Фигура II.11.

Брой категоризирани ферми за производство на сурово краве мляко през 2008 г. по месеци

Източник: МЗХ, дирекция "Растениевъдство и животновъдство"

През 2008 г. продължава реструктурирането на млечните ферми. Намалели са стопанствата, в които се отглежда само по една млечна крава с 14,8% спрямо 2007 г. и в тях се отглеждат 63 хил. крави. Като цяло намаляват стопанствата с капацитет до 19 бр. крави и броят на отглежданите животни в тях се увеличава. Увеличава се броят на стопанствата с над 20 бр. животни, а също така и броят на животните, отглеждани в тях. Броят на стопанствата със 100 бр. и повече млечни крави се увеличава с 2,1%, а броят на кравите в тях със 7,7% и достига близо 29 хил. бр. при 27 хил. бр. животни за 2007 г.

Броят на стопанствата, в които се отглеждат месодайни крави намалява. Причината за това е намаляване основно на стопанствата с 1-2 броя месодайни крави. Положителен момент в развитието на месодайното животновъдство е ръстът в броя на месодайните крави. През 2008 г. те са с 12,3% повече спрямо 2007 г.

Таблица II.34.

Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2008 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Брой млечни крави	
	хил. бр.	Изменение 2008/2007 г., %	хил. бр.	Изменение 2008/2007 г., %
1-2	84,1	-13,8	105,4	-13,1
3-9	16,7	-14,8	73,2	-13,5
10-19	2,8	-8,5	37,1	-6,8
20 и повече	2,1	9,4	99,0	9,8
Общо	105,7	-13,4	314,7	-6,3

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

Към 01.11.2008 г. кравите по райони на планиране са общо 330,4 хил. бр., от които 97,1 хил. бр. са в Южен централен район, 51,4 хил. бр. – в Северозападен район, 50,7 хил. бр. – в Югоизточен район и само 37,8 хил. в Югозападен район. От общия брой крави, млечните представляват 95,3% и са с 6,3% по-малко спрямо 2007 г.

Таблица II.35.

Брой говеда по райони на планиране

Райони	2007 г.				2008 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%
Северозападен	84,2	14,0	51,4	14,6	83,5	14,8	51,4	15,6
Северен централен	88,0	14,6	49,2	14,1	79,7	14,1	45,7	13,8
Североизточен	92,8	15,4	54,5	15,6	83,4	14,8	47,7	14,4
Югоизточен	94,0	15,6	52,5	15,0	92,0	16,3	50,7	15,3
Южен централен	72,5	12,0	42,6	12,2	62,6	11,1	37,8	11,4
Югозападен	170,6	28,3	99,6	28,5	163,8	28,9	97,1	29,4
Общо за страната	602,1	100,0	349,8	100,0	565,0	100,0	330,4	100,0

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Биволовдните стопанства през 2008 г. намаляват с 4,1%, но броят на биволиите се увеличава с 2,8%. Увеличение на биволиите има в стопанствата, отглеждащи от 3 до 19 животни.

Към 01.11.2008 г. броят на биволиите в страната е 9 222 бр., което е с 2,8% повече спрямо предходния период. Увеличението при биволиите е в рамките на 3,1%. Според разпределението на биволиите, в т.ч. на биволиите по региони на планиране, най-много животни се отглеждат в Северозападен район – 25,6% от общия брой биволи, следван от Югоизточен район с 20,7%.

Таблица II.36.

Брой биволи по райони на планиране

Райони	2007 г.				2008 г.			
	Биволи		Биволици		Биволи		Биволици	
	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%
Северозападен	2,3	25,5	1,4	27,5	2,9	31,5	1,6	29,6
Северен централен	1,6	17,8	0,9	17,6	1,4	15,2	0,7	13,0
Североизточен	0,6	6,7	0,3	5,9	0,6	6,5	0,3	5,6
Югоизточен	1,9	21,1	1,1	21,6	1,9	20,7	1,2	22,2
Южен централен	0,9	10,0	0,5	9,8	0,8	8,7	0,6	11,1
Югозападен	1,7	18,9	0,9	17,6	1,6	17,4	1,0	18,5
Общо за страната	9,0	100,0	5,1	100,0	9,2	100,0	5,4	100,0

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

През 2008 г. произведеното мляко в страната е 1 277,4 млн. л, от което 777 412 хил. л е преработено (с 9,4% по-малко спрямо 2005 г.), като делът на кравето мляко е 86,9%, овчето – 6,7%, козето – 5,9% и биволското мляко – 0,5%.

По региони на планиране най-голямо количество мляко е произведено в Южен централен район (27,1%), следван от Югоизточен – 16,2%. Най-малък е делът на произведеното мляко в Югозападен район – 13,1%.

В сравнение с 2007 г. добитото краве мляко е с 0,4% по-малко, като средната млечност на кравите в страната нараства до 3 527 л. Производството на козе мляко е с 11,1% по-малко, а при биволското и овчето е отчетен ръст (1,7-3,9%). Средната млечност при биволиците е 1 308,7 л, при овцете – майки – 77,2 л, при козите – 212 л.

Таблица II.37.

Производство на мляко за периода 01.11.07 – 31.10.08 г., хил. л

Райони	Общо мляко	Краве	Биволско	Овче	Козе
Северозападен	189 368	151 212	1705	13 670	22 781
Северен централен	174 742	157 612	781	7 955	8 394
Североизточен	193 161	166 343	278	15 171	11 369
Югоизточен	207 246	179 166	1574	15 301	11 205
Южен централен	345 665	313 948	1749	21 504	8 464
Югозападен	167 202	141 612	863	11 657	13 070
Общо за страната	1 277 384	1 109 893	6 950	85 258	75 283
Изменение 2008/2007 г., %	- 0,9%	- 0,5%	1,7%	3,9%	-11,1%

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика"

През 2008 г. производството на месо от едър рогат добитък (ЕРД) е 20 028 тона и представлява 17,5% от общия добив на червено месо в страната. В сравнение с 2007 г. добивът на месо от ЕРД е намалял с 8,1%, като по-голямата част от добива се осъществява в стопанствата, а само 28,8% от общото производство се осъществяват в промишленото производство. Закланите в кланици общо говеда са с 4,9% по-малко в сравнение с 2007 г. Общото им кланично тегло също отбелязва спад от 5,6%. Увеличение на средното живо тегло, при което са заклани животните се наблюдава при телетата – 14,5% и при воловете – 17,2%. Общо при ЕРД средното живо тегло е с 0,5% по-ниско спрямо 2007 г. Средното кланично тегло на закланите ЕРД през 2008 г. намалява с 0,7% спрямо 2007 г. Броят на закланите ЕРД в стопанствата намалява с 6,9%, а средното живо тегло се е увеличило с 0,7%.

Таблица II.38.

Производство на месо през 2007 и 2008 г. в кланично тегло

Категории животни	Промислено производство, т			Месо в стопанства, т		
	2007 г.	2008 г.	%	2007 г.	2008 г.	%
Телета	855,30	1 396,30	63,25	10 228,5	8 426,8	-17,60
Други говеда и биволи	5 218,70	4 336,90	-16,90	5 475,5	5 769,1	5,36
Общо за страната	6 074,00	6 071,90	-0,03	15 704,0	14 195,9	-9,60

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

През 2008 г. в кланиците за червени меса по скалата (S)EUROP, чрез която се определя качеството на кланичния труп, са класифицирани 9 071 бр. от говеда.

2.2.2.2. Овцевъдство и козевъдство

Значението и развитието на овцевъдството и козевъдството се определя от това, че тези направления дават препитание на голяма част от населението в селата и продуктите им са търсени на европейския и международния пазар.

През отчетния период в овцевъдството намалява – броят на овцете с 3,4%, намалява и броят на овцевъдните стопанства с 11,7%. Намаляват стопанствата с 1 до 9 животни с 13% спрямо 2007г., докато стопанствата с над 100 овце-майки и повече се увеличават с 21,8%. Средният размер на стадата с овце в страната е 11 бр., а овците-майки са средно 9,5 бр. в стопанство.

През изтеклия период се наблюдава намаляване на козевъдните стопанства и към 01 ноември 2008 г. те са 138,6 хил., при среден брой кози в стопанство 3,1. Ръст в рамките на 8,2% има в стопанствата отглеждащи 100 и повече кози. В тях се отглеждат 21 хил. бр. животни.

Таблица II.39.

Брой овце по райони през 2007 и 2008 г.

Райони	Овце, общо, хил. бр.			В т.ч. овце-майки, хил. бр.		
	01.11.2007	01.11.2008	2008/2007, %	01.11.2007	01.11.2008	2008/2007, %
Северозападен	200,1	186,7	- 6,7	155,4	142,6	-8,2
Северен централен	216,9	200,9	-7,4	170,5	157,5	-7,6
Североизточен	284,4	290,3	2,1	231,9	222,6	-4,0
Югоизточен	291,6	272,6	-6,5	245,1	233,6	-4,7
Южен централен	203,8	199,6	-2,1	164,4	169,2	2,9
Югозападен	329,6	324,7	-1,5	266,1	272,6	2,4
За страната	1 526,4	1 474,8	-3,4	1 233,4	1 198,1	-2,8

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

През 2008 г. общият брой на козите е 429 834, което с 13,2% по-малко в сравнение с 2007 г. При козите-майки намалението е 12,5%, а при яретата 15,2%.

Данните показват намаление в броя на козите, в т.ч. и на козите-майки, като по региони на планиране най-голямо е намалението в Северозападен район – 16,3%, а най-малко в Южен централен – само 3,1%. Аналогична е ситуацията в броя на козите-майки.

Таблица II.40.

Брой кози по райони през 2007 и 2008 г., хил. бр.

Райони	Кози, общо			В т.ч. кози-майки		
	01.11.2007	01.11.2008	2008/2007, %	01.11.2007	01.11.2008	2008/2007, %
Северозападен	121,7	101,9	-16,3	96,1	81,3	-15,4
Северен централен	71,0	60,5	-14,8	56,9	47,9	-15,8
Североизточен	62,1	55,9	-9,9	51,0	44,8	-12,2
Югоизточен	86,9	70,9	-18,4	71,9	60,1	-16,4
Южен централен	96,3	85,0	-11,7	82,3	74,4	-9,6
Югозападен	57,5	55,7	-3,1	47,8	46,6	-2,5
За страната	495,5	429,9	-13,2	406,0	355,1	-12,5

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Производството на овче и козе мляко е 160 541 хил. л и представлява 12,6% от общо добитото мляко през 2008 г. Произведени са 85 258 хил. л овче мляко и 75 283 хил. л козе мляко. В сравнение с 2007 г. добитото овче мляко е с 3,9% повече, а при козето намалението е с 11,1%. По райони на планиране се запазва тенденцията на най-голям добив на овче мляко да е произведено в Южен централен район – 21 504 хил. л, следван от Югоизточен район.

При козето мляко водещ е Северозападен район, в който се произвежда 30,2% от козето мляко в страната, следван от Югозападен район – 17,4%.

През 2008 г. добивът на овче месо е 15 768,3 тона, а на козе месо – 5 093,6 тона. В кланици и животновъдни стопанства са заклани 1 582,0 хил. бр. овце и 462 хил. бр. кози, като броят на закланите овце бележи спад от 3,2% спрямо 2007 г., а на закланите кози – спад от 8,9%. В кланици са заклани общо през 2008 г. с 12,0% по-малко овце спрямо 2007 г., като произведеното месо е намаляло с 8,9%. Средното живо тегло на закланите агнета през 2008 г. намалява с 0,1%.

При общото производство на месо от ДРД през 2008 г. се наблюдава намаление от 11,8% спрямо 2006 г. и с 10,5% – в сравнение с 2007 г. Броят на закланите кози намалява с 8,9%, а на овцете – с 3,2%.

2.2.2.3. Свиновъдство

Свиновъдството е сектор, който има определящо значение в производството на червено месо у нас. През 2008 г. развитието му се съпътства с по-пълно прилагане на ОСП, а именно с разширяване на прилагането на европейската система за окачествяване на кланични трупове от свине (S)EUROP. В тази връзка се наблюдава и значително подобрене на селекционния процес, който е, и продължава да бъде насочен към повишаване на продуктивните и кланични качества на свинете. Наред с това, се наблюдава и промяна в структурата на свиновъдните стопанства, като се увеличава делът на крупните, което е свързано с възможността им да отговорят на изискванията за хуманно отношение към животните и за производството на качествена и безопасна на продукция.

През отчетния период чувствително е намалял както общият брой на свинете, така и броят на свинете-майки. Общият брой на свинете е 783 600 бр. и е с 11,8% по-малко в сравнение с 2007 г., а броят на свинете-майки е намалял с 12,1%.

Таблица II.41.

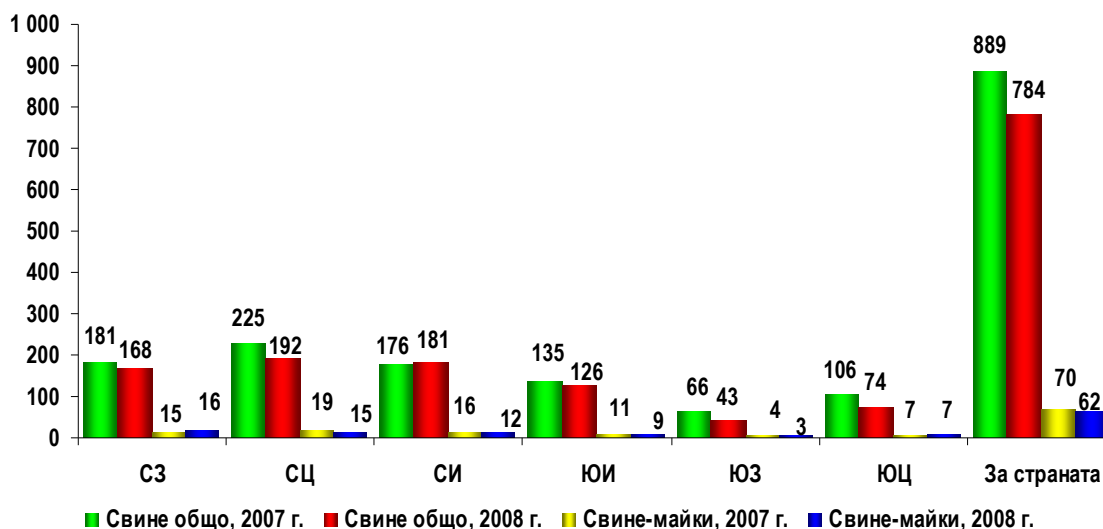
Брой свине по райони през 2007 и 2008 г.

Район	Свине, общо			Свине, майки		
	01.11.2007	01.11.2008	2008/2007, %	01.11.2007	01.11.2008	2008/2007, %
Северозападен	180,5	168,4	- 6,7	15,4	16,1	+4,5
Северен централен	225,3	191,7	-14,9	18,6	15,0	-19,4
Североизточен	176,2	181,1	+2,8	15,8	12,2	-22,8
Югоизточен	134,9	125,7	-6,8	10,6	8,7	-17,9
Югозападен	65,6	42,9	-34,6	3,5	2,7	-22,9
Южен централен	106,1	73,8	-30,4	6,5	7,2	+10,8
България	888,6	783,6	-11,8	70,4	61,9	-12,1

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

Фигура II.12.

Брой свине по райони на планиране през 2007 и 2008 г.

Източник: МЗХ, дирекция "Растениевъдство и животновъдство"

Разпределението на свинете по региони показва, че през 2008 г., с изключение на Североизточен район, където броят на свинете общо се е увеличил спрямо 2007 г., във всички останали райони има намаление в общия брой на свинете. Броят на свинете-майки се е увеличил в Северозападен район и в Южен централен район, съответно с 4,5% и с 10,8%.

Най-много е намалял броят на свинете общо в Югозападен район – с 34,6% и в Южен централен район – с 30,4%, а на свинете-майки в Североизточен район – с 22,8% и в Югозападен район – с 22,9%.

Наблюдаваното увеличение в броя на свинете-майки в Северозападен район и Южен централен район ще доведе до стабилизиране на броя на свинете в тези райони.

Към 01.11.2008 г. броят на стопанствата, отглеждащи свине е намалял с 20,4% в сравнение със същия период на 2007 г.

С 10% е намалял броят на женските свине за разплод над 50 кг, което е в резултат на значителното намаление на броя на стопанствата с капацитет от 1 до 9 и от 50 до 199 свине, и това са стопанства, които не успяха да отговорят на завишените изисквания при отглеждането на свине в условията на членството на страната в ЕС. Същевременно неблагоприятните климатични и икономически условия през 2007 г. рефлектираха върху производствения процес в свиневъдството през 2008 г., в резултат на което продължи намалението както в броя на стопанствата, така и в броя на животните. Липсата на финансово подпомагане за този сектор в ЕС, респективно в България, също допринесе за свиване на свиневъдното производство.

Таблица II.42.

Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2008 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	брой	Изменение 2008/2007 г., %	хил. бр.	Изменение 2008/2007 г., %
1-2	6 951	-19,7	8,8	-19,3
3-9	1 168	-28,7	5,4	-28,0
10-49	516	-3,7	8,4	-6,7
50-199	62	-38,0%	5,4	-40,0
200 и повече	55	0,0	48,9	-0,
Общо	8 752	-20,4	76,9	-10,0

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

От разпределението на женските свине за разплод над 50 кг, според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2008 г. е видно, че стопанствата с 200 бр. и повече женски свине, както и животните, отглеждани в тях, са се запазили на нивото от 2007 г., като в тях се отглеждат 63,6% от общия брой на женските свине за разплод. Само стопанствата, в които се отглеждат женски свине за разплод, с капацитет 500 бр. и повече са се увеличили с 41,8% и в тях се отглеждат 43,4 хил. животни. В 11 стопанства се отглеждат 24,4% от свинете за утаяване над 50 кг (96,6 хил. бр. от свинете за утаяване). Това показва, че големите инвестиции в крупните ферми ги правят конкурентноспособни и с възможности за развитие в новите условия.

През отчетния период, по данни на дирекция "Агростатистика", производството на свинско месо е 73 757,1 т и е с 3,3% по-малко спрямо 2007 г. То заема 64,3% от общия добив и е с 34,4% повече от промишления добив на червено месо в страната.

Реализирани са 1 005 хил. бр. свине, което е с 2,8% по-малко в сравнение с 2007 г.

През 2008 г. в кланиците за червени меса по скалата (S)EUROP са класифицирани 93 971 бр. кланични трупове от свине.

2.2.2.4. Коневъдство

По данни на НВМС, броят на еднокопитните животни през 2008 г. се е увеличил незначително спрямо 2007 г. – с 4% и е достигнал 175 091 бр. Около 60% от общия брой на еднокопитните са коне от различни категории – за работа, за разплод, спорт, туризъм или любителска езда. Тенденцията е за нарастване на броя на регистрираните коне в родословните

книги на отделните породи. За 2008 г. регистрираните коне са около 3,5% от цялото поголовие на еднокопитните.

Дейностите по селекция и репродукция се осъществяват от Националната асоциация по коневъдство и чрез подпомагане със средства от ДФ “Земеделие”, с които се изпълни Програмата за контрол на продуктивните качества на регистрираните коне.

През 2008 г. България е инспектирана от Международния комитет за племенната книга на чистокръвната английска порода коне. Оценката за работата на Българския комитет за родословната книга за породата е положителна, което дава възможност за износ на чистокръвни коне, родени в България на конкурентни цени.

2.2.2.5. Птицевъдство

Развитието на птицевъдството през 2008 г. е повлияно от неблагоприятните климатични условия през втората половина на 2007 г., от недостатъчното предлагане на зърнени култури и запазилата се тенденция на високи цени на комбинираните фуражи.

Като резултат, през 2008 г. е отчетено намаление на броя на всички видове птици, с изключение на пуйките. Общият брой птици намалява с 6,1%, в т.ч.: на кокошките и ярките – с 4,9%; на пилетата за угодяване – с 2,9%; на водоплаващите – с 27,5%; на другите птици – с 20,8%. Броят на кокошките и ярките, отглеждани в големи птицевъдни обекти е намалял с 2,9% в сравнение с 2007 г. Броят на големите ферми с 10 000 бр. и повече кокошки и ярки, намалява от 79 бр. на 75 бр., като броят на отглежданите в тях птици остава относително постоянен. С 2,6% е нараснал броят на носачките и ярките в обекти с капацитет от 10 000 бр. до 99 999 бр. птици.

През 2008 г. се увеличават стопанствата за угодяване на пилета с 16,6%, като броят на пилетата в тях е намалял с 2,9%.

Таблица II.43.

Брой на кокошките, ярките и пилетата за угодяване към 31.12.2008 г.

Категория птици	2007 г.		2008 г.	
	Големи стопанства	Малки стопанства	Големи стопанства	Малки стопанства
Кокошки носачки	4 358	2 980	4 302	2 815
Ярки	1 185	730	1 076	605
Пилета за угодяване	7 052	121	6 820	147
Общо	12 595	3 831	12 198	3 567

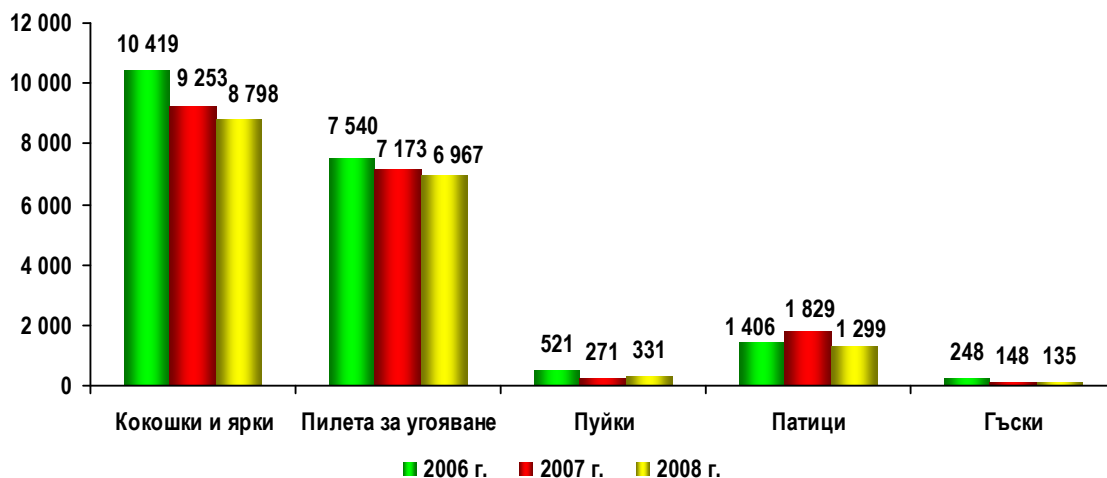
Източник: МЗХ, “Агостатистика”

По региони на планиране, най-много птици се отглеждат в Северозападен район – 23,7%, следват Северен централен и Североизточен райони.

Според вида на отглежданите птици най-много: носачки и ярки се отглеждат в Североизточен район – 21,3%; пилета за угодяване – в Северен централен – 28,6%; пуйки – в Северозападен район – 50,4%; патици – в Южен централен район – 47,2% и гъски – в Северозападен район – 54,1%.

Фигура. II.13.

Брой птици в края на годината

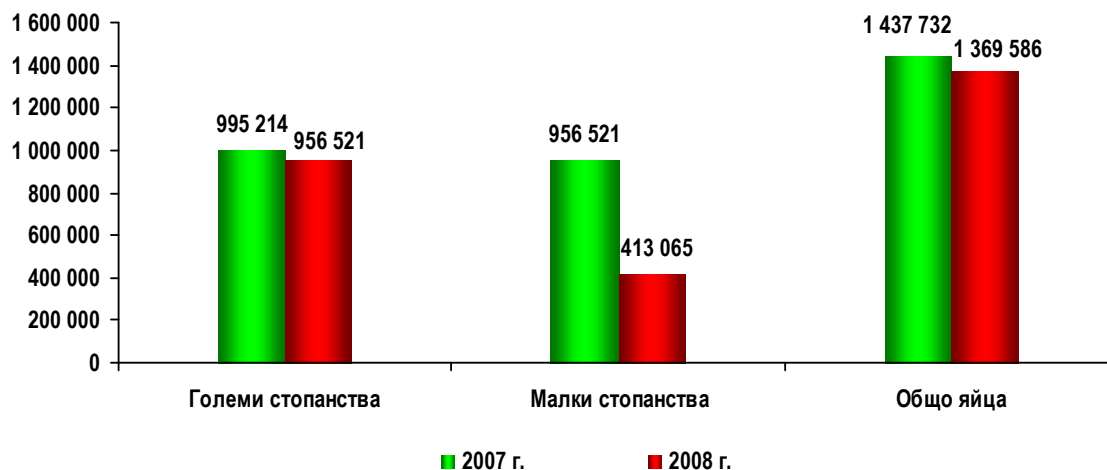

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

През 2008 г. в България са произведени 1 507 909 хил. бр. яйца, с 4,5% по-малко спрямо 2007 г. Кокошите яйца съставляват 99,6% от общото производство, като тези за консумация са с 4,7% по-малко в сравнение с 2007 г.

Фигура. II.14.

Брой произведени кокоши яйца за консумация през 2007 и 2008 г.

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

По райони за планиране най-много яйца се добиват в Североизточен район – 22,9% от общото производство, следват Северен централен и Северозападен. Най-малко яйца са произведени в Югозападен район – само 0,8%.

Таблица II.44.**Производство на яйца през 2008 г. по райони за планиране, хил. броя**

Район	Яйца от кокошки	Други яйца	Общо яйца	2008/2007, %
Северозападен	263 909	2 752	266 661	-13,7
Северен централен	300 291	1 282	301 573	-3,6
Североизточен	345 069	275	345 344	12,5
Югоизточен	235 770	338	236 108	2,0
Южен централен	126 258	1 596	127 854	-32,4
Югозападен	230 151	218	230 369	0,2
За страната	1 501 448	6 461	1 507 909	-4,5

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

Производството на разплодни яйца от кокошки вид е увеличено с 4,6% през 2008 г. Основен дял от тях заемат разплодните яйца за производството на бройлери (89,3%), а само 8,3% са предназначени за люпене на стокови носачки.

Произведеното птиче месо през 2008 г. е 108 552 тона, което е с 6,7% по-малко спрямо 2007 г. От закланите около общо 61 млн. птици – 84,1% са заклани в специализирани кланици, като добитото месо в тях е 91 341 тона и 15,9% директно в стопанствата, с добито 17 211 тона месо. От промишления добив най-голям дял заема месото от бройлери – 83,6%, следва това от патици – 13,4 %. Данните показват, че спадът в добива на птиче месо се дължи на спад на кланичния добив – с 6,7% по-малко спрямо 2007 г.

Таблица II.45.**Производство на птиче месо през 2007 г. и 2008 г.**

Производство	Заклани птици, хил. бр.			Общо месо и субпродукти, т		
	2007 г.	2008 г.	%	2007 г.	2008 г.	%
Общо за страната	66 627	61 055	-8,4	116 389	108 563	-6,8
Стопанства	8 193	8 055	-1,7	16 236	17 211	6,0
Кланици	58 434	53 000	-9,3	100 153	91 352	-8,8

Източник: МЗХ, дирекция "Агостатистика"

2.2.2.6. Пчеларство

В началото на активния сезон към 01.05.2008 г., броят на пчелните стопанства в страната е 31 026 бр., като в тях се отглеждат 652 586 бр. пчелни семейства. Така средният брой семейства в един пчелин достига 21. Най-голям е броят на пчелините в област: Бургас – 2 075 бр.; Плевен – 1 802 бр. и Хасково – 1 787 бр.

Област Добрич е на първо място по брой отглеждани пчелни семейства – 50 628 бр., като средния брой семейства в един пчелин е 43 бр., следват областите Плевен с общ брой пчелни семейства – 47 311 бр. и Бургас – с 47 405 бр.

Изминалата 2008 г. е сравнително благоприятна по отношение на климатичните условия за производство на пчелен мед. Добивът от реколта `2008 достигна до 11 377 тона, което е с 85,3% повече спрямо 2007 г. Средният добив от пчелно семейство 17,6 кг, който е два пъти

повече от предходната година. Този добив е в рамките на обичайния при "нормална" пчеларска година, за разлика от изключително неблагоприятната 2007 г., когато добивът от пчелно семейство достигна най-ниското си ниво в размер на 8,6 кг.

Реализация на пчелен мед в България за периода 01.05.2007 г. – 01.05.2008 г.:

- Директни продажби на краен потребител – 2 797 т;
- Директни продажби на търговци на дребно (в магазинната мрежа) – 731 т;
- Продажби на преработвателни предприятия – 2 264 т;
- Продажби на промишлеността – 136 т;
- За собствена консумация и подхранване на пчелите – 2 051 т;

Нереализираните количества пчелен мед към 01.05.2008 г. са в размер на 1 229 тона.

По данни на дирекция "Агростатистика" унищожени от отравяне са били 9 504 бр. пчелни семейства, от болести – 11 777 бр., от глад 20 937 бр. и по други причини – 41 873 бр.

Третирани срещу вароатоза са 644 954 бр. пчелни семейства, като средната стойност на едно третиране е 2,44 лв.

През 2008 г. стартира за първи път Националната програма по пчеларство за периода 2008 – 2010 г. Приемат се заявления за подпомагане на: закупуване на лекарства срещу вароатозата; извършване на пролетен профилактичен преглед на пчелните семейства; анализ на физико-химичните характеристики на пчелния мед; закупуване на лабораторно оборудване за анализ на физико-химичните характеристики на пчелния мед; закупуване на пчелни кошери и роеве.

Усвоени са 35% от определения за годината бюджет в размер на 816 567 лв. В това отношение България не се отличава съществено от другите страни-членки на ЕС, които също не са усвоили в пълен размер средствата, предвидени за първата година от прилагането на програмите си.

С цел по-пълно усвояване на осигурените средства за изпълнение на програмата, за 2009 г. се коригираха процедурите по прилагането ѝ от страна на ДФ "Земеделие" – РА. Приемът на документи и тяхното разглеждане се облекчи, а част от проверките на място отпаднаха.

През 2008 г. продължава подпомагането на Националната развъдна асоциация по пчеларство (НРАП) за извършване на основните селекционни мероприятия при определяне расовата принадлежност, контрола на биологичните и продуктивни качества на пчелните семейства.

В резултат на това за отчетния период НРАП е контролирала над 11 000 бр. пчелни семейства от Националния генофонд и елитната част на популацията, разположени в 35 бр. пчелини.

2.3. Цени

2.3.1. Цени на растителна продукция

Хлебна пшеница

Средногодишната цена на хлебна пшеница за маркетинговата 2008/09 г. е 222 лв./тон, около два пъти по-ниска в сравнение с цената от предходната 2007/08 пазарна година. Причината за голямото намаление на цените през сезон 2008/09 г. е увеличеното производство на пшеница от реколта '2008, както и по-ниските цени на международните пазари.

По данни на САПИ ЕООД, изкупната кампания на реколта '2008 от пшеница стартира при по-ниски ценови нива спрямо предходната година. През м. юли 2008 г., пшеницата се търгуваше

на средна цена 262 лв./тон, с около 22% по-ниска спрямо същия месец на предходната пазарна година. През следващите три месеца (август, септември, октомври 2008 г.) цената остана сравнително стабилна, като се движеше в границите от 250 лв./тон до 266 лв./тон. От м. ноември до края на пазарната 2008/09 г., житните котировки на вътрешния пазар заличиха ценовия аванс от предходната година и отбелязаха съществено понижение в сравнение с нивата, регистрирани през същите месеци на 2007/08 г. Провокирана от очакванията за по-малко производство от реколта 2009, спрямо предходната, през последния месец на пазарната 2008/09 г. изкупната цена на хлебна пшеница отбеляза лек ръст до 219 лв./тон.

Таблица II.46.

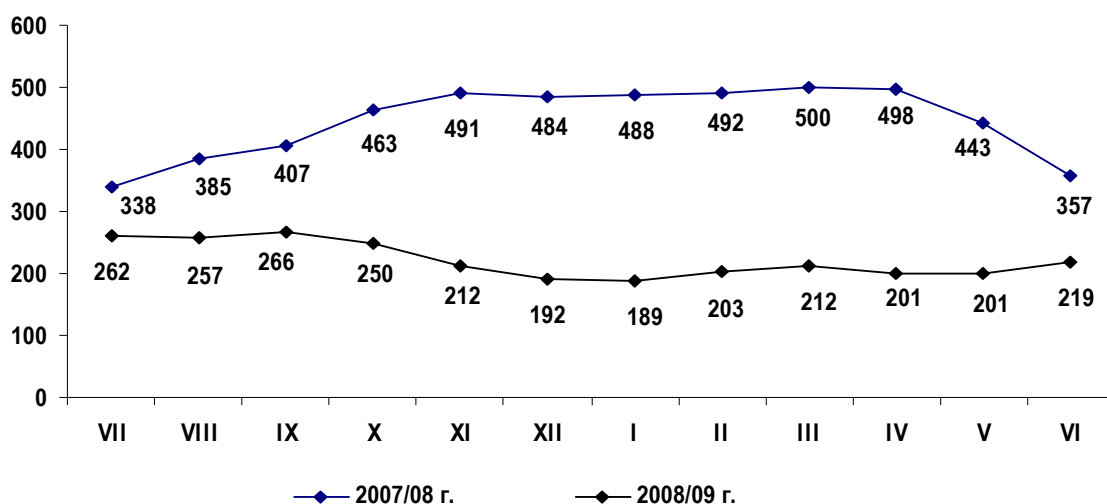
Изкупни цени на хлебна пшеница за периода 2007/08 – 2008/09 г.

Година	Мярка	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	Средно
2008/09	лв./тон	262	257	266	250	212	192	189	203	212	201	201	219	222
	щ. д./тон	211	197	195	170	138	131	128	133	142	136	141	157	157
2007/08	лв./тон	338	385	407	463	491	484	488	492	500	498	443	357	446
	щ. д./тон	237	268	290	337	369	360	367	371	397	401	352	284	336

Източник: САПИ ООД

Фигура. II.15.

Изкупни цени на пшеницата в България през пазарните 2007/08 и 2008/09 г., лева

Фуражна пшеница

През 2008/09 г. фуражната пшеница се реализираше на цени в интервал между 177 – 240 лв./тон. Тези стойности са значително под нивата на цените през 2007/08 г., поради увеличеното предлагане на пазара на фуражно зърно.

По данни на САПИ ЕООД, изкупната цена на фуражната пшеница в началото на 2008/09 г. (м. юли 2008 г.) е 234 лв./тон, с 28% по-ниска спрямо предходната година. През следващите три месеца фуражната пшеница се изкупуваше на цени от 228 лв./тон до 240 лв./тон. От м. октомври 2008 г. изкупните стойности на фуражна пшеница отбелязаха спад под натиска на нарасналото предлагане и от 228 лв./тон намаляха до 179 лв./тон през м. януари 2009 г. От м. януари до края на стопанската 2008/09 г. изкупните цени на фуражна пшеница останаха сравнително стабилни, като се движеше в границите от 177 лв./тон до 190 лв./тон.

Таблица II.47.

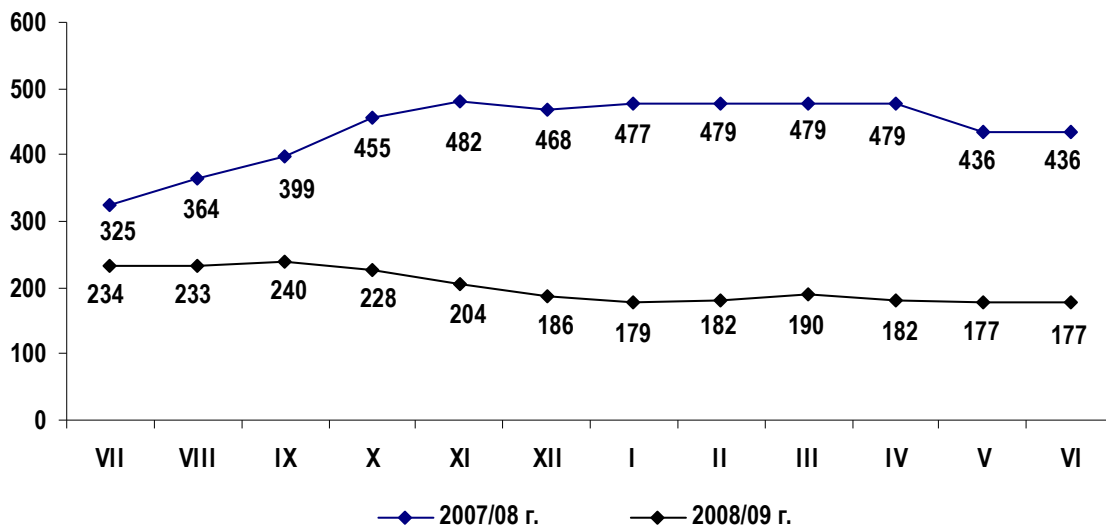
Изкупни на фуражна пшеница за периода 2007/08 – 2008/09 г.

Година	Марка	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	Средно
2008/09	лв./тон	234	233	240	228	204	186	179	182	190	182	177	177	201
	щ.д./тон	189	178	176	155	133	127	121	119	127	123	124	127	142
2007/08	лв./тон	325	364	399	455	482	468	477	479	479	479	436	365	434
	щ.д./тон	228	254	284	331	362	349	359	361	380	386	347	290	328

Източник: "САПИ" ООД

Фигура. II.16.

Изкупни цени на фуражно пшеницата през пазарните 2007/08 и 2008/09 г., лева

Брашно и хляб

Цените на брашното са в пряка зависимост от обема на производство и изкупните цени на пшеница през съответната година. Ниските изкупни цени на пшеницата, вследствие на високото производство от реколта `2008, допринесоха до понижаване на цените на останалите продукти по веригата — брашно и хляб.

Следвайки тенденцията при цените на хлебната пшеница, през 2008/09 г. цените на брашното в страната се движеха значително под нивата от предходната година. Средната цена на едро на брашно "тип 500" за маркетинговата 2008/09 г. е 547 лв./тон, с 29% по-ниска в сравнение с 2007/08 г.

По данни на САПИ, през първия месец на стопанската 2008/09 г. (м. юли 2008 г.), тон брашно "тип 500" се търгуваше на вътрешния пазар на цена от 657 лв./тон, което е с около 12% повече спрямо същия месец на предходната година. Отразявайки намалението в изкупните цени на хлебната пшеница, средните цени на едро на брашното следваха движение в низходяща посока и в края на стопанската кампания `2008/09 г. (м. юни 2009 г.) достигнаха до 478 лв./тон.

Ниските изкупни цени на пшеницата вследствие на високото производство от реколта `2008 допринесоха до понижаване и на цените на дребно на белия хляб. По данни на САПИ, от 1,43 лв./кг през м. юли 2008 г. хлябът се търгуваше за 1,26 лв./кг през м. юни 2009 г. През първите 5 месеца на маркетинговата 2008/09 г. цените на дребно на белия хляб се движеха от 1,39 до 1,43 лв./кг, на нива по-високи спрямо същите месеци на предходната пазарна година. От м. декември 2008 г. те продължиха да спадат, но нивата им вече бяха под отчетените нива за

същите месеци на предходната година. От м. април 2009 г. до края на сезона цените на дребно на хляб "Стара Загора" се стабилизираха на цена 1,26 лв./кг.

Отчетената средногодишна цена на дребно на хляб "Стара Загора" за 2008/09 г. е на нивото от предходната стопанска година – 1,34 лв./кг.

Таблица II.48.

Цени на едро и дребно на брашно и хляб за периода 2007/08 – 2008/09 г.

Цени	Мярка	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	Средна цена
2008/09 г.														
I. Брашно														
1. Брашно тип 500														
Цена на едро	лв./тон	657	621	601	586	558	533	520	515	508	496	491	478	547
Цена на дребно	лв./кг	1,18	1,07	1,03	1,00	0,98	0,93	0,89	0,87	0,85	0,84	0,83	0,83	0,94
2. Брашно тип 700														
Цена на едро	лв./тон	628	580	555	540	517	493	481	477	471	458	453	446	508
II. Хляб														
1. Хляб "Стара Загора"														
Цена на едро	лв./кг	1,29	1,28	1,27	1,26	1,22	1,16	1,15	1,11	1,07	1,10	1,10	1,11	1,18
Цена на дребно	лв./кг	1,43	1,41	1,41	1,41	1,39	1,35	1,34	1,30	1,26	1,26	1,25	1,26	1,34
2. Хляб "Добруджа"														
Цена на едро	лв./кг	1,21	1,18	1,17	1,17	1,15	1,09	1,07	1,05	1,01	1,02	1,03	1,03	1,10
Цена на дребно	лв./кг	1,29	1,28	1,27	1,27	1,25	1,21	1,20	1,17	1,13	1,12	1,11	1,13	1,20
2007/08 г.														
I. Брашно														
1. Брашно тип 500														
Цена на едро	лв./тон	588	689	703	785	834	819	824	826	829	829	804	722	771
Цена на дребно	лв./кг	0,79	0,88	0,95	1,09	1,14	1,20	1,21	1,21	1,22	1,23	1,22	1,21	1,11
2. Брашно тип 700														
Цена на едро	лв./тон	565	667	680	758	807	791	790	789	794	793	769	679	740,17
II. Хляб														
1. Хляб "Стара Загора"														
Цена на едро	лв./кг	1,02	1,12	1,14	1,19	1,25	1,25	1,28	1,27	1,28	1,29	1,29	1,29	1,22
Цена на дребно	лв./кг	1,05	1,21	1,23	1,35	1,37	1,38	1,41	1,41	1,42	1,43	1,43	1,43	1,34
2. Хляб "Добруджа"														
Цена на едро	лв./кг	0,97	1,04	1,06	1,03	1,15	1,15	1,19	1,18	1,20	1,20	1,20	1,20	1,13
Цена на дребно	лв./кг	0,99	1,10	1,12	1,22	1,23	1,23	1,26	1,26	1,27	1,28	1,28	1,28	1,21

Източник: "САПИ" ООД

През маркетинговата 2008/09 г. цените на дребно на хляб "Добруджа" се движеха в интервала между 1,29 лв./кг – 1,11 лв./кг. Пазарната 2008/09 г. стартира с цена на дребно от 1,29 лв./кг. Отразявайки спада в цените на брашното, средната цена на дребно на хляб "Добруджа", продължи движението си надолу и през следващите месеци достигна до 1,11 лв./кг за м. май 2009 г. През последния месец на стопанската 2008/09 г., е отчетено минимално повишение на цената на хляб "Добруджа", като регистрираната средна цена бе 1,13 лв./кг.

Средногодишните цени на едро и дребно на хляб "Добруджа" през 2008/09 г. са съответно 1,10 лв./кг и 1,20 лв./кг, с около 3% и 1% по-ниски в сравнение със средните цени на предходната 2007/08 пазарна година.

Ечемик

Отчетеното производство на зърно в България през пазарната 2008/09 г. е най-голямо за последните четири години, като достигна размер почти два пъти повече от необходимото за покриване на вътрешното потребление. Увеличеното предлагане на зърнени култури на вътрешния пазар от началото на маркетинговата година доведе до понижение на цените на зърно в страната.

При ечемика, реколта `2008 стартира с изкупни цени, значително по-ниски от предходната година – 244 лв./тон за м. юли 2008 г., при 307 лв./тон за м. юли 2007 г. До м. януари 2009 г. изкупните цени продължиха да намаляват и достигнаха до 186 лв./тон. Най-ниска средна изкупна цена е отчетена през м. февруари 2009 г. – 185 лв./тон. През следващите месеци, цената на ечемика се установи на ниво от 186 лв./тон, като слабо повишение от 10 лв./тон, се отчете за последния месец на пазарната 2008/09 г.

Таблица II.49.

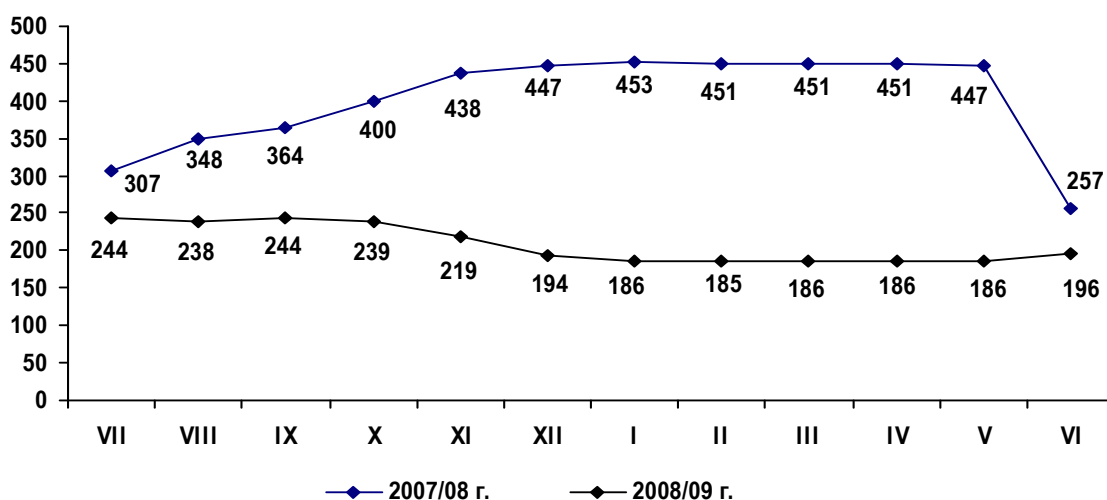
Изкупни цени на фуражен ечемик за периода 2007/08 – 2008/09 маркетингови години

Година	Мярка	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	Средно
2008/09	лв./тон	244	238	244	239	219	194	186	185	186	186	186	196	209
	щ.д./тон	197	182	179	163	143	133	126	121	124	126	130	140	147
2007/08	лв./тон	307	348	364	400	438	447	453	451	451	451	447	257	401
	щ.д./тон	215	242	259	291	329	333	341	340	358	363	356	204	303

Източник: "САПИ" ООД

Фигура. II.17.

Изкупни цени на ечемик през пазарните 2007/08 и 2008/09 г., лева

Царевица

По данни на САПИ, маркетинговата 2008/09 г. стартира при средни изкупни цени на царевица за страната от 265 лв./тон. Това ценово равнище е по-ниско, спрямо началото и края на предходната маркетингова година, съответно 430 лв./тон за м. септември 2007 г. и 424 лв./тон за м. август 2008 г. През първите пет месеца на новата маркетингова 2008/09 г., цените следваха тенденция на понижение – от 233 лв./тон за м. септември 2008 г. до 182 лв./тон за м. януари 2009 г. Въпреки намаленото производство на царевица, нарастването на продукцията от зърнени култури като цяло както у нас, така и в световен мащаб, повлия за спада на цените на зърното, включително и на царевицата.

Независимо от стагнацията в началото на пазарната година, през периода февруари-юли 2009 г. на пазара на царевица се наблюдаваше възходящо движение на цените. Изкупните стойности през този период нараснаха с около 23% (от 182 лв./тон през м. януари до 224 лв./тон през м. юли 2009 г.). През последния месец на маркетинговата 2008/09 г. (м. август 2009 г.), прогнозите за сравнително добра нова реколта се отразиха и изкупната цена на царевицата спадна до 210 лв./тон, с около 6% по-малко спрямо предходния месец.

През периода 2008/09 г., царевицата се търгуваше на значително по-ниски нива спрямо предходната стопанска година.

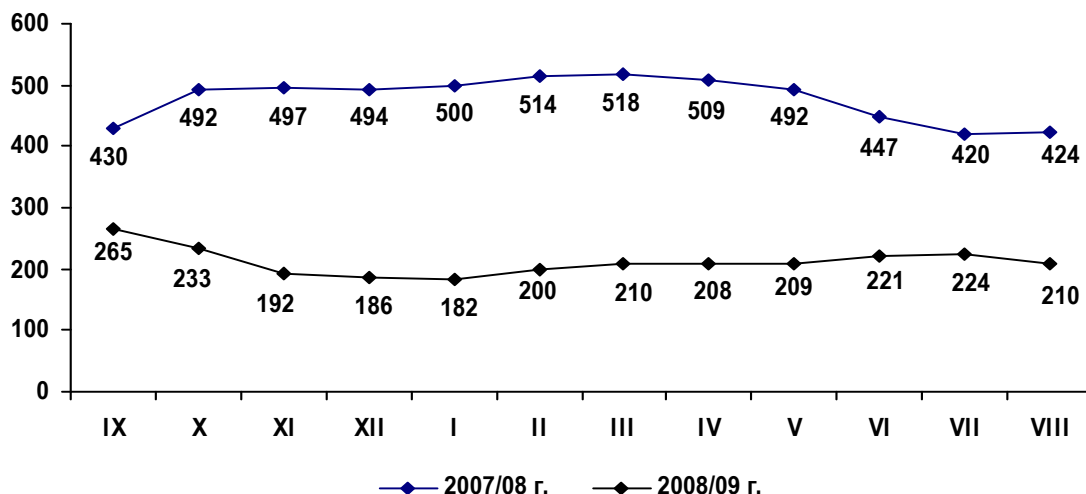
Таблица II.50.

Година	Мярка	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Средно
2008/09	лв./тон	265	233	192	186	182	200	210	208	209	221	224	210	212
	щ.д./тон	195	158	125	127	123	131	140	140	147	158	161	153	147
2007/08	лв./тон	430	492	497	494	500	514	518	509	492	447	420	424	478
	щ.д./тон	306	358	373	368	376	388	411	410	391	355	339	325	367

Източник: "САПИ" ООД

Фигура. II.18.

Изкупни цени на царевича и зърно през пазарните 2007/08 и 2008/09 г., лева

Слънчоглед

През маркетинговата 2008/09 г., маслодайният слънчоглед се търгуваше на по-ниски цени спрямо предходната година, като средногодишната му изкупна цена бе с 52% по-ниска, спрямо пазарната 2007/08 г.

Изкупуването на маслодайния слънчоглед от реколта '2008 г. започна на нива много по-ниски от нивата от предходната година (по данни на САПИ – 510 лв./тон за м. септември 2008 г., при 669 лв./тон за м. септември 2007 г.), като спадът е с около 24%. За периода от м. септември 2008 г. до м. януари 2009 г. изкупната цена на маслодайния слънчоглед намаля с около 32%, като за м. януари тя достигна до 346 лв./тон. От м. януари до м. юли 2009 г., изкупните стойности на слънчогледа започнаха да се движат във възходяща посока и от 346 лв./тон за м. януари достигнаха до 450 лв./тон през м. юли 2009 г. Нарастването на средната изкупна цена на слънчогледа през този период бе продиктувано както от натрупаните разходи за съхранение, така и от вече намаленото предлагане. През последния м. септември на стопанската 2008/09 г. в очакване на производството от нова реколта '2009, цените на маслодайния слънчоглед отбелязаха спад и той се търгуваше на цена 429 лв./тон, с 4,7% по-ниска от предходния месец.

Таблица II.51.

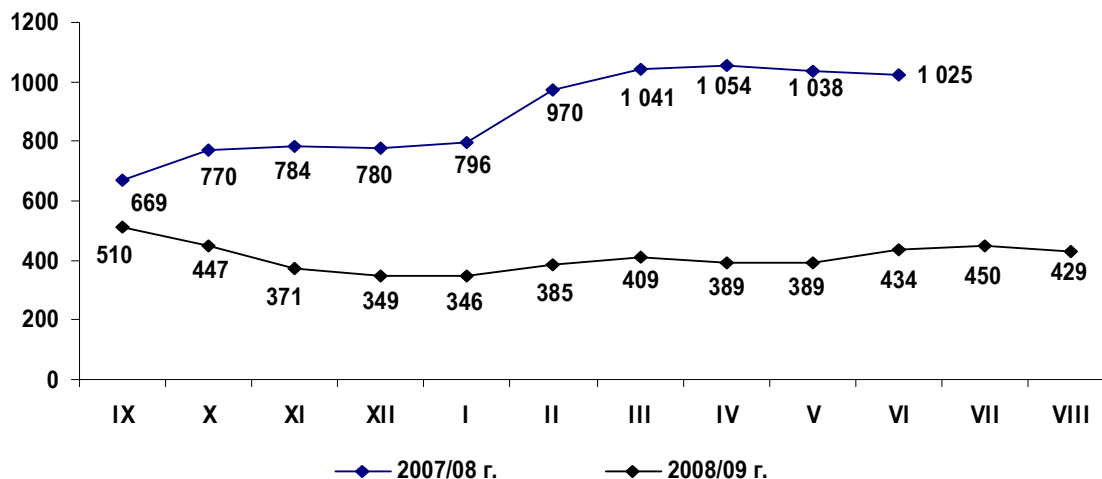
Изкупни цени на маслодаен слънчоглед през 2007/08 – 09 г.

Година	Мярка	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Средно
2008/09	лв./т	510	447	371	349	346	385	409	389	389	434	450	429	409
	щ.д./т	374	304	241	239	234	252	273	263	273	311	324	313	282
2007/08	лв./т	669	770	784	780	796	970	1041	1054	1038	1025	-	522	859
	щ.д./т	476	560	589	581	599	731	827	849	826	815	-	400	659

Източник: "САПИ" ООД

Фигура. II.19.

Изкупни цени на царевича и зърно през пазарните 2007/08 и 2008/09 г., лв.

Тютюн

Суровият тютюн се произвежда и изкупува въз основа на сключени договори между лицата по чл.21 от Закона за тютюна и тютюневите изделия и тютюнопроизводителите. При договарянето страните не могат да сключват договори на цени по-ниски от определените от МС минимални изкупни цени.

От 2007 г. минималните изкупни цени се определят от МС по сортови групи в съответствие с приложение към Регламент на Съвета № 2075/92 (Класификация на тютюневите сортове).

С Постановление на Министерския съвет № 18 от 08 февруари 2008 г. са определени минималните изкупни цени на тютюн реколта `2008 г.

Таблица II.52.

Минимални изкупни цени на тютюн `2008 г.

Сортови групи	I класа лв./кг	II класа лв./кг	III класа лв./кг
Виржиния	3,93	2,57	1,10
Бърлей	2,80	1,67	1,12
Басми	7,00	4,40	1,80
Каба Кулак	3,62	2,83	1,77

Източник: Фонд "Тютюн"

Минималните изкупни цени за реколта `2008 г. за сортови групи "Виржиния" са запазени на равнището на реколта `2007 г. За сортова група "Бърлей" са намалени цените за I, II и III класа.

За сортова група "Басми" минималните изкупни цени за реколта `2008 г. са увеличени и за трите класи спрямо тези за `2007 г.

За сортова група “Каба Кулак” реколта `2008 г. е намалена минималната изкупна цена за I класа, като са запазени на равнището от 2007 г. тези за II класа, а са увеличени цените за III класа с 0,30 лв./кг, спрямо цените за реколта `2007 г.

Средни изкупни цени

Средните изкупни цени на суров тютюн се формират на база минималните изкупни цени и качествената характеристика на съответната реколта.

Таблица II.53.

Средни изкупни цени по години

Сортови групи	Средни изкупни цени			Верижен индекс на изменение на средната изкупна цена	
	Реколта 2006 г.	Реколта 2007 г.	Реколта 2008 г.	Реколта 2007 г.	Реколта 2008 г.
Басми	3,80	4,18	4,69	10,00	12,20
Каба Кулак	1,92	2,18	2,86	13,54	31,19
Виржиния	1,78	2,54	2,50	42,70	- 1,57
Бърлей	1,63	1,68	1,93	3,07	14,88

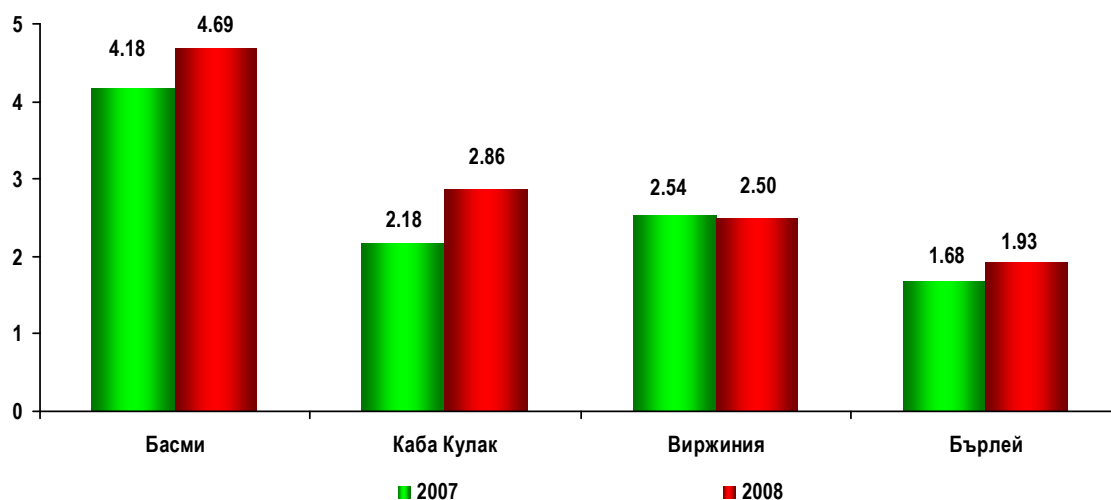
Източник: Фонд “Тютюн”

За сортови групи:

- “Басми”, “Каба Кулак” и “Бърлей” – средните изкупни цени нарастват ежегодно;
- “Виржиния” – през 2008 г. са намалели спрямо 2007 г. с 1,57%.

Фигура. II.20.

Средни изкупни цени по сортови групи за реколти `2007 – 2008, лв./кг

Източник: Фон “Тютюн”

Таблица II.54.

Субсидираната цена за реколта `2008 г.

Сортови групи	I класа			II класа			III класа		
	Мини-мална изкупна цена	Премия	Цена с премия	Мини-мална изкупна цена	Премия	Цена с премия	Мини-мална изкупна цена	Премия	Цена с премия
Басми	7,00	4,50	11,50	4,40	4,20	8,60	1,80	3,70	5,50
Каба Кулак	3,62	3,85	7,47	2,83	3,55	6,38	1,77	3,25	5,02
Виржиния	3,93	2,86	6,79	2,57	2,86	5,43	1,10	2,86	3,96
Бърлей	2,80	3,15	5,95	1,67	3,15	4,82	1,12	3,15	4,27

Източник: Фонд "Тютюн"

Субсидираните цени по сортови групи на производител за реколта `2008 г., спрямо 2007 г. са завишени с изключение на сортава група "Бърлей".

Таблица II.55.

Крайна реализационна цена на производител на база средната изкупна цена и предоставената премия на тютюнопроизводител през 2007 г. и 2008 г.

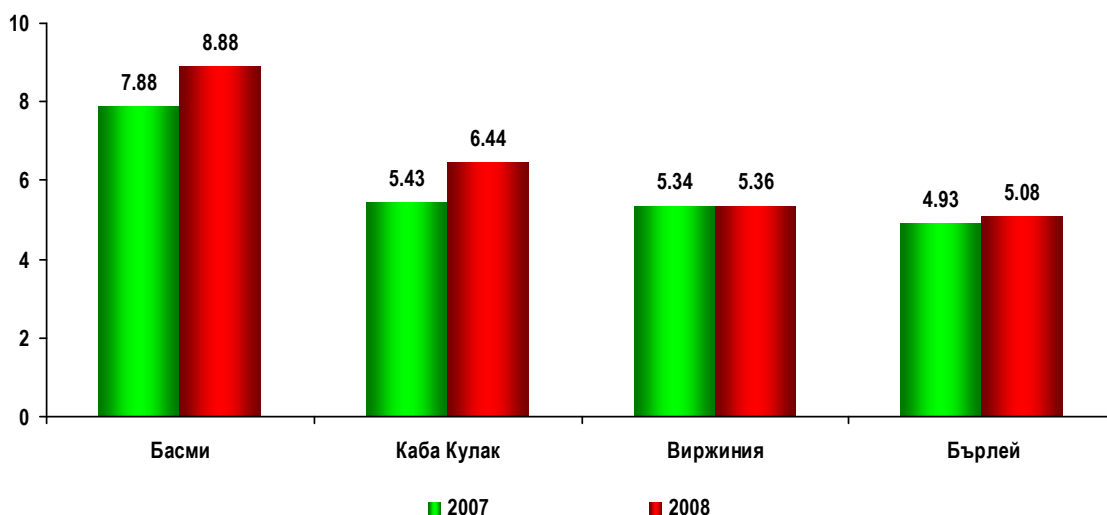
Сортови групи	Крайна цена за производител - реколта 2007 г.	В т.ч.:		Крайна цена за производител-реколта `2008 г.	В т.ч.:	
		Средна изкупна цена 2007 г.	Премия за 2007 г.		Средна изкупна цена за 2008 г.	Премия за 2008 г.
Басми	7,88	4,18	3,70	8,88	4,69	4,19
Каба Кулак	5,43	2,18	3,25	6,44	2,86	3,58
Виржиния	5,34	2,54	2,80	5,36	2,50	2,86
Бърлей	4,93	1,68	3,25	5,08	1,93	3,15

Източник: Фонд "Тютюн"

Отчетено е нарастване и на двата компонента на крайната реализационна цена – средна изкупна цена и размер на премията за 1 кг. произведен тютюн за четирите сортови групи от реколта `2008 г. спрямо реколта `2007 г. На това се дължи увеличението и на крайната реализационна цена за всички сортови групи.

Фигура. II.21.

Крайна реализационна цена на производител през реколтните 2007 – 2008 г., лв./кг

Източник: Фонд "Тютюн"

Цени на зеленчуци и плодове

Картофи

Средната цена на едро на картофи за 2008 г. е 0,55 лв./кг – с 14% по-ниска спрямо предходната година. В рамките на 2008 г., цените на картофите следваха характерната сезонност на производство и вложените разходи за съхранение. Основни фактори за формиране на по-ниски цени спрямо предходната година са увеличеното производство (с 18,19%) в страната, както и вносът на по-ниски цени.

Традиционно най-високи нива на цените са отчетени през първите месеци на годината.

Таблица II.56.

Цени на едро и дребно на картофи през 2008 г.

Цени, лв./кг	Средно за 2007 г.	2008 г.												Средно за 2008 г.	Изме- нение 2008/ 2007 г., %
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
На едро	0,64	0,63	0,61	0,56	0,51	0,52	0,57	0,48	0,52	0,54	0,54	0,54	0,54	0,55	-14,1
На дребно	0,81	0,88	0,87	0,80	0,72	0,74	0,79	0,67	0,67	0,69	0,71	0,72	0,73	0,75	-7,4

Източник: "САПИ" ООД

За периода м. януари – м. май 2008 г. е отчетено постепенно намаление цените на едро на картофите, като движението е в интервала от 0,51 до 0,64 лв./кг. С появата на пазара на ранни картофи, цените през м. юни отбелязват увеличение, като средната за страната е 0,57 лв./кг. С масовото излизане на новата реколта 2008 на пазара, през следващите два месеца (юли и август) се наблюдава типичното за сезона намаление на цените. За периода м. септември – м. декември средната цена на едро е стабилизирана на ниво от 0,54 лв./кг.

При цените на дребно през 2008 г. се наблюдава тенденция на движение, сходна с тази на цените на едро, но на по-високи нива. Средногодишната цена на дребно е 0,75 лв./кг, което е

с 7,4% намаление спрямо предходната година. Средномесечните цени през годината варираха от 0,67 лв./кг до 0,88 лв./кг.

Домати

Средногодишните цени на едро и дребно на домати са 1,67 лв./кг и 2,15 лв./кг, съответно с 9,7 и 3,6% по-ниски спрямо 2007 г.

Таблица II.57.

Цени на едро и дребно на домати през 2008 г.

Цени, лв./кг	Средно за 2007 г.	2008 г.												Средно за 2008 г.	Изменение 2008/2007 г., %
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
На едро	1,85	2,21	2,14	1,99	2,36	2,18	1,29	0,93	0,92	0,94	1,57	1,64	1,84	1,67	-9,7
На дребно	2,23	2,85	2,68	2,51	2,70	2,71	1,85	1,28	1,26	1,37	2,02	2,20	2,31	2,15	-3,6

Източник: САПИ

В рамките на годината, цената на едро варира от 0,92 лв./кг до 2,36 лв./кг, а цената на дребно – от 1,26 лв./кг до 2,85 лв./кг.

Краставици

През 2008 г. цените на краставиците следваха сезонния характер на производството и се движеха на нива по-ниски от тези от предходната година.

Средногодишната цена на едро на краставици за 2008 г. е 1,78 лв./кг, с 4,8% по-ниска спрямо 2007 г. По-малко е намалението при средногодишната цена на дребно – с 2,7% до 2,15 лв./кг.

Таблица II.58.

Цени на едро и дребно на краставици през 2008 г.

Цени, лв./кг	Средно за 2007 г.	2008 г.												Средно за 2008 г.	Изменение 2008/2007 г., %
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
На едро	1,87	2,46	3,16	2,57	1,92	0,87	0,96	0,91	1,00	1,32	1,72	1,75	2,70	1,78	-4,8
На дребно	2,21	3,00	3,50	3,13	2,44	1,25	1,13	1,14	1,21	1,59	2,14	2,21	3,00	2,15	-2,7

Източник: "САПИ" ООД

Средномесечните цени на едро за 2008 г. са в интервала от 0,91 до 3,16 лв./кг. На дребно те се движеха в широкия ценови диапазон от 1,13 лв./кг до 3,50 лв./кг. Най-високи стойности са достигнати през м. февруари, а най-ниски през периода м. май – м. август.

Зрял кромид лук

Средната цена на едро на зрял кромид лук за 2008 г. е 0,62 лв./кг, с 19,5% по-малко спрямо предходната година. Намаление е регистрирано и при средногодишната цена на дребно – с 11,1% до 0,96 лв./кг.

Таблица II.59.

Цени на едро и дребно на лук през 2008 г.

Цени, лв./кг	Средно за 2007 г.	2008 г.												Средно за 2008 г.	Изменение 2008/2007 г., %
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
На едро	0.77	0.73	0.74	0.71	0.70	0.62	0.57	0.56	0.54	0.55	0.57	0.56	0.56	0.62	-19.5
На дребно	1.08	1.08	1.08	1.03	0.99	0.95	0.94	0.93	0.89	0.90	0.91	0.91	0.93	0.96	-11.1

Източник: "САПИ" ООД

През първите шест месеца на годината, когато на пазара се предлагаше лук от реколта '2007, намалението е постепенно. За този период средномесечните цени на едро са в интервала от 0,57 до 0,73 лв./кг, а тези на дребно от 0,94 до 1,08 лв./кг. С излизане на новата реколта цените спаднаха до средно 0,54 лв./кг на едро и 0,89 лв./на дребно за м. август. До края на годината се наблюдаваше незначително колебание както при цените на едро, така и при тези на дребно.

Ябълки

Средногодишната цена на ябълки за 2008 г. е 1,91 лв./кг, с 24,8% по-висока спрямо 2007 г. Цените на дребно следваха темпа на движение на цените на едро, но въпреки това останаха на доста по-ниско ниво спрямо предходната 2007 г. Отчетената средногодишна цена на дребно е 2,16 лв./кг. Намалението е с около 38% спрямо 2007 г., когато средната цена за годината е 3,48 лв./кг.

Таблица II.60.

Цени на едро и дребно на ябълки през 2008 г.

Цени, лв./кг	Средно за 2007 г.	2008 г.												Средно за 2008 г.	Изменение 2008/2007 г., %
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
На едро	1,53	1,56	1,66	1,69	2,03	2,32	2,45	2,39	2,10	1,74	1,77	1,65	1,60	1,91	24,8
На дребно	3,48	1,77	1,92	2,00	2,28	2,57	2,76	2,70	2,30	1,98	1,88	1,88	1,89	2,16	-37,9

Източник: "САПИ" ООД

От началото на годината до м. юни цените на ябълките нараснаха от 1,56 лв./кг до 2,45 лв./кг на едро и от 1,77 лв./кг до 2,76 лв./кг на дребно. Това увеличение се дължи на намаляване на предлагането, поради изчерпване на количествата от стара реколта и покачване на цените на външните пазари (през този период предлагането в страната е основно от внос). През втората половина на годината, с постепенното навлизане на пазара на ябълките от нова реколта, последва намаление на цените.

2.3.2. Цени на продукти от животински произход**Телешко месо**

През 2008 г. продължи наблюдаваната тенденция на нарастване на цените на по веригата на реализация на телешко месо. По данни на САПИ, през 2008 г. средната изкупна цена на телета за годината е с 5% по-висока спрямо 2007 г., достигайки 2,32 лв./кг ж. т., а тази на угоени говеда е с 4, 9% по-висока, достигайки 1,49 лв./кг ж. т. Намаленият брой на отглежданите говеда

и осъщественият износ на голям брой живи животни за клане през годината е причина за намаленото предлагане на вътрешния пазар.

Увеличението на изкупните цени се отрази върху цените на едро и дребно, които отбелязват по-съществено нарастване спрямо предходната година. През 2008 г. средните цени на едро на телешко трупно и телешки шол са с 10,4% и 18,4% по-високи и възлизат съответно на 6,26 лв./кг и 9,44 лв./кг. В резултат на увеличение на цените на едро, цените на дребно на телешко с кости и телешки шол също отбелязват ръст, съответно с 11,8% и 16,4%, поради свитото предлагане потребителско търсене.

Таблица II.61.

Цени на телешко месо през 2007 и 2008 г.

Цени на телешко месо през 2007 и 2008 г.															
Цени	2007 сп.	2008 г.													08/07, %
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	сп.	
Изкупни цени, лв./кг ж. тегло															
Телета	2,21	2,21	2,21	2,21	2,24	2,24	2,29	2,32	2,36	2,37	2,41	2,45	2,48	2,32	5,0
Говеда угоени	1,42	1,42	1,44	1,44	1,45	1,47	1,50	1,51	1,53	1,53	1,53	1,54	1,57	1,49	4,9
Цени на едро, лв./кг															
Телешко трупно	5,67	5,88	5,87	5,86	5,92	6,19	6,38	6,41	6,44	6,41	6,57	6,62	6,60	6,26	10,4
Телешки шол	7,97	8,40	8,44	8,48	8,57	8,64	9,42	10,02	10,41	10,01	10,22	10,23	10,41	9,44	18,4
Цени на дребно, лв./кг															
Телешко месо с кости	6,46	6,72	6,73	6,74	6,89	7,00	7,14	7,41	7,52	7,54	7,61	7,65	7,65	7,22	11,8
Телешки шол	8,40	8,67	8,78	8,81	8,96	9,02	9,68	10,35	10,47	10,51	10,65	10,72	10,78	9,78	16,4

Източник: "САПИ" ООД

През периода януари – юни на 2009 г., цените на телешко месо продължават движение във възходяща посока и в сравнение със същия период на предходната година отбелязват съществен ръст. За първото полугодие на 2009 г. средната изкупна цена на телета (2,57 лв./кг живо тегло) отбелязва ръст с 15,3% сравнено със същия период на 2008 г., а тази на угоени говеда с 11,7% повече, достигайки 1,62 лв./кг живо тегло, поради отчетения спад на отглежданите животни. Следвайки тенденцията на увеличение на изкупните цени на животните за клане, цените на едро и дребно също отбелязват нарастване. Спрямо първите шест месеца на предходната година, увеличението при цените на едро за телешко трупно месо е с 14% и с 8,1% за телешки шол. Ръстът при цените на дребно за телешко с кости и телешки шол е съответно с 14,7% и 24,3% повече спрямо първите шест месеца на 2008 г.

Таблица II.62.

Цени на телешко месо през периода януари – юни 2009 г., сравнени с 2008 г.

Цени	2008 г. ср. I – VI м.	2009 г.							09/08 г. изм. в %
		I	II	III	IV	V	VI	ср. I – VI м.	
Изкупни цени, лв./кг ж. тегло									
Телета	2,23	2,52	2,54	2,58	2,60	2,60	2,58	2,57	15,3
Говеда угоени	1,45	1,61	1,60	1,61	1,61	1,62	1,64	1,62	11,7
Цени на едро, лв./кг									
Телешко трупно	6,02	6,65	6,78	6,87	6,88	6,93	7,04	6,86	14,0
Телешко шол	8,66	10,43	10,42	10,66	10,77	10,8	10,81	9,36	8,1
Цени на дребно, лв./кг									
Телешко месо с кости	6,87	7,70	7,83	7,83	7,88	7,98	8,03	7,88	14,7
Телешко шол	8,99	10,70	10,98	11,21	11,38	11,42	11,35	11,17	24,3

Източник: "САПИ" ООД

Очаква се наблюдаваната тенденцията на нарастване на цените на телешко месо да се запази до края на 2009 г. и те да се движат на нива над нивата на тези от предходната година.

Пилешко месо

По данни на САПИ, през 2008 г. средните цени на птиче месо и яйца бележат увеличение и се движат на нива по-високи, спрямо тези от предходната година.

Съществено увеличение на цените на фуражните смеси, респективно и на производствените разходи, свързани с отглеждането на птиците, до голяма степен е причина и за ценовия ръст на крайния продукт (птиче месо и яйца). Допълнително влияние за покачването на цените на птичите продукти през годината е и спада в производството на птиче месо и яйца.

По данни на САПИ, през 2008 г., цените на едро на замразените пилета се движат на нива, значително по-високи от тези на предходната 2007 г. Средната цена на едро на замразени пилета през 2008 г. е 4,07 лв./кг, с 16,3% по-висока спрямо предходната година.

Следвайки движението на цената на едро, аналогична е ситуацията при цената на дребно на замразени пилета, като през 2008 г. тя е средно 4,52 лв./кг, с 15,9% по-висока в сравнение с предходната година. В рамките на 2008 г., цената на дребно постепенно нараства от 4,23 лв./кг през м. януари, достигайки най-високата си стойност през м. май – 4,66 лв./кг, след което следва постепенен спад, до 4,51 лв./кг през м. декември.

Таблица II.63.

Цени на пилешко месо през 2008 г., сравнени с 2007 г., лв./кг

Цени	2007 ср.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	2008 ср.	08/07 изм. в %
На едро	3,49	3,74	3,84	4,11	4,19	4,19	4,20	4,14	4,09	4,05	4,10	4,10	4,05	4,07	16,6
На дребно	3,90	4,23	4,31	4,54	4,65	4,66	4,63	4,60	4,59	4,53	4,52	4,52	4,51	4,52	15,9

Източник: "САПИ" ООД

През периода януари – юни 2009 г., средната цена на едро на замразени пилета е 3,88 лв./кг, с 4,2% по-ниска, а тази на дребно е 4,39 лв./кг, с 2,4% по-малко в сравнение със същия период на 2008 г. Отчетеното намаление на цените на фуражните смеси за бройлери за угодяване за първото полугодие на 2009 г. (с около 9%), в комбинация с нарасналото производство допринасят за ценовия спад на крайния продукт. Предвид на това се очаква през цялата 2009 г. цените на пилешкото месо да се движат на по-ниски нива от предходната година.

Таблица II.64.

Цени на пилешко месо през периода януари – юни 2009 г., сравнени с 2008 г., лв./кг

Цени	2008 г. ср. I – VI м.	2009 г.							09/08 г. изм. в %
		I	II	III	IV	V	VI	ср. I – VI м.	
На едро, лв./кг	4,05	3,97	3,93	3,91	3,88	3,81	3,77	3,88	-4,2
На дребно, лв./кг	4,50	4,46	4,41	4,41	4,38	4,34	4,31	4,39	-2,4

Източник: "САПИ" ООД

Яйца

Наблюдаваната тенденция на покачване на цените на яйцата през 2007 г., продължава и през 2008 г., като цените на едро и дребно се движеха на нива, по-високи от тези от предходната година. В рамките на годината, по-високи цени на едро и дребно на яйцата са регистрирани през зимните месеци, когато производствените разходи нарастват, а по-ниски през летните, когато традиционно предлагането е по-голямо. По данни на САПИ, през 2008 г., средногодишната цена на едро на яйцата нараства с 9,3% в сравнение с предходната година, до 0,177 лв./бр. При цената на дребно, ръстът е по-голям с 15,8%, достигайки 0,22 лв./бр. Основен фактор за увеличение на цените на яйцата през годината са високите ценови нива на фуражите за кокошки-носачки.

През 2008 г., цените на дребно на яйцата се движат на нива над тези от предходната година. За сравнение спрямо предходната година, по данни на САПИ, увеличението на цената на дребно на яйцата е с 15,8% до 0,22 лв./бр., а при цената на едро увеличението е по-малко с 9,3% до 0,177 лв./кг.

Таблица II.65.

Цени на яйца през 2008 г., сравнени с 2007 г., лв., брой

Цени	2007 ср.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	2007 ср.	08/07 изм. в %
На едро	0,162	0,197	0,190	0,194	0,199	0,177	0,140	0,142	0,160	0,175	0,180	0,181	0,193	0,177	9,3
На дребно	0,19	0,23	0,22	0,23	0,23	0,21	0,19	0,19	0,20	0,21	0,22	0,22	0,23	0,22	15,8

Източник: "САПИ" ООД

Сравнявайки периода януари – юни 2009 г. спрямо същия на предходната година, се наблюдава нарастване на цените на яйцата – като цената на едро достига 0,194 лв./бр. средно за периода, което е с 6% повече, а тази на дребно е с 4,6% по-висока, до 0,23 лв./бр.

Таблица II.66.

Цени на яйца през периода януари – юни 2009 г., сравнени с 2008 г.

Цени	2008 ср. I – VI м.	2009							09/08 изм. в %
		I	II	III	IV	V	VI	ср. I – VI м.	
На едро, лв./бр.	0,183	0,198	0,201	0,202	0,200	0,194	0,171	0,194	6,0
На дребно, лв./бр.	0,22	0,23	0,24	0,24	0,24	0,23	0,22	0,23	4,6

Източник: "САПИ" ООД

Свинско месо

За разлика от предходните две години (2006 – 2007 г.), средногодишните цени на свинско месо през 2008 г. нарастват и са на нива значително по-високи спрямо тези на предходните години. По данни на САПИ, на пазара на свинско месо през 2008 г. е отчетен значителен ръст на изкупните цени на прасета за угояване и свине-майки, съответно с 29,2% и 28,8% за двете категории, достигайки 2,48 и 1,97 лв./кг ж. т. средно за годината.

Повишението на изкупните цени на живите животни, се отрази на средните цени на едро и на дребно на свинско месо в посока на тяхното нарастване. Увеличението на цените на различните разфасовки свинско месо е по-слабо изразено в сравнение с изкупните цени и се движи в рамките на 11,9% и 17,4%.

Сравнявайки с предходната година, през 2008 г. е отчетено най-съществено нарастване при цената на едро на свинско драно месо – със 17,4%, до 5,39 лв./кг, а по-слабо – на цената на дребно на свински врат с 11,6%.

Таблица II.67.

Цени на свинско месо през 2008 г., сравнени с 2007 г.

Цени	2007 ср.	2008 г.													8/07 изм. в %
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	ср.	
Изкупни цени, лв./кг ж. тегло															
Прасета угоени	1,92	2,28	2,27	2,25	2,23	2,24	2,34	2,52	2,58	2,61	2,74	2,86	2,86	2,48	29,2
Свине майки	1,53	1,81	1,81	1,78	1,76	1,78	1,85	2,03	2,05	2,08	2,15	2,26	2,23	1,97	28,8
Цени на едро, лв./кг															
Свинско драно	4,59	5,05	5,03	5,02	5,02	5,03	5,14	5,43	5,53	5,60	5,89	5,98	5,95	5,39	17,4
Свинско, бут с кост	6,53	6,90	6,88	6,88	6,86	6,90	7,20	7,52	7,60	7,65	7,77	7,82	7,79	7,31	11,9
Свинско, врат с кост	7,16	7,56	7,51	7,49	7,47	7,51	7,85	8,35	8,50	8,52	8,63	8,73	8,67	8,07	12,7
Цени на дребно, лв./кг															
Свинско месо, бут	7,05	7,50	7,47	7,45	7,47	7,47	7,66	8,03	8,21	8,37	8,54	8,57	8,50	7,94	12,6
Свинско месо, врат	7,68	8,11	8,07	8,06	8,07	8,06	8,36	8,62	8,70	8,91	9,18	9,32	9,32	8,57	11,6

Източник: "САПИ" ООД

Тенденция на повишение на средните цените на свинско месо се наблюдава и през първото полугодие на 2009 г. Изкупната цена на угоени прасета и свине-майки за периода януари – юни 2009 г. отбелязват съществен ръст, съответно с 16,3% и 13,9% спрямо същия период на 2008 г. в резултат на продължаващото намаление на броя на отглежданите свине.

Цените на едро и дребно за различните разфасовки свинско месо също нарастват, но с по-слаб темп – в диапазона между 7,6% и 11,3%. Предвид това, се очаква до края на 2009 г. цените на свинското месо да продължат да се увеличават и средногодишните да бъдат над нивата от предходната година.

Таблица II.68.

Цени на свинско месо през периода януари – юни 2009 г., сравнени с 2008 г.

Цени	2008 г. ср. I – VI м.	2009 г.							09/08 г. изм. в %
		I	II	III	IV	V	VI	ср. I – VI м.	
Изкупни цени, лв./кг ж. тегло									
Прасета угоени	2,27	2,88	2,82	2,63	2,54	2,50	2,48	2,64	16,3
Свине майки	1,80	2,24	2,18	2,08	1,98	1,93	1,91	2,05	13,9
Цени на едро, лв./кг									
Свинско драно	5,05	5,95	5,89	5,75	5,43	5,38	5,34	5,62	11,3
Свинско, бут с кост	6,94	7,73	7,64	7,51	7,35	7,31	7,26	7,47	7,6
Свинско, врат с кост	7,57	8,58	8,48	8,36	8,24	8,24	8,18	8,35	10,3
Цени на дребно, лв./кг									
Свинско месо, бут	7,50	8,46	8,40	8,40	8,29	8,20	8,09	8,31	10,8
Свинско месо, врат	8,12	9,22	9,20	9,29	9,25	9,15	9,06	9,20	13,3

Източник: "САПИ" ООД

Краве мляко и млечни продукти

Тенденция на нарастване на цените на мляко и млечни продукти, започнала от втората половина на 2007 г. продължи и през 2008 г. Един от основните фактори, повлияли върху повишението на цените е намалението на броя на млечните животни. Други фактори, допринасящи за ценовия ръст са увеличените производствени разходи за отглеждането на животните, повлияни от поскъпването на фуражното зърно и нарасналите цени на горивата и електроенергията.

През 2008 г., увеличението се движи в широк диапазон – от 10,5% до 24,7%, спрямо 2007 г. Отчетената средна изкупната цена на кравето мляко през 2008 г. е 0,59 лв./л, с 29,9% по-висока, в сравнение с предходната година. Впечатление прави изпреварващия темп на нарастване на изкупната цена на млякото, спрямо този при цените на едро и дребно на млечните продукти. Увеличението на средните цени на едро на млечните продукти през 2008 г. е между 10,5% и 16,1%, а при цените на дребно се движи в рамките на 11,1% – 24,7%, в сравнение с 2007 г. Повлияни от нарасналите изкупни цени на млякото, в рамките на 2008 г. цените на едро и дребно на прясно краве мляко се движат над нивата отпреди една година. Средно за годината те са съответно: с 12,6% по-висока за цена на едро и с 11,9% – за цена на дребно в сравнение с 2007 г. Увеличение през 2008 г. се наблюдава и при средните цени на едро на другите млечни продукти, спрямо предходната година, като най-съществен ръст отбелязват тези на кашкавал "Витоша" – с 16,1% и на кравето сирене – с 15,7%. Останалите млечни продукти нарастват по-слабо – от 10,5% до 12,3%.

Цените на дребно на млечните продукти през 2008 г. също отбелязват ръст спрямо предходната година. Най-голямо е нарастването при цените на маслото и на кашкавал "Витоша", като те достигат нива съответно 1,01 лв./125 г и 10,52 лв./кг или с 24,7% и 16,8% увеличение.

Таблица II.69.

Цени на краве мляко и млечни продукти през 2008 г., сравнени с 2007 г.

Цени	2007 сп.	2008 г.													08/07 изм. в %
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	сп.	
Изкупни цени															
Краве мляко, лв./л	0,48	0,61	0,63	0,62	0,61	0,58	0,55	0,56	0,56	0,57	0,57	0,58	0,58	0,59	22,9
Цени на едро															
Мляко прясно, лв./л	0,95	1,03	1,05	1,06	1,07	1,07	1,07	1,06	1,07	1,07	1,08	1,09	1,07	1,07	12,6
Мляко кисело, лв./бр.	0,57	0,61	0,61	0,62	0,62	0,63	0,63	0,63	0,63	0,64	0,64	0,64	0,64	0,63	10,5
Масло, лв./кг	5,29	5,84	5,85	5,95	6,00	5,96	5,91	5,83	5,88	5,95	5,98	6,05	6,03	5,94	12,3
Сирене краве, лв./кг	4,26	5,02	4,99	4,95	4,92	4,73	4,67	4,87	5,06	5,07	5,04	4,98	4,80	4,93	15,7
Кашкавал "Витоша", лв./кг	8,12	9,31	9,44	9,49	9,55	9,38	9,29	9,32	9,40	9,46	9,56	9,52	9,47	9,43	16,1
Цени на дребно															
Мляко прясно, лв./л	1,09	1,19	1,21	1,23	1,23	1,23	1,22	1,22	1,22	1,22	1,22	1,22	1,21	1,22	11,9
Мляко кисело, лв./бр.	0,63	0,68	0,68	0,69	0,69	0,69	0,70	0,70	0,70	0,70	0,71	0,71	0,70	0,70	11,1
Масло, лв./125 г.	0,81	0,93	0,94	0,95	0,95	0,96	0,98	1,03	1,07	1,07	1,08	1,08	1,09	1,01	24,7
Сирене краве, лв./кг	5,07	6,00	5,97	5,85	5,78	5,68	5,66	5,81	6,03	6,02	5,93	5,84	5,66	5,85	15,4
Кашкавал "Витоша", лв./кг	9,01	10,44	10,53	10,51	10,48	10,44	10,31	10,49	10,67	10,62	10,60	10,61	10,57	10,52	16,8

Източник: "САПИ" ООД

Таблица II.70.

Цени на мляко и млечни продукти през периода януари – юни 2009 г., сравнени с 2008 г.

Цени	2008 г. ср. I – VI м.	2009 г.							9/08 г. изм. в %
		I	II	III	IV	V	VI	ср. I – VI м.	
Изкупни цени									
Краве мляко, лв./л	0,60	0,58	0,54	0,51	0,46	0,42	0,38	0,48	-20,0
Цени на едро									
Мляко прясно, лв./л	1,06	1,08	1,08	1,08	1,08	1,08	1,09	1,08	1,9
Мляко кисело, лв./бр.	0,62	0,63	0,63	0,63	0,63	0,63	0,63	0,63	1,6
Масло, лв./кг	5,92	6,08	6,17	6,18	6,23	6,29	6,23	6,20	4,7
Сирене краве, лв./кг	4,88	4,69	4,59	4,60	4,53	4,49	4,38	4,55	-6,8
Кашкавал "Витоша", лв./кг	9,41	9,38	9,32	9,21	9,03	8,96	8,82	9,12	-3,1
Цени на дребно									
Мляко прясно, лв./л	1,22	1,20	1,20	1,20	1,21	1,21	1,20	1,20	-1,6
Мляко кисело, лв./бр.	0,69	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70	1,5
Масло, лв./125 г.	0,95	1,09	1,09	1,09	1,10	1,11	1,12	1,10	15,8
Сирене краве, лв./кг	5,82	5,54	5,51	5,56	5,67	5,58	5,56	5,57	-4,3
Кашкавал "Витоша", лв./кг	10,45	10,48	10,74	10,44	10,39	10,32	10,15	10,42	-0,3

Източник: "САПИ" ООД

По данни на САПИ, през първото полугодие на 2009 г. изкупната цена на кравето мляко отбелязва съществено намаление с 20% в сравнение със същия период на предходната година, достигайки 0,48 лв./л. Средното за периода януари – юни 2009 г. е отчетено намаление на цените на кравето сирене – с 6,8% при цената на едро и с 4,3% при цената на дребно. Цените на едро и дребно на кашкавала също отбелязват спад в сравнение с първото полугодие на 2008 г., но с по-слаб темп – в диапазона между 3,1% и 0,3%.

Най-голям ръст за посочения период отбелязва цената на маслото, като за цената на едро увеличението е с 4,7%, а на дребно – с 15,8%.

През първото полугодие на 2009 г. слабо нарастване бележи и цената на едро и дребно на киселото мляко, съответно с 1,6 и 1,5% в сравнение със същия период на 2008 г.

Цената на едро на прясно мляко е с 1,9% по-висока, докато тази на дребно намалява с 1,6% спрямо периода януари – юни 2008 г. и те са съответно: 1,08 и 1,20 лв./л.

2.4. Държавни помощи в земеделието

Прилагането на ОСП на ЕС дава огромни възможности за развитието на аграрния отрасъл, като същевременно предполага и спазването на редица правила и норми от страна на държавите-членки.

В ЕС особено внимание се обръща на политиката по конкуренцията. Елемент на тази политика са общностните правила за държавните помощи в земеделието.

От 2007 г. България съобразява политиката си в областта на държавните помощи в земеделието с общностните правила, които постановяват редица ограничения и спазване на определени процедури при предоставяне на обществени ресурси в полза на земеделските производители.

През 2008 г. са прилагани следните държавни помощи:

- Съществуващи държавни помощи по смисъла на Приложение V към Договора за присъединяване на Република България към ЕС;
- Минимални помощи (de minimis), предоставяни в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕО) № 1860/2004 г. и Регламент (ЕО) № 1535/2007 г на ЕК;
- Разрешените от ЕК нови схеми за помощ или индивидуални помощи

Съществуващи държавни помощи са всички схеми за държавна помощ, които са предоставяни преди присъединяването и които страната има право да прилага до края на третата година от датата на присъединяване. За да продължи предоставянето на някои от тези помощи (тези, които отговарят на критериите за съвместимост с Общия пазар) след изтичане на преходния период, те трябва да бъдат нотифицирани и одобрени от ЕК.

Минимални помощи в земеделието (помощите “de minimis”) са помощи, предоставяни в ограничен размер, до който ЕК счита, че не влияят върху конкуренцията. За отпускането им не се изисква разрешение от Комисията. По силата на Регламент 1535/2007 размерът на тези помощи е установен на 7 500 евро на стопанство за период от три години за дейности, свързани с първичното производство на земеделски продукти. По отношение на предприятията за преработка и търговия със селскостопански продукти, помощите “de minimis” се разглеждат по правилата за помощи за промишлени дейности, като общият размер на минималната помощ, предоставена на едно предприятие не може да надхвърля 200 000 евро за период от три години (съгласно Регламент 1998/2006).

През 2008 г. земеделските производители са получили държавни помощи под формата на целеви субсидии, лихвени субсидии и капиталови субсидии по кредити за изпълнение на инвестиционни проекти, данъчни облекчения и други. Държавни помощи са предоставени чрез

ДФ “Земеделие”, Фонд “Тютюн” като органи в системата на МЗХ, предоставящи помощи, както и чрез други администратори на помощи за земеделието.

Таблица II.71.

Държавни помощи в земеделието за 2007 и 2008 г.

Схема	Изплатени средства, млн. лв.		Брой получатели	
	2007 г.	2008 г.	2007 г.	2008 г.
А) Съществуващи държавни помощи				
I. Съществуващи държавни помощи по схеми на ДФ “Земеделие”, в т.ч.:				
Целеви субсидии	19, 550	23,434	4 920	4 649
Капиталови субсидии и субсидии за лихви общо	15,224	13,482	931	434
Краткосрочни кредити	8,383	12,771	601	493
Дългосрочни кредити	58,358	12,160	517	274
II. Съществуващи държавни помощи по схеми на Фонд “Тютюн”	105,363	134,081	26 575	26 533
III. Съществуващи индивидуални помощи				
1. Подпомагане на дейността на Държавно предприятие “Кабюк” по поддържане на автохтонните и други ценни породи от Националния генофонд по животновъдство и съхраняването им като национално богатство	1,518	2,0	1	1
2. Заем в полза на „Слатина Булгарплод” ЕАД по Проект за тържища на едро в България*	0,195	0	1	0
3. Заем в полза на “Пазар за плодове, зеленчуци и цветя”АД по Проект за тържища на едро в България*	0,234	0,194	1	1
4. Заем в полза на “Марица”АД за изграждане и оборудване на пазар на едро*	0,799	0,56	1	1
5. Заем в полза на “Пазар на производителя – Пазарджик” АД за изграждане и оборудване на пазар на едро*	0,051	0,033	1	1
IV. Мерки по САПАРД (национално съфинансиране по програмата)	21,944	33,145	204	353
V. Данъчни облекчения	159,149	154,911	23 075	27 914
VI. Схеми за помощ на Националната агенция по заетостта (в областта на земеделието)	9,514	9,542	7 847	7 471
VII. Други мерки (съобщени за правна сигурност)	17,780	22,598	54 599	61 569
Б) Нотифицирани нови схеми на помощ				

1. Предоставяне на Държавна помощ за компенсиране на загуби на земеделски производители за напълно пропаднали площи в следствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия (Помощ № 554/2007 в Регистъра на ЕК)	7,996	23,110	402	5 225
В) Минимални помощи (помощи <i>de minimis</i>)				
1. Субсидия за подпомагане на производителите на зеленчуци – домати и пипер през 2007 г.	0,433		194	
2. Субсидия за закупуване на фураж за изхранване на животни – овце и крави	1,306		2 464	
3. Субсидия за закупуване на фураж за изхранване на животни млечно направление		42,199		10 953
4. Кредит за животновъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти		8,789		668
5. Кредит за птицевъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти		5,556		75
6. Кредит за свиневъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти		2,746		30

* Помощ под формата на гаранции

Източник: МЗХ, дирекция "Държавни помощи и регулаторни режими"

2.4.1. Държавно подпомагане на земеделските производители чрез ДФ "Земеделие"

През 2008 г. държавното подпомагане чрез ДФ "Земеделие" е осъществено в съответствие със Закона за подпомагане на земеделските производители, както и със Закона за прилагане на Общите организации на пазарите на земеделски продукти на ЕС и е насочено към постигане на основните приоритети на политиката в аграрния сектор.

Съществуващи държавни помощи

Целеви субсидии по краткосрочни схеми за помощ

През 2008 г. ДФ "Земеделие" по съществуващи схеми за целеви субсидии е предоставил 23,4 млн. лв.

Таблица II.72.

Съществуващи помощи – целеви субсидии

Целеви субсидии	Изплатени средства, млн. лв.		Брой получатели	
	2007 г.	2008 г.	2007 г.	2008 г.
1. Целева субсидия за подпомагане изхранването на животни и птици от националния генофонд и контролираната част на популацията	6,255	7,403	2 010	1 923
2. Целева субсидия за подпомагане на земеделските производители за произведен и продаден качествен пчелен мед	0,239	0	439	0
3. Целева субсидия за подпомагане на развъдните асоциации	0,733	0,951	22	27

4. Целева субсидия за произведено и продадено качествено краве, биволско, овче и козе мляко	8,971	10,777	2 087	2 194
5. Целева субсидия за произведен и продаден неомоганен памук, отбрано и първо качество	0,223	0,18	22	21
6. Целева субсидия за поддържане на генетичните ресурси в растениевъдството (полски и трайни култури)	0,705	0,495	5	4
7. Целева субсидия за ползване на поливна вода от производители на ориз	0,236	0,128	24	26
8. Целева субсидия за подпомагане на земеделските производители за закупуване на посевен материал от картофи за семепроизводство и консумация, реколта (текущата година)	1,3	1,289	282	278
9. Целева субсидия за нуждите на Земеделските институти и Регионалните центрове за научно-приложно обслужване (РЦНПО) към Националния център за аграрни науки (НЦАН) за производство на предбазови и базови семена от пшеница и ечемик	0,603	0,834	1	1
10. Целева субсидия за класифицирани кланични трупове от свине, овце и говеда по скалата S (EUROP)	0,17	0,737	8	22
11. Целева субсидия за подпомагане на земеделските производители от пострадали при наводнения до 31.12.2009 г. райони при производството на зърнени житни, кореноплодни, клубеноплодни и маслодайни култури	0,013	0	9	0
12. Целева субсидия за подпомагане на месодайното животновъдство	0	0,455	0	136
13. Целева субсидия за производство на пчелни майки	0,102	0,185	11	17
Общо	19,550	23,434	4 920	4 649

Краткосрочно кредитиране

По съществуващите схеми за краткосрочно кредитиране на ДФ “Земеделие” през 2008 г. са предоставени кредити в размер на 12,8 млн. лв., както следва:

- Целеви кредит за закупуване на семена за производство на пшеница – усвоени са са 4 447 838 лв. за 741 3567 дка при норматив от 6 лв./дка кредит. Подпомогнати са 195 земеделски производители.
- Целеви кредит за закупуване на минерални торове за производство на пшеница – усвоени са 8 323 049 лв. за 1 371 147 дка при норматив от 6 лв./дка кредит. Подпомогнати са 298 земеделски производители.

Инвестиционно кредитиране

В обхвата на съществуващите помощи са включени инвестиционни програми, в рамките, на които се облекчава достъпа и ползването на кредитен ресурс (от ДФ “Земеделие” и търговски банки) и се предоставят капиталови субсидии и субсидии за покриване на лихви.

ДФ “Земеделие” прилага три инвестиционни програми – “Животновъдство”, “Растениевъдство” и “Селскостопанска техника”.

Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- Закупуване на племенни и продуктивни животни;

- Създаване и възстановяване на пчелини;
- Закупуване на техника за животновъдството;
- Ново строителство, закупуване, възстановяване и реконструкция на селскостопански постройки и млекосъбирателни пунктове;
- Създаване и възстановяване на трайни насаждения;
- Създаване на маточни бази;
- Ново строителство, закупуване, възстановяване и реконструкция на оранжерии;
- Възстановяване на оризови полета.

През 2008 г. са финансирани одобрени проекти през предходната 2007 г. по инвестиционни програми – “Животновъдство” и “Растениевъдство”, а също така са предоставяни и траншове по финансирани проекти от минали години преди 2007 г.

Съгласно указанията за прилагане на програмите, кредитите са със срок на погасяване от 12 месеца до 96 месеца, в зависимост от вида на инвестицията.

Инвестиционните проекти са финансирани пряко от ДФ “Земеделие” при годишен лихвен процент в размер на 6% и чрез рефинансиране на търговски банки (ТБ), които имат сключен договор за съвместна дейност с Фонда, при 9% лихва.

През 2008 г. по инвестиционните програми са финансирани, респективно рефинансирани 9 бр. проекти. Предоставените кредитни средства са в размер на 12 159 868 лв.

Таблица II.73.

Одобрени и финансирани/рефинансирани инвестиционни проекти през 2006 – 2008 г., лв.

Инвестиционна програма	Одобрени			Финансирани/рефинансирани		
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
1.“Животновъдство”, чрез ТБ	10 730 469	7 976 119	165 104	2 996 139	1 918 050	165 104
2.“Животновъдство”, пряко кредитиране	3 878 260	588 090	2 493 596	3 560 710	470 340	2 307 396
3.“Растениевъдство”, чрез ТБ	57 226 285	36 350 534	1 704 960	26 822 996	23 952 735	7 228 003
4.“Растениевъдство”, пряко кредитиране	21 045 545	2 567 460	116 000	18 034 718	5 690 861	2 459 365
5.“Техника”, чрез ТБ	54 996 087	28 298 167	0	38 898 585	25 117 627	0
6.“Техника”, пряко кредитиране	6 388 000	1 209 325	0	4 805 585	1 209 325	0
Общ о	154 264 646	76 989 695	4 479 660	95 118 733	58 358 938	12 159 868
Рефинансиране на проекти по Програма САПАРД	-	-	-	13 948 405	-	-
Общ о кредити	154 264 646	76 989 695	4 479 660	109 067 138	58 358 938	12 159 868
Капиталови субсидии	10 325 767	6 704 197	703 983	5 726 008	5 763 096	904 468
Субсидии за лихви	11 489 520	8 438 091	228 631	9 566 966	10 419 092	12 578 299

Източник: ДФ “Земеделие” – РА

Безвъзмездната помощ под формата на субсидии за лихви и капиталови субсидии към кредити по инвестиционните програми на Фонда за 2008 г. е в размер общо на 13 482 767 лв.

Таблица II.74.

Справка за предоставените капиталови субсидии и субсидии за лихви по финансирани/рефинансирани инвестиционни проекти за периода 01.01. – 31.12.2008 г.

Вид на субсидията	Размер на субсидията, лв.
I. Капиталови субсидии	
1. Капиталови субсидии, в т.ч.:	
по програма Родопи (20% от р-ра на кредита)	163 560
по програма Северозападна България (14-20% от р-ра на кредита)	77 484
по програма Странджа Сакар (20% от р-ра на кредита)	663 424
Общо по т. I	904 468
II. Субсидии за лихви	
1. Субсидии за лихви, в т.ч.:	6 304 650
на млади земеделски производители /по кредити от минали години/	2 265 660
за създаване на пчелини	141
за трайни насаждения	1 277 075
за закупуване на нова селскостопанска техника	4 033 795
2. Субсидии за лихви по регионални програми, в т.ч.:	5 001 628
по програма Родопи	1 714 690
по програма Северозападна България	1 680 692
по програма Странджа Сакар	1 606 246
Общо по т. II (1+2)	12 578 299
Общо капиталови субсидии и субсидии за лихви (I + II)	13 482 767

Източник: ДФ "Земеделие" – РА

Инвестиционна програма "Животновъдство"

За периода 01.01. – 31.12.2008 г. по инвестиционна програма "Животновъдство" са финансирани 6 проекта на стойност 2 509 248 лв. Предоставеният кредитен ресурс е в размер на 2 472 500 лв. Изплатени са капиталови субсидии на обща стойност 471 982 лв. и субсидии за лихви в размер на 157 118 лв.

Таблица II.75.

Насочени финансови средства по програма "Животновъдство" по видове направления

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност, лв.	Кредит, лв.	Брой животни	Капиталова субсидия, лв
I. Закупуване на животни:					
Зайци	1	98 012	83 764	130	13 636
Овце-майки и дзвизки	3	127 740	116 040	705	12 008
Свине-майки	1	2 233 496	2 233 469	8 115	436 538
Всичко по т.І	5	2 459 248	2 433 300	-	462 182
II. Закупуване на сгради и оборудване	1	50 000	39 200	-	9 800
Общ о (I+II)	6	2 509 248	2 472 500	-	471 982

Източник: ДФ "Земеделие" – РА

Инвестиционна програма "Растениевъдство"

Чрез инвестиционна програма "Растениевъдство" през 2008 г. е подпомогнато създаването на 40,1 ха лозя, като са отпуснати кредитни средства в размер на 9 687 368 лв., вкл. траншове по кредити от минали години. Изплатени са капиталови субсидии на обща стойност 432 486 лв. През отчетния период по програмата са изплатени и субсидии за лихви в размер на 8 387 386 лв.

Таблица II.76.

Насочени финансови средства по програма "Растениевъдство" по видове трайни насаждения

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност, лв.	Кредит, лв.	Ха	Капиталова субсидия, лв.
Бадеми*	0	0	110 490	0	0
Вишни*	0	0	75 502	0	0
Дюли*	0	0	2 200	0	0
Кайсии*	0	0	13 490	0	0
Круши*	0	0	27 000	0	0
Лозя	3	1 349 850	8 623 478	40,1	404 176
Лешници*	0	0	57 172	0	0
Маслодайна роза*	0	0	23 610	0	0
Орехи*	0	0	44 770	0	0
Праскови*	0	0	82 725	0	3 730
Сливи*	0	0	91 874	0	0
Черешки*	0	0	355 051	0	24 580
Ябълки*	0	0	180 006	0	0
Общ о	3	1 349 850	9 687 368		432 486

* Сумите представляват траншове по финансирани проекти през минали години

Източник: ДФ "Земеделие" – РА

Инвестиционна програма “Селскостопанска техника”

През отчетния период по програмата са изплатени субсидии за лихви в размер на 4 033 795 лв. по инвестиционни кредити, финансирани през предходни години.

Регионални програми (реализирани със средства по инвестиционните програми)

В рамките на инвестиционните програми на ДФ “Земеделие” “Растениевъдство”, “Животновъдство” и “Селскостопанска техника” се осъществява подпомагането по три регионални програми за развитие на земеделието: Програма за развитие на алтернативно земеделие в Родопите, Регионалната програма за Северозападна България и Програма за развитие на земеделието и селските райони в Странджа – Сакар.

За периода 01.01. – 31.12.2008 г. в регионите, включени в Програмата за алтернативно земеделие в Родопите са предоставени кредитни средства в размер на 1 284 290 лв. Изплатени са капиталови субсидии (вкл. по кредити от предишни години), равняващи се на 20% от договорения кредит, за 163 560 лв. и 1 714 690 лв. под формата на субсидии за поемане на лихвените разходи за целия период на кредита.

Таблица II.77.

Финансирани проекти по Програма за развитие на алтернативно земеделие в Родопите за периода 01.01. – 31.12.2008 г.

Инвестиция	Брой проекти	Инвестиционна стойност, лв.	Кредит, лв.	Брой животни/ха	Капиталова субсидия, лв.
Инвестиционна програма “Животновъдство”					
Овце-майки/дзвизки	1	29 600	27 700	185	5 540
Общо	1	29 600	27 700	185	5 540
Инвестиционна програма “Растениевъдство”					
Вишни*	0	0	12 400	0	0
Лозя*	0	0	1 057 145	0	136 290
Праскови*	0	0	14 920	0	3 730
Сливи*	0	0	18 700	0	0
Череша*	0	0	128 639	0	18 000
Ябълки*	0	0	24 786	0	0
Общо	0	0	1 256 590	0	158 020
Общо за регионалната програма	0	29 600	1 284 290	185	163 560

* Сумите представляват трансове по финансирани проекти през минали години

Източник: ДФ “Земеделие” – РА

По Регионалната програма за Северозападна България са предоставени кредитни средства в размер на 1 505 505 лв. Изплатени са капиталови субсидии (вкл. по кредити от предишни години), равняващи се на 14-20% от договорения кредит, за 77 484 лв. и 1 680 692 лв. под формата на субсидии за поемане на лихвените разходи за целия период на кредита.

Таблица II.78.

Финансирани проекти по Програмата за развитие на земеделието в Северозападна България за периода 01.01. – 31.12.2008 г.

Инвестиция	Брой проекти	Инвестиционна стойност, лв.	Кредит, лв.	Брой животни/ха	Капиталова субсидия, лв.
Инвестиционна програма "Животновъдство"					
Овце-майки/дзвизки	2	98 140	88 340	520	6 468
Зайци	1	98 012	83 764	130	13 636
Общо	3	196 152	172 104	650	20 104
Инвестиционна програма "Растениевъдство"					
Бадеми*	0	0	4 200	0	0
Вишни*	0	0	17 920	0	0
Лешници*	0	0	39 510	0	0
Лозя*	0	0	1 215 517	0	57 380
Сливи*	0	0	2 300	0	0
Орехи*	0	0	30 220	0	0
Черешки*	0	0	2 200	0	0
Ябълки*	0	0	21 534	0	0
Общо	0	0	1 333 401	0	57 380
Общо за регионалната програма	3	196 152	1 505 505	650	77 484

* Сумите представляват трансове по финансирани проекти през минали години

Източник: ДФ "Земеделие" – РА

През 2008 г. по Регионалната програма, подпомагаща развитието на земеделието и селските райони в Странджа-Сакар са предоставени кредити за реализиране на инвестиции, съгласно изискванията на програми "Животновъдство" и "Растениевъдство", при изплащане на съответната капиталова субсидия – 663 424 лв. (20% от размера на кредита) и облекчения по отношение на разходите за лихвени плащания – на 1 606 246 лв.

Таблица II.79.

Финансирани проекти по Програмата за развитие на земеделието и селските райони в Странджа – Сакар за периода 01.01. – 30.09.2008 г.

Инвестиция	Брой проекти	Инвестиционна стойност, лв.	Кредит, лв.	Брой животни/ха	Капиталова субсидия, лв.
Инвестиционна програма "Животновъдство"					
Свине-майки	1	2 233 496	2 233 496	8 115	436 538
Сгради	1	50 000	39 200	-	9 800
Общо	2	2 283 496	2 272 696	8 115	446 338
Инвестиционна програма "Растениевъдство"					
Вишни*	0	0	6 417	0	0
Лозя	1	116 000	2 193 118	40	210 506
Орехи*	0	0	4 350	0	0
Черешки*	0	0	75 420	0	6 580

Праскови*	0	0	8 795	0	0
Ябълки*	0	0	15 080	0	0
Общо	1	116 000	2 303 180	0	217 086
Общо за регионалната програма:	3	2 399 496	4 575 876	8 115	663 424

* Сумите представляват трансове по финансирани проекти през минали години

Източник: ДФ "Земеделие" – РА

Минимални помощи (de minimis)

През 2008 г. са прилагани следните мерки за предоставяне на минимални помощи:

- Държавна помощ за закупуване на фураж за изхранване на животни млечно направление – на 10 953 бр. земеделски стопани е изплатената безвъзмездна помощ в размер на 42 199 022 лв.;
- Кредит на животновъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти – кандидатствали са 668 бр. земеделски производители за кредит в размер на 500 лв. за крава и биволица и 40 лв. на брой овца и коза. Изплатеният кредитен ресурс е 8 789 212 лв.;
- Кредит на птицевъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти – кандидатствали са 75 бр. земеделски производители за кредит в размер на 0,50 лв. за един брой пиле бройлер; 2,00 лв. на брой кокошка носачка и 4,00 лв. на брой патица и пуйка. Изплатеният кредитен ресурс е 5 555 613 лв.;
- Кредит на свиневъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти – за закупуване на фураж за общо 7 849 бр. свине-майки са получили кредит 30 бр. земеделски производители в размер на 2 746 950 лв.

Нови схеми на държавни помощи

В съответствие с правилата за държавните помощи на ЕС България нотифицира през 2007 г. нова схема на държавна помощ за компенсиране на загуби на земеделски производители за напълно пропаднали площи в следствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия.

Мярката е със срок на прилагане до 01 ноември 2010 г. По схемата се подпомагат земеделски производители с цел компенсиране на вредите вследствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия. Държавната помощ се предоставя за напълно (100%) пропаднали площи, засети със земеделски култури, вследствие на природни бедствия (земетресения, лавини, свлачища и наводнения) или на неблагоприятни климатични условия, като и в двата случая директните помощи не могат да надвишават 80% от действителните разходи за отглеждане на дадената култура в страната през съответната стопанска година.

През 2008 г. са компенсирани общо 5 223 земеделски стопани. Изплатените средства са 23 110 014 лв. за загуби от 1 532 103 дка с царевица и 778 899 дка с маслодаен слънчоглед.

2.4.2. Подпомагане на тютюнопроизводството чрез Фонд "Тютюн"

2.4.2.1. Премиране на тютюнопроизводителите

След присъединяването на страната ни към ЕС продължи премирането на тютюнопроизводителите, като съществуваща държавна помощ от Закона за тютюна и тютюневите изделия (ЗТТИ).

По бюджета на Фонд "Тютюн" (Фонда) за 2008 г. са изплатени 83 924 хил. лв. премии за сортови групи "Басми", "Каба Кулак" и "Бърлей" от реколта 2007 г. и 24 062 хил. лв. за сортова

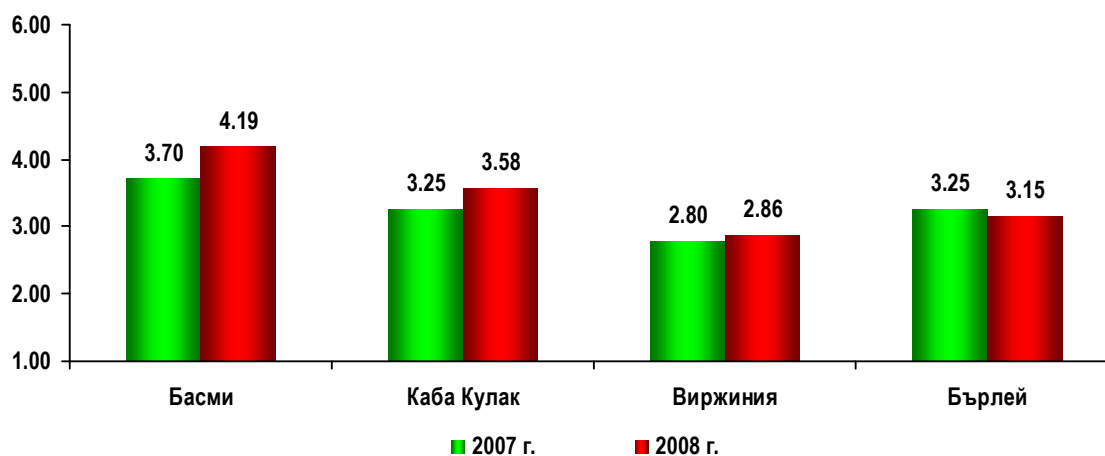
група "Виржиния" – реколта `2008 г., общо – 107 686 хил. лв. на 26 575 бр. тютюнопроизводители.

Премирането за реколта `2008 г. на сортови групи "Басми", "Каба Кулак" и "Бърлей" се извърши по бюджета на Фонда за 2009 г. и възлиза на 108 142 хил. лв.

Средният размер на премията лв./кг по сортови групи за реколта `2008 г. бележи ръст спрямо средния размер на премията за реколта `2007 г.

Фигура II.22.

Среден размер на премията за произведен и предаден тютюн лв./кг за реколти 2007/2008 г.

Източник: Фонд "Тютюн"

2.4.2.2. Целева парична подкрепа на тютюнопроизводителите

В съответствие с договореностите с ЕК през 2007 г. целева парична подкрепа на тютюнопроизводителите е изплатена само за реколта `2006 г.

През 2008 г. тютюнопроизводителите не получиха целева парична подкрепа в рамките на минималните изкупни цени.

2.4.2.3. Безвъзмездно предоставяне семена на тютюнопроизводителите

Регистрираните тютюнопроизводители получават безвъзмездно тютюневи семена, чието производство се финансира от Фонд "Тютюн".

Управителният съвет на Фонда утвърди производствена програма по етапи на сортоподдържането и семепроизводството за 2008 г., съобразена със заявените от търговците количества за производство и изкупуване на реколта `2007 г. и необходимостта от поддържане на двугодишен резерв от тютюневи семена, както и на генетичен материал.

Таблица II.80.

Предоставени финансови средства за производство на тютюневи семена

Наименование	Отчет за 2008 г., хил. лв.	Отчет за първото полугодие на 2009 г., хил. лв.	Прогноза за второто полугодие на 2009г., хил. лв.
Сортоподдържане	829	199	501
Производство на семена	868	316	695
Разфасовка на семена	18	17	-
Съхранение на семена	5	-	-
Общо	1 720	532	1 196

Източник: Фонд "Тютюн"

Таблица II.81.

Предоставени количества тютюневи семена на общините за обезпечаване на тютюневата реколта

Наименование	Количество тютюневи семена, кг	Стойност, х. лв.
Раздадени семена 2008 г.	3 643	656
Раздадени семена 2009 г.	3 638	707
Общо	7 281	1 363

Източник: Фонд "Тютюн"

2.5. Кредитиране срещу складови записи за зърно на влог

Количеството зърнени култури, вложено за съхранение в публични складове за реколта `2008 бележи увеличение с около 50 000 т спрямо предходната година. Увеличението се дължи на увеличените количества от царевича. За първи път през 2008 г. публичните складове за съхранение на зърно са издали складови записи за рапица. Въпреки добрата реколта, количеството на зърнените култури, съхранявано в публични складове не отбелязва съществен ръст.

Към края на 2008 г. предоставените кредити срещу обезпечение складов запис за реколта `2008 г. са в размер на 28 313 хил. лв. Кредитите са намалели в сравнение с тези, предоставени през 2007 г. с 19 584 хил. лв. Банкови кредити срещу складови записи предоставят 7 кредитни институции: "Юнионбанк", "ОББ", "Алианц България", "Уникредит Булбанк", "Райфайзенбанк", "Банка Пиреос" и ДФ "Земеделие".

Таблица II.82.

Издадени складови записи за зърно на влог и кредитирането им

Реколтната година	Складови записи, броя	Количества зърно, за които са издадени складови записи, тона						Общо зърно, тона	Брой банки, кредитирали складови записи	Раздадени кредити, хил. лв.
		Пшеница	Ечемик	Царевица	Слънчоглед	Рапица	Оризова арпа			
1999	5	-	-	5 000	-	-	-	5 000	3	600
2000	391	99 466	3 468	17 471	27 320	0	0	147 725	3	7 200
2001	426	124 852	2 632	0	105	0	0	127 589	5	7 200
2002	1 036	268 676	7 341	6 890	27 474	0	0	310 381	8	12 000
2003	275	22 716	15 648	3 169	31 727	0	0	73 260	6	5 000
2004	806	163 314	15 300	23 460	113 299	0	0	315 373	8	32 300
2005	573	168 385	6 910	26 083	59 894	0	194	261 466	8	20 500
2006	574	137 645	9 523	32 571	74 454	0	0	254 193	6	36 614
2007	669	118 777	14 415	11 188	47 398	0	0	191 778	6	63 208
2008*	556	101 799	5 242	19 443	37 250	31 688	842	196 264	7	28 313

*Данните са от 01.07.2008 г. до 31.12.2008 г.

Източник: НСЗФ

2.5. Други държавни разходи за аграрния сектор

През 2008 г. от бюджета на МЗХ са извършени разходи на средства за финансиране на дейността в аграрния отрасъл, както следва:

- За поддръжка и експлоатация на обектите за предпазване от вредното въздействие на водите – 20 734 хил. лв.;
- За закупуване на противоработни ракети и специализирано оборудване по Закона за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ) – 5 633 хил. лв.;
- За специализирани дейности по ЗЗКИ – 281 хил. лв.;
- За поддръжка планове по земеразделяне НАР 49 – 1 372 хил. лв.;
- За подпомагане на съхранението на ценни породи животни и аборигенни стада в държавното предприятие “Кабюк” – 2 003 хил. лв.;
- За издаване на информационен бюлетин с агропазарна информация – 240 хил. лв.;
- За борба с карантинни вредители по картофите – 388 хил. лв.

2.7. Данъци и такси

Земеделските производители се ползват от данъчни преференции, регламентирани в данъчните закони – Закон за корпоративното подоходно облагане, Закон за данъците върху доходите на физическите лица, Закон за данък върху добавената стойност, Закон за акцизите и данъчните складове и Закона за маестните данъци и такси.

Общият размер на приходите в бюджета на МЗХ от държавни такси през 2008 г. възлиза на 133 035 хил. лв. Те са реализирани от следните структури:

- Централна администрация на МЗХ – 36 079 720 лв.;
- Национална ветеринарномедицинска служба – 23 288 674 лв.;

- Национална служба растителна защита – 7 425 427 лв.;
- Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури – 3 479 099 лв.;
- Изпълнителна агенция по изпитване, апробация и семеконтрол – 1 518 990 лв.;
- Национална служба по зърното и фуражите – 3 312 238 лв.;
- Контролно-техническа инспекция – 1 089 676 лв.;
- Изпълнителна агенция по лозата и виното – 249 435 лв.;
- Център за изпитване на земеделска и горска техника – 127 062 лв.

3. Дейности, подпомагащи селскостопанското производство

3.1. Растителна защита

Растителна защита при пшеницата и ечемика

Борба с плевелите

През последните години продължава тенденцията на завишаване на площите заплевелени с плевели, слабочувствителни към хербициди от групата на 2,4Д – лепка, див мак, полска ралица, видове подручме, лайка и други. Основните причини за установилата се тенденция са нарушен сеитбооборот, дългогодишното използване на хербициди на база 2,4Д, провеждането на некачествени агротехнически и растителнозащитни мероприятия, неправилен избор на хербициди и др. Продължава разширяването на ареала на заплевеленост с коренищни и кореноиздънкови плевели. Увеличават се и площите заплевелени с житни плевели, като едновременно с това делът на третираните площи с противожитни хербициди остава малък. През 2008 г. в сравнение с предходните 2007 и 2006 г., са третирани повече площи с противожитни хербициди.

През 2008 г. са третирани 5 хил. ха стърнища с хербициди с активно вещество глифозат, при 2,47 хил. ха за 2007 г.

Таблица II.83.

Третирани площи с пшеница и ечемик, хил. ха

Година	Общо третирани	В т.ч. срещу устойчиви на хорм. хербициди	В т.ч. срещу житни плевели
2006	891,6	609,7	80,17
2007	1 047,38	813,9	51,1
2008	1 071,6	818,3	69,4

Източник: НСРЗ

Борба с болестите и неприятелите

• Мишевидни гризачи

През 2008 г. беше установена вредоносна дейност от обикновена полевка, като в областите Варна, Шумен и Плевен се наблюдаваха смесени популации със степна домашна мишка, а в областите Бургас и Ямбол – с източносредиземноморска домашна мишка. Добра предпоставка за размножаване на гризачите в есенниците бяха изоставените и нереколтирани през 2007 г. поради необичайната суша площи от пшеница, слънчоглед и царевица.

Таблица II.84.

Третираны площи с пшеница и ечемик, хил. ха

Година	Нападнати площи	Третираны площи
2006	66	3,6
2007	136	13,2
2008	147	27,6

Източник: НСРЗ

Необходимо е заостряне на вниманието към мишевидните гризачи в районите на Северна България и полетата в Софийско и Пернишко. Тенденцията в развитието им е повишаване на числеността, ареала на разпространение и вредоносната дейност.

Растителна защита при лозата

През 2008 г. условия за развитието и разпространението на основните болести и неприятели при лозата бяха по-неблагоприятни от предходните години. Реколтата е добре опазена и е получена продукция с много високо качество.

Мана по лозата (пероноспора)

През 2008 г. метеорологичните условия (валежи и захлаждане) от втората половина на май и първата десетдневка на юни са благоприятни за развитието на мана по лозата. Те съвпаднаха и с най-критичните фенофази от развитието на лозата “отделяне на ресата” – “цъфтеж” – “ягориди”, което в някои райони доведе до по-силна проява на болестта, но в сравнение с 2007 г. не са констатирани щети с икономическо значение. Последвалото засушаване, съчетано с екстремно високи температури, блокираха развитието на маната по лозата.

Площите, на които са провеждани редовни растителнозащитни мероприятия в страната през 2008 г. са 82,46 хил. ха. На тази площ са проведени средно 4 броя третириания за маната.

Оидиум (брашнеста мана)

През м. юни са установени първи прояви по листа и леторасти в районите на Пловдив, Пазарджик, Бургас, Видин, Плевен и Сливен. По гроздовете е отчетено нападение от слаба до средна степен. Площите третираны за оидиум през 2008 г. са 81,48 хил. ха, като са проведени 4 броя третириания. Използвани са основно фунгициди със системно действие. Продължава да е много малък делът на приложените продукти, съдържащи сяра. Няма допуснати поражения с икономическо значение.

Ексориоза по лозата

През 2008 г. продължи тенденцията за намаляване на ареала на разпространението на болестта, поради изкореняване на старите, нападнати лозя. Метеорологичните условия през годината също не са благоприятни за проявата и разпространението ѝ. Общо нападнатите площи от ексориоза през 2008 г. са 7,14 хил. ха, а третираните – 3,31 хил. ха, което е 46,4% от нападнатата площ. Непровеждането на ранни третириания води до натрупване на инфекциозен фонд и с всяка изминала година нападнатите площи ще се увеличават.

Сиво гниене (ботритис)

Условията за проява и развитие на болестта през първото полугодие на 2008 г. не бяха благоприятни. Захлаждането и превалванията в края на август и през септември провокираха проява и разпространение на болестта. Третиране е проведено на 22,06 хил. ха, като средния брой е 2,2. В отделни площи (при десертни сортове) има проведени до 4-5 броя третириания. Няма допуснати щети.

Шарен гроздов молец

През 2008 г. се запази ареала на разпространение на шареният гроздов молец, но плътността му продължава тенденцията към намаляване. Третираните площи също са намалели в сравнение с предходната година. Плътността на неприятеля е около прага на икономическа вредност в районите на Пловдив, Сливен, Бургас, Пазарджик и Ямбол.

Нападнати са 14,60 хил. ха, третирани – 14,17 хил. ха, като броя на третираните е от 1 до 5. Процента на нападнатите площи, спрямо общата площ на плододаващите лозя с редовна растителна защита е 17,7%.

Лозова щитовка

През 2008 г. неприятелят е намалил ареала си на разпространение спрямо предходните две години. Една от причините за това намаляване е изкореняване на стари лозови масиви, които са нападнати. Втората причина е провеждането на зимно третиране, с което се постига добър ефект. В страната са отчетени нападнати площи в размер на 6,52 хил. ха. Третирани са 5,44 хил. ха. Най-много нападнати и третирани площи има в районите на Пловдив (на 4,5 хил. ха), Хасково (0,52 хил. ха) и Сливен (0,33 хил. ха).

Лозови акари

И през 2008 г. плътността на жълтия лозов (ябълков) акар е ниска и запази ограничен ареал на разпространение в районите на Пазарджик, Сливен, Хасково, Стара Загора, Бургас и Варна. Общо третираните площи са 1,21 хил. ха.

Ериофидният акар причиняващ “лозовата краста” запази плътността и ареала на разпространение в сравнение с предходните две години. Нападение е установено в районите на Враца, Монтана, Видин, Пловдив и Сливен.

Борба с плевелите

През 2008 г. третираните площи са се увеличили осезателно, като са приложени основно вегетационни хербициди на база глифозат. Общо третираните площи с хербициди през 2008 г. са 15,97 хил. ха., основно в областите Пловдив, Хасково, Сливен, Благоевград, Стара Загора, Видин, Бургас, Монтана и Ямбол.

Борба с многоядни неприятели

• Бяла американска пеперуда

Плътността от първо поколение на неприятеля през 2008 г. е много ниска, като само в отделни райони бяха регистрирани единични гнезда. Екстремно високите температури (над 36°C) допълнително депресираща развитието на бялата американска пеперуда. Изключение имаше само в областите Бургас и Плевен, където се проведе механична борба в отделни общини, в паркове и крайпътни насаждения.

3.2. Торене

Минерални торове

През 2008 г. с азотни торове са наторени 2 068 хил. ха. Площите, наторени с фосфорни торове са 218 хил. ха, а с калиеви торове – 163 хил. ха.

Таблица II.85.

Употребени количества минерални торове – тона активно вещество

Година	Азот	P ₂ O ₅	K ₂ O	Общо
2006	152 766	25 278	7 803	185 847
2007	177 936	29 607	13 516	221 059
2008	173 917	30 558	12 950	217 425

Източник: НСРЗ

Оборски тор

Оборският тор се използва предимно при отглеждане на зеленчуци, картофи, овощни култури и лозя. През последните три години се запазва тенденцията за намаляване както на количеството, така и на площта, върху която е употребен оборският тор. През 2008 г. са оползотворени около 123 хил. тона оборски тор, като са наторени приблизително 5,6 хил. ха.

3.3. Ветеринарно дело

3.3.1. Здравеопазване

През 2008 г. приоритет в дейността на Националната ветеринарномедицинска служба (НВМС) е опазване здравето на животните и извършване на контрол по спазване на правилата за защита и хуманно отношение към тях.

Като най-важна задача се отвори работата по изпълнението на Програмата за контрол и ерадикация на класическата чума по свинете (КЧС), с цел отмяна на наложената забрана за търговия с държавите-членки с живи свине и продукти от тях, непретърпели термична преработка. В резултат от изпълнението на програмата за цялата 2008 г. е констатирано само едно огнище на КЧС на 25.05.2008 г., при свине отглеждани в заден двор на стопанин от с. Трекляно, област Кюстендил. Всички положителни и контактни свине са унищожени незабавно, като не се допусна разпространението на болестта.

На основание на извършената проверка върху дейността на НВМС по изпълнението на Програмата за контрол и ерадикация на КЧС и предприетите мерки за ограничаване и ликвидиране на заболяването, на 01 юли 2008 г. на заседание на Постоянния комитет по хранителната верига и здравеопазване на животните (ПКХВЗЖ) към ЕК в Брюксел, с Решение 2008/631 на ЕК, е дадена възможност на предприятията, одобрени за търговия със страните-членки на ЕС да извършват търговия в Общността и износ за трети страни със свинско месо и месни продукти, с произход от цялата територия на Република България.

Във връзка с разпространението на заболяването син език и икономическите загуби, които то предизвика в повечето държави-членки на ЕС, се предприеха действия за надзор и контрол, в резултат на което заболяването не бе констатирано на територията на страната през 2008 г.

С цел гарантиране здравословния статус на животните, предпазване на хората от зоонози и осигуряване на безпроблемна търговия между страните-членки на ЕС, както и с трети страни, през 2008 г. НВМС изпълни следните програми за надзор:

- Програма за контрол и ерадикация на КЧС при домашни и диви свине;
- Програма за надзор на инфлуенца при домашни и диви птици в България;
- Програма за надзор и ерадикация на Нюкаслската болест по птиците;
- Програма за надзор на синия език по преживните животни;

- Програма за надзор на трансмисивни спонгиформни енцефалопатии;
- Програма за надзор на салмонелозата при кокошки носачки от рода *Gallus gallus*;
- Програма за надзор на салмонелозата при бройлери;
- Програма за надзор на салмонелозата в развъдни стада птици;
- Програма за надзор на болестта шап при чифтокопитни животни;
- Програма за надзор върху здравословното състояние на рибите, отглеждани в промишлени и животновъдни ферми;
- Държавна профилактична програма за 2008 г.

През 2008 г. поради своевременни и адекватни ограничителни мерки от страна на НВМС, разпространението на заболяването бруцелоза по дребните преживни животни бе ограничено на територията на две области – Хасково и Стара Загора. На територията на област Стара Загора са констатирани два единични случаи на положителни за бруцелоза дребни преживни животни от с. Васил Левски и с. Опан. През 2008 г. в област Хасково не са констатирани нови огнища на бруцелоза, но при повторното изследване на кръвни проби от засегнатите през 2007 г. 9 селища, съгласно изискванията на европейското законодателство са констатирани положителни случаи в 6 населени места (с. Черна Могила, гр. Харманли, с. Дрипчево, с. Мрамор, с. Вълче Поле и с. Българин). Увеличен е броя на положителните случаи само в с. Мрамор, обл. Хасково (6 едри преживни животни, 76 кози, 2 пръча и 7 овце), докато в останалите 5 населени места при кръвните изследвания са констатирани само единични случаи на положителни за бруцелоза дребни преживни животни.

Изготвена е програма за надзор на бруцелозата, която обхваща изследване на 100% на всички дребни преживни животни на възраст над 6 месеца, в областите разположени до границата с Република Гърция, както и областите Стара Загора и Ямбол.

Към 30.12.2008 г. са оздравени от бруцелоза всички засегнати населени места с изключение на с. Мрамор и с. Черна Могила, област Хасково, като през 2009 г. в тези селища ще се извършат ускорени лабораторни изследвания и след два отрицателни резултата през 4 месеца, ограничителните мерки ще бъдат отменени.

През 2008 г. броя на положителните случаи на болестта бяс е значителен – 49 случая констатирани при 33 лисици, 6 чакала, 6 кучета и 4 котки. НВМС подготви и изпрати за одобрение и съфинансиране от ГД САНКО на ЕК Програма за орална ваксинация на дивите животни за периода от 2009 – 2013 г. Дейността по програмата за 2009 г. е одобрена с Решение на ЕК, като се предвижда двукратно поставяне на ваксина в рамките на една календарна година. Първото залагане на ваксината е планирано за периода април-май, а второто за септември-октомври.

При изпълнението на Програма за надзор на болестта инфлуенца (грип) по птиците, положителни случаи на високопатогенна инфлуенца не са констатирани на територията на страната. За периода 01.01. – 01.09.2008 г. са изследвани 5 256 бр. проби.

На 21.01.2008 г. е констатиран ниско патогенен щам H7N7, изолиран от отстреляна дива патица, близо до с. Хан Крум, община Велики Преслав, област Шумен. Лабораторните резултати са потвърдени от Референтната Лаборатория на Общността в Уейбридж, Великобритания. НВМС незабавно предприе всички мерки за предотвратяване разпространението на болестта, съгласно изискванията на Директива на Съвета 2005/94/ЕС.

Ветеринарномедицински специалисти съвместно с орнитолози извършват проверки за завишена смъртност при диви птици в регионите, определени като високо рискови и вземат проби от дивите, мигриращи птици за извършване на активен надзор. За периода 01.01.-31.12.2008 г. са констатирани 3 огнища на Нюкясълска болест при птици, отглеждани във ферма тип “заден двор”: на 14.02.2008 г. в местността “Лиляшка могила” община Враца, област Враца;

на 21.02.2008 г. в с. Кардам, общ. Генерал Тошево, обл. Добрич и на 20.11.2008 г. в с. Казаците, община Джебел, обл. Кърджали.

НВМС не допусна разпространението на заболяването извън територията на тези населени места, като в сравнение с 2007 г. констатираните случаи на Нюкясълска болест значително са намалени.

При изпълнението на програмата за надзор на заболяванията от групата на трансмисивните спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ), през 2008 г. са открити 4 случая на болестта скрейпи при овцете, както следва:

- Един случай на класическо скрейпи при овца от с. Маломирово, обл. Ямбол;
- Два случая на атипично скрейпи при овце от с. Тънково, обл. Хасково и с. Татул, обл. Кърджали;

• Една овца от с. Крушари, обл. Добрич е диагностицирана като положителна за скрейпи в националната референтна лаборатория за ТСЕ в гр. София, но количеството на диагностичния материал не бе достатъчно за определяне на заключителна диагноза. Независимо от това са предприети всички мерки, гарантиращи безопасност за хора и животни. Всички дребни преживни животни в стадото са унищожени и изследвани за трансмисивни спонгиформни енцефалопатии.

Взети са необходимите мерки за ограничаване и ликвидиране на заболяването скрейпи при овцете, съгласно изискванията на приложение VII на Регламент (ЕО) 999/2001, относно правилата за профилактика и ликвидиране на ТСЕ.

През 2008 г. е подготвен и публикуван в Държавен вестник, брой 13 от 08.02.2008 г. Закон за защита на животните, с който се запълни една празнина в българското законодателство по отношение на необходимостта от нормативна уредба по някои конкретни въпроси, свързани с хуманното отношение към животните, научните експерименти с тях, транспорта и др.

Съгласно изискванията на Регламент 1/2005 г. на Съвета от 22.12.2004 г., относно защитата на животните по време на транспорт, продължи издаването на лицензии на водачите на превозни средства, превозващи живи животни, с които се гарантира обучение за спазване на правилата за хуманно отношение и защита на животните по време на транспорт. Издадени са 152 лицензии за кратки пътувания и 62 лицензии за продължително пътуване.

Извършени са 7 188 проверки за спазване на правилата за защита и хуманно отношение по време на транспортиране на животни до животновъдни обекти, при придвижване на животни до месодобивни предприятия и на животни, предназначени за търговия в Общността и експорт за трети страни. Установени са 121 бр. нарушения.

През 2008 г. са извършени проверки за спазване на правилата за защита и хуманно отношение към животните на:

- 3 230 говедовъдни обекти;
- 1 731 животновъдни обекти с дребни преживни животни;
- 7 531 обекти със свине;
- 785 птицевъдни обекти.

Издадени са 812 бр. предписания за подобряване на работата и 20 бр. актове за административни нарушения.

През месец септември 2008 г. е организиран и проведен семинар съвместно с TAIEX офис – инструмент на ЕК, относно проверки за прилагане на изискванията за хуманно отношение към животните на гранични инспекционни пунктове.

Научноизследователската работа е съсредоточена в специализираните звена на НВМС – Националният диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт

(НДНИВМИ), Регионалният диагностичен ветеринарномедицински институт (РДВИ) – Стара Загора и РДВИ Велико Търново. През 2008 г. плана за научноизследователската работа в специализираните звена на НВМС обхваща 34 научноизследователски задачи, които са разпределени в 5 проблема. Отчетите по всички проблеми и задачи са обсъдени и приети на заседание на секционните научни съвети в НДНИВМИ и Научния съвет на НВМС, и могат да бъдат обобщени, както следва:

- **Лабораторно-диагностична дейност**

Изключително обемна и отговорна през 2008 г. е дейността на лабораториите към Регионалните ветеринарномедицински станции (РВМС) и РДВИ по отношение диагностичните изследвания, свързани с Държавната профилактична програма (ДПП) и Мониторинговите програми за надзор на актуални за страната заболявания.

Информацията за всички провеждани изследвания в лабораториите на НВМС се отразява в специални образци за отчет, в които се нанасят данни за проби от самоконтрола на предприятията и от официалния контрол.

Извършени са проверки на всички диагностични лаборатории в системата на НВМС за установяване на техния капацитет, готовност за акредитация и степен на оборудване. Във връзка с регистрацията в РВМС на две частни лаборатории са извършени проверки на лабораториите за изпитване на хранителни продукти от животински произход “Алименти” в гр. Пловдив и частна изпитвателна лаборатория “Лаб Стандарт ВСЕ” в гр. Велико Търново.

През 2008 г. са проведени лабораторни изпитвания и диагностични ринг-тествания между:

- Националната референтна лаборатория (НРЛ) по ТСЕ и регионалните лаборатории по ТСЕ към РДВИ Стара Загора и Велико Търново;
- Ринг-тествания по изследвания на фуражи за съставки от животински произход във фуражи между РДВИ Стара Загора, РДВИ Велико Търново, РВМС Варна, РВМС Бургас, РВМС Пазарджик, РВМС Плевен, РВМС Пловдив, РВМС Ямбол и РВМС Благоевград;
- Ринг-тествания между НРЛ по бруцелоза и 15 регионални лаборатории;
- Ринг-тествания между НРЛ по лептоспироза и 15 регионално – диагностични лаборатории;
- Ринг-тествания между НРЛ и 2 регионални лаборатории по ВСЕ;
- Ринг-тествания между НРЛ и регионалните лаборатории по трихинелоза.

Необходимо е да се отбележи и напредъка по акредитирането на НРЛ за екзотични болести и НРЛ за болести по рибите и морските мекотели. Подадени са документите за акредитиране в Изпълнителна агенция “Българска служба за акредитиране” (ИАБСА) и официалният одит вече е проведен. Съгласно изпълнение на утвърдената програма за подготовка на документите за акредитация, останалите 19 НРЛ в НДНИВМ, са в процедура на акредитация. На настоящият етап в системата на НВМС акредитираните лаборатории към сектор Ветеринарно-санитарна експертиза са 24 бр., като се очаква в някои от тях да бъде доставено оборудване за изследване на пчелен мед.

Изготвя се нов актуализиран регистър на лабораториите, с оглед промяна в структурата на лабораторно-диагностичния комплекс в НВМС.

През 2008 г. във връзка с изпълнение на проект по програма ФАР BG2006/018-343.03.02, Договор 9 – Доставка на лабораторно оборудване за анализ качеството на суровото краве мляко, НВМС е определена за бенефициент по този проект. Оборудването по проекта ще се осъществи в две лаборатории към РВМС – едната в гр. Хасково, другата в гр. Велико Търново, като за целта са реиновирани помещенията и са подготвени за получаване на най-съвременна апаратура за окачествяване на сурово мляко.

- **Лабораторно-диагностични изследвания на заболявания от списъка на заразните болести към Държавната профилактична програма**

През 2008 г. по задължителната диагностика, в лабораториите на НДНВМИ, РДВИ Стара Загора, РДВИ Велико Търново и РВМС са изследвани 1 778 185 бр. проби.

В НРЛ в НДНВМИ през 2008 г. са изследвани 206 455 бр. проби по профилактичната програма. В лабораториите на РДВИ Велико Търново са изследвани общо 102 531 бр. проби, а в РДВИ Стара Загора – 194 524 бр. проби. В диагностичните лаборатории на отделните РВМС са изследвани общо 1 481 130 бр. проби.

Благодарение на извършените в лабораториите на РВМС лабораторно-диагностични изследвания по програмите за надзор на икономически значими за страната и Европа заболявания, е постигнато установяване на някои заболяванията по животните, като своевременно са ликвидирани огнищата на значителна част и е ограничено разпространението им. В резултат от изследванията е установено, че в България няма шап и син език по преживните животни, спонгиформна енцефалопатия по говедата, грип по птиците и други заболявания.

При изпълнението на профилактичната програма са изпитани някои трудности, свързани с неритмичното пристигане на пробите в лабораториите, тяхната опаковка и маркировка, съгласно изискванията и др.

- **Изпълнение на Националната мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда (НМПКО) през 2008 г.**

В ГД САНКО бе представена НМПКО за 2008 г., която се изпълнява от РВМС и Централната лаборатория по ветеринарно – санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ).

След обобщаване и анализ на резултатите за изпълнение на НМПКО за 2008 г. следва заключението, че за всички категории говеда, коне, прасета, риби, прясно мляко, яйца, заешко месо, дивеч от ферми, дивеч и пчелен мед изпълнението е съгласно програмата. Наблюдава се неизпълнение в категориите овце, кози, агнета и ярета, като неизпълнението в РВМС Разград и РВМС Пловдив е поради липса на клане на тези животни, в РВМС Сливен – неизпълнението за агнета и ярета е поради късното включване в НМПКО, което ще бъде преодоляно през 2009 г. Констатирано е известно изоставане от графика за бройлери от ферми и клиници.

През 2008 г. в отделни РВМС са констатирани следните несъответстващи на изискванията на НМПКО резултати:

- Враца – в проба от бройлер – остатъци от нитрофурани;
- Велико Търново – в проба от агне – остатъци от хлорорганични пестициди;
- Габрово – в проба от пчелен мед – остатъци от сулфонамиди;
- Велико Търново – в 3 бр. проби от пчелен мед – остатъци от сулфонамиди;
- Пловдив – в проба от пчелен мед – остатъци от сулфонамиди;
- Кърджали – в проба кръвен серум от говедо – остатъци от хлорамфеникол;
- Разград – в 2 бр. проби от пчелен мед – остатъци от тетрациклин.

За всяко констатирано несъответствие РВМС съставят досие, което съдържа: писмото от ЦЛВСЕЕ, заедно с протокола от изследването на пробата; писмото от Генералния директор на НВМС до съответното РВМС за вземане мерки по Наредба № 119/21.12.2006 г. и направеното разследване по всеки конкретен случай.

Най-често срещани проблеми, в резултат от констатирани затруднения, свързани с прилагане на мерките при случаи на несъответствие:

- Отказ на бизнес – операторите по места да изпълняват мерките по засиления мониторинг;
- Вземането и изпращането на пробите;
- Неефективно изпълнение на законодателството.

За преодоляване на констатираните проблеми е създадена работна група, която разработи Инструкция за проследяване на несъответстващи на изискванията резултати в проби по Националната мониторингова програма за контрол на остатъци, одобрена със Заповед № РД 11-911/05.11.2008 г. на генералния директор на НВМС.

През месец октомври 2008 г. е организирано обучение на представители от РВМС, относно правилата за вземане, опаковане и транспортиране на пробите, контрол на ветеринарномедицинските продукти (ВМП) и фуражи, както и мерките, които трябва да се предприемат при установяване на несъответствия при изпълнение на НМПКО.

За периода от 24 до 28.11.2008 г. е проведена мисия на ГД САНКО за контрол на остатъчни количества вещества и замърсители в живи животни и животински продукти, включително контрол на ВМП. Съгласно програмата на Мисията е проверена дейността на Централно управление на НВМС, ЦВЛСЕЕ, обекти за търговия на едро и дребно с ВМП, фуражен завод, регистриран ветеринарен лекар и животновъдни обекти на територията на страната. Заключение е, че Република България има добре развита система за контрол на остатъците. Направени са препоръки за подобряване контрола, относно задължителните групи субстанции, времето за придвижване на пробите до лабораторията, създаване на инструкции за действия във фермите при несъответстващи на изискванията резултати и завършването на системата за идентификация за коне.

Във връзка с направените констатации е взето решение, при изготвяне на Програмата за контрол на остатъци за 2009 г., да бъдат взети под внимание препоръките направени от мисията на ГД САНКО.

• **Лабораторни изследвания на изпитвателните лаборатории по безопасност на храните**

През 2008 г. в лабораториите на НВМС по ветеринарно-санитарната експертиза или безопасност на храни са изследвани общо – 847 152 бр. проби. От тях по линия на официален контрол – 483 250 бр. проби. Броят на неотговарящите на изискванията по различни показатели е 2 420. Изследваните проби от вътрешен мониторинг на предприятия възлизат на 363 902 бр. От тях неотговарящи на изискванията по различни показатели са 3 282 бр. проби. Изследвания за трихинела – 593 332 бр. Положителни за трихинела при домашни свине са 5 бр. проби, а при диви свине – 30 бр. проби.

В Националния референтен център по безопасност на храните са изследвани общо 3 411 бр. проби на хранителни продукти от животински произход, като най-голям брой проби са постъпили в НРЛ за “салмонели и салмонелози” – 1 448 бр.

Изследваните проби през 2008 г. за окачествяване на сурово краве мляко в лабораториите на НВМС по безопасност на храни могат да бъдат обобщени, както следва:

- Проби от официален контрол за: общ брой микроорганизми (ОБМ) – 11 442 бр.; отговарящи на изискванията на Регламент 853/2004 г. – 7 445 бр.; проби извън стандарта – 545 бр.; за общ брой соматични клетки (ОБСК) – 11 111 бр.; отговарящи на Регламент 853/2004 г. – 10 515 бр. и проби извън стандарта – 596 бр.

- При изследванията на проби от вътрешен мониторинг на предприятия за окачествяване на сурово краве мляко, резултатите са следните: за определяне на ОБМ – 73 886 бр. проби; от тях отговарящи на Регламент 853/2004 г. – 50 276 бр.; проби извън стандарта – 532 бр.; за определяне на ОБСК – 39 031 бр. проби; отговарящи на Регламент 853/2004 г. – 38 347 бр. и проби извън стандарта – 684 бр.

През 2008 г. в лабораториите на РВМС по ветеринарно-санитарна експертиза са изследвани проби от собствен мониторинг на предприятия и физически лица, както следва: за месо и месни продукти – 80 321 бр.; мляко и млечни продукти – 247 195 бр.; риба и рибни продукти – 1 557 бр.; яйца и яйчни продукти – 2 104 бр.; физикохимични изследвания на вода – 9 088 бр.; изследвания за трихинела – 64 484 бр. и контрол на контактни повърхности – 57 009 бр. проби.

- **Лабораторни изследвания по незадължителна диагностика**

В лабораториите на НВМС изследваните проби от незадължителната диагностика са общо 44 346 бр., като от тях: в НДНИВМИ – 18 419 бр.; в РДВИ В. Търново – 3 433 бр.; в РДВИ Стара Загора – 6 316 бр.; в лабораториите на РВМС – 16 178 бр. проби.

През 2008 г. е изготвен годишен план за задължителното и специализирано обучение на служителите от НВМС.

Съгласно изпълнението на годишния план за задължително и специализирано обучение на служителите от НВМС за 2008 г. са проведени общо 107 обучения (28 семинара в Република България и 79 в чужбина) с 812 бр. участници (671 в Република България и 145 в чужбина), които са отразени в Националната програма за обучение на служителите от НВМС за 2008 г. и базите данни за обучение.

Основна дейност, извършвана от НВМС е приемане и обработка на документи за издаване на удостоверения на ветеринарни лекари за работа в страни-членки на ЕС. До края на 2008 г. са издадени 87 бр. удостоверения и са направени 4 бр. справки за компетентни органи по признаване на професионална квалификация от страни-членки на ЕС.

3.3.2. Хармонизация на ветеринарното законодателство със законодателството на ЕС и международното сътрудничество

През 2008 г. продължи приоритетната дейност за НВМС по хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС във ветеринарномедицинската област. През отчетния период са изработени следните наредби:

- Наредба № 39 за условията за отглеждане на животни компаньони, съобразени с техните физиологически и поведенчески особености (ДВ. бр. 1 от 06 януари 2009 г.);
- Наредба № 17 от 16.06.2008 г. за здравните изисквания към стопанските водни животни, продуктите от тях и предпазването и контрола на болести по водните животни (ДВ. бр. 64/18.07.2008 г.);
- Наредба № 41 за изискванията към обекти, в които се отглеждат, развъждат и/или предлагат домашни любимци с цел търговия, към пансиони и приюти за животни (Обн. ДВ. бр. 1 от 6 януари 2009 г.);
- Наредба за условията и минималните изисквания за отглеждане и участие на животни в циркове, вариетета и други увеселителни заведения, и необходимите професионални умения на лицата, които се грижат за животните.

През 2008 г. продължи работата по координиране на дейностите по програма ФАР. За целта ежесечно се подготвя информация за извършената работа по проектите от програма ФАР, а на шестмесечие се изготвят обобщени мониторингови доклади.

През 2008 г. експерти от НВМС съдействаха и взеха участие при подготовката и провеждането на следните мисии:

- DG (SANCO)/2008-7687, която се проведе в България от 14-18 януари 2008 г. за оценка на системата за контрол, във връзка с хуманното отношение към кокошки – носачки и хуманно отношение към животните по време на транспортиране на дълги разстояния;

- DG (SANCO)/2008-7950, която се проведе в България от 28 януари – 8 февруари 2008 г. за оценка на официалния контрол, свързан с безопасността на храните от животински произход (месо, мляко и продуктите от тях), както и по отношение на хуманното отношение към животни по време на клане или убиване;

- DG (SANCO)/2008-7747, която се проведе в България от 4-8 февруари 2008 г. за оценка на системата за контрол на внос/транзитно преминаване на живи животни и продукти от животински произход и гранични инспекционни пунктове;

- DG (SANCO)/2008-7728, която се проведе в България от 18-22 февруари 2008 г. за оценка на мерките по контрола върху спонгиформната енцефалопатия по говедата (BSE);

- DG (SANCO)/2008-7732, която се проведе в България от 25-29 февруари 2008 г. за оценка на предпазните мерки срещу трансмисивните спонгиформни енцефалопatii при овце и кози;

- DG (SANCO)/2008-7736, която се проведе в България от 23-27 юни 2008 г. за оценка изпълнението на здравните правила, относно страничните животински продукти;

- DG (SANCO)/2008-7800, която се проведе в България от 16-28 юни 2008 г. за оценка на официалните проверки, които се извършват на място с цел контрол и ликвидиране на заболяването класическа чума по свинете;

- DG (SANCO)/2008-7701 на Службата по храните и ветеринарните въпроси от 3-7 ноември 2008 г., с цел актуализиране на профила на България за системите за контрол в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях и защита на растенията

- DG (SANCO)/2008-8013/ЕП от 24-28 ноември 2008 г. за оценка контрола на остатъчни количества вещества и замърсители в живи животни и животински продукти, включително контрол на ветеринарномедицинските продукти;

- DG (SANCO)/2008-8023 за периода 17-26 ноември 2008 г. за оценка на системите на място за контрол на риска от възникване на салмонелоза в сектор “Яйца за консумация”.

През 2008 г. започна работа по изготвяне и изпълнение на Туининг проект “Влизане в сила и прилагане на Европейското законодателство и стандарти по здравеопазване на животните в България”.

През отчетната година са изготвени множество позиции и указания по въпросите, които се разглеждат от ЕС, Съвета на ЕС и спомагателните му органи:

- Преводи на предварителни планове за оценка на предстоящи мисии, както и на докладите от тях, официални срещи при посещение на експерти от ЕС и на срещи към Постоянния комитет по хранителната верига и здравеопазване на животните към ЕК и официални документи, свързани с дейността на НВМС;

- Доклади от мисии на ЕС в България;

- Предварителна и допълнителна информация във връзка с мисии на ЕС (програми за обучение, протоколи от извършени обучения, контингенс – планове, мониторингови програми, програми за надзор, предписания, регистри и др.).

През 2008 г. е извършена следната дейност:

- Събрана е информация, относно приоритетите на НВМС за изготвяне на Годишната програма за 2009 г. за участието на Република България в процеса на взимане на решения на ЕС и на Шестмесечна програма с приоритетни въпроси в рамките на Чешко председателство на ЕС (януари – юни 2009 г.);

- Експерти от НВМС участват в различни работни групи или срещи към Съвета на Европа и към Постоянния комитет по хранителната верига и здравеопазване на животните към ЕК по въпросите на зоонозите.

3.3.3. Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните

През 2008 г. продължи работата по разработване и разширяване на функционалността на информационната система за идентификация на животните и регистрация на животновъдните обекти, с цел да се отговори на изискванията на законодателството на ЕС в областта на здравеопазване на животните и подпомагане дейността на ДФ “Земеделие” – РА по отпускане на финансови субсидии на фермерите за извършените от тях разходи на глава животно.

Разработването на информационната система включва изготвяне на технически задания и разработване на софтуер за:

- Създаване и редактиране на териториално-административни единици;
- Създаване и редактиране на ветеринарни звена;
- Създаване и редактиране на животновъдни обекти;
- Създаване и редактиране на лица;
- Създаване на потребителски профили;
- Управление на достъпа на потребителите до ресурсите на системата;
- Настройки на потребителски профил;
- Премаркиране на животни и използване на повече от един идентификатор;
- Предоставяне на извадка от информационната система за нуждите на РА;
- Проследяване движението на марките;
- Отразяване данните от проверовъчни списъци за наблюдение и контрол по класическата чума по свинете (КЧС);
- Извеждане на справки:
 - За земеделски производител;
 - За състоянието на животновъден обект към предходна дата;
 - Хронологична справка за движенията на животни;
 - По Наредба № 38/14.11.2008 г. на МЗХ (за обекти с над 50 бр. овце-майки).

Във връзка с ползването на информационната система от РА за извършване на плащания на глава животно се предвижда изграждане на интерфейс за свързване и обмяна на данни между системата ИСАК на ДФ “Земеделие” и информационната система в НВМС. През м. август 2008 г. специалисти от НВМС посетиха ветеринарната служба в Румъния, с цел запознаване с тяхната система за идентификация на животните и прилагане на техния положителен опит.

3.4. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол (ИАСАС) осъществява своите функции в изпълнение разпоредбите на Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни, като официален орган, осъществяващ експертиза по

същество за правна закрила на новите сортове растения. ИАСАС е и държавен контролен орган с функции, възложени от МЗХ, които са в съответствие със Закона за посевния и посадъчен материал, официален изпитващ орган за сортовете културни растения и контролен орган при производството и търговията с посевен и посадъчен материал.

През 2008 г. продължи актуализирането на подзаконови нормативни актове:

- Изготвена, приета и обнародвана е Наредба № 16/30.05.2008 г. за търговия на посевен материал от картофи на пазара на ЕС;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 77/31.05.2006 г. за реда за признаване за вписване на нови сортове земеделски растителни видове в Официалната сортова листа на Република България и Общия каталог на държавите-членки на ЕС;
- Наредби за изменение и допълнение на Наредба № 12/15.03.2004 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения в и от Официалната сортова листа на Република България;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 96 за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на ЕС;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 31/31.03.2004 г. за реда за издаване на разрешения на производители и заготвители на посевен и посадъчен материал и за регистрация на търговци на посевен и посадъчен материал.

За подобряване работата на териториалните звена по сортоизпитване са разработени редица специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност (РХС) при следните култури – домати, пипер, краставици, пъпеши, зеле, фасул, роза, тютюн, захарно цвекло, лоза, ябълка, ягода, праскова, слива, царевица, ирис, гипсофила, слънчоглед, ръж, рапица, мента, лавандула, памук, ориз, овес, мека и твърда пшеница. Разработени са и методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК).

През 2008 г. са извършени 19 589 броя услуги, които се разпределят, както следва:

- Издадени актове за полска инспекция при посевен материал – 2 140 броя;
- Издадени актове за полска инспекция при посадъчен материал – 744 броя;
- Извършени лабораторни анализи в централна лаборатория – 2 422 броя;
- Извършени лабораторни анализи в териториалните звена – 4 275 броя;
- Издадени сертификати при посевен материал – 3 250 броя;
- Издадени документи за качество при посадъчен материал – 398 броя;
- Издадени констативни протоколи от извършени проверки – 3 227 броя;
- Извършени информативни анализи – 1 295 броя;
- Издадени сертификати след разфасовка – 537 броя;
- Издадени сертификати/документи за качество при посадъчен материал – 387 броя;
- Издадени сертификати от централна лаборатория – 899 броя;
- Издадени документи за качество на овощни видове – 15 броя.

През 2008 г. са сключени 175 броя договори и са заявени 272 броя сорта, линии и/или хибриди за официално сортоизпитване в системата на ИАСАС с цел признаване и вписване в официалната сортова листа на България, общите каталози на ЕС и получаване на правна закрила.

През 2008 г. въз основа на получени от заявителите заявки за вписване, се публикува Официалната сортова листа (ОСЛ) на България за сортовете от полски, зеленчукови, овощни култури, тютюн и лози, от които посевен и посадъчен материал може да се произвежда и търгува на територията на страната.

По отношение на полските култури се наблюдава намаляване в броя на вписаните сортове, защото на територията на страната могат да се търгуват свободно и сортове от Европейския каталог на ЕС, с изключение на слънчогледа, за който България е получила дерогация от ЕК да не се допускат сортове, за които не е проведено изпитване за устойчивост на *Orobanche* spp. От общо 398 сорта полски култури, 170 са българска селекция, от които 161 сорта са защитени в патентно ведомство и притежават сертификати за правна закрила. При зеленчуковите култури продължава тенденцията за намаляване на броя на заявените за вписване сортове, поради отпадане изискването за изпитване за БСК на тези култури, съгласно европейското законодателство. Всички сортове, публикувани в общия каталог на ЕС за сортовете от зеленчукови видове, могат да се произвеждат и търгуват на територията на страната. От общо заявените сортове, 105 са българска селекция и 67 броя от тях притежават сертификати за защита правата на селекционерите.

Таблица II.86.

Брой на заявените за вписване сортове в Официалната сортова листа по години

Култури	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Полски	418	435	398
Зеленчукови	417	148	150
Овощни	478	480	306
Тютюн	60	58	62

Източник: ИААС

При овощните култури намалението на брой сортове се дължи на правото на производителите и търговците на овощен посадъчен материал да използват т.нар. "Списък на производителя или търговеца на семена и посадъчен материал", съгласно Закона за посевния и посадъчен материал и Наредба № 97/18.08.2006 г. за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на ЕС. Този списък се предоставя при поискване от ИААС за проверка. В сортовата структура при посевния материал от тютюн няма промяна в годините поради факта, че се използват утвърдени сортове българска селекция, които са защитени и притежават сертификати. След приключване на експертните комисии и вписване в официалната сортова листа, периодично се изпраща до ЕК актуализиран списък с новопризнатите сортове за вписване в общите каталози на ЕС за сортове от полски и зеленчукови видове.

През 2008 г. са издадени 30 удостоверения съгласно Закона за посевния и посадъчен материал, които съпоставени с издадените през 2007 г. – 15 броя показват повишен интерес от страна на селекционерите за използване услугите на ИААС като изпитващ офис. Обновявана е електронната база данни за сортовете растителни видове, признати чрез българския офис за вписване в листата за производство и търговия на CPVO и OECD (Организация за икономическо сътрудничество и развитие), чрез регулярно изпращане от страна на ИААС.

В ИААС се поддържа електронния регистър на производители, заготовители и търговци на посевен и посадъчен материал. През 2008 г. са издадени 278 удостоверения, 140 разрешения на производители, заготовители и търговци и 62 са преиздадени с актуализирана информация в тях.

Дейността по държавното сортоизпитване на нови сортове растения на база сключени договори със заявителите включва изпитване за различимост, хомогенност и стабилност (РХС) и изпитване на биологични и стопански качества с цел установяване пригодността на новите сортове за агроклиматичните условия на страната и провеждането на свързаните с него тестове за студоустойчивост, устойчивост на патогенни и химико-технологични анализи.

ИАСАС провежда постконтрол и грунтов контрол на търгувания в страната посевен материал, пострегистрационно изпитване на новите сортове, вписани в Официалната сортова листа, изпитване на новите сортове в различни агроекологични райони, провеждане на предварителни, демонстрационни и производствени изпитвания. Агенцията изработва РХС – описания на общоизвестните сортове растения и описания на новите сортове, заявени за изпитване, апробационни характеристики за провеждане на полските обследвания, нови методики и актуализация на съществуващите.

През 2008 г. в опити за РХС са заложи общо 1 651 сорта, хибриди и линии, като 363 от тях са по договори за сортоизпитване, 320 – подобни сортове, а останалите 968 са за нуждите на сравнителната колекция, за доказване на различимостта на заявените нови сортове.

Най-голям брой сортове и хибриди са изпитани при полските култури – 862, от които 178 за РХС и 704 – за сравнителна колекция. От тях най-голям е броят при царевицата – 250 линии и хибрида, от които за РХС са 67, слънчоглед 214 броя, от които за РХС – 83, зимна мека пшеница съответно 67 и 37 сорта и ечемик – от общо 29 сорта 12 са за РХС.

Зеленчуковите култури са 173 сорта, от които 58 са за РХС. Най-много сортове са били в изпитване при домати – от опит с 79 сорта и линии, 25 са за РХС, краставици – съответно 12 и 5, пъпеши – 12 сорта в опита и 5 за РХС.

При етерично маслените култури са заложи 5 сорта, които се поддържат като сравнителна колекция.

Трайните култури са 245 сорта, от които 29 за РХС, а останалите – за сравняване. За отбелязване е, че най-много новозаявени сортове има при ябълката. При лозите има 160 сорта, от които 12 са за изпитване за РХС, а останалите са използвани за установяване на различимостта.

През 2008 г. в изпитване са и 2 сорта копринена буба, права и обратна кръстоска.

На грунтов контрол подлежат семената от зърнени, фуражни, маслодайни, зеленчукови култури, цвекло, тютюн и картофи. През 2008 г. са получени 1 770 бр. проби за грунтов контрол от 48 земеделски култури – 24 полски и 24 зеленчукови вида. Пробите са разпределени по видове, сортове и категории и кодирани. Според технологичните изисквания за отглеждането им и сроковете за сеитба са изпратени в опитните полета за грунтов контрол.

Значително е намалял броят на пробите през 2008 г. от царевица, картофи, зеленчукови, фуражни и маслодайни култури, което се дължи на спад в семепроизводството у нас, както и на обстоятелството, че след приемането на България в ЕС, с въвеждането на принципите на свободна търговия в Общността, отпадна задължението на агенцията, като контролен орган да извършва задължителна проверка на всички партии семена.

По групи култури съотношението на пробите за грунтов контрол през 2008 г. е следното:

- 1 565 броя проби от полски култури – 88%;
- 205 броя проби от зеленчукови култури – 12%.

Значително е намалял броят на пробите от царевица, картофи, зеленчукови, фуражни и маслодайни култури.

През 2008 г. по договори за официално държавно сортоизпитване за биологични и стопански качества, в конкурсни сортови опити са заложи 1 269 сорта полски култури и 6 сорта трайни култури.

Общият брой на заложените за изпитване за БСК сортове, с цел вписване в списък "А" на Официалната сортова листа, е 1 275, при 1 316 сорта за 2007 г.

От общия обем на сортовете, в предварително изпитване бяха заложили 57 хибрида, в микроопити 567 и в макроопити 53 хибрида царевица и слънчоглед, пострегистрационни опити 191 сорта (вкл. и стандартите) ечемик, пшеница, рапица, царевица и слънчоглед, в специални опити 5 хибрида слънчоглед и царевица. Посочените видове сортоизпитване се извършват по изискванията на утвърдените методики за БСК. За вписване в списък "А" на официалната сортова листа, за БСК са изпитани 418 сорта, при 408 броя за 2007 г. (с 2,4% повече).

От общия брой, сортовете чужда селекция са 1 056 (82,82%) и българска селекция – 219 сорта (17,18%). Съпоставено с 2007 г., тенденцията през 2008 г. е увеличение както за чуждите, така и за българските сортове. Включените в изпитване стандартни сортове са 142 броя, които заедно със сортовете заявени за официално сортоизпитване на основание сключени договори са 1 417 сорта, при 1 480 за 2007 г., което е пълният обем на сортоизпитването за биологични и стопански качества. Броят на сортовете стандарти представлява 11,13% от общия брой на сортовете (сортове в конкурсно изпитване).

За подпомагане на държавната политика при основните земеделски видове с организиране на агроекологично изпитване, с цел ограничаване въздействието на агроклиматичните фактори, от 2006 г. започна залагане и извеждане на конкурсни сортови опити – пострегистрационно изпитване, в които участват сортове вписани в списък "А" на официалната сортова листа на страната.

Приоритет в дейността на агенцията е разширяване на тази дейност чрез увеличаване броя на пунктовете в страната (частни юридически и физически лица, регистрирани семеипроизводители) и публикуване на получените резултати.

През 2008 г. в конкурсни сортови опити – пострегистрационно изпитване са заложили 39 сорта пшеница, 11 сорта рапица, 10 сорта ечемик, 68 хибрида царевица и 47 хибрида слънчоглед (общо 175 броя сорта), без участието на стандартните сортове и хибриди. Със стандартите общия брой на сортовете изпитани в опитите пострегистрационно изпитване е 191. Изготвени са указания до пунктовете (15 на брой) за отчитане на опитите – пострегистрационно изпитване, с уточнени на заседания на експертни комисии показатели за наблюдение и отчитане.

Оценката за устойчивост към икономически важните болести за всеки вид земеделско растение се извършва на изкуствен инфекциозен фон. Общият брой проби, изпитани на изкуствен инфекциозен фон за 2008 г. е 499 (при 470 за 2007 г.), към общо 43 патогена. С възлагателни договори на изкуствен инфекциозен фон е извършена оценка на 95 сорта към 1 патоген, 117 хибрида царевица (вкл. захарна и пуклива) към 5 патогена, 114 хибрида слънчоглед към 4 патогена и 114 в отделен опит за устойчивост към синя китка, 19 сорта тютюн към 8 патогена, 6 сорта памук към 1 патоген, 4 сорта полски фасул към 3 патогена, 4 сорта захарно цвекло към 6 патогена, 8 сорта грах към 3 патогена, 6 сорта люцерна към 3 патогена, 3 сорта фий към 3 патогена, 2 сорта суданка към 3 патогена, 4 сорта фъстъци към 1 патоген и 3 сорта сусам към 1 патоген. Извършена е оценка за студоустойчивост на 168 сорта зимни култури, при 138 за 2007 г., от които 100 сорта зърненожитни и 68 сорта зимна рапица.

През есента на 2008 г., за реколта `2009 г. са шифровани за фитопатологична оценка на ИИФ за 87 сорта – 55 сорта пшеница обикновена, 8 сорта пшеница зимна твърда, 6 сорта тритикале, 7 сорта ечемик зимен двуреден, 7 сорта ечемик зимен многореден, 4 сорта зимуващ овес.

Шифровани са 163 сорта за оценка на студоустойчивост при лабораторни условия, при третиране с три отрицателни температури при условия на естествено закаляване, от които 95 сорта зърненожитни и 68 сорта зимна рапица (при 177 за 2007 г.).

Всички резултати от изпитването за устойчивост към биотични и абиотични фактори на средата са отчетени на заявителите в исканите срокове и методични изисквания.

На резултатите за добив от всички опити е извършена математико-статистическа обработка по метода на дисперсионния анализ към един или два стандартни сорта, а при някои култури към среден стандарт.

По методика на полския опит са обобщени средно от ТЗС по 10 показателя за всяка култура. Всички резултати от държавното сортоизпитване за БСК, включително и резултатите от оценките на сортовете се предават навреме на заявителите, съгласно предвидените в договора срокове – 31 август за есенните култури и 20 декември за пролетните култури.

През 2008 г. са инспектирани 384 767,9 дка семепроизводствени посеви. Спрямо 2007 г. има намаление на подадените заявки за полска инспекция. Това може да се обясни с факта, че 2007 г. беше силно засегната от високите температури и липса на валежи, което се отрази чувствително на добивите. Това доведе до преглед на съществуващите семедобивни площи с цел тяхното увеличение за постигане на необходимото количество семена за страната.

През 2008 г. климатичните условия са изключително благоприятни и средните добиви от декар семена пшеница са близо с 50% по-високи от реколтната 2007 г. Спрямо 2006 г. разликата е по-голяма. От тях са одобрени 375 313 дка (97,5%), декласирани са 2 213,7 дка (0,6%) и са бракувани 7 241,2 дка (1,9%).

От инспектираните посеви полски култури, най-голям дял заема групата на зърнените култури – 336 769 дка (88,1%), следвана от маслодайни и влакнодайни – 27 580 дка (7,2%), фуражни – 14 672 дка (3,8%), картофи – 2 694,7 дка (0,7%), тютюн – 514 дка (0,1%), цвекло – 208 дка (0,1%). Общата площ на инспектираните посеви от полски култури е 382 437,7 дка.

През 2008 г. е извършван постоянен контрол и проверки през всички етапи на семепроизводството, заготовката и търговията със семена и посадъчен материал, с цел гарантиране качеството на посевния и посадъчния материал, който се предлага на пазара и в Общността.

Сертификацията на семената започва с предварителни проверки на изискващата се документация и контрол на заявените за семепроизводство посеви, който продължава по време на сеитбата и през вегетацията.

Не са констатирани нарушения на технологичния процес при заготовката на семената.

Особено внимание бе обърнато на заготвителите на малки опаковки зеленчукови семена. Периодично се вземаха контролни проби след преразфасоване на зеленчукови семена в малки опаковки, основно от категория “стандартни”.

В активните периоди на търговия с посевен и посадъчен материал системно се осъществяваха проверки в търговската мрежа. Взети са 1 483 броя контролни проби. Извършени са контролни анализи на 1 368 броя проби.

Наред с проверките в складовете и търговските обекти на фирми, регистрирани съгласно изискванията на Наредба № 13/31.03.2004 г., са извършени и проверки на земеделски производители за закупени семена за пролетната сеитба. Проверени са земеделски производители и фирми за извършена сеитба на рапица по отношение на произход, сорт, категория, фирми-доставчици. Не е констатирана сеитба на семена с неизвестен произход. По-голяма част от засетите площи са с контролирани семена с произход ЕС, получени от регистрирани търговци на посевен материал.

На местно ниво са организирани и осъществени съвместни проверки с участието на представители на РСРЗ и ОД “Земеделие и гори” на пазари, стокови борси и тържища.

Съвместно с ДФ “Земеделие” специалистите от ТЗ участваха в проверки организирани от ДФ “Земеделие” относно ползвателите на кредитната линия и субсидии за семена. В резултат от проверките са подписани 328 броя протоколи.

Съгласно указанията на ДФ "Земеделие" относно целевата субсидия за семена от картофи, специалистите от ТЗ извършиха проверки на етикетите (документите) на закупените семена с произход и издадоха съответните протоколи.

През годината беше извършена заверка от ТЗ на приемно-предавателни протоколи за покупко-продажбата на семена от пшеница, реколта 2009 г. Като превантивна мярка при извършените проверки през 2008 г. са съставени 3 227 броя констативни протокола, в които са давани предписания и срокове за отстраняване на незначителни нередности, основно при вписванията в книгите по чл.62 от ЗППМ.

Съгласно чл.27 от ЗППМ е осъществен контрол на началните звена от сортоподдържането в институти и фирми.

Извършен е контрол на производството, съхранението, движението и търговията на посадъчен материал, основно на производителите и търговците на категория "САС" (стандартен) материал, книгите по чл.62 от ЗППМ и дневниците по чл.48 от същия закон.

През 2008 г. не са констатирани груби нарушения, които биха нанесли икономическа вреда на потребителите. Съставени са 9 акта за установяване на административни нарушения, основно за продажба на семена без регистрация, съгласно разпоредбите на ЗППМ, а през 2007 г. са съставени 8 бр. акта за установяване на административни нарушения.

В резултат от повсеместните проверки и засилен контрол от страна на специалистите от ТЗ, са дадени указания за условията и реда за регистрация при търговия с посевен и посадъчен материал, съгласно разпоредбите на Наредба № 13/2004 г.

През 2008 г. продължи приемането на документи на заявители за вписване в регистъра на ИАСАС на производители, заготовители и търговци на посевен и посадъчен материал. Извършвани са проверки на базите за производство и заготовка, търговските обекти и са изготвяни съответните протоколи и становища.

През 2008 г. завърши въвеждането на акредитационния стандарт на ИСТА и е подадено заявление за одит. След извършения одит лабораторията за посевни качества в дирекцията получи официален сертификат от секретариата на ИСТА и правото да издава ИСТА сертификати. Акредитация е получена за всички дейности, за които е подадено искане.

Лабораторията в ИАСАС е единствената ИСТА акредитирана за България. Тя може да предостави международно признати сертификати за търговия със семена и от горски видове за нуждите на ДАГ.

За 2008 г. са издадени 11 бр. ИСТА сертификати, като се очаква значително увеличение през 2009 г. За поддържане нивото на акредитация лабораторията трябва да продължи участието си в кръговите тестове за професионално изпълнение на ИСТА, в които досега е участвала доброволно. През 2008 г. лабораторията е участвала във всичките четири кръгови тестове за професионално изпълнение. В обхвата на акредитацията са два от тестовете и за тях са постигнати А резултати, които са възможно най-добрите. За останалите два, които са извън обхвата на акредитацията и лабораторията е участвала в тях на доброволни начала, са постигнати резултати В и С. Резултатът В се счита за добър и за него секретариатът на ИСТА не изисква корективни действия. Резултатът С е получен за анализ за жизненост чрез електропроводимост на семена от грах, но това не е рутинен тест за страната. За 2008 г. този тест е единствен и лабораторията не разполага с необходимото калибрирано оборудване. Не се предвижда инвестиране в оборудване за анализ за жизненост, измервана чрез електропроводимост, тъй като този анализ не е необходим за сертификация и нито един български производител не се интересува от такъв тест.

В лабораторията за посевни качества през 2008 г. са постъпили за анализ 2 442 броя проби, за които са направени 7 500 анализа.

В сравнение с предходните две години се наблюдава тенденция към слабо намаление на броя на постъпващите проби и направените им анализи. Това е резултат на промяната на

законодателната база след присъединяването на България към ЕС. От началото на 2007 г. страната е член на Общия пазар на ЕС и сертифицираните семена, които се внасят от страни-членки на съюза не са обект на задължителни проверки. Като резултат от прилагането на общностното законодателство, отпадна изискването да се вземат чувални проби за механично изследване на съдържание от кускута в семена от люцерна и други. Фактор, който оказва влияние на броя партии за сертификация и от там на броя проби е съсредоточаване на семепроизводството в по-малък брой производители, което позволява формиране на по-малък брой партии, но с максимално допустима маса.

Основна част от анализите, които се провеждат в лабораторията за посевни качества са за целите на сертификацията, следвани от информативните анализи, правени по искане на фирми вносителки на сертифицирани семена от други страни-членки на ЕС, за проверки състоянието на семена от сравнителната колекция и други.

В ИАСАС се анализират относително малко проби, взети на случаен принцип при контрол на пазара. Анализите през 2008 г. са общо 93 и по култури са както следва: слънчоглед – 61 бр., царевица – 22 бр., зеленчуци – 10 бр. Три от анализираните проби не отговаряха на изискванията и са спрени от търговия.

През 2008 г. са направени анализи на 109 партии семена за износ в трети страни и ЕС. За тях са издадени общо 53 бр. OECD сертификати за сертифицирани и неокончателно сертифицирани семена.

В лабораторията за последващ контрол по метод електрофореза са постъпили за анализ и са анализирани общо 438 бр. проби от царевица, слънчоглед, пшеница за сертификация и родителски линии за производство на хибриди от българска и чуждестранна селекция.

3.5. Селекционна дейност в животновъдството

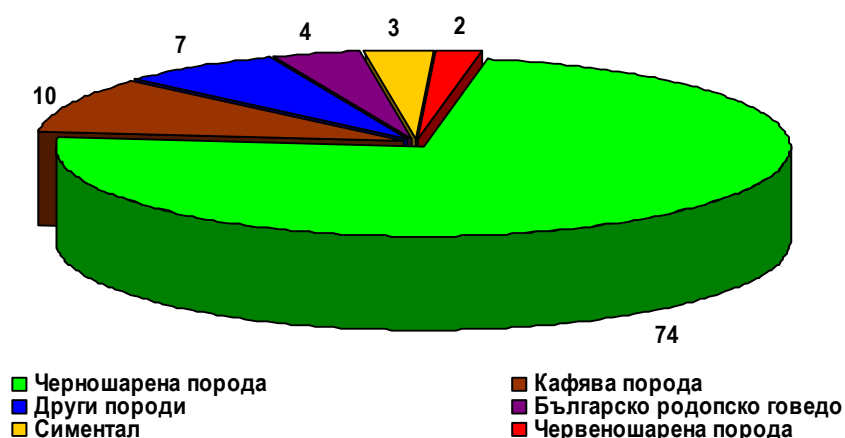
Говедовъдство и биволовъдство

През 2008 г. са контролирани продуктивните качества на общо 32 162 бр. крави и 289 бр. биволици, в т. ч.: 18 221 бр. крави и 197 бр. биволици от Националния генофонд; 13 942 бр. крави и 92 бр. биволици от контролираната част на популацията.

През отчетната година, породната структура на контролираните стада е следната: крави от черношарената порода – 74,2%; от червеношарената порода – 1,9%; кафява порода – 10,4%; симентал – 2,7%; българско родопско говедо – 3,6% и 1% от всички останали породи.

Фигура II.23.

Породна структура на контролираните стада в говедовъдството през 2008 г.,%

В контролираните ферми се извършват следните дейности:

- Контрол на продуктивните качества;
- Водене на зоотехническата документация;
- Изготвяне на случаен план;
- Екстериорна преценка;
- Издаване на зоотехнически сертификати.

Експертите от говедовъдството взеха участие в подготовката и провеждането на три регионални и едно Национално изложение по животновъдство.

През 2008 г. приключи работата по осъвременяване на използвания софтуер в говедовъдството и се разработиха: програмни продукти за родословна книга и зоотехнически регистър на кравите и родословна книга за биците; нова инструкция за водене на развъдно – подобрителна работа в говедовъдството с регламентирано водене на родословната книга и издаване на зоотехнически сертификат, съгласно новите наредби към Закона за животновъдството; ДНК – анализ.

Направен е ДНК – анализ на 3 наши местни породи говеда: искърско говедо, родопско късорого говедо и българско родопско говедо, като по този начин за първи път у нас работата по съхранение и управление на генетичните ресурси е поставена на по-високо ниво, в следствие на което са установени редица неизвестни факти до този момент:

- Високи нива на инбридинг – 0,112 при искърското, 0,118 при късорогото родопско и 0,064 при българското родопско говеда;
- При установените генетични дистанции – най-високи те са между българското родопско и искърското говеда – 0,101, най-ниски – между искърското и късорогото родопско говеда – 0,049;
- Липса на равновесие при популацията от късорогото родопско говедо, което вероятно се дължи на използването на изкуствено осеменяване с недостатъчен брой разплодници;
- Генетични различия при популациите на искърското говедо. Може да се твърди, че става въпрос за две популации – в района на Средец и в района на Шумен. За първи път по научен начин се доказва наличието на две сиви популации в страната – искърско и българско сиво говедо. Продължава работата по детайлната интерперетация на получените резултати.

През 2008 г. е осъществен внос на мъжки разплодници за станцията за изкуствено осеменяване в град София от породите – Абердин Ангус, Ред Холщайн и Лимузин.

Извършено е опитно внедряване на тест дей – модела в говедовъдството, съгласно приетите методи от Международния комитет за контрол на животните (ICAR), който е световна организация за стандартизация на контрола и развитие на животновъдството, която изготвя и публикува правила и стандарти за измерване на икономически важните признаци и показатели за развитие на животновъдството. Опитът показва, че за нашите условия получените резултати по тест дей – модела не отговарят в достатъчна степен на реално измерените стойности. Последващият анализ установи, че резултатът е такъв, поради голямото разнотипие в методите на отглеждане, хранене и породен състав на контролираните у нас ферми, които са основната част от най-добрите ферми. Поради липса на млекомери те може да останат извън контрола на продуктивните качества. Млекомерите, одобрени от ICAR са изключително важна част от процеса на въвеждане на правилата за достатъчна степен на достоверност на първичната информация в говедовъдството, наложени от международния комитет.

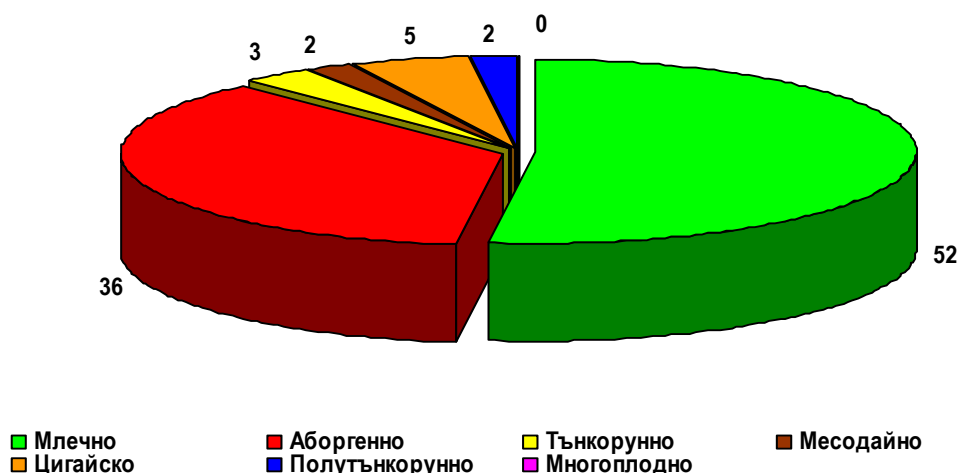
През 2008 г. е осъществена проверка на дейността на развъдна организация, която се счита за първата проверка в говедовъдството и е реализирана в съответствие с нормативната база.

Овцевъдство и козевъдство

През 2008 г. Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ) работи с 82 423 бр. овце, като 54 931 бр. са в елитните стада и 27 492 бр. – в племенните. В овцевъдството са обхванати 28 породи от 7 направления – тънкорунно, полутънкорунно, цигайско, млечно, месодайно, многоплодно и аборигенно.

Фигура II.24.

Структура на контролираните овце по направления през 2008 г., %

Източник: ИАСРЖ

В козевъдството се работи с 2 880 бр. кози от българска бяла млечна порода, като 592 бр. са в елитните стада, а 2 288 бр. – в племенните стада.

В овцевъдството и козевъдството са извършвани следните дейности:

- Идентификация;
- Контрол на продуктивните качества на овцете и козите, който включва следните зоотехнически показатели – репродукция, живо тегло, екстериор, млечност, месодайност и вълнодайност;
- Контрол на развъдните организации, който включва проверка: за наличие на идентификация; на методите на регистриране на животните, включени в селекционните програми; на достоверността на резултатите от контрола на продуктивните качества; воденето на развъдните книги и контрол върху дейностите по репродукция.

За нуждите на селекцията овцете в контролираните стада и техните приплоди, одобрени за разплод, се номерират чрез татуиране с майчин номер, който се поставя на лявото ухо на агнето до 20 дни след раждането му и индивидуален номер, който се поставя на дясното ухо само на агнетата, одобрени за разплод при отбиването им или на 100-дневна възраст.

Чрез тавриране се номерират всички разплодни кочове, които имат рога.

При определяне на показателя репродукция се отчитат:

- Броят и полът на родените приплоди от всяко оагване или оокозване;
- Броят на абортиралите животни и мъртвородените агнета и ярета.

Живото тегло се контролира при:

- Раждане на агнетата от месодайните породи;
- Отбиване и на 1,5-годишна възраст при останалите породи.

При преценката по екстериор се отчитат:

- Типичността на породата;
- Хармоничността на телосложението;
- Степента на развитие;
- Степента на угоеност;
- Наличието на съществени дефекти.

Контрол на млечността се провежда на овцете от млечно направление, като се контролира индивидуално количеството надоено мляко в литри само през дойния период, съгласно номенклатурата на ICAR.

При определяне на показателя месодайност се контролират:

- Развитието на мускулатурата;
- Степента на угоеност;
- Среднодневният прираст;
- Усвояването на фуражите;
- Кланичен анализ.

За определяне на показателя вълнодайност се контролират:

- Количеството на непрана вълна при мъжките животни на 6-месеца и на 1,5 г. и при женските животни – на 1,5 г.;
- Дължина на вълната на 1,5 г.;
- Количество на прана вълна на 1,5 г. – лабораторно;
- Нежността на вълната на 1,5 г. окомerno, а при кочлетата и лабораторно.

През 2008 г. е извършен контрол на Национална асоциация за развъждане на синтетична популация българска млечна. Утвърдени за сертификати от Патентно ведомство са три местни породи овце – Средностаропланинска, Среднородопска и Сакарска.

Във връзка с опазване на голямото разнообразие от местни породи овце и кози и програмата за консервиране на породите в България е получен и замразен семенен материал от девет местни породи овце – каракачанска, медночервена шуменска, местна карнобатска, западностаропланинска, реплянска, сакарска, средностаропланинска, дъбенска и софийска. В генбанката на ИАСРЖ са съхранени 2 970 бр. дози, като общо през последните години са съхранени 7 540 бр. дози от местни породи овце.

В овцевъдството и козевъдството дейности по селекция и репродукция имат право да извършват 12 развъдни организации – 11 в овцевъдството и една в козевъдството.

През 2007 г. развъдните организации са обхващали 65 510 бр. овце и 1 807 бр. кози, а през 2008 г. броят на контролираните животни е увеличен на 140 643 бр. овце и 10 965 бр. кози.

Свиневъдство

През последните години дейностите по селекция в свиневъдството постепенно преминават към развъдните организации. За сравнение през 2005 г. ИАСРЖ е контролирала 24 257 бр. свине-майки на територията на цялата страна. През 2007 г. този брой е намалял на

17 910 бр. свине-майки, а през 2008 г. реалният брой на контролираните майки е 1 208 в стопанствата, включени в Национален генофонд и контролираната част на популацията. Това са предимно автохтонни животни от породата източнобалканска свиня от регионите на Варна и Бургас.

През последните години, съобразно изискванията на Закона по животновъдство, дейността в свиневъдството премина към регистрираните развъдни асоциации в свиневъдството. За 2009 г. ИАСРЖ не е сключила договори дори и със собствениците на стада от породата източнобалканска свиня.

През 2008 г., както и предходните години, ИАСРЖ контролира възпроизводителните качества на свинете-майки от чистопородните и размножителните стада и прави преценка по собствена продуктивност на тестираните млади женски животни и нерезчета.

Породната структура в свиневъдството се определя от породите голяма бяла от английски и шведски произход, ландрас от английски произход, българските породи – дунавска бяла, ландрас – sh, полска голяма бяла, източнобалканска свиня. Много от фирмите се съобразиха с европейските изисквания и се ориентираха към внос на животни от породите датски йоркшир и ландрас, дюрок, ландрас и голяма бяла от холандски произход. В свиневъдството има регистрирани четири развъдни асоциации:

- Асоциация на свиневъдите в България – развъдна;
- Асоциация за развъждане и съхранение на източнобалканската свиня;
- Асоциация на развъдчиците на специализираните породи свине в България;
- Асоциация на индустриалното свиневъдство в България.

Осъществи се проверка на дейността на тези организации.

Коневъдство

В областта на коневъдството през 2008 г. приоритетните задачи на ИАСРЖ са:

- Работа с международните развъдни организации, в качеството си на официален регистратор на чистокръвна арабска порода и чистокръвна английска породи коне в България;
- Работа с Каракачанската порода коне в България – откриване и регистриране, идентификация и патентоване.

По първата приоритетна задача от 1998 г. ИАСРЖ представлява България в световната организация за чистокръвна арабска порода (WAHO), поради което цялата популация на чистокръвна арабска порода се контролира от ИАСРЖ и съответно тя издава всички зоотехнически документи за породата. По аналогичен начин е разрешен проблема и за чистокръвната английска порода. ИАСРЖ представлява България в Международната организация за племенните книги в света (ISBC).

Втората приоритетна задача има за цел работа с единствената автохтонна порода в България – каракачански кон. Същата порода не е била обект на целенасочена работа над 60 години. Първостепенна задача е да бъде уточнен и отдеференциран екстериора на каракачанския кон от останалите планински коне. За целта са извършени екстериорни измервания на коне от откритите стада. Резултатите са обобщени и анализирани от комисия от български учени в областта на коневъдството.

През 2008 г. приключи процедурата по патентоването на каракачанския кон у нас по инициатива на ИАСРЖ.

Под селекционен контрол в България през 2008 г. са били 563 бр. коне, предимно от каракачанска порода, намиращи се в базите на Института по животновъдни науки (ИЖН) – Костинброд и Тракийския университет – Стара Загора, с общ брой на популациите – 110 бр.

Репродукция

Обхват на изкуственото осеменяване

През 2008 г. са осеменени 83 067 бр. крави, юници и биволици при 24% обхват, което е с 1,0% по-малко от постигнатия обхват през 2007 г. Броят на осеменените крави през тази година е намалял с 2 184 бр. През годината най-висок обхват на изкуствено осеменените животни е отчетен в регионално звено Видин – 49%, регионално звено Шумен – 46% и регионални звена Смолян и Русе – 40%. До 31.12.2008 г. в страната са продадени 95 359 дози свежа сперма, което представлява 75% спрямо разчета. По-висока реализация в сравнение с 2007 г. е постигната от звената Разград (126%), Нова Загора (120%), Кърджали (114%), Ловеч (112%) и Перник (110%). Информацията обхваща осеменените животни във фермите, контролирани от ИАСРЖ.

През отчетният период е намалял броят на осеменените крави в сравнение с 2007 г. от породите: симентал – с 1 008 бр.; кафяво говедо – с 963 бр.; българско родопско говедо – с 611 бр.; от черношарено говедо – с 508 бр., а броят на кравите от породата RHF в сравнение с 2007 г. е увеличен с 876 бр.

Резултатите от изкуственото осеменяване са отчетени към м. септември 2008 г. и от осеменените 63 165 бр. крави, 53 253 бр. са заплодени – 84,3%, като 37 186 от тях са заплодени от първо осеменяване или 58,9%. Средния разход за осеменяване е 1,20 дози, а индексът на заплждане на една крава е 1,43 дози.

През изтеклия период от наличните 7 нереза в две от звената на ИАСРЖ са осеменени 2 296 свине-майки, което е с 67 свине-майки повече спрямо 2007 г.

Към 31.12.2008 г. в двете станции за изкуствено осеменяване има общо 26 разплодника: черношарена порода – 11 бр.; кафявата порода – 1 бр.; симентал – 2 бр.; българско родопско говедо – 3 бр.; българска мурра – 2 бр.; лимузин – 3 бр.; абердин ангус – 2 бр.; RHF – 1 бр. и исьърско говедо – 1 бр.

През 2008 г. са получени общо 90 568 бр. дози сперма, като средно от действащ бик са получени 3 123 бр. дози.

В Станцията за изкуствено осеменяване (СИО) – София са получени 278 бр. еякулата от говежди разплодници, а в СИО – Сливен – 736 бр.

През последните години се наблюдава редуциране на броя на мъжките разплодни телета, причините за което са комплексни:

- Голяма част от бикопроизводните стада са положителни за левкоза и заразен ринотрахеид, което ограничава при избора на желаното теле;
- ИАСРЖ изпитва трудности при закупуване на мъжки разплодни телета независимо, че предлага на фермерите сперма за бикопроизводство. Необходимо е да се предвидят финансови средства за закупуване на мъжки телета.

Към 31.12.2008 г. в ИАСРЖ има налични общо 4 482 392 бр. дози сперма, в т.ч. в генбанката в София – 1 075 765 бр. дози, в генбанката в Сливен – 3 302 072 бр. дози и в оперативните хранилища 104 555 бр. дози.

Към края на годината в Генбанка – София има налични 7 390 бр. дози дълбоко замразена сперма от 23 бр. кочове от 10 бр. породи овце: каракачанска овца (КК), медно-червена шуменска овца (МЧШ), местна карнобатска овца (МК), реплянска овца (РП), средностаропланинска овца (ССП), дъбенска овца (ДБ), западностаропланинска овца (брезнишко отродие) (ЗСП/БР), западностаропланинска овца (ЗСП), софийска овца (СФ), сакарска овца (САК).

Други дейности

През 2008 г. започна изграждането на информационна система “Контрол на развъдните организации”.

В Закона за животновъдството (ЗЖ) и разработената Наредба се определят условията и редът за упражняване на контрол върху дейността на развъдните организации, получили разрешение за извършване на дейности по селекция и репродукция.

През 2008 г. се проведе мониторинг на всички развъдни организации в страната, с цел издаването на Национален каталог за породи селскостопански животни в България.

Проведено е Национално изложение по животновъдство в гр. Сливен – 2008 г., където овцевъдството е най-добре представено, не само с брой животни, но и с брой породи – 27 бр., от които 20 бр. са български и 7 бр. – чужди. Те са ценен генетичен ресурс в животновъдството.

3.6. Дейност по наблюдение и въздействие на градоносните облаци

Дейността по наблюдение на градоопасните облаци с помощта на радиолокационни станции и въздействието върху тях с противоградови ракети се осъществява от Изпълнителната агенция “Борба с градушките” (ИАБГ), в чиято структура са включени осем регионални дирекции – Пазарджик, Пловдив, Стара Загора, Сливен, Видин, Монтана, Враца, Плевен и Централно управление в гр. София. В регионалните дирекции са разположени девет командни пункта с различен брой ракетни площадки, които покриват 25% от обработваемата площ на страната.

Икономическата ефективност от дейността на Агенцията се определя в края на всяка календарна година по Методика за определяне икономическата ефективност на противоградовата защита, разработена от Университета за национално и световно стопанство през 1990 г., в която се използва метода на историческа регресия. Този метод представлява сравняване на показатели, характеризиращи събитието град през текущата година, със същите показатели от предходни години, аналогични по степен на градова активност, до момента на разкриване на Регионалните дирекции за борба с градушките (РДБГ).

Икономическата ефективност изключително зависи от степента на градова активност, от засетите площи, добиви и борсови цени на селскостопанската продукция. При висока степен на градова активност, с много голям брой градови процеси и въздействия, икономическият ефект е по-висок при по-голямо количество спасена продукция. Във връзка с трайно наблюдаващата се тенденция за увеличаване на цените на продукцията и засяваните в България площи, икономическият и социален ефект от дейността на Агенцията се повишава в пъти.

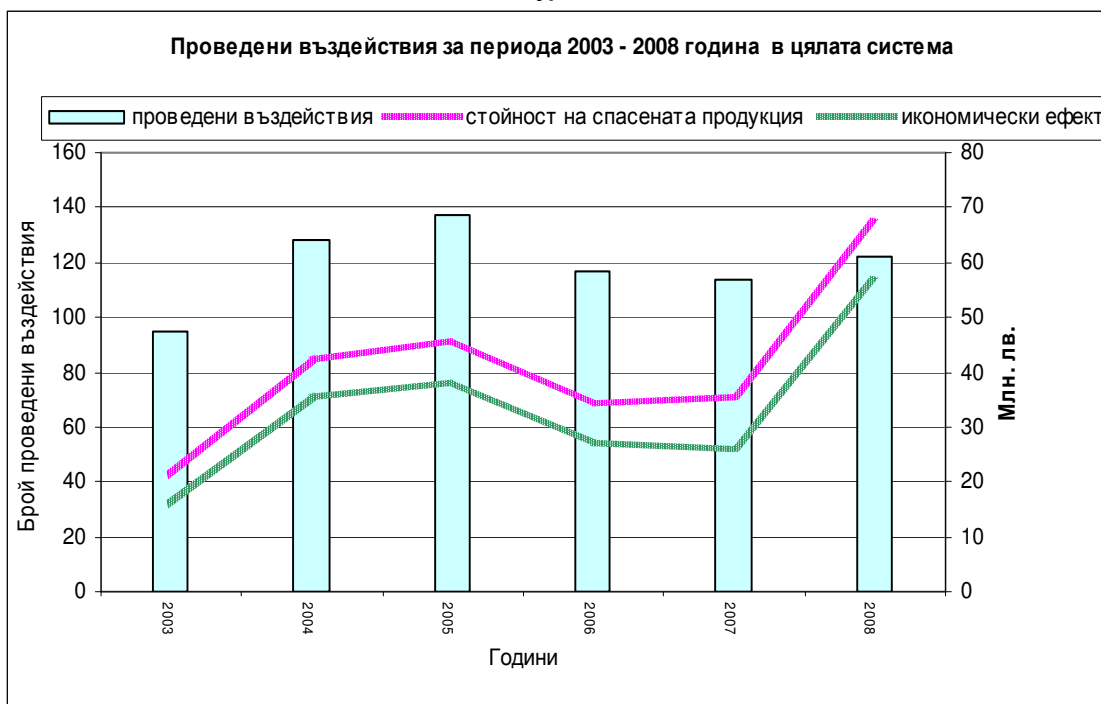
Таблица II.87.

Основни показатели на икономическата ефективност от дейността на ИАБГ

Показатели	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Общо защитавана площ,, хил. ха	1 668	1 699	1 720	1 720	1 725	1 725
Обработваема защитавана площ, хил. ха	1 165	1 174	1 305	1 316	1 319	1 320
Стойност на продукцията в защитената територия, млн. лв.	1091	1152	1343	1428	1 599	1724
Стойност на спасената продукция, млн. лв.	21 390	42 404	45 711	34 648	35 749	66 987
Икономически ефект от дейността, млн. лв.	16 085	35 800	38 400	27 121	26 297	56 521
Икономически ефект на 1дка защитавана територия, лв.	1,38	3,05	2,94	2,39	1,99	4,74
Спасена продукция на 1 лв. текущи разходи, лв.	4,03	6,43	6,25	4,60	3,78	6,40
Икономически ефект на 1 лв. съвкупни разходи, лв.	2,86	5,27	4,71	3,54	2,77	5,37

Източник: ИАБГ

Фигура II.25.

Източник: ИАБГ

Радиолокационните наблюдения се извършват с Метеорологичен радиолокатор – 5/МРЛ-5/, като съществен момент е започналата им поетапна модернизация и изграждане на национална метеорологична радиолокационна мрежа.

Въведената система за управление на стрелбата и доставените автоматизирани пускови установки, повишават ефективността на провежданите въздействия и увеличават сигурността на въздушното пространство.

Повишаването на ефективността допълнително се обуславя от произведените в Дунарит-АД гр. Русе и въведените в експлоатация, модифицирани противорадови ракети с добри летателни характеристики.

Приети са три модула на проект РАПИРА за автоматизация на технологичните процеси. Същите са въведени в експлоатация през активен сезон `2008 г. в РДБГ Пловдив и РДБГ Пазарджик. Модулите са предназначени за визуализация, селекция и обработка на радиолокационната информация на нивото на най-съвременните метеорологични локатори.

Завършването на този проект е качествено нов етап в противорадовата защита и превантивната дейност при наводнения, силни щормове и мълнии. Това е и удължаване на изтичащия ресурс на локаторите и представлява част от включването ни в Европейските метеорологични мрежи, в които само България не присъства поради непригодността на МРЛ-5.

Регионалните дирекции и Централно управление – София са включени в изградена мрежа за предаване на радарна информация в реално време.

Създадената от МЗХ организация за съвместни обследвания с Областни дирекции “Земеделие”, гарантира достоверността на резултатите от проведените въздействия.

Дейността по изкуствено увеличаване и преразпределение на валежите не се осъществява, въпреки че е включена в Устройствения правилник на Агенцията, тъй като не се предоставят бюджетни средства за тази цел. От Програмата на ИАБГ не е изпълнен и показателят за увеличаване на защитаваната от градушки територия, поради липса на щатни бройки.

Съгласно подписана с Министерството на извънредните ситуации стандартна оперативна процедура, на всеки три часа по електронната поща в цифров вид се предоставя информация за количествата на валежите от 206 точки в защитаваната територия. Информацията се предава на Центъра за аерокосмическо наблюдение, Ситуационния център, Областните дирекции и Гражданска защита на Министерството на извънредните ситуации.

3.7. Европейски и международни програми и проекти

В МЗХ се организират и координират дейностите по програмиране на средствата по програма ФАР в сектор “Земеделие”, както и на други международни програми и проекти (G2G.NL short, Програмата на Фламандското Министерство на външните работи за сътрудничество със страните от Централна и Източна Европа, USAID, TAIEХ и др.), свързани с институционално изграждане на структурите в сектор “Земеделие”.

През 2008 г. в Министерството на финансите (МФ) са подадени пет предложения за проекти за финансиране по неразпределения пакет за институционално изграждане по Програма ФАР 2006 г. – за подобряване на качеството на млякото и млечните продукти, фитосанитарния контрол и биологичното изпитване и контрола на продуктите за растителна защита, за администриране, координация и оценка на досиетата за разрешения на продукти за растителна защита и биологично изпитване на продукти за растителна защита, както и за и въвеждане на системата за осигуряване на качеството на пресни плодове и зеленчуци в България.

По неразпределения пакет за институционално изграждане на преходния финансов инструмент 2007 г., в МФ са подадени две предложения за проекти за укрепване на административния капацитет на Националната служба по зърното и фуражите, по отношение на проследимостта, контрола и надзора на произведеното и съхранявано зърно, с цел предотвратяване и управление на кризи и укрепване на административния капацитет на

дирекция “Качество и безопасност на храните” на МЗХ, относно контролните системи за качество и безопасност на храните в България.

За финансиране по програмата на холандското правителство G2G.NL са подадени и одобрени пет проекта, свързани с подобряване на качеството на суровото мляко в България, укрепване на административния капацитет във връзка с прилагането на европейското законодателство в сектор птиче месо, подобряване на проследяемостта по млечната верига, подобряване на административния капацитет, организацията и логистичната дейност на НСЗФ за достигане на съответствие с изискванията на законодателството на ЕС, укрепване на административния капацитет на дирекция “Качество и безопасност на храните” на МЗХ, относно одит и проверка на официалния контрол.

Одобрени са два проекта по Програмата на фламандското Министерство на външните работи, касаещи въвеждане на минимални стандарти за добри земеделски и екологични условия в България и подкрепа на МЗХ за изграждане на интегрирана информационна система за земеделски парцели и почви, интелигентна система за подпомагане при вземане на управленски решения от регионални администрации и български фермери.

Подготвят се предложения за нови проекти, които се представят за одобрение от международни донори. Темите включват укрепване на административния капацитет на МЗХ за осъществяването на информационни и промоционални програми в областта на вътрешния пазар и в трети страни, инвентаризация и ГИС – анализ на състоянието на полезащитните пояси и създаване на регионални стратегии за устойчивото им ползване, развитие на експертния капацитет по въвеждане на системата за класификация (S)EUROP в България (обучения, учебни посещения и семинари), идентификация и оценка на подходящи земи за отглеждане на енергийни култури, като бенефициенти са дирекция “Развитие на селските райони” (РСР) в МЗХ и др.

Изпълнени са три от разработените и одобрени проекти, финансирани от инструмента TAIEХ на ЕК – за подобряване на капацитета на дирекция “Наблюдение и координация на дейността на разплащателната агенция” в МЗХ чрез обучение в Хановер, Германия, обучение във Варшава, Полша на експерти от дирекция “Растениевъдство и животновъдство”, ДФ “Земеделие”, Национален млечен борд, Национална асоциация на млекопреработвателите и Асоциацията на месопреработвателите, както и обучение във Франция и Германия на експерти от дирекция “Европейска интеграция и международни отношения” (ЕИМО) на МЗХ и Националната служба за зърното и фуражите (НСЗФ) по контрол на зърното при интервенция.

Извършва се мониторинг и контрол на 12 проекта по финансови меморандуми BG 9103, BG 0101, BG 0201, BG 2003/004-937 и BG2004/016-711, на обща стойност 29 354 млн. евро, чието изпълнение е приключило. Това са проекти, оказали съществена подкрепа за развитието на земеделския сектор в България. Сред тях са изграждането на схема за земеделски капиталов фонд, подобряване на граничния ветеринарен контрол, създаване на Разплащателна агенция, както и доставки на лабораторно и офис оборудване за много структури на МЗХ.

Извършва се координация, контрол и наблюдение на седем проекта от ФМ BG2005, на обща стойност 4 310 млн. евро, които са в процес на изпълнение. Проектите са свързани с доставка на лабораторно оборудване за Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) и НСЗФ и офис оборудване за ДФ “Земеделие”, техническа помощ за създаване на Разплащателна агенция и подготовка за изграждане на ИСАК в България, понататъшно укрепване на административния капацитет на Контролно-техническа инспекция и предпроектно проучване за изграждане и оборудване на екарисаж.

По шест проекта по ФМ BG 2006/018-343 са сключени договори за доставки на лабораторно и друго техническо оборудване за: ИАСАС – на стойност 1 486 млн. евро, за млечни лаборатории към НВМС – на стойност 1 287 млн. евро, за НСРЗ – на стойност 0,097 млн. евро, за НСЗФ – на стойност 0,240 млн. евро и за НДНВМИ към НВМС – на стойност 0,553 млн. евро.

По ФМ BG 2006/018-343 също бяха договорени и се изпълняват четири туининг проекта за обучения на обща стойност 0,716 млн. евро. Обученията са в областта на сортоизпитването, фитосанитарния контрол върху карантинни организми, биологичните изпитвания, оторизация и контрол на продуктите за растителна защита, подобряване на лабораторната система за диагностика и контрол на здравето състояние на животните.

По четири проекта по преходния финансов инструмент (ПФИ), които се подготвят технически задания и технически спецификации и ще бъдат договаряни през 2009 г. Това са проекти за техническа помощ за разработване на различни софтуерни продукти, както и за доставка на лабораторно оборудване. Договорени са и пет туининг проекта на стойност 1 042 млн. евро за обучения с цел подобряване на административния капацитет на МЗХ в областта на фитосанитарния контрол и контрола на фуражите, за укрепване на административния капацитет на дирекция "Наблюдение и координация на дейността на Разплащателната агенция" към МЗХ за изпълнение на функциите ѝ в съответствие с регламенти (ЕС) 1290/2005 и (ЕС) 885/2006, както и за контрол на здравето на животните по отношение на класическата чума по свинете и птичия грип.

При изпълнението на проектите се следи за спазване и прилагане на контролните механизми, въведени чрез Насоките за старши програмни ръководители, с оглед прозрачно и ефективно усвояване на средствата по Програма ФАР и ПФИ на ЕС. В рамките на прилаганата система за контрол е изготвен и изпълнен План за проверките на място, базиран на разработен анализ на риска. Проведени са ежемесечни срещи за наблюдение на изпълнението на проектите и два Секторни подкомитета по наблюдение на Програма ФАР – през месец май и месец ноември 2008 г.

През 2009 г. продължи програмирането и подготовката на нови предложения за проекти:

- За финансиране по Неразпределения пакет за институционално изграждане (НПИИ) на ПФИ 2007 г., са представени 11 туининг проекта на стойност над 1 мил. евро, по които бенефициенти са различни структури на МЗХ. Те са свързани с повишаване на административния капацитет на звената и обхващат различни области като: фермерска система за съвети, качество и безопасност на храните, семена, рибарство, разплащателна агенция, защитени географски територии и др.;

- По НПИИ на ПФИ стартира проект за укрепване на административния капацитет на Националната служба по зърното и фуражите, по отношение на проследяемостта, контрола и надзора на произведеното и съхранявано зърно, с цел предотвратяване и управление на кризи, на стойност 0,123 млн. евро;

- Представени са два проекта за финансиране по Оперативна програма "Административен капацитет" и съфинансиране от Европейския социален фонд, свързани с доброто управление, ефективност и прозрачност в МЗХ;

- Одобрени са 2 проекта по програмата на Правителството на Валония;

- Подготвени са 22 предложения за обучения за различни бенефициенти от структурата на МЗХ, финансирани от Инструмент TAIEX на ЕК (Technical Assistance and Information Exchange).

Подготвят се и предложения за нови проекти, които ще се представят за одобрение от други международни донори. Темите включват укрепване на административния капацитет на МЗХ за осъществяването на информационни и промоционални програми в областта на вътрешния пазар и в трети страни, инвентаризация и ГИС – анализ на състоянието на полезащитните пояси и създаване на регионални стратегии за устойчивото им ползване, идентификация и оценка на подходящи земи за отглеждане на енергийни култури.

През 2009 г. продължи наблюдението в изпълнението на стартирали по различни програми проекти, като се извършва мониторинг и контрол на четири проекта по финансови меморандуми BG 9103, BG 0101.05, BG 2003/004-937 и BG2004/016-711 на програма ФАР, на

обща стойност 16 738 млн. евро, чието изпълнение е приключило. Това са проекти, оказали съществена подкрепа за развитието на земеделския сектор в България. Сред тях са изграждането на схема за земеделски капиталов фонд, подобряване на граничния ветеринарен контрол, създаване на Разплащателна агенция, както и разработването на лабораторна стратегия на МЗХ. През годината се извършва координация, контрол и наблюдение на седем проекта от ФМ BG2005, на обща стойност 4 310 млн. евро, които са в процес на изпълнение. Проектите са свързани с доставка на лабораторно оборудване за ИАРА, НСЗФ и ИАСАС, информационно оборудване за РА, техническа помощ за създаване на Разплащателна агенция и изграждане на ИСАК в България, предпроектно проучване за изграждане и оборудване на екарисаж.

През 2009 г. се следи за изпълнението на сключените договори по пет проекта по ФМ BG 2006/018-343 на програма ФАР, за доставки на лабораторно и друго техническо оборудване за: ИАСАС – на стойност 1 486 млн. евро, за млечни лаборатории към НВМС – на стойност 1 287 млн. евро, за НСРЗ – на стойност 0,097 млн. евро, за НСЗФ – на стойност 0,240 млн. евро и за НДНВМИ към НВМС – на стойност 0,553 млн. евро.

Изпълняват се четири туининг проекта за обучения на обща стойност 0,716 млн. евро, финансирани по ФМ BG 2006/018-343 на програма ФАР. Обученията са в областта на сортоизпитването, фитосанитарния контрол върху карантинни организми, биологичните изпитвания, оторизация и контрол на продуктите за растителна защита, подобряване на лабораторната система за диагностика и контрол на здравето на животните.

Освен това са договорени и се изпълняват още пет туининг проекта на стойност 1 042 млн. евро, финансирани по ФМ BG2007/019-303 на ПФИ, за обучения, с цел подобряване на административния капацитет на МЗХ в областта на фитосанитарния контрол и контрола на фуражите, за укрепване на административния капацитет на дирекция "Наблюдение и координация на дейността на Разплащателната агенция" към МЗХ за изпълнение на функциите му в съответствие с регламенти (ЕС) 1290/2005 и (ЕС) 885/2006, както и за контрол на здравето на животните по отношение на класическата чума по свинете и птичия грип. Договорите за обучение предстои да се сключат през 2009 г.

По четири проекта по ФМ BG2007/019-303 на ПФИ, са подготвени технически задания и технически спецификации. Това са проекти за техническа помощ за разработване на различни софтуерни продукти, както и за доставка на лабораторно оборудване.

Шест проекта, финансирани от програмата на холандското правителство G2G.NL са в процес на изпълнение. Те са свързани с подобряване на качеството на суровото мляко в България, укрепване на административния капацитет, във връзка с прилагането на европейското законодателство в сектор птиче месо, подобряване на проследяемостта по млечната верига и укрепване на административния капацитет на дирекция "Качество и безопасност на храните" на МЗХ, относно одит и проверка на официалния контрол.

При изпълнението на проектите се следи за спазването и прилагането на контролните механизми, въведени чрез Насоките за старши програмни ръководители (СПР), с оглед прозрачно и ефективно усвояване на средствата по Програма ФАР и ПФИ на ЕС. В рамките на прилаганата система за контрол се изготвя и изпълнява План за проверки на място, базиран на разработен и одобрен от СПР, Годишен план за управление на рисковете, изготвят се Тримесечни доклади за наличието или за липса на нередности при изпълнението на проектите. Подготвят се месечни и тримесечни доклади за всеки проект и се провеждат ежемесечни срещи за наблюдение на изпълнението на проектите.

4. Контролни дейности, осъществявани от структури на МЗХ

4.1. Държавен ветеринарно-санитарен контрол (ДВСК)

През 2008 г. дейността на дирекция ДВСК е свързана с опазване здравето на потребителите при консумация на храни от животински произход, разработване и прилагане на политиките по ДВСК, както и осъществяване на методично ръководство на отделите ДВСК в страната за изпълнение на следните дейности:

- Спазване на изискванията на регламентите от “хигиенния пакет”, по отношение на извършвания официален контрол от органите на ДВСК;
- Контрол на обектите за производство и търговия с храни от животински произход с цел проверка спазване на изискванията на регламентите от “хигиенния пакет” за осигуряване на безопасност на храните от животински произход по цялата хранителна верига;
- Опазване здравето на потребителите при консумация на храни от животински произход;
- Изграждане на система за контрол, която е основана на определени принципи – степен на риска, гъвкавост, пропорционалност и др.;
- Засилване доверието на консуматорите към предлаганите на пазара храни и органите, осъществяващи техния контрол;
- Осигуряване на координация и взаимодействие с различните контролни служби, което е предпоставка за осъществяване на по-ефективен контрол;
- Извършване на оценка и категоризация на риска при производството на суровини и храни от животински произход;
- Подобряване на общата организация и управление на официалния контрол на национално, регионално и местно ниво, включително и на официалния контрол в отделните предприятия.

През годината се акцентира основно върху:

- Одобряване на предприятията за търговия със страните-членки;
- Спазване на изискванията по отношение на предприятията в преходен период;
- Прекатегоризиране на млекопреработвателните предприятия (МПП) и спазване на изискванията за съответната категория;
- Извършване на проверки в обектите за търговия на дребно с храни от животински произход;
- Извършване на периодични проверки за спазване на изискванията на Решение (ЕО) 2006/805, касаещо заболяването Класическа чума по свинете.

Проверките на ДВСК продължават да се извършват по Наръчник за извършване на проверки и одити при задължително спазване на следните критерии:

- Съответствие за структура и оборудване на изискванията на Регламент (ЕО) 852/2004 и Регламент (ЕО) 853/2004;
- Въведена ли е и изпълняват ли се изискванията за проследимост, която включва – прием на животните предназначени за клане и/или входящите суровини, междинните продукти и готовите храни и проведени ли са симулативни упражнения за проследяемост;
- Въведена ли е HACCP – система или ако това е неприложимо, използват ли се процедури, основани на принципите на системата за анализ на опасностите и критични контролни точки;

- Спазват ли се изискванията за здравна и идентификационна маркировка;
- Спазват ли се изискванията на Стратегията за подобряване качеството на суровото краве мляко и разделното изкупуване и преработване на отговарящо и неотговарящо сурово краве мляко, и с честота определена в Инструкцията за прилагане на Единен многогодишен национален контролен план, чрез анализ и оценка на риска.

През периода януари – февруари 2008 г. Службата по храните и ветеринарните въпроси (FVO) проведе в България 5 мисии. По време на провеждането им демонстрираната дейност на ДВСК бе на високо професионално ниво, което е потвърдено от експертите на ГД САНКО. НВМС доказва, че разполага с необходимата компетентност за поддържане на ефективна система за контрол върху безопасността на храните.

От 11 до 19 март 2008 г. е проведена мисия на експерти на Руската Федерация по млекопреработвателните предприятия, които са заявили желание да осъществяват търговия с Руската Федерация. В резултат от извършените проверки още 6 млекопреработвателни предприятия са получили разрешение за търговия с Русия, като по този начин към 01.01.2009 г. общо 9 млекопреработвателни предприятия могат да осъществяват търговия с Русия. На последната мисия е обсъдено предстоящо посещение на експерти от Руската Федерация за одобряване на предприятия и от други сектори, заявили желание да осъществяват търговия с Руската Федерация.

През месец юни 2008 г. са проведени 2 мисии от FVO – по спазване изискванията в областта на странични животински произход и по класическа чума по свинете.

През м. октомври и м. ноември са проведени още 3 мисии на FVO. Първата е за актуализиране на профила на Република България за системите за контрол в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията. Втората мисия е за контрол на салмонелозите, като в раздел ДВСК е насочена върху яйца за човешка консумация; третата – по контрол на остатъците. По време на втората мисия експертите на ГД САНКО констатират много малък брой несъответствия, които ще бъдат отстранени своевременно.

В негативният списък към Решение (ЕО) 2007/716 са публикувани 585 предприятия, от които 378 бр. са от сектор “месо” и 207 бр. – от сектор “мляко”.

През 2008 г. са одобрени за търговия в ЕС общо 144 предприятия, от които 97 са от сектор “месо” и 47 – от сектор “мляко”. От общо 585 предприятия през 2008 г. са затворени 16 предприятия, от които 9 от сектор “месо” и 7 от сектор “мляко”.

Одобренията за търговия с ЕС 144 предприятия са гласувани през 2008 г. на 5 заседания на Постоянния комитет по хранителната верига и здравеопазване на животните (SCFCAH).

Приоритет за 2009 г. е проверката на оставащите 425 предприятия, във връзка с изпълнение на Плана за действие по Решение (ЕО) 2007/716.

В периода от 08.-13.08.2008 г. са извършени проверки на предприятията от млекопреработвателния и месопреработвателния сектор за съответствие на техническата документация с етикетите и с реалното съдържание на продуктите. В част от предприятията са установени несъответствия между техническата документация и етикети: адитиви, които се влагат реално в продукта, но не са включени в техническата документация и етикета или адитиви, които са включени в техническата документация, но не са отразени върху етикета. За тези и други нарушения компетентните органи са предприели съответните законови мерки. Дирекция ДВСК при НВМС разполага с докладите на всички РВМС с резултатите от извършените проверки.

Постоянни проверки се извършват на обектите за търговия на дребно с храни от животински произход, хипермаркети, заведенията за обществено хранене и на млекопреработвателните предприятия. Всяко РВМС изготвя седмичен доклад, в който се

посочва вида на констатираните при проверките в търговската мрежа несъответствия и предприетите законови мерки.

В млекопреработвателните предприятия се проверяват влаганите в производството суровини и добавки и тяхното коректно изписване върху етикетите.

С цел повишаване качеството на ветеринарно-санитарния контрол в обектите за търговия на дребно с храни от животински произход е разпоредено ежеседмично отчитане на: проверките в търговската мрежа, съставените актове за установяване на административни нарушения и изготвените нотификации. За периода от 25.08.2008 г. до 31.12.2008 г. са извършени 35 602 бр. проверки в търговската мрежа, съставени са 1 060 бр. актове за установяване на административни нарушения и са изготвени 2 бр. нотификации по RASFF, които се отнасят за тарама – хайвер с паразити (Anisakis). Първата нотификация е подадена от регионалната контактна точка от Пловдив, където в магазин на търговска верига “Метро” е открит тарама – хайвер с видими паразити. Втората нотификация е подадена от компетентната контактна точка в дирекция ДВСК, на чиято територия се намира фирмата, която е дистрибутирала хайвера. Продуктът е с произход ЕС.

Компетентните органи на България реагират бързо и адекватно на предупредителните нотификации – нотификациите във връзка със свинското месо, дистрибутирано от Ирландия в другите държави-членки на ЕС, за което се предполага, че съдържа диоксин, което в последствие се потвърди. Извършени са проверки за наличие на свинско месо с произход Ирландия в складовете за търговия на едро и месопреработвателните предприятия. От постъпилите в страната 105 433, 160 кг. свинско месо с произход Ирландия, в складовете е открито и възбранено 54 392, 545 кг свинско месо и 27 320,300 кг. месни продукти, произведени от ирландско свинско месо. След като на срещата на генералните директори от страните-членки на ЕС във връзка с този проблем е изказано становище, че е необходимо тези продукти да бъдат унищожени, компетентните органи реагират бързо и адекватно и възбранените свинско месо и продукти от него са обезвредени в екарисаж. Националната компетентна контактна точка изпрати нотификация до ГД САНКО с информация за извършената проследяемост и унищожените количества месо и месни продукти.

Във връзка с постъпили уведомителни нотификации за разпространението на мляко и продукти на млечна основа, съдържащи меламина, с произход Китай, са извършени проверки в обектите за търговия на едро и на дребно в страната за установяване наличие на тези продукти. Констатацията е, че на българския пазар такива продукти не са установени.

Във връзка с предстояща мисия на ГД САНКО с референтен номер 2008/8023 от 17 до 26.11.2008 г., са извършени проверки на пакетиращите и препакетиращите центрове за яйца, складовете за съхранение и търговия на едро с яйца и предприятията за производство на яйчни продукти в страната за установяване на съответствието на посочените обекти с изискванията на Регламент (ЕО) 853/2004, Регламент (ЕО) 1234/2007 и Регламент (ЕО) 589/2008. Проверките са извършени в периода от 11.11.2008 г. до 14.11.2008 г. и директорите на РВМС са представили доклад с констатациите от провеждането им.

През цялата 2008 г. са извършвани периодични проверки от ДВСК за спазване изискванията на Стратегията за развитие на млечното животновъдство и подобряване качеството на суровото краве мляко за периода 2006 – 2009 г., одобрена от министъра на земеделието и храните. През м. февруари 2008 г. е обнародвана в Държавен вестник, Наредба № 4, включваща изискванията на Стратегията за развитие на млечното животновъдство, Договора за присъединяване на Република България и Република Румъния към ЕС и изискванията на Решение (ЕО) 2007/716 и Решение (ЕО) 2007/689.

През 2008 г. е изготвена Инструкция за вземане на проби от суровото мляко. За установяване спазването на нейните изисквания, както и тези на Наредба № 4/19.02.2008 г., НВМС извърши през 2008 г. редовни проверки на малките производствени предприятия (МПП), фермите, помещенията за съхранение на мляко (ПСМ-F) към тях и на млекосъбирателните

пунктове (МСП), намиращи се в населените места, в които се събират сборни млека от личните ферми на стопаните.

За времето от 13.08.2008 г. до 20.08.2008 г. НВМС извърши проверки и на ПСМ-F и МСП в цялата страна, като са проверени общо 1 574 бр. ПСМ-F и 1 686 бр. МСП. Констатирани са редица пропуски, като по същественият от тях са:

- Неактуализирани списъци, съдържащи броя дойни животни;
- Липсват приемателно – предавателни документи за млякото;
- Липсват уведомителни писма от МПП за качеството на изследваното сурово мляко;
- В някои от МСП и ПСМ-F липсват хладилници за съхранение на пробите мляко или същите не работят;
- В част от МСП и ПСМ-F са констатирани неточности и непълноти по водената документация, с много поправки и задрасквания на цифри;
- Не е осигурена подходяща вентилация на помещенията и др.

За констатираните пропуски от извършените проверки, НВМС състави: общо 472 бр. предписания, от които 428 бр. на собствениците на МСП и 44 бр. на собствениците на ПСМ-F; общо 15 бр. акта за установяване на административно нарушение, от които 12 бр. на собствениците на МСП и 3 бр. на собствениците на ПСМ-F.

За периода от 01.01.2008 г. до 31.12.2008 г. НВМС извърши проверки в МПП, фермите, ПСМ-F и МСП, като взе общо 19 238 бр. проби от суровото мляко, които изпрати за лабораторен анализ в акредитирани лаборатории, като от тях 7 044 бр. са взети от ПСМ-F, 3 131 бр. са от МСП и 9 063 бр. – от специализираните транспортни средства за сурово мляко на приемна рампа в МПП.

През 2008 г. проби от суровото мляко са взети и от МПП по Вътрешномониторинговите програми, като за страната за ОБМ са взети общо 73 886 бр., от които 50 276 бр. или 68,0% отговарят на изискванията на Регламент (ЕО) 853/2004 г., 23 078 бр. или 31,2% отговарят на изискванията на Наредба № 4/19.02.2008 г., 532 бр. или 0,7% са извънстандартни (ИС), за ОБСК са взети общо 39 031 бр., от които 38 347 бр. или 98,2% отговарят на изискванията на Регламент (ЕО) 853/2004 г. и 684 бр. или 1,8% са ИС.

През 2008 г. от инспекторите на ДВСК са извършени:

- Инспекции – 127 228 бр.;
- Одити на въведената система HACCP или ако това е неприложимо – процедури, основани на принципите на HACCP – 687 бр.
- Предписания – 6 485 бр.;
- Проверки по сигнали и жалби – 4 074 бр.;
- Съставени актове за констатирани нарушения – 1 833 бр. на обща стойност 314 825 лв.;
- Затворени обекти – 203 бр.;
- Дадени на прокуратурата – 5 бр.

Във връзка с подадени сигнали, относно качеството и безопасността на храните от животински произход, в които се влагат растителни мазнини, НВМС осъществи стриктен контрол по влагането им в производството и реализацията на готовите продукти.

През 2008 г. е одобрен и започна изпълнението на Единен многогодишен национален контролен план, с който е поставено началото на един продължителен и търпящ развитие процес в работата на органите на ДВСК, свързан с определяне честотата на проверките в

обектите, в зависимост от анализа и оценката на риска. Във връзка с актуализирането на критериите за оценка на риска, предстои в началото на м. февруари 2009 г. да се извърши анализ на изпълнението на годишните планове за официален контрол.

Експерти от дирекция ДВСК:

- Извършват предварителни проверки на готовността и подготовка на РВМС за всички мисии на FVO, провеждани през цялата година;
- Участват в комисиите, които одобряват предприятия за търговия с ЕС;
- Извършват множество проверки по сигнали и жалби на граждани;
- Разработват стратегии, планове за действие, указания, инструкции, въпросници и др. за методично ръководство и уеднаквяване критериите на официалните ветеринарни лекари (ОВЛ) от ДВСК в страната;
- Участват в заседания на работни групи към ЕК по въпросите свързани със законодателството в областта на безопасността на храните.

За времето от 11-13.06.2008 г. е проведено обучение на компетентните контактни точки по RASFF от НВМС и от РВМС.

През 2008 г. са проведени:

- 6 бр. обучения в различни региони от страната (София, Плевен, В. Търново, Сливен, Смолян, Варна) по "Разработване, внедряване, верификация и контрол на HACCP системи", организирани по проект на ФАР.
- Международни обучения, организирани от ГД САНКО, които са от особено важно значение за прилагане на европейския опит при осъществяване на ветеринарно-санитарния контрол върху хранителните продукти от животински произход, страничните животински продукти и продуктите, получени от тях.

През цялата 2008 г.:

- Комисии от ДВСК извършват редица съвместни проверки с РИОКОЗ, Комисия за защита на потребителите, различни сектори на МВР и др.
- Дирекция ДВСК провежда редовни срещи с представителите на браншовите асоциации, участва в браншовите съвети на асоциациите и срещи с бизнеса по места, в съвместни обучения и др. по въпроси, свързани с осигуряване на безопасността на храните от производителите и търговците.

4.2. Граничен ветеринарномедицински контрол (ГВМК)

През 2008 г. НВМС, чрез дирекция "Граничен ветеринарномедицински контрол" (ГВМК) организира, осъществява и контролира дейността на Граничните инспекционни ветеринарни пунктове (ГИВП), през които се осъществява вноса и транзита на живи животни, храни и суровини от животински произход и фуражи. Основна задача на граничния ветеринарен контрол е опазването на страната от проникване и разпространение на остри заразни болести по животните и такива, общи за хора и животни (зоонози). За целта се осъществява 24-часов денонощен контрол в осемте гранични ветеринарни пунктове по външната граница на страната (Брегово, Калотина, Гюешево, Златарево, Капитан Андреево, Пристанище Бургас, Пристанище Варна и Летище София). В тях съвместно с останалите гранични служби работят и граничните ветеринарни инспектори, под чийто контрол се извършва вноса и транзита на животни и животински продукти в страната и Общността. Граничният ветеринарен контрол на страната е част от този за Общността и чрез системите за връзка, каквато е ТРЕЙСИС се следи и контролира цялата външна граница.

Наред с тези осем пункта, в граничните пунктове Стразимировци, Логодаж, Лесово, Малко Търново, Връшка Чука, Олтоманци, като външни нетърговски гранични пунктове, се контролира вноса на домашни любимци и продукти с нетърговска цел. Износа на живи животни от Общността също е обект на граничен ветеринарен контрол на одобрените за целта пунктове (всички одобрени за внос търговски пунктове, без Брегово). Този контрол се отнася и за хуманното отношение към животните по време на транспорта.

През 2008 г. от дирекция ГВМК са извършени следните дейности:

- Проведена е мисия от “Службата по храните и ветеринарните въпроси” в периода от 4-8 февруари 2008 г., засягаща контрола на вноса и транзита на продукти от животински произход и живи животни, както и контрола на личния багаж и домашни любимци, внасяни в ЕС от трети страни;
- Проведена е мисия по граничен контрол и безопасност на фуражите на 04.05.2008 г.;
- Осъществен е контрол от граничните ветеринарни инспектори върху: вноса на 6 264 бр. пратки с продукти от животински произход; вноса на 296 бр. пратки с живи животни; 576 пратки, транзитирани през територията на България;
- Извършени са 6 бр. проверки, свързани с дейността на отделните гранични инспекционни ветеринарномедицински пунктове (ГИВП);
- Проведени са обучения на ОВЛ от ГИВП и експертите в дирекция ГВМК, както следва:
 - Контрол на внесените и транзитирани пратки в складове одобрени по чл.12 и снабдяване на корабни доставчици, одобрени по чл.13 на Директива 97/78, надзор над съхранението и обезвреждането на кухненски отпадъци от международните транспортни средства, осъвременяване на BG COACH system (за контрол на внос и транзит на пратки с живи животни и продукти от животински произход (ПОЖП)), критерии за създаване на RASFF уведомления. (11-17.05.2008 г. Хамбург);
 - Извършване и честота на физически проверки (включително и пробовземане) на пратки с ПОЖП, осъществяване на граничен контрол при внасяне на продукти за лична консумация – Регламент (ЕО)745/2004 г. и на домашни любимци – (Регламент (ЕО) 998/2003 г.), надзор над складове, одобрени по чл.12 на Директива 97/78. (22-25.04.2008 г. Литва);
 - Надзор над съхранението и обезвреждането на кухненските отпадъци от международните транспортни средства, специфични процедури при осъществяването на граничен контрол на пристанищен ГИВП, надзор, обработка и съхранение на документацията в складове и корабни доставчици, одобрени по чл.12 и 13 на Директива 97/78 (26-30.05.2008 г. – Ротердам);
 - Хуманно отношение към животните по време на транспорт – Регламент (ЕО)1/2005 г., 10-11.09.2008 г. – Бургас;
 - Специфични въпроси, засягащи проверките при внос на странични животински продукти (17-20.11.2008 г., ГИВП Виена – летище).
- Участие в международни работни групи между България и Турция по въпросите за подобряване на пропускателната способност на граничните пунктове (ГКПП Хамзъбейли);
- Участие в международни работни групи между България и Сърбия по въпросите за подобряване на пропускателната способност на граничните пунктове;
- Изготвени писмени становища, справки и др. до министерства, служби, асоциации, институти, както и до фирми и частни лица;
- Издадени ветеринарномедицински разрешителни за износ на живи животни – 42 бр.

4.3. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти (ВМП) и фуражи

Контролът на ветеринарномедицинската дейност включва:

- Спазването на нормативната уредба от страна на териториалните звена;
- Анализ на предложения от териториалните звена, свързани с осъществяване на дейността им;
- Оценка ефективността на дейността на териториалните звена;
- Извършване на проверки по сигнали, молби и жалби срещу незаконни или неправилни действия или бездействия на служителите от териториалните звена.

Резултатите от извършените проверки се отразяват в доклади до генералния директор на НВМС.

През 2008 г. са извършени 165 броя проверки в следните области:

- 37 в “Здравеопазване на животните”;
- 29 в “Хуманно отношение към животните”;
- 16 в “Държавен ветеринарно-санитарен контрол”;
- 8 в “Гранични инспекции за ветеринарен контрол”;
- 75 други.

Контролът върху дейността на РВМС на територията на страната се осъществява, съгласно утвърден план, чрез събиране и обобщаване на ежеседмична информация относно:

- Високо патогенна инфлуенца по птиците и изпълнение на мерки срещу възникването на болестта;
- Възникнали природни бедствия (наводнения, пожари, градушки, засушавания, снеговалежи или измръзвания) и епизоотии, в изпълнение на чл.30 от Закона за защита при бедствия.

Извършени са 9 комплексни проверки на дейността на РВМС, с цел установяване ефективността на официалния контрол, по отношение безопасността на храни и фуражи, хуманно отношение към животните и финансово-счетоводна дейност.

В резултат от извършените проверки през 2008 г. са заведени и приключени в срок общо 165 бр. текущи преписки по запитвания, молби, кореспонденция с граждани, фирми, подразделения и др. Извършени са проверки по сигнали, молби и жалби срещу неправомерни и неправилни действия или бездействия на служителите на НВМС.

Въведена е процедура за изискване на писмени гаранции за отстраняване на констатираните пропуски и недостатъци, както и доказателства за предприетите корективни действия от страна на РВМС, във връзка с установените пропуски.

Мероприятия, свързани с контрола на ветеринарномедицинската дейност:

- Ежедневен преглед на предложения по оперативни въпроси за подобряване на дейността на РВМС;
- Контрола върху производството, съхранението, търговията и употребата на ветеринарномедицински продукти;
- Работни срещи в Европейската агенция по лекарствата (ЕМА) за лингвистично и стилистично оформление на кратката характеристика, етикетите и листовката за употреба на ВМП, лицензирани за употреба по централизирана процедура;

- Съвместни проверки с експерти от МЗХ върху дейността на РВМС, по отношение осъществения контрол върху суровините и храните от животински произход.

В началото на всяка календарна година се изготвя план-график за извършване на комплексни и тематични проверки за дейността на РВМС, утвърден от генералния директор на НВМС.

Темите на проверките за 2008 г. обхващат комплексната дейност на РВМС, ГВМК и финансово-счетоводната дейност; изпълнение на програмите за надзор на заболяванията по животните; контрол по изпълнение на дейностите, заложи в Държавната профилактична програма; контрол на дейностите, извършвани от РВМС по отношение на ветеринарномедицинските продукти (производство, съхранение, търговия и употреба) и безопасност на фуражите; дейността на ГВМК относно дезинфекция на МПС (КПП Капитан Андреево и КПП Калотина).

Контролната дейност на Института за контрол на ветеринарномедицински продукти (ИКВП) за 2008 г. включва:

- 549 бр. анализирани проби от ветеринарномедицински продукти (ВМП);
- 271 бр. експертизи на документация за издаване на лиценз за употреба на ВМП по национална процедура;
- 14 бр. експертизи на документация за издаване на лиценз за употреба на ВМП по процедура за взаимно признаване;
- 35 бр. експертизи на документация за издаване на лиценз за употреба на ВМП по децентрализирана процедура;
- 146 бр. експертизи на документация, относно извършване на малки и големи промени за ВМП;
- 16 бр. експертизи на документация, относно одобрение на реклами за ВМП;
- 99 бр. издадени становища за лиценз за употреба на ВМП;
- 7 бр. неотговарящи по показатели за качество проби ВМП.

Инспекторската дейност на ИКВП включва:

- 4 бр. проверки на производители ВМП, в т. ч.:
 - 4 бр. съставени констативни протоколи;
 - 1 бр. изготвено предписание.
- 9 бр. проверки на обекти за търговия на едро с ВМП, в т.ч.:
 - 9 бр. съставени констативни протоколи;
 - 9 бр. изготвени предписания.
- 6 бр. проверки на обекти за търговия на едро с ВМП с цел издаване на лиценз за търговия на едро с ВМП, в т.ч.:
 - 6 бр. съставени констативни протоколи.
- 25 бр. проверки на ветеринарномедицински аптеки, в т.ч.:
 - 25 бр. съставени констативни протоколи;
 - 24 бр. изготвени предписания.

През първото тримесечие на 2009 г. се отчита увеличаване на броя на разгледаните заявления, подадени в ИКВП, издадените становища и проведените експертизи на мостри от

ВМП, както и запазване на броя на проверените обекти за производство и търговия с ВМП, в сравнение със същия период на 2008 г.

В Института за контрол на ветеринарномедицински продукти е внедрена Система за управление на качеството, което гарантира по-качествени услуги и по-високо ниво на обслужване в държавната администрация. Въведени са 83 бр. стандартни работни процедури.

Системата за управление на качеството е насочена основно към лабораторно-аналитичната дейност. Въведени са и продължават да се изпълняват препоръките, дадени от мисията по PERF III ICM Benchmarking 2003.

4.4. Контрол на остатъци от ветеринарномедицински препарати и замърсители от околната среда (ЗОС) в живи животни и продукти.

През 2008 г. в Централната лаборатория за ветеринарно санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ) се извършват следните дейности:

- Аналитични изпитвания на проби от тъкани и биологични течности за контрол на остатъци от ветеринарно медицински препарати и замърсители от живи животни, суровини и продукти от животински произход, в съответствие с Националната мониторингова програма за контрол на остатъци (НМПКО);

- Аналитични изпитвания на проби от суровини и продукти от животински произход за контрол на остатъци от ВМП и ЗОС, в съответствие с мониторингова програма за граничен контрол;

- Аналитични изпитвания на проби от суровини и продукти от животински произход, фуражи и води за контрол на остатъци от ВМП и ЗОС, в съответствие с мониторинговите програми за вътрешен контрол на остатъци в производствените предприятия (ПВКО) и за вътрешнофирмена информация (ВФИ).

- Организирано е участието на лабораторията в 13 бр. международни сравнителни изпитвания:

- Участие в разработване на нормативни документи на ЕС, чрез работни групи на Съвета на Европа за изготвянето на Регламент на Европейския Парламент и на Съвета за процедура на Общността за установяване на лимити за остатъци от фармакологично активни субстанции в храни от животински произход, заменящ Регламент (ЕО) 2377/90, нови методи за анализ на остатъци от ВМП и ЗОС в продукти от животински произход.

През 2008 г. са приети, изследвани и издадени протоколи за изпитване на 5 645 бр. проби, в това число:

- НМПКО – 3 308 бр.;
- ПВКО, ВФИ, внос и износ – 2 337 бр.

Общият брой проби през 2008 г. е увеличен незначително, спрямо този през 2007 г. с 1,03%, броят на пробите от НМПКО – с 0,9%, а броят на пробите от внос, износ, ПВКО и ВФИ е намалял с 0,93%.

През 2008 г. размерът на приходите от извършени изпитвания в ЦЛВСЕЕ е 128 653 лв., което е с 53 737 лв. по-малко в сравнение с 2007 г. и се дължи на намаления брой показатели за изследване в постъпващите проби.

Постъпленията от изпитвания на проби, които не се заплащат от бюджета на НВМС са 182 390 лв.

През 2008 г. няма регистрирани писмени рекламации и устни жалби.

Изпълнението на препоръките от ГД САНКО, отразени в Плана за действие са обвързани с адекватното и своевременно финансиране на лабораторията.

4.5. Фитосанитарен контрол

Приоритетните дейности на фитосанитарния контрол са:

- Ефективен контрол при вноса на растения и растителни продукти от трети страни на територията на страната и ЕС;
- Анализ на риска от въвеждането на карантинни вредители и опазване територията на страната и ЕС от трансгранично пренасяне и разпространение на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител.

4.5.1. Контрол при вноса на растения и растителни продукти

На граничните пунктове се осъществява пълен фитосанитарен контрол на всички стоки от растителен произход, внос от трети страни, предназначени за страната и ЕС. След извършване на растително-здравната проверка на стоките на граничния пункт, те се движат свободно на цялата територия на ЕС.

През 2008 г. е извършен пълен контрол на 23 000 партиди внос от трети страни. От тях 3 500 са за страната, а останалите за други държави от ЕС. През 2007 г. са контролирани 21 000 партиди. От ГКПП са изпратени над 800 проби за лабораторен анализ в ЦЛКР. В 11 случая има установена зараза от карантинни вредители и веднага са предприети мерки за нейното ликвидиране. В 47 случая е предотвратен вноса на забранени, съгласно нормативната уредба стоки. Многобройни са случаите, при които се установява липса на задължителна маркировка на дървения опаковъчен материал – 142 бр. В резултат на осъществения контрол чрез системата ЕВРОФИТ към ЕК са изпратени над 200 официални нотификации. За двете години членство в ЕС няма официални нотификации от фитосанитарните власти на други страни-членки на ЕС.

В изпълнение на програмата за ефективен граничен фитосанитарен контрол при внос на растения и растителни продукти, през 2008 г. е извършен фитосанитарен контрол на 23 991 бр. партиди от растителен произход на ГКПП.

Очакваните резултати за 2009 г. са 24 000 партиди.

На ГКПП е извършен анализ на над 14 000 проби, над 400 бр. от тях са изпратени за идентификация в регионална лаборатория и ЦЛКР и са извършени над 1 500 бр. анализа.

4.5.2. Контрол на транзитни партиди с растения и растителни продукти

Броят на обработваните на ГКПП партиди през 2008 г. е по-малък в сравнение с годините преди 2007 г.

Таблица II.88.

Входящ транзит подлежащ на фитосанитарен контрол, хил. бр.

Година	Прегледани транзитни транспортни единици общо за страната, партиди
2005	35,5
2006	34,3
2007	2,3
2008	3,1
2009*	5,0

* Прогноза

Източник: НСРЗ

4.5.3. Контрол при износ на растения и растителни продукти

През 2008 г. са издадени общо 28 600 фитосанитарни сертификати за износ и реекспорт. Наблюдава се леко повишаване на износа на контролирани от фитосанитарния контрол стоки, като през 2007 г. са издадени 21 000 бр.

Извършени са проверки на над 30 000 партиди. Имайки предвид, че изискванията на страните вносителки значително се повишиха, от което и отговорностите на фитосанитарните инспектори нараснаха, задължително се изисква проверка на стоката, лабораторен анализ и последващо издаване на фитосанитарен сертификат.

4.5.4. Контрол при производството на растения и растителни продукти на територията на страната

През 2008 г. са контролирани 2 179 регистрирани производители. Извършени са над 4 193 проверки, при което са взети над 4 158 бр. растителни проби за регионалните лаборатории и 6 551 бр. проби за ЦЛКР. Извършени са 19 000 бр. лабораторни анализи. В резултат на фитосанитарния контрол са издадени 2 876 бр. растителни паспорта, което е гаранция, че продукцията е контролирана от НСРЗ и може свободно да се движи в ЕС.

Таблица II.89.

Фитосанитарен контрол на регистрирани производители за периода 2004 – 2008 г.

Година	Регистрирани производители	Документирани проверки	Проби анализирани в РСРЗ	Проби анализирани в ЦЛКР
2004	1 392	2 628	3 559	2 564
2005	1 870	3 361	3 369	5 067
2006	2 341	4 058	3 818	7 754
2007	2 040	4 040	4 565	6 629
2008	2 189	4 193	4 158	6 551
2009	2 000	4 000	4 000	6 000

* Прогноза

Източник: НСРЗ

4.5.5. Контрол и изпитване на продукти за растителна защита

На пазара се допускат само официално разрешени продукти за растителна защита (ПРЗ), изпитани за ефикасност чрез използване на унифицирани стандарти на Европейската и средиземноморска организация по растителна защита. Основна цел е предлаганите продукти да съдържат активни вещества, включени в списъка на разрешените за ЕС или нотифицирани за

включване в този списък, които трябва да бъдат употребявани правилно съгласно принципите на Добрата растителнозащитна практика и интегрираното управление на вредителите.

През 2008 г. в базите за биологичното изпитване към НСРЗ през пролетно-летния период са изпитани за ефикасност 125 броя продукти за растителна защита, а през есенно-зимния период – 10. Тези продукти са изпитани при 93 обекта, а общият брой на опитите за 2008 г. е 300.

През 2009 г. броя на заявените за изпитване продукти само през пролетно-летния период е 140 бр., в т.ч. 54 бр. фунгициди, 32 бр. инсектициди, 48 бр. хербициди и 6 бр. растежни регулатори. Наблюдава се тенденция на увеличаване броя на изпитваните продукти. В сравнение с 2008 г., през 2009 г. той е с 12% по-висок. Очаква се с приемането на заявките за изпитване през есенно-зимния сезон, до края на годината този процент да нарасне.

Заявени за подновяване на разрешаването са 35 продукти за растителна защита, чиито активни вещества са включени в позитивния списък на ЕК. Заявени за разрешаване са 19 продукта за растителна защита.

Разрешени са 12 продукта за растителна защита в т.ч. 6 фунгицида, 2 инсектицида, 3 хербицида и 1 растежен регулатор.

Удължено е разрешението на 25 продукта в т.ч. 14 фунгицида, 5 хербицида, 5 инсектицида и 1 растежен регулатор.

Подновено е разрешаването на 39 продукта за растителна защита в т.ч. 18 хербицида, 10 фунгицида, 10 инсектицида и 1 растежен регулатор.

Удължен е срока на разрешаване на 24 продукта за растителна защита в т.ч. 5 инсектицида, 23 фунгицида, 6 хербицида и 2 растежни регулатора.

Променено е разрешаването на 4 продукта за растителна защита, в т.ч. 3 фунгицида и 1 хербицид.

Разрешен е 1 фунгицид за еднократен внос и 1 инсектицид за паралелен внос.

Издадени са 30 броя удостоверения за разрешаване на продукти за растителна защита и 27 удостоверения за продължаване срока на разрешаването.

През 2008 г. са забранени 34 продукта за растителна защита, на които разрешаването не е подновено или не е доказана идентичност и 27 продукта за растителна защита, на които активните вещества не са включени в Анекс I на Директива 91/414/ЕЕС.

Основна цел на контрола върху съхранението, предлагането на пазара и употребата на продукти за растителна защита е да се гарантира безопасността на храните от растителен произход, като се ограничава употребата на продукти за растителна защита, носещи определен риск за здравето на хората, животните, биоразнообразието и околната среда, както и осигуряване на добрите практики при търговията с ПРЗ и спазване изискванията на добрата растителнозащитна практика при устойчивата им употреба.

Националната служба по растителна защита поддържа Регистър на фирмите, получили разрешение за осъществяване на дейностите търговия, преупаковане, обеззаразяване на площи, помещения и растителна продукция срещу вредители. През 2008 г. са издадени общо 368 бр. разрешения, в т.ч. 143 бр. за търговия с ПРЗ, 209 бр. за търговия с ПРЗ в селскостопанска аптека, 6 бр. за преупаковане на ПРЗ, 10 бр. – фумигация.

През 2008 г. са извършени общо 1 914 бр. инспекции на употребата на ПРЗ, в т.ч. 1 766 бр. на земеделски производители, 69 бр. с авиационна техника, 8 бр. чрез фумигация и 99 бр. при обеззаразяване на семена. Съставени са 1 899 бр. констативни протоколи и са направени 461 бр. предписания.

Част от контролната дейност върху продуктите за растителна защита е вземането и анализирането на проби за установяване на съответствие с показателите, одобрени при

разрешаването на продукта. През 2008 г. при инспекциите на селскостопанските аптеки, складове и цехове са взети общо 189 бр. проби от 68 вида продукта за растителна защита. От издадените становища от Института за защита на растенията, относно изпитване на образец за установяване на съответствие на ПРЗ, 111 проби са показали съответствие с показателите одобрени при разрешаването на продукта. Несъответствие са показали 7 проби.

При инспекциите на земеделските производители са взети общо 311 растителни проби, в т.ч. 71 проби по плана на Националната програма за контрол на употребата на ПРЗ за 2008 г., 135 бр. проби по Мониторинговата програма за остатъци от пестициди и 105 бр. проби по Мониторинговата програма за остатъци от микотоксини.

4.5.6. Контрол на торове

В отговор на постъпили заявления за регистрация на торове през 2008 г. за предлагане на пазара и за употреба в земеделието бяха регистрирани 5 нови продукта (органични, органо-минерални и бактериални торове).

При осъществяване на контролната дейност върху торовете са проверени 364 търговски обекти и складове за съхранение. Констатирани са 10 несъответствия, издадени са 15 предписания. Съставен е един акт за установено административно нарушение.

При контрола на торовете за съответствие с показателите, обявени от производителя, са взети 199 проби за съответствие. Процентът на пробите, показали несъответствие по отношение на състава, бележи увеличение през последните 3 години.

Таблица II.90.

Резултати от извършени анализи на контролни проби от торове, брой

Година	Складове за съхранение и търговски обекти	Взети проби от торове за анализ	Проби, показали отклонения, %
2006	154	350	1,14
2007	488	219	4,5
2008	364	199	6,5

Източник: НСРЗ

4.6. Контрол на зърно, зърнени продукти и фуражи

4.6.1. Лицензиране и контрол на публични складове и зърнохранилища

В края на 2008 г. броят на публичните складове се е увеличил с 3 в сравнение със същия период на 2007 г., а капацитетът е нараснал с 74 500 тона.

При зърнохранилищата се отбелязва увеличение с 17 броя спрямо 2007 г. Регистрираният капацитет е увеличен с 251 299 тона.

Таблица II.91.**Брой и капацитет на лицензираните и регистрираните обекти по години**

Година	Публични складове за зърно		Зърнохранилища	
	Брой	Лицензиран капацитет, тона	Брой	Регистриран капацитет, тона
1999	5	98 100	76	551 600
2000	21	238 595	105	819 555
2001	36	417 385	115	854 425
2002	42	479 185	121	913 000
2003	47	465 020	143	1 003 450
2004	47	493 770	129	1 003 273
2005	47	522 920	134	1 052 853
2006	51	515 677	138	1 081 643
2007	50	527 660	143	1 149 116
2008	53	602 160	160	1 400 415

Източник: НСЗФ

За 2009 г. се очаква броят на лицензираните публични складове да достигне 56 с общ капацитет около 650 000 тона, а броят на регистрираните зърнохранилища в края на 2009 г. да достигне 165 бр., с общ размер на вместимостите от 1 450 000 тона.

Над 92% от публичните складове за зърно са разположени в Северна България и само 7,2% са в южната част на страната. В Североизточният район са съсредоточени почти половината от общия брой на складовете – 25.

В Северна България са разположени 73% от общия брой на зърнохранилищата, а в южна – 27%.

Общо в Северна България са концентрирани близо 80% от лицензираните и регистрираните вместимости за съхранение на зърно, а в Южна България – 20%.

Основна част от публичните складове и зърнохранилища са самостоятелни зърнобазис с предмет на дейност предимно съхранение и търговия. Останалите обекти са мелници, фуражни и маслодобивни предприятия, оризарни и пивоварни.

Нарастването на броя на публичните складове и регистрираните зърнохранилища се дължи и на фактора, че реколтата през 2008 г. е една от най-добрите и получените добиви на зърно от декара са най-високите за последните години.

С влезлите в сила през 2008 г. промени на Закона за съхранение и търговия със зърно всички лица, които стопанисват обекти за съхранение на зърно с вместимост над 200 тона, следва да ги обявят в НСЗФ с декларация за тяхното местонахождение, тип и вместимост.

Към 31.12.2008 г. са обявени 1 379 бр. други обекти за съхранение на зърно, съгласно ЗСТЗ. В по-голямата си част тези обекти за съхранение на зърно се стопанисват от земеделски кооперации и еднолични търговци с общ капацитет 4,6 млн. тона. Разположени са главно в Североизточния регион на страната. Най-висок процент обекти са разположени в областите Русе – 19,9% с капацитет 354 797 тона, Добрич – 18% с капацитет 651 079 тона, Ямбол – 12% с капацитет 280 807 тона и Варна – 9,7% с капацитет 262 660 тона. Най-малък е процента на обектите в областите Благоевград – 0,5% с капацитет 7 650 тона и София – 0,9% с капацитет 65 714 тона. При обявените други обекти за съхранение на зърно преобладават складовете тип плосък и навесите, които не са подходящи за дълготрайно съхранение на зърното.

Очаква се до края на 2009 г. броят им да достигне 1 650 бр.обекти с обявена вместимост от около 5 200 000 тона.

През 2008 г. са новорегистрирани 449 броя търговци на зърно, с което броя на действащите търговци на зърно в страната към 31.12.2008 г. става общо 2 247.

Броят на действащите търговци на зърно в края на 2009 г. се очаква да достигне 2 529.

Таблица II.92.

Вписани в регистъра търговци на зърно, брой

Година	Търговци на зърно	Пререгистрирани търговци на зърно	Регистрирани търговци на зърно
1998 – 2003	4 371	-	-
2004	1 267	548	719
2005	1 395	734	661
2006	1 380	770	610
2007	1 804	-	440
2008	2 247	41	449

Източник: НСЗФ

С влезлите в сила промени в Закона за съхранение и търговия със зърно (ЗСТЗ) значително се облекчи процедурата по даване на разрешение за учредяване на ипотека върху складовите помещения на лицензираните публични складове. През 2008 г. са издадени пет разрешения за учредяване ипотека върху складове.

Извършени са 786 периодични проверки в страната, или средно по 3,92 на обект, като общото количество зърно проверено при извършването на периодичните проверки е 2 524 485 тона.

Резултатите от проверките показват, че зърното се съхранява добре и измерените количества отговарят на количествата по документация с несъществени отклонения. През 2008 г. проверените количества зърно са с 533 341 тона или 26,7% повече в сравнение с провереното през 2007 г., което се дължи на по-голямото произведено количество зърно. През последните три години осъществявания ежегоден контрол на количествата зърно съхранявано в лицензирани и регистрирани вместимости се движи в рамките на 2 млн. тона.

По време на проверките са съставени 5 броя констативни протокола, като нарушенията са: 3 за съхранение на зърно на влог в нелицензирани и нерегистрирани вместимости; 1 за незаверен регистър за водене на договорите на влог на зърно и 1 за установяване на несъответствия с изискванията и тяхното отстраняване.

Осъщественият контрол възлиза на общо 780 309 тона зърно налично при извършване на проверките. Провереното зърно по видове култури се разпределя както следва: пшеница – 503 861 тона; ечемик – 52 950 тона; царевица – 73 230 тона; слънчоглед – 120 619 тона; рапица – 23 960 тона; ръж – 526 тона; овес – 924 тона; тритикале – 642 тона; оризова арпа – 2 577 тона; кориандър – 713 тона; сорго – 300 тона и соя 7 тона.

През 2008 г. се извършиха общо 569 броя проверки на регистрирани търговци на зърно. Това е 25% от 2247-те регистрирани търговци на зърно. Наблюдава се намаление с 1% спрямо извършените проверки на търговци на зърно през 2007 г. Обхватът на проверяваните търговци е недостатъчен като за целта ще бъде засилен през 2009 г. При извършване на проверките за установените нарушения на Закона за съхранение и търговия със зърно са съставени 2 броя констативни протокола за извършена търговия със зърно без регистрация и неспазване на

седемдневния срок за уведомяване на променените обстоятелства, 2 броя актове за установяване на извършени административни нарушения.

Взети и анализирани са 791 проби от 31 393 тона зърнени продукти или 7% от произведеното количество, което за 2008 г. възлиза на 447 079 тона. Наблюдава се увеличение както на броя на проверените партии, които са с 259 повече в сравнение с 2007 г., така също и на провереното количество зърнени продукти с 6 001 тона. Издадени са общо 3 585 броя сертификати за съответствие на 201 079 тона. Броят на съставените констативни протоколи е 50 за 1 899 т., с 16 броя по-малко в сравнение с 2007 г., за които са направени предписания за привеждане на партидите в съответствие с технологичната документация.

През 2008 г. са осъществени пилотни проверки с РИОКОЗ на мелниците в областите Добрич, Бургас и Стара Загора. Нарушения не са установени. Има предложения тези проверки да продължат в цялата страна, което ще засили контролът на произведените зърнени продукти в страната.

Сертификатите за съответствие на зърно и зърнени продукти при внос и износ са въведени с изменението на ЗСТЗ от юли 2003 г. През 2008 г. с изменението на ЗСТЗ са въведени удостоверения за съответствие при вътрешнообщностни доставки.

През 2009 г. контролната дейност е насочена към изпълнението на годишния инспекционен план за спазване на изискванията на Закона за съхранение и търговия със зърно и нормативната уредба към него. Планирани за извършване са 3 467 броя проверки на лицензираните публични складове за зърно, регистрираните зърнохранилища, други обекти за съхранение на зърно, мелници, търговци на зърно и зърнопроизводители при заложен контрол на 2 800 000 тона зърно. Очаква се да бъдат извършени 3 700 проверки, а осъщественият контрол върху зърното да възлиза на 3 500 000 тона.

Таблица II.93.

Количество зърно, проверено за съответствие

Година	Брой, общо	Количество, тона, в т. ч.	
		Внос	Износ
2003	-	182 761	827 941
2004	4 627	347 467	1 341 355
2005	6 103	23 758	2 302 258
2006	3 716	39 538	2 185 897
2007	1 137	107 884	550 424
2008	3 002	77 849	1 738 593

Източник: НСЗФ

Към 31.12.2008 г. издадените сертификати за съответствие за внос и износ са 3 002 броя за общо 1 816 442 тона. През 2008 г. броят на сертификатите за съответствие на зърно и зърнени продукти е с 1 865 броя (62%) повече спрямо 2007 г. Наблюдава се увеличение на проверените количества за съответствие с 1 158 134 тона (64%) в сравнение с предходната година. Причината за това е, както добрата реколтна година в страната, така също и направените промени в ЗСТЗ, съгласно които се разшири обхвата на контрол върху вноса, износа и вътрешнообщностните доставки на зърно и зърнени продукти.

При контрола за съответствие за износ са издадени 2 719 броя сертификати, което е с 1 795 броя повече от 2007 г., за общо 1 738 593 тона зърно и зърнени продукти. В сравнение с предходната година количеството на провереното изнесено зърно и зърнените продукти се е увеличило с 1 188 169 тона (32%). Най-голям е дялът на пшеницата – 1 117 663 тона (64% от общо изнесеното), следван от ечемика – 280 719 тона (16%), черния маслодаен слънчоглед –

203 705 тона (12%), царевица – 71 147 тона (4%), рапица – 32 158 тона (2%), кориандър – 22 504 (1%), шарен слънчоглед – 3 259 тона и други – 2 736 тона. Като цяло проверените количества при износ се доближават до тези от 2005 и 2006 г.

Издадените сертификати при контрол за съответствие при внос са 284 броя за 77 849 тона зърно и зърнени продукти, което е с 71 броя повече в сравнение с 2007 г. Количеството на провереното внесено зърно и зърнени продукти е намаляло с 30 035 тона (28%) спрямо предходната година. Най-голям е делът на царевицата – 59 961 тона (77% от общо внесеното), следван от фасула – 9 006 тона (12%), леща – 3 033 тона (4%) и други – 1 338 тона.

През 2008 г. са издадени 540 броя удостоверения за съответствие за вътрешнообщностните доставки, от които 511 броя при изпращания и 29 броя при пристигания като количеството зърно и зърнени продукти, върху което е осъществен контрол за съответствие възлиза на 182 806 тона.

За 2009 г. се очаква да бъде осъществен контрол за съответствие при внос, износ и вътрешнообщностни доставки за 2 200 000 тона зърно и зърнени продукти. През 2008 г. такъв контрол е извършен на 1 999 248 тона зърно и зърнени продукти. Увеличеният обем на контрола за съответствие и количества зърно и зърнени продукти се дължат на промените, направени в Закона за съхранение и търговия със зърно за разширяване на обхвата на контрол върху движението на зърното и зърнените продукти извън страната, увеличение на видовете зърно подлежащи на контрол за съответствие и на по-голямото количество зърно произведено през реколта 2008 г., както и на очакваната добра реколта от зърно през 2009 г.

4.6.2. Контрол на качеството на зърното

Окачествяване на пшеница от реколта 2008

В периода на жътвената кампания бяха взети 1 453 броя проби от 1 425 686 тона пшеница от зърнопроизводителните райони на страната.

Окачествяването се извърши по основни косвени показатели на БДС и БДС ISO, които определят потребителната и търговската стойност на зърното.

Като цяло зърното от пшеница реколта `2008 задоволява технологичните изисквания на зърнопреработката и хлебопроизводството. Общо 35% от очакваното производство на пшеница е с показатели над минималните технологични изисквания – хектолитрова маса над 71 kg/hl; добив на мокър глутен над 20% и число на хлебопекарната сила над 45 усл. ед., което покрива потребността на страната от зърно за хляб, хлебни и сладкарски изделия.

Средните стойности на показателите на зърното за страната са:

- Хектолитрова маса – $80,0 \pm 2,4$ kg/hl;
- Съдържание на мокър глутен – $23,0 \pm 3,0\%$;
- Отпускане на глутена – $11,7 \pm 4,2$ mm;
- Съдържание на протеин – $12,0 \pm 1,0\%$ с.в.;
- Число на падане – 360 ± 49 секунди.

Агроклиматичните условия благоприятстваха формирането на добри добиви, но качеството на пшеницата от реколта `2008 е сравнително удовлетворително за потребностите на зърнопреработката и хлебопроизводството.

Таблица II.94.

Разпределение на пшеницата по групи, %

Групи	I	II	II Б	III
1998	3	24	41	32
1999	0	8,5	30	61,5
2000	3,4	9,5	34,3	52,8
2001	1,1	7,6	33,9	57,4
2002	1,2	5,4	29,5	63,9
2003	7,8	13,6	35,3	43,3
2004	0,6	5,3	23,9	70,2
2005	0,4	1,1	26,3	72,2
2006	0,1	1,8	9,7	88,7
2007	1,7	5,3	16,3	76,7
2008	0,7	1,5	13,9	83,9

Източник: НСЗФ

Пшеничното зърно реколта `2008 се градира по качество общо за страната както следва:

- I-ва група – 0,7%;
- II-ра група – 1,5%;
- II-ра Б група – 13,9%;
- III-та група – 83,9%.

Следва да се отбележи, че в трета група попадат количества пшеница със сравнително добри хлебопекарни показатели като това не означава, че пшеницата от тази група е непригодна за производство на хляб и хлебни изделия. Големият процент зърно отнесено към III група, както през тази, така и през предходната година, е повлиян най-вече от високите стойности на отпускане на глутена. Същевременно много от тях имат ниво за хектолитрова маса над 71 кг/хл; добив на мокър глутен над 20 – 22% и число на хлебопекарна сила над 45 условни единици, което позволява тази пшеница да се преработва в брашна и хляб от малки мелници и фурни. Тези количества съставляват около 18,1% от анализираните проби, отнесени към III група, които могат да се обособят като III+ група.

Около 32% от производството на пшеница е с качество, удовлетворяващо изискванията на зърнопреработващия отрасъл.

Окачествяване на царевица реколта `2008

Националната служба по зърното и фуражите за първи път през своята дейност извърши представително окачествяване на царевица реколта `2008 в страната с цел изготвяне на анализ за качеството на произведеното зърно, което да подпомогне зърнопроизводители, зърнопреработватели и търговци в тяхната дейност.

В периода на кампанията бяха взети 534 броя проби от 419 145 тона царевица от зърнопроизводителните райони на страната.

Окачествяването се извърши по основни показатели на БДС 607-73 и БДС ISO EN 13 690:2008, които определят потребителната и търговската стойност на зърното.

Резултатите от анализираните проби показват, че произведената царевица за зърно реколта `2008 г. има сравнително добри стойности по двата основни показателя влага и

примеси, които са залегнали в стандарта: максимално съдържание на влага при изкупуване на царевица за зърно на съхранение – 15%, примеси – 12% като в това число максималното съдържание на зърнените примеси е 8% и 4% за чуждите примеси. Данните показват, че 73,5% от анализиранияте проби отговарят на условията на стандарта за качество на царевицата за зърно. Средните стойности на показателите на зърното за страната са:

- Съдържание на влага – $14,0 \pm 1,4\%$;
- Съдържание на културни (зърнени примеси) – $4,0 \pm 3,1\%$;
- Съдържание на чужди примеси – $0,8 \pm 0,6\%$.

Като цяло качеството на царевица реколта 2008 задоволява технологичните изисквания за зърносъхранение и зърнопреработка. Общо 73,5% от очакваното производство на царевица е с показатели над минималните изисквания: максимално съдържание на влага – 15%, максимално съдържание на примеси, съответно 8% за културните и 4% за чуждите. Агроклиматичните условия благоприятстваха формирането на добри добиви.

4.6.3 Контрол на фуражите

Контролът на фуражите се осъществява в производството, преработката, транспорта, разпространението, включително употребата на фуражите и обхваща, както обекти от фуражния сектор, така и животновъдни обекти, които произвеждат или само изхранват фуражи на продуктивни животни, чиято продукция е предназначена за консумация от хора.

През 2008 г. са извършени 1 591 проверки и са взети 762 проби като са направени общо 3 746 анализа.

За 2008 г. се наблюдава увеличаване на броя на взетите проби с 10,0% в сравнение с предходния отчетен период. Значително се е увеличил и броят на извършените анализи – 59,8%. Средният брой анализи за една проба за 2007 г. е 3,4 бр., докато през 2008 г. е 4,9 бр.

В сравнение с предходния отчетен период, несъответствията на анализите от комбинирани фуражи през 2008 г. са се увеличили процентно по показателите от групата на хранителен състав и макроелементи, а са намалели несъответствията по показателите от групата на добавките – функционални групи “съединения на микроелементи” и витамини и няма установени несъответствия за добавките от групите на антиоксидантите, каротиноидите и ксантофилите.

През 2008 г. при комбинираните фуражи се е увеличил процента на несъответствията на анализи от групата на “кокцидиостатиците” – 38% през 2008 срещу 11,5% през 2007 г.

По показателя “забранени за използване медикаментозни субстанции като фуражни добавки” за 2008 г. са установени 0,9% несъответствия в сравнение с 6,56% за 2007 г.

С малко изключения при фуражните суровини се наблюдава намаляване на несъответствията по показатели от групата на хранителния състав и макроелементите.

Не са констатирани несъответствия на анализи от премикси и добавки.

През 2008 г. са установени само 2 несъответствия за съдържание на нежелани вещества, които се отнасят за внесена добавка от функционална група “Съединения на микроелементи”.

През 2008 г. няма установени случаи на салмонела във фуражи.

В сравнение с 2007 г., през 2008 г. се наблюдава нарастване на общия брой на регистрираните и одобрени обекти във фуражния сектор повече от четири пъти. Изменението на броя на регистрираните и одобрени обекти през 2008 г. и 2009 г. е различен за различните видове оператори.

Таблица II.95.

Брой регистрирани и одобрени обекти през 2007 г. и 2008 г.

Вид оператор	Брой обекти към края на 2007 г.	Брой обекти към края на 2008 г.	Изменение, %
Производители на фуражни суровини, различни от първичното производство на фуражи	223	270	21,0
Регистрирани търговци на фуражи	871	1 266	45,4
Регистрирани производители на добавки, премикси и комбинирани фуражи	216	226	4,6
Одобрени производители	72	73	1,4
Одобрени търговци	65	75	15,4
Оператори на ниво първично производство на фуражи, съгласно чл. 5, параграф 1 на Регламент 183/2005	600	6 910	1 152
Други видове оператори, в т.ч. предприятия, транспортиращи фуражи и оператори, отдаващи складове под наем	100	139	39

Източник: НСЗФ

Увеличението на общия брой регистрирани и одобрени обекти се дължи в най-голяма степен на регистрацията на първичните производители на фуражи.

4.7. Контрол на земеделска и горска техника

Механизацията на земеделието и нейният материален еквивалент – земеделската техника, са един от основните фактори за осигуряване на устойчиво развитие на земеделието. Контролно-техническата инспекция (КТИ) към МЗХ е единствената държавна структура, чиито основни функции са насочени изцяло към земеделската техника: регистрация, провеждане на технически прегледи, контрол върху безопасността при пускането на пазара и нейната употреба, типово одобрение, правоспособност за работа с техника, поддържане на база данни с цялата налична техника в земеделските стопанства на България, статистическа информация за състоянието на земеделската и горската техника в страната и други.

Дейността на КТИ през 2008 г. се основава на изпълнение на нормативните документи и задачите, поставени в годишния план за осигуряване на безопасна земеделска и горска техника.

4.7.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк в България.

Стратегическа цел за развитие на земеделието в България до 2013 г. е да се постигне и поддържа стабилно икономическо развитие в съответствие с изискванията за опазване на околната среда и за повишаване на потенциала на социалния капитал, с цел постигане на високо качество на живот, чрез висока заетост, доходи и социална интеграция.

Постигането на горната стратегическа цел е невъзможно без адекватно развитие на механизацията на земеделието. Техническото и технологично обновяване е основен фактор за повишаване на ефективността и конкурентноспособността на земеделското производство. В тази връзка, важно е да се анализира показателя, отразяващ равнището на механизация в отрасъла и да се очертаят основните тенденции, свързани с техническото осигуряване на земеделското производство.

Таблица II.96.

Брой на регистрираните машини по групи и разпределение според възрастовата им структура по години

Вид	Година	Общ брой	Възраст											
			до 2 години		3 - 4 години		5 - 6 години		7 - 8 години		9 - 10 години		над 10 години	
			брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
Колесни трактори	2003	24254	533	2,2	568	2,3	603	2,5	734	3,0	1226	5,1	20590	84,9
	2004	28903	884	3,1	497	1,7	943	3,3	661	2,3	1168	4,0	24750	85,6
	2005	33966	1119	3,3	670	2,0	1002	3,0	858	2,5	1269	3,7	29048	85,5
	2006	38597	1542	4,0	1018	2,6	761	2,0	1275	3,3	847	2,2	33154	85,9
	2007	43690	2030	4,6	1325	3,0	852	2,0	1220	2,8	1072	2,5	37191	85,1
	2008	48761	3026	6,2	1661	3,4	1258	2,6	938	1,9	1544	3,2	40334	82,7
Верижни трактори	2003	1871	2	0,1	12	0,6	9	0,5	7	0,4	11	0,6	1830	97,8
	2004	2059	3	0,1	2	0,1	22	1,1	4	0,2	15	0,7	2013	97,8
	2005	2286	7	0,3	1	0,0	19	0,8	17	0,7	21	0,9	2221	97,2
	2006	2449	14	0,6	5	0,2	6	0,2	28	1,1	8	0,3	2388	97,5
	2007	2569	12	0,5	9	0,4	2	0,1	20	0,8	22	0,9	2504	97,5
	2008	2510	17	0,7	12	0,5	8	0,3	9	0,4	35	1,4	2429	96,8
Тракторни ремаркета	2003	14031	41	0,3	110	0,8	120	0,9	230	1,6	371	2,6	13159	93,8
	2004	15702	86	0,5	58	0,4	203	1,3	163	1,0	388	2,5	14804	94,3
	2005	17394	117	0,7	64	0,4	167	1,0	187	1,1	420	2,4	16439	94,5
	2006	18987	133	0,7	84	0,4	83	0,4	262	1,4	215	1,1	18210	95,9
	2007	20967	208	1,0	92	0,4	81	0,4	189	0,9	236	1,1	20161	96,2
	2008	22636	425	1,9	138	0,6	105	0,5	108	0,5	312	1,4	21548	95,2
Прикачни, навесни и стационарни машини	2003	61400	1492	2,4	1247	2,0	1599	2,6	2170	3,5	2282	3,7	52610	85,7
	2004	70799	2919	4,1	1407	2,0	2525	3,6	1913	2,7	2980	4,2	59055	83,4
	2005	79646	3936	4,9	1694	2,1	2643	3,3	2402	3,0	3387	4,3	65584	82,3
	2006	84891	4294	5,1	2844	3,4	2123	2,5	3318	3,9	2373	2,8	69939	82,4
	2007	90384	4820	5,3	3927	4,3	2050	2,3	3067	3,4	2809	3,1	73711	81,6
	2008	95024	6253	6,6	4606	4,8	3204	3,4	2506	2,6	3717	3,9	74738	78,7
Зърнокомбайни	2003	6222	173	2,8	201	3,2	208	3,3	147	2,4	129	2,1	5364	86,2
	2004	6979	264	3,8	170	2,4	298	4,3	173	2,5	179	2,6	5895	84,5
	2005	7872	356	4,5	193	2,5	309	3,9	287	3,6	237	3,0	6490	82,4
	2006	8514	348	4,1	246	2,9	256	3,0	403	4,7	237	2,8	7024	82,5
	2007	8951	267	3,0	329	3,7	226	2,5	368	4,1	347	3,9	7414	82,8
	2008	9279	435	4,7	338	3,6	278	3,0	299	3,2	432	4,7	7497	80,8
Силажкомбайни и други самоходни машини	2003	1284	2	0,2%	11	0,9	3	0,2	14	1,1	22	1,7	1232	96,0
	2004	1444	7	0,5	8	0,6	15	1,0	6	0,4	32	2,2	1376	95,3
	2005	1600	11	0,7	5	0,3	27	1,7	8	0,5	30	1,9	1519	94,9
	2006	1710	10	0,6	11	0,6	17	1,0	22	1,3	8	0,5	1642	96,0
	2007	1811	15	0,8	12	0,7	7	0,4	28	1,5	12	0,7	1737	95,9
	2008	1821	17	0,9	10	0,5	10	0,5	15	0,8	25	1,4	1744	95,8

Източник: КТИ

Използването на броя регистрирани машини за оценка състоянието на механизацията не е особено точен метод, защото не съвпада с броя на използваните машини. Регистрираните колесни трактори и прикачен инвентар са приблизително 85 – 90% от използваните. При зърнокомбайните има пълно покриване. Нерегистрираните колесни трактори и прикачен инвентар са преди всичко на собственици, които нямат необходимите документи и почти не се използват в земеделското производство или се използват в малки, непазарни стопанства. Въпреки това, броя на регистрираните машини дава възможност за извършване на анализи и прогнози.

От посочените данни се налагат следните изводи:

- Налице е устойчива тенденция на обновление на машинно-тракторния парк. Средната възраст на машините намалява;

- Нарастване дела на нови колесни трактори и прикачни машини. През 2002 г. броят на колесните трактори на възраст до 2 години е 2,2% от всички, през 2007 г. е 4,6%, а през 2008 г. е вече 6,2%. Броят на прикачните, навесни и стационарни машини на възраст до две години също е нараснал от 2,4% през 2002 г. до 5,3% през 2007 г., а през 2008 г. е 6,6%;

- При различните марки колесни трактори, нарастването дела на новите е силно изразено. Така например при тракторите от марката МТЗ, които са близо 17% от общия брой трактори, през 2008 г. на възраст до две години са 14,2% от тях, тракторите от марката CASE на възраст до 2 години са 38,7%, JOHN DEER – 39,5%, NEW HOLLAND – 50,5% и др. Налице е устойчива тенденция за реструктуриране на парка колесни трактори;

- При прикачните, навесни и стационарни машини темпа на обновление е по-голям в сравнение с този при колесните трактори. Тази тенденция е много силно изразена при торосеялките – през 2002 г. на възраст до две години са 4,9%, а през 2008 г. са вече 13,6%. При машините за растителна защита тези стойности са съответно 2,3% и 10,9%, при специализираните машини за зеленчуци и трайни насаждения – съответно 3,4% и 17,7%.

При реструктуриране на парка колесни трактори, новите колесни трактори, които влизат в селското стопанство са с по-голяма мощност и това довежда до увеличение на средната мощност на един трактор.

Таблица II.97.

Разпределение на колесните трактори по мощност

Години	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Средна мощност, к.с.	73,8	74,3	74,9	75,3	75,7	76,5

Източник: КТИ

Друг важен показател, който характеризира състоянието на механизацията е енергоосигуреността или енерговъоръжеността на парка трактори и зърнокомбайни на единица площ, измерван в к.с./100 ха или киловат/100 ха. Това е динамичен показател, който се променя през годините и отразява от една страна намаляване на обработваемата площ, а от друга – увеличаване на инсталираната мощност в селското стопанство.

Таблица II.98.**Енергоосигуреност на селскостопанския парк**

Показатели	Период			
	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Обработваема площ, ха	3 128 118	3 089 531	3 057 740	3 057 740
Обща мощност на колесни трактори, к.с.	2 543 534	2 906 457	3 308 877	3 729 468
Обща мощност на верижни трактори, к.с.	223 182	239 096	250 811	245 051
Обща мощност на зърнокомбайни, к.с.	1 338 844	1 452 853	1 530 732	1 591 446
Обща мощност на други самоходни машини, к.с.	193 760	205 880	218 140	234 220
Обща мощност на всички машини, к.с.	4 299 320	4 588 286	5 308 560	5 800 185
Енергоосигуреност, к.с./100 ха	135,20	148,51	173,61	189,69

Източник: КТИ

Независимо от наблюдаваната тенденция на увеличаване на енергоосигуреността през последните години, по този показател България изостава от другите страни-членки на ЕС, за които осигуреността е средно 200 – 230 к.с., като за Германия достига до 460 к.с./100 ха обработваема земя.

С увеличаване на средната мощност на един трактор и увеличаване на енергонаситеността се изменя и възрастовата структура на мощността. Докато броят на тракторите на възраст до 10 години е 17% от общия брой трактори, то мощността на тези трактори е 21% от общата мощност на тракторите. Същата тенденция се наблюдава и при зърнокомбайните, където зърнокомбайните на възраст до 10 години е 20% от общия брой, докато мощността им е 22% от общата мощност на парка зърнокомбайни.

4.7.2. Регистрация на земеделска и горска техника.

Чрез регистрацията на земеделската и горската техника се следи техническото състояние на всяка машина, контролира се нейната безопасност при работа и транспорт, поддържа се база данни с всички машини на територията на България, като се следи динамиката на обновление на машинно-тракторния парк и енергоосигуреността на селското стопанство. Освен това във всички страни-членки на ЕС има режим на регистрация на колесни трактори и самоходна техника, а в някои от тях и на прикачни машини. Показателен факт за важността на регистрацията на земеделска техника е вече острата необходимост от общи правила за регистрация в рамките на ЕС. Предмет на обсъждане е разработването и приемането на специална директива по тези въпроси.

Регистрацията на техниката е акт, който е необходим на земеделските стопанства и изключително съдейства за тяхното устойчиво развитие. Регистрационните свидетелства са единственият инструмент, с които се гарантират банкови кредити, осигуряват се кредитни линии за нова техника чрез ДФ “Земеделие”, доказват се реализирани проекти по САПАРД.

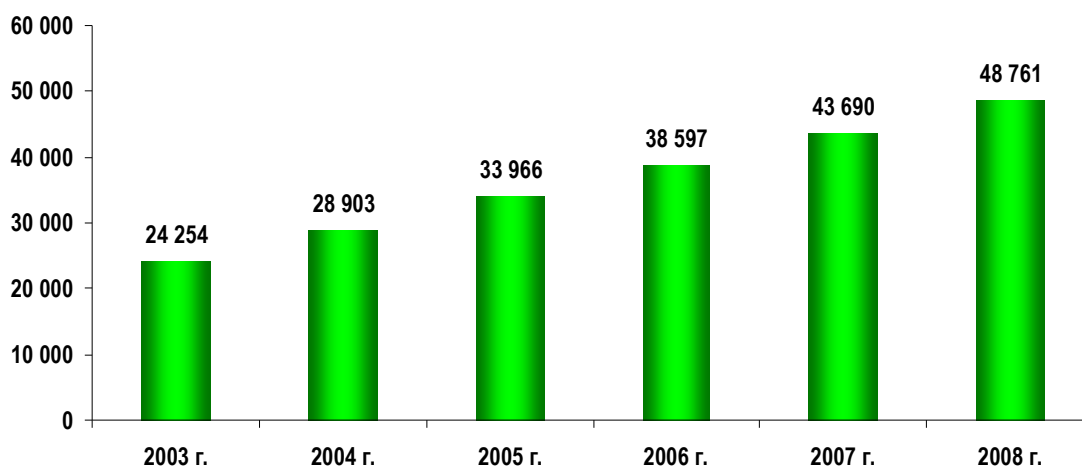
Системата за идентификация, регистрация и издаване на документите, която е утвърдена в практиката на регионалните служби (РС) на КТИ, напълно удовлетворява собствениците на земеделска и горска техника (ЗГТ), относно регистрирането на техниката и цялостното им административно обслужване. Дейностите по идентификация и провеждане на технически прегледи се извършват по място на домуване на техниката.

През 2008 г. РС на КТИ издадоха 25 939 свидетелства за регистрация на ЗГТ, което е с близо 30% повече, в сравнение с 2007 г. и представлява 15% от общият брой регистрирана техника.

През 2008 г. общият брой на регистрираната земеделска и горска техника нарасна с 17,9% спрямо 2006 г. и 7,7% спрямо 2007 г., като достигна 188 875 бр. машини. Броят на колесните трактори нарасна с 11,6% и достигна 48 761 бр., на зърнокомбайните – с 3,6% и достигна 9 279 бр., на прикачни навесни и стационарни машини – 8% и достигна 95 024 броя. Налице е устойчива тенденция на нарастване на парка регистрирани машини за периода 2002 – 2007 г.

Фигура II.26.

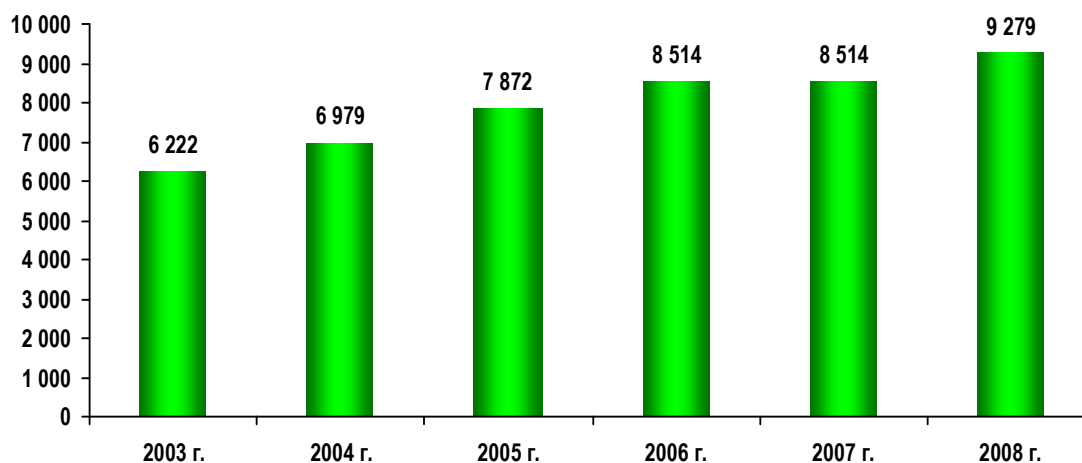
Брой на регистрираните колесни трактори

Източник: КТИ

Фигура II.27.

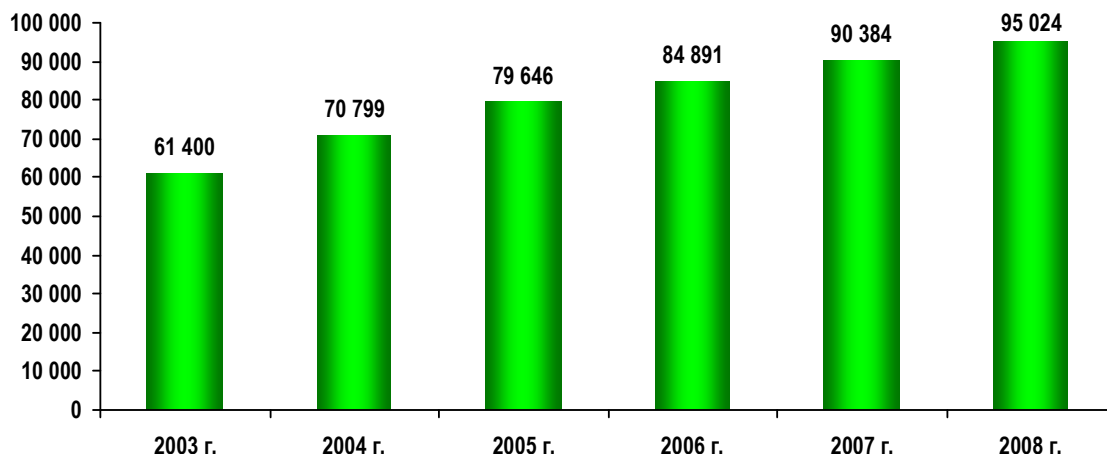
Брой на регистрираните зърнокомбайни

Източник: КТИ

Фигура II.28.

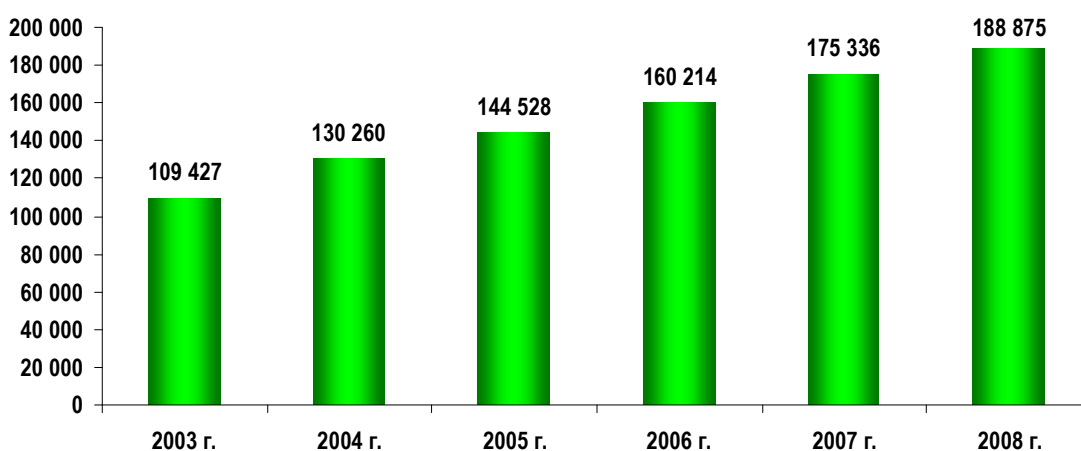
Брой на регистрирания прикачен инвентар

Източник: КТИ

Фигура II.29.

Общ брой регистрирана земеделска и горска техника

Източник: КТИ

Нарастването на броя регистрирани машини през 2008 г. с 13 539 бр., се дължи на: първоначална регистрация на машини, които са използвани до този момент, но не са били регистрирани; на новозакупени машини втора употреба и на нови машини. Докато през 2006 г. новите машини са 17% от регистрираните, през 2007 г. те са 25%, през 2008 г. са вече 40%. През 2007 г. в селското стопанство на България са влезли 1 007 бр. нови колесни трактора срещу 931 бр. през 2006 г., а през 2008 г. са вече 1 618 бр. През 2008 г. новите зърнокомбайни са 299 бр., през 2007 г. са 89 бр., през 2006 г. – 107 бр. Броят на новите прикачни и навесни машини е 3 512 – срещу 1 691 бр. през 2006 г. и 2 291 бр. през 2007 г.

През последните години се наблюдават две противоположни тенденции – намаляване на общата площ обработваема земя и увеличение на броя колесни трактори.

Таблица II.99.**Обработваема площ на един физически трактор**

Години	2008 г.	2007 г.	2006 г.	2005 г.
Обработваема площ, ха	3 057 740	3 057 740	3 089 531	3 128 118
Колесни трактори, бр.	48 761	43 701	37 846	32 309
Площ на 1 трактор, ха	62,7	70,0	81,6	96,8

Източник: КТИ

Въпреки тенденцията за намаляване на обработваемата площ, която се пада на един физически трактор, по този показател България значително отстъпва от другите страни-членки на ЕС.

Таблица II.100.**Обработваема площ на един зърнокомбайн**

Години	2008	2007	2006	2005
Житни култури, ха	1 375 490	1 177 423	1 210 464	1 470 926
Зърнокомбайни, бр.	9279	8 952	8639	8321
Площ на 1 зърнокомбайн, ха	148,2	131,5	140,1	176,8

Източник: КТИ

Осигуреността на тракторния парк с работни машини е белег за ефективността на механизацията на земеделието. От гледна точка на пълноценното използване на енергетичните машини в земеделските стопанства, съотношението между тракторния парк и парка самоходни машини, трябва да бъде 1:2,5-4. През 2008 г. това съотношение е 1:1.95. Този показател намалява през годините. През 2007 г. е 1:2,21, през 2006 г. е 1:2,26, а през 2005 г. – 1:2,46.

Друга неблагоприятна тенденция е съотношението между верижните и колесни трактори. Верижните трактори отговарят по-адекватно на екологичните изисквания за слабо уплътняване на почвата. Съотношението верижни към колесни трактори се е променило от 1:3 през 1980 г. до 1:10 през 2002 г. и 1:17 през 2008 г. Докато през 2008 г. са влезли в селското стопанство на България над 1 618 бр. нови колесни трактора, то верижните са едва 17 бр., при това с малка мощност, предназначени за лозарството и овощарството. Колесните трактори уплътняват почвата средно пет пъти повече от верижните от същия клас. Земеделските стопанства не отчитат все още важността на уплътняването на почвата, а това е европейски стандарт, който се използва като необходимо условие за извършване на директните плащания на единица площ.

През 2008 г. започна регистрация на машини за земни работи, като са регистрирани 1 594 бр. Недостатъчният капацитет на РС на КТИ не позволява да се обхванат всички машини, подлежащи на регистрация.

4.7.3. Контрол по техническото състояние и безопасността на техниката

Техническото състояние на техниката е фактор, който характеризира не само нейната работоспособност и изправност, но и пряко влияе върху безопасността. При съвременните машини всяка незначителна неизправност, особено в механизмите за управление и спирачната

система, крие в себе си опасност, която при определени условия може да доведе до тежки наранявания.

Втори основен фактор, който влияе върху безопасността на земеделската и горската техника е осигуреността ѝ със светлоотразителни триъгълници, табели и знаци и наличието на покрива на кабината на самоходните машини на устройства за жълта мигаща или проблясваща светлина.

Правоспособността и квалификацията на трактористите и комбайнерите също силно влияе върху безопасната работа и транспорт на земеделска и горска техника.

Изменението на Закона за движение по пътищата през м. юни 2007 г. за допускане в движение на трактори, тракторни ремаркета и самоходна техника по пътища, отворени за обществено ползване, поставя нови изисквания към техническото състояние и безопасността на техниката.

Всичко това определя контрола по техническото състояние и безопасността на машините като една от най-важните дейности на Контролно-техническата инспекция (КТИ).

Съгласно календарния план на КТИ за работа през 2008 г. е разработена и приета специална програма за ограничаване на жертвите от пътно-транспортни произшествия със земеделска и горска техника. През периода януари – март 2008 г. РС на КТИ проведе кампания за информиране на всички собственици на ЗГТ, да оборудват машините си със светлоотразителни триъгълници и табели, устройства за жълта мигаща или проблясваща светлина и червени светлоотразители, като производителите и вносителите на тези машини да се ангажират за наличието на светлоотразители и светлоотразителни табели, съгласно нормативните документи.

РС на КТИ засилиха контрола при първоначалната регистрация на ЗГТ, като не допускат регистрация на техника втора употреба без удостоверение за безопасност от ЦИЗГТРЧ в Русе и Пловдив. Не се допуска регистрация на нова техника без сертификат или декларация за съответствие. Това е доказателството, че техниката, която се пуска в употреба е безопасна.

С цел прилагане на хармонизираното европейско законодателство, със заповед на изпълнителния директор на Центъра за изпитване на земеделска и горска техника и резервни части (ЦИЗГТРЧ) – Пловдив № 31/16.04.2007 г. се създава лице за оценяване на съответствието при ЦИЗГТРЧ – Пловдив. Дейността му обхваща контрола по процедурите от Наредбата за съществените изисквания и оценяване съответствието на машините и Наредбата за съществените изисквания и оценяване съответствието на машини и съоръжения, които работят на открито, по отношение на шума, излъчван от тях във въздуха. През 2008 г. на базата на извършено оценяване от Дирекция “Разрешения за оценяване на съответствието”, Държавната агенция “Метрология и технически надзор” разрешава извършването на дейността, която е нотифицирана от ЕК под номер NB 2076.

В Програмата на МЗХ за 2008 г. е заложена оперативна цел за осигуряване ползването на безопасна и екологосъобразна земеделската техника, преди пускането ѝ на пазара, чрез изпитване, изследване, одобряване на типа и сертифициране, за да намалее делът на машините, несъответстващи на изискванията на хармонизираното европейско законодателство.

ЦИЗГТРЧ – Пловдив притежава необходимите акредитации за лабораторията за изпитване и за органа за сертификация на продукти и нотификации, като лице за оценяване на съответствието от ЕК по две европейски директиви, позволяващи му да извършва законосъобразно заложената в програмата цел, чрез изпитване, оценяване на съответствието и сертифициране.

Таблица II.101.

Изпълнение на целта за осигуряване на безопасна и екологосъобразна земеделска техника през 2008 г.

Показатели за изпълнение	План за 2008 г.	Отчет за 2008 г.
Протоколи от изпитване на безопасност	180	442
Протоколи за проверка на съответствието на употребявана техника	148	442
Удостоверения за съответствие	148	442
Протоколи за техническа идентификация	148	442
Сертификати за съответствие	5	8

Източник: ЦИЗГТРЧ – Пловдив

През първото полугодие на 2009 г., във връзка с изпълнението на целта, свързана с безопасността на ЗГТ преди пускането ѝ на пазара, са:

- Изпитани 230 бр. машини и са издадени толкова броя протоколи за изпитване;
- Издадени са 216 бр. протоколи за проверка на съответствието на употребяваната техника.
- Издадени са 216 бр. удостоверения за съответствие на употребявана техника за регистрация в КТИ;
- Издадени са 216 бр. технически протоколи за идентификация на ППС за регистрация в КАТ;
- Издадени са 3 бр. сертификати за съответствие.

През 2008 г. дейността на Центъра за изпитване на земеделска и горска техника и резервни части (ЦИЗГТРЧ) – гр. Русе е насочена към въвеждане и прилагане на европейските изисквания за внедряване на безопасна и екологосъобразна техника.

Основните дейности на ЦИЗГТРЧ – гр. Русе от Програмата на МЗХ “Земеделска техника” са:

- Извършване на изпитвания и проверки на нова и употребявана земеделска техника;
- Издаване на технически протоколи за идентификация пред КТИ;
- Надзор на сертифицирани продукти и етапна обработка на документи по заявки за сертифициране на нови продукти.

Таблица II.102.

Дейности на ЦИЗГТРЧ за изпълнение на изискванията за внедряване на безопасна и екологосъобразна земеделска техника през 2008 г., бр.

Показатели за изпълнение, бр.	План за 2008 г.	Отчет за 2008 г.
Протоколи от изпитване на безопасност за нова, употребявана техника и одобряване на типа	155	628
Протоколи за проверка на съответствието на нова, употребявана техника и одобряване на типа, бр.	82	629
Удостоверения за съответствие	134	612
Протоколи за техническа идентификация	248	586
Сертификати за съответствие	4	5

Източник: ЦИЗГТРЧ – Русе

Интегрирането на ЦИЗПРЧ в Европейската мрежа за изпитване на земеделска техника, допринася за повишаване на експертния капацитет и качеството на изпитвателната дейност по отношение на безопасността, оценката за съответствие, одобряване на типа и функциите на произвежданата и внасяна у нас земеделска техника.

Очакваното нотифициране през 2009 г. на ЦИЗГТРЧ – Русе като техническа служба от Генерална дирекция “Предприятия и индустрия” към ЕК, ще допринесе за повишаване на конкурентноспособността на българските производители на земеделска техника.

През 2008 г. инспекторите от РС на КТИ провериха над 13 250 машини и техните водачи. Общият брой на издадените заповеди за налагане на принудителна административна мярка “Спиране от работа” на технически неизправни и небезопасни машини и не преминали ГТП е 1 019 броя. Съставени са 730 акта за установяване на административни нарушения.

На основата на споразумения и установени взаимодействия бяха извършени над 950 съвместни проверки с Инспекцията по труда, регионалните звена на “Пожарна и аварийна безопасност”, с органите на КАТ и други организации.

Контролът върху техническото състояние на машините и безопасността играе важна роля за ограничаване на пътно-транспортните произшествия и злополуки със земеделска и горска техника, но не може да ги изключи напълно. През 2008 г. станаха 12 пътно-транспортни произшествия със ЗГТ, без смъртен случай и 7 злополуки при работа, където загинаха трима души. По време на прибиране на реколтата възникнаха 30 пожара по причина на неизправни зърнокомбайни.

4.7.4. Технически прегледи на техниката

Провеждането на техническите прегледи на техниката е един от факторите, който осигурява безопасността на техниката. Организацията и редът за извършването на техническите прегледи за проверка на техническата изправност на земеделската и горската техника са регламентирани в Наредба № 20/27.05.2003 г. на МЗХ.

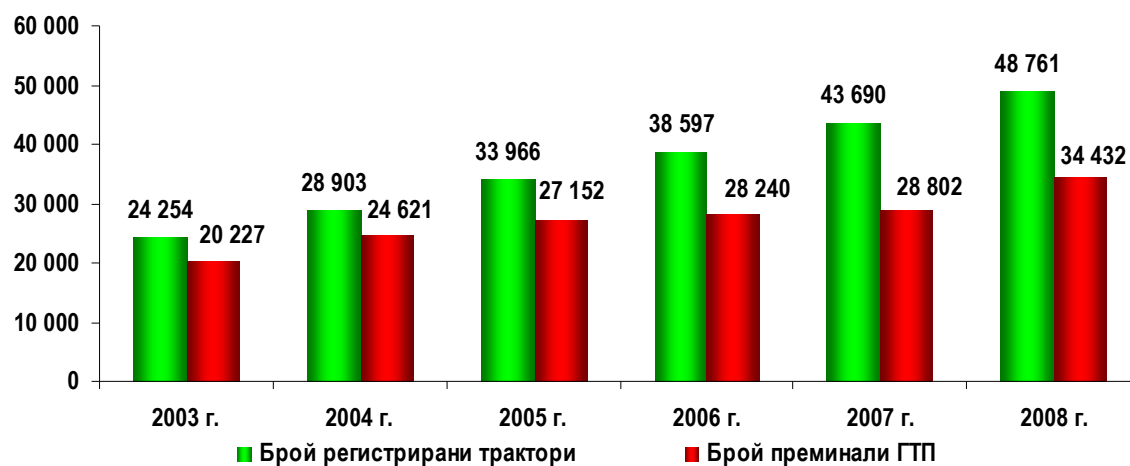
РС на КТИ имат натрупан значителен опит в организацията на провеждането на техническите прегледи. Прегледите на техниката на собственик, който има повече от един трактор, се провеждат по местата на домуване на техниката или базите за съхранение.

През 2008 г. инспекторите от РС на КТИ извършиха 123 644 бр. технически прегледи, от които 34 432 бр. са на колесни трактори, 6 495 бр. – на зърнокомбайни, 59 541 бр. – на инвентар и стационарна техника. Броят на извършените прегледи през 2008 г. е по-голям в сравнение с

предходните години – с 18% повече спрямо 2007 г., с 20,5% – спрямо 2006 г., с 22,7% – спрямо 2005 г.

Фигура II.30.

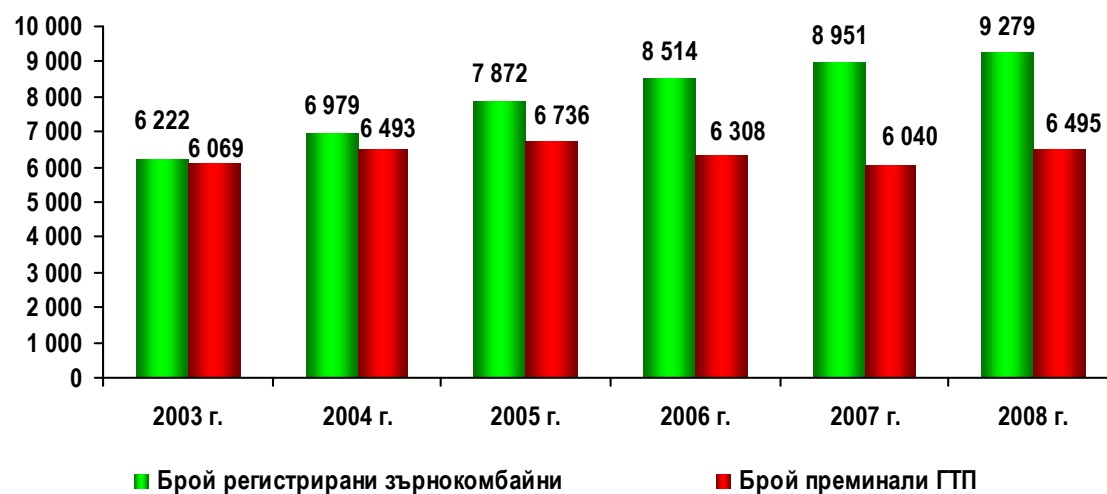
Брой на регистрираните колесни трактори и извършените прегледи (ГТП)

Източник: КТИ

Фигура II.31.

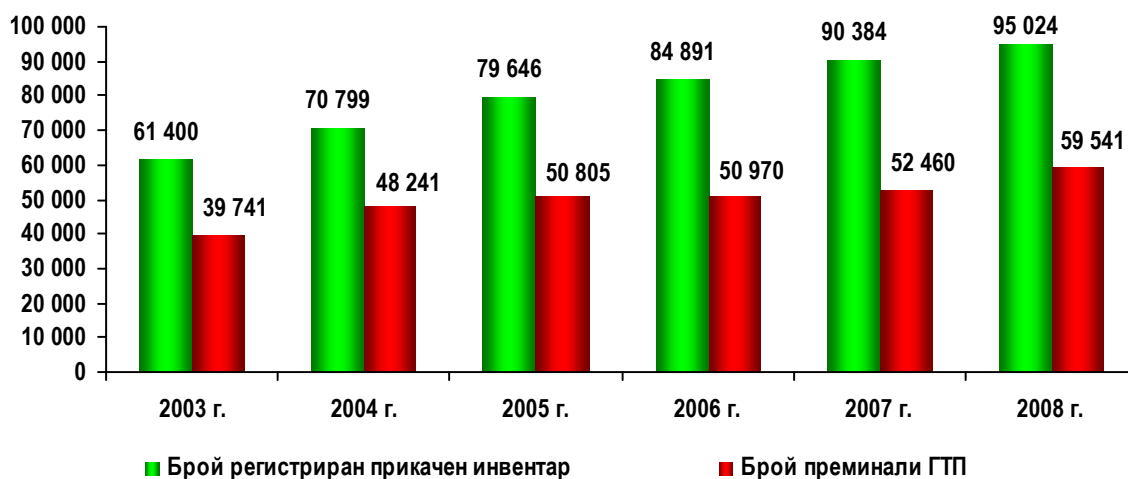
Брой на регистрираните зърнокомбайни и на преминалите през годишни технически прегледи

Източник: КТИ

Фигура II.32.

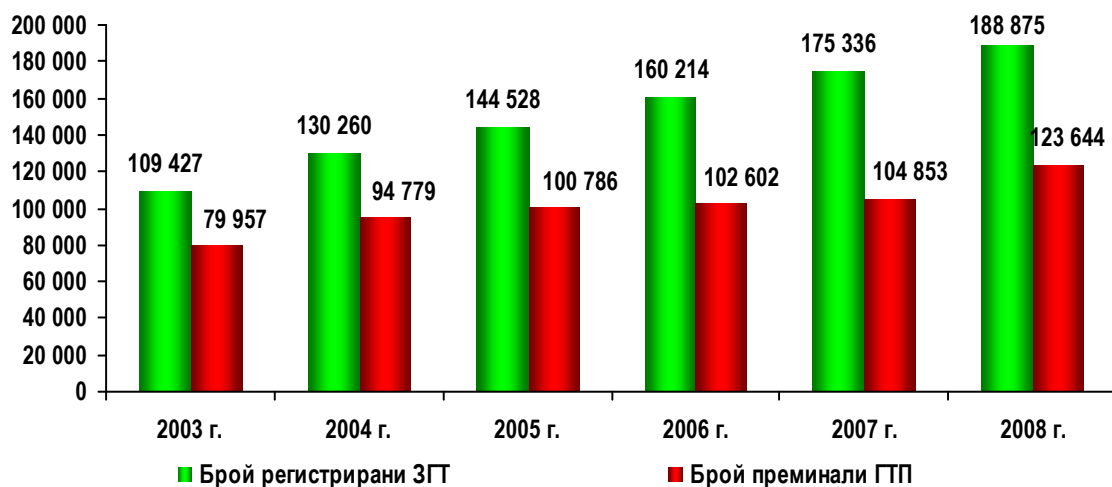
Брой на регистрирания прикачен инвентар и на извършените годишни технически прегледи

Източник: КТИ

Фигура II.33.

Брой на регистрираната и преминала през годишни технически прегледи земеделска и горска техника

Източник: КТИ

По данни на дирекция "Агростатистика" към МЗХ, общият брой земеделски стопанства е намалял с около 20% в сравнение с 2003 г. Тази тенденция е най-изразена при земеделските производители – физически лица, чиито стопанства са с размер 10 – 50 дка и при земеделските кооперации и сдружения. Общо обработваемата земя е намаляла с около 2 млн. дка. През 2008 г. по желание на собствениците и чрез налагане на принудителни административни мерки са спрени от работа 15 131 бр. машини.

Може да се счита, че машините, които са преминали годишен технически преглед, са били използвани в земеделското производство през съответната година. Значително е намаляло използването на тракторите с марки ЮМЗ, ТК, Т-150К, К-700, Т-25, както и някои други. Докато през 2003 г. средно около 85 – 90% от тях са преминавали годишен технически преглед,

то през 2008 г. техният дял е около 60%. При съвременните трактори от марките CASE, JOHN DEER, NEW HOLLAND, FEND, LANDINI и други, дялът на преминалите ГТП надхвърля 85% и е сравнително устойчив през годините. Аналогично е и при зърнокомбайните. Марките СК-5 "Нива", "Е" и "Дон" са около 50% от общия брой. През 2003 г. средно 95% от зърнокомбайните от тези марки са преминавали ГТП и са участвали в прибирането на реколтата, а през 2007 г. от марката СК-5 "Нива" са участвали 56,1%, от "Дон" – 64,3%, от "Е" – 57,1%. При другите марки този процент е от порядъка 80-90%.

Показателите на структурата на използваните машини в земеделското производство през съответните години се различават от показателите на регистрираните машини и бележат тенденция на подобряване. Така например през 2008 г. тракторите ЮМЗ са 31% от общия брой трактори и притежават 23,6% от инсталираната мощност на всички колесни трактори. За същия период тракторите от марките CASE, JOHN DEER, MASSEY FERGUSON и NEW HOLLAND са 3,6% от общия брой и притежават 6,2%. Същото се наблюдава и при зърнокомбайните.

Земеделските производители използват по-новите и по-производителни трактори и зърнокомбайни, а старите се спират от работа и се използват като оперативен резерв.

4.7.5. Придобиване и отнемане на правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

Правоспособността за работа със земеделска и горска техника е един от решаващите фактори, който обуславя безопасната работа с техника. Знанията, уменията и професионалните качества на механизаторите гарантират не само изпълнението на селскостопанските операции, но и значително снижение на риска от пътно-транспортни произшествия и злополуки със земеделска и горска техника. Тези фактори се обезпечават от КТИ чрез извършване на:

- Контрол върху състоянието на учебната техника и материално-техническата база на учебните форми;
- Участие в изпитни комисии;
- Издаване на свидетелства за правоспособност.

През 2008 г. РС на КТИ са извършили 226 бр. проверки в учебните форми за състоянието на учебната техника и материално-техническата база. Проведени са общо 326 изпита за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника. Разпределението по отделните категории е показано в следната таблица:

Таблица II.103.

Разпределение на придобитата правоспособност по категории

Категория	Твк	Твк-З	Твк-М	Твк-Г	МТХ	Гатери	Мотокари
Брой	144	67	16	0	92	1	6

Източник: КТИ

Издадени са общо 3 850 бр. свидетелства за правоспособност, като общият брой на регистрираните водачи към 31.12.2008 г. е 30 200 бр.

В България продължава да е проблем придобиването на правоспособност за работа със самоходна горска техника – категория Твк-Г. Липсата на регистрирана учебна форма за тази категория създава огромни затруднения на фирмите, занимаващи се с дърводобив. Трябва да се има предвид, че в горското стопанство работят около 850 горски влекача и товарача. Недостатъчен е и броят на водачите от категория Твк-М и броят на учебните форми, регистрирани за подготовка по тази категория.

4.7.6. Контрол на пазара и наличие на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип

Дейността на КТИ, свързана с контрола на пазара на нови колесни трактори, продължи и през 2008 г., като тя обхваща и новите двигатели, монтирани и предназначени за монтиране на извънпътна техника, включително и на трактори.

В КТИ е изготвена база данни с издадени от страните членки на ЕС типови одобрения за нови колесни трактори, която периодично се допълва и изпраща на всички РС на КТИ по електронен път. Тя съдържа информация за номерата на типовите одобрения по марки, търговско наименование и номер на сертификата, както и основни данни за двигателя и етапа на емисиите.

Съгласно процедурите, залегнали в системата по качество и въз основа на статистическия анализ на ежемесечните справки от регионалните служби, относно извършения контрол на пазара на нови колесни трактори и двигатели с вътрешно горене, монтирани на извънпътна техника, може да се обобщи, че през 2008 г. са проверени 201 бр. нови колесни трактори, като в момента на проверката те са били придружени от Сертификат за съответствие и са отговаряли на одобрения тип.

Във връзка със съвместната дейност на КТИ и Агенция "Митници", относно контрола на пазара на нови колесни трактори и през 2008 г. ежемесечно се получава информация за вноса от страните извън ЕС. На база на натрупаната и ежемесечно актуализирана информация от Агенция "Митници" и РС на КТИ, през 2008 г. е извършена следната съвместна дейност:

- От внесените 633 бр. нови колесни трактори от така наречените "трети страни" са проверени 95 бр., като 87 бр. от тях са били придружени със Сертификат за съответствие с одобрен тип;
- За останалите трактори са изпратени допълнителни писма до съответните РС на КТИ, като са изготвени констативни протоколи с предписания на фирмите – вносители и съответно актове с издадени наказателни постановления.
- Относно контрола на пазара на двигателите, монтирани на извънпътна техника, към 31.12.2008 г. е констатирано следното:
 - Регионалните служби на КТИ са проверили 135 бр. машини в общо 17 фирми, включително и техни филиали, по отношение наличието на маркировка за типово одобрение на двигателя и съответствието и с изискванията за отделните етапи. От проверените машини 134 бр. отговарят на изискванията, т.е. 99%. Само за 1 бр. зърнокомбайн е установено, че маркировката на двигателя не отговаря на изискванията на директивата, за което фирмата-вносител своевременно е уведомена
 - Специално внимание през 2008 г. е отделено и на изключенията в рамките на директивите на ЕС, свързани със "системата за гъвкав механизъм", касаеща емисиите на двигателите за извънпътна техника. От началото на 2008 г. в КТИ се изготвя справка, включваща описание на всички машини, за които са получени данни, че са пуснати на пазара в България, съгласно тази система, и периодично се изпраща на РС на КТИ по електронен път.

4.7.7. Обмен на информация с ЕК и органите за типово одобрение на държавите-членки на ЕС

През 2008 г. КТИ участва активно в работата на институциите на ЕС и осъществява връзки и контакти с органите за типово одобрение:

- На ниво европейски институции:

А) Комитети:

1. През м. ноември 2008 г. представители на КТИ участваха в заседание на Комитет за адаптиране към техническия прогрес на селскостопански трактори, където се разгледа предложение за изменение на Директива 86/297/ЕО за валовите за отвеждане на мощност – допълване на одобрението на типа за категория Т4.3 (трактори за планински райони). Планирано е на следващото заседание на Комитета тази директива да се гласува от държавите-членки на ЕС;

2. Прие се предложение за изменение на Директива 2000/25/ЕО;

3. Извършен е технически преглед на Директиви 97/68/ЕО и 2000/25/ЕО от ЕК, като в резултат на това се установи, че е технически невъзможно трактори от категории Т2, С2 и Т4.1 да изпълнят изискванията за етапи IIIB и IV.

Б) Работна група “Селскостопански трактори”:

1. През м. ноември 2008 г. КТИ участва в Работна група “Селскостопански трактори”, където се дискутира предложението за приемането на нов рамков регламент в областта на одобрението на типа на селскостопанските и горски трактори, който да замени рамкова директива 2003/37/ЕО, както и отделните директиви за компоненти и отделни технически възли. Целта е опростяване и усъвършенстване на законодателството;

2. Други важни въпроси: изключване на рисковете за тракторите от машинната директива; бъдещето на верижните трактори; проект на регламент за спирачките и защитните конструкции при преобръщане.

В) Експертна група по емисиите от двигатели за извънпътна техника:

На заседанията през м. април и ноември 2008 г. се разгледаха въпроси, свързани с бъдещото изменение на Директива 97/68/ЕО.

5. Наука, образование и съветническа дейност

5.1. Научноизследователска дейност

Научноизследователските институти и регионални центрове за научно приложно обслужване към ССА през 2008 г. са разработвали общо 134 проекта, в т.ч. 5 целево финансирани от бюджетната субсидия на академията, 53 от фонд “Научни изследвания” към МОН, 66 от други национални ведомства и организации и 180 международни, в т.ч. 126 двустранни и 54 многостранни.

Направление Растениевъдство

- През 2008 г. за изпитване в мрежата на ИАСАС са включени общо 4 нови сорта, а признати за вписване в “А” списък на Националната сортова листа и с право на семепроизводство са три сорта грах, твърда пшеница сорт “Деница” и ечемик сорт “Поток”;

- Оценена е студоустойчивостта общо на 2 434 броя линии и сортове обикновена пшеница;

- Създадено е богато генетично разнообразие от нов изходен материал, нови перспективни линии и кандидат сортове фуражен и пивоварен ечемик, които са високопродуктивни с подобро качество на зърното, носители на висока студо и сухоустойчивост, устойчиви на праховита главня и ленточна болест;

- По селекция на пшеницата са създадени нови хибридни кръстоски, с които е обогатен генетичния материал. Линията 265/98 притежава висок добив мокър глутен и по добив на зърно превишава стандарта Садово 1 с 11%;

- Получен е сертификат от патентно ведомство за нов сорт твърда пшеница Виктория, създаден чрез вътревидова хибридизация;

- Признат е от ИАСАС нов сорт твърда пшеница Предел с изключителни макаронни качества. Продължиха експериментите по включване на отдалечената хибридизация в селекцията на твърдата пшеница за създаване на генетично разнообразие;
- Получени са хибридни семена от кръстосването на твърда пшеница с *Ae. umbellulata*, *Tr. dicoccoides*, *Tr. dicoccum* и *Tr. macha*. С помощта на ембрио култура са регенерирани растения от хибридни комбинации с *Triticale*, *Ae. cylindrica*, *Ae. kotschyi*, *Ae. juvenalis* и *Tr. timopheevi*, които се адаптират и отглеждат във вегетационна къща;
- Получени са сертификати за четири сорта люцерна – ИФК Виктория, Сторгозия, ИФК Вит, ИФК Вера и безосилеста овсига сорт Ника;
- При пипера са създадени напреднали беккросни поколения на мъжкостерилна основа, които са проучени цитологично и морфологично. Създадени са генотипи с повишено ниво на устойчивост към биотичните фактори;
- При краставиците са оценени 140 селекционни материала от сортотиповете на оранжерийните-партенокарпни краставици, мини, салатни и дребноплодни по показателите полов тип, хабитус на растението, морфологични особености на плодовете, наличие на горчивина и нападение от причинителите на мана;
- При картофите е създадено богато генетично разнообразие от изходни форми чрез методите на половата хибридизация и индуцирания мутагенез;
- За излъчване на нови клонове от препоръчани и разрешени за страната винени сортове лози са проучени 12 клона и кандидат-клона от винените сортовете Димят, Юни блан, Памид, Гъмза, Мерло и Каберне совиньон. За контроли са използвани популации на съответните сортове.

Направление Животновъдство

- Проведени изследвания, свързани с генетично характеризирани на породи животни;
- Направена е бална оценка на 25 млечни ферми, разположени в различни райони на страната, по разработена за целта методика;
- Разработен е имунохистохимичен метод за детекция на карбонили в мускулна тъкан чрез флуоресцентна микроскопия. Анализирани са физико-химичните характеристики на месо от телета, измененията в цвета и протеиновите фракции, както и стабилността на липидите към окисление при съхранение, преди и след термична обработка;
- Направена е характеристика на някои качествени признаци на месото на агнета от Тракийската тънкорунна и кръстоски с породата Мутон Шароле;
- Установени са генните формули за оцветяването на пуха и перата по някои локуси при използваните изходни линии и получените нови популации;
- Установени са по-ниски продуктивни показатели на рибите при изхранването им с монодажби, формирани на базата на брашно от грах, което налага тяхното използване чрез комбиниране с подходящи протеинови и въглехидратни фуражи;
- Разработени са 4 експериментални рецептури за комбинирани фуражи за подрастващ шаран на базата на рибено брашно, брашно от соев изолат и брашно от грах като протеинови източници, при ниво на суров протеин 31,70%, на суровите мазнини 2,64%, на БЕВ 48,1% и на смилаемата енергия 3 075.88 Kcal.kg⁻¹;
- Създадени са два нови хибрида буби, отличаващи се с високи и близки до японската контрола стойности на признаците тегло на копринената обвивка и % свиленост;
- Издаден "Справочник по хранене на животните" (Издателство МАТКОМ, София 2007 г.) – концентриран израз на най-новите постижения на науката по хранене и технология на фуражите.

Направление *Общо земеделие и хранителни технологии*

- Събрана е информация в национален мащаб за количеството на отпадъците от животновъдството, растениевъдството, комунално-битовите стопанства, коренови и следжътвени остатъци за установяване на техните възможности за оползотворяване в земеделието, за компостиране и суровина за производство на биогаз. Производствено се внедрява технология за използване на утайките като торно средство;

- Установена е зависимостта между повърхностната влажност на почвата и скоростта на изсъхване по слоеве на излужена смолница. Не са определени остатъчните количества от изпитваните хербициди в зърно и почва;

- Извършен е анализ на измененията в равнищата на цените на основни зърнени култури. Оценено е въздействието на колебанията на климата и характеристиките на почвата върху добивите от царевица, отглеждана при неполивни условия в Западна и Източна Централна България. Изследвано е влиянието на два сценария за промяна на валежите през периода 2005 – 2030 г. чрез математически симулации;

- Създадена е база данни, необходима за валидиране на моделите за прогнозиране на риска от замърсяване на водите от земеделски източници в зони с екологични ограничения;

- Следвайки методичните принципи, на базата на почвеното картиране на страната в М 1:400000, климатичното райониране и изискванията на културите е направена примерна относителна оценка на пригодността на територията на страната за зимни и пролетни полски култури;

- Извършен е преглед на съществуващи наредби за екологично и рационално земеползване и устойчиво управление на земите и е направен анализ на традиционните технологии за основните земеделски култури от гледна точка на почвозащитната им ефективност;

- На базата на проведени експерименти, химични и микробиологични анализи са обобщени изводи и препоръки относно използването на компости от битови и органични отпадъци, вермикомпости и растителни остатъци;

- Извършени са изследвания за минимизиране на почвообработващите операции, безобръщателните и прилагане на нулеви обработки. Разработени са и интегрирани системи за механични обработки, съчетани с химически средства за борба с плевелите в ротацията. Ново направление в научно-изследователската работа е изпитването на микробиологични продукти, ускоряващи разлагането на внесените в почвата следжътвени остатъци;

- Отчетени са промените в плодородието на почвата под влияние на дългогодишно торене и редуване на полски и фуражни култури. Определено е въздействието му върху растежа, развитието, качеството на продукцията, заплевеляването, нападението от болести и неприятели и др.;

- Извършват се изследвания върху сертифицирани за биологично производство полета, на които през 2008 г. са изпитани 6 сорта пшеница, 8 сорта многореден и 11 двуреден ечемик, 4 сорта зимуващ овес и 2 сорта ръж. За реколтната `2009 г. са засети за изпитване 27 сорта обикновена пшеница, 5 сорта твърда пшеница, 17 сорта ечемик, 10 сорта овес и по 2 сорта ръж и тритикале;

- За оптимизиране схемите за контрол на болестите и неприятелите в условията на Централния Старопланински район е извършен мониторинг и са установени популационната динамика и плътността на основните неприятели по ябълката, сливата, малината и касиса;

- Създадени са 22 вида нови синтетични растежни регулатори – комбинирани препарати с физиологична активност, изпитани при различни култури и агроклиматични условия;

- Изследвани са стопанските и пивоварно-технологични качества на 26 европейски сорта пивоварен ечемик, от които 14 зимни и 22 пролетни и 8 сорта български зимни пивоварен ечемик.

През 2008 г. Селскостопанска академия финансира целево разработването на пет научноизследователски проекта:

- Национална програма за повишаване на сухоустойчивостта и студоустойчивостта на важни селскостопански култури;
- Системи за контрол върху безопасността на храните и мястото и ролята на Селскостопанската академия;
- Използване на биомасата от земеделието и проучване на енергийния потенциал на нови енергийни култури;
- Стратегия за социално-икономическо и демографско развитие на необлагодетелстваните райони;
- Национални програми за развитие, произтичащи от националната стратегия за развитие на животновъдството.

Научно обслужване и приложна дейност

Основната задача пред научното обслужване и приложната дейност е популяризиране и внедряване на ефективните научни продукти и решения, използвайки всички възможни средства за масово осведомяване.

Таблица II.104.

Научно обслужване и приложна дейност през 2008 г., бр.

Мероприятия	Изпълнение
Изготвяне на демонстративно-показни полета, ферми и др.	99
Проведени открити дни	80
Проведени консултации по различни въпроси	7 928
Проведени научно-практически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, юбилейни чествания и др.	120
Проведени краткосрочни курсове	59
Изнесени лекции, доклади и съобщения	961
Предоставена информация на фермери, кооперации и ведомства	5317
Участие в изложби у нас и в чужбина, панаири	126
Сключени договори с фермери, кооперации сдружения за консултантска и друга помощ	240
Рекламна дейност – брошури, бюлетини, листовки, видеоматериали и др.	41 827
Участие в радиопредавания	135
Участие в телевизионни предавания	81
Поместени материали в пресата	431
Разработени нормативни документи (стандарты, нормали, закони)	18
Служители на звеното преминали специални курсове – наши и международни по научно обслужване	37

Картотекирани фермери, кооперации и други за научно обслужване.	707
Картотекирани експерти за консултанти	130
Разработени и представени проекти и технологии	159
Открити постоянни и временни магазини	10
Извършени анализи на почва, растителни и животински продукти.	33 065
Диагностична дейност	454
Признати нови сортове и хибриди растения, и породи животни	66
Утвърдени технологии на експертни съвети	11
Поддържан растителен генофонд	101 583
Поддържан животински генофонд	24 793

Източник: Селскостопанска академия

Институт за защита на растенията

През 2008 г. научно-изследователската дейност на Института за защита на растенията (ИЗР) включва разработка на 19 проекта, в т.ч. 8 финансирани от НСРЗ, 5 от шеста и седма Рамкови програми на ЕС, 1 от Международна агенция за атомна енергия и 5 от Министерство на образованието и науката (МОН).

През 2008 г. продължи изпълнението на 4 проекта по Шеста рамкова програма на ЕС – PlantProCENTRE, EUPHRESKO, Resist Vir и PEPEIRA. От МОН е одобрен за финансиране нов проект “Изграждане на диагностичен център за растително здраве”. Целта на проекта е да се подкрепи технологично и да обедини капацитет по отношение на класически и молекулярни методи за идентификация на регулирани вредители и инвазивни растения по земеделските култури, да структурира наличната информация в база-данни и създаде на диагностична референтна колекция.

През 2008 г. в Лабораторно изпитвателния блок към ИЗР са разработени 4 метода за изпитване, които са валидирани. С валидирането се потвърждава чрез изследване и предоставяне на обективни доказателства, че са изпълнени предварително определени изисквания за употребата на методите:

- Определяне на остатъчни количества пестициди в растителен материал, храни и напитки от растителен произход с газова хроматография и маспектрометрична детекция. С него се определят 40 пестицида. Валидиран е за три матрици – краставици, ягоди и пшеница;
- Определяне на зеараленон в зърнени суровини и продукти с течна хроматография и флуоресцентна детекция. Методът е разработен и валидиран за две матрици – пшеница и царевица;
- Определяне на биотипове на *Bemisia tabaci*;
- Определяне на вируси в растителен материал от културни и диви видове и насекомни вектори чрез DAS-ELISA. С метода се определят 16 вируса.

Освен валидираните в лабораторията методи, верифицирани са и 6 стандартизирани метода – публикувани като международни или национални стандарти, или са публикувани в документи, приети от международни организации и/или регионални органи в рамките на ЕС:

- Определяне на фумонизини В1 и В2 в суровини и продукти от царевица с HPLC с пречистване чрез твърдофазова екстракция по БДС EN 13585. Методът е верифициран в секция “Токсикология”;

- Диагностика на *Thrips palmi* по протокол на EPPO;
- Диагностика на *Frankliniella occidentalis*;
- Установяване на вируса на шарката по сливата (Plum pox virus) чрез IC-RT-PCR;
- PCR на ITS региона за диагностика на растително паразитни нематоди *Globodera pallida* и *Globodera rostochiensis*;
- Определяне на вируса на жълтото листно завиване по домата (Tomato Yellow Leaf Curl Virus – TYLCV) и вируса на прошарването по домата (Tomato Mottle Virus – ToMoV) в растителен материал от културни и диви видове.

Институт по тютюна и тютюневите изделия (ИТТИ)

Програмите, по които Института по тютюна и тютюневите изделия работи през 2008 г. са:

- “Растениевъдство” – стабилизиране и повишаване обема на тютюневото производство, конкурентноспособност на международния пазар, възстановяване на традиционно известни с добрите си качества български сортове ориенталски тютюни, поддържане на съществуващи сертифицирани сортове от *Nicotiana tabacum* от Националната генбанка.

През 2008 г. ИТТИ работи по възстановяване на 5 стари български сорта тютюн и заложените за сортоподдържане на наличния тютюнев генофонд 20 сорта. Извършено е семеизпроизводство на 1 120 кг семена от ориенталски и едрolistни сортове тютюн.

- “Научни изследвания” – приоритетно разработване на научни проекти в областта на тютюна – разработване на агротехника, свързана с условията на отглеждане в различните райони и особеностите на сортовете в тези райони, разработване на диференцирани технологии, програми, инструкции, методики за опазване на тютюна от вредители, разработване на технологии за сушене на тютюна, термично-влажностна обработка за стабилизиране и подобряване качеството на продукцията, изследвания в областите производство на тютюневи изделия;

- “Качество на храните” – изследване на факторите, влияещи върху съдържанието в тютюневия дим на вещества с вредно действие върху здравето на консуматора, обезпечаване със съвременна апаратура за приложение на ефективна система за контрол на вредните съставки във вкусовия продукт;

- “Безопасност на храните и фуражите” – оценка на качеството на продукцията по показатели, характерни за хранително-вкусови продукти, респективно тютюневи изделия. Разработва се електронна програма за оповестяване на данните по програмата ЕМТОС (Електронен модел за контрол на тютюна).

Таблица II.105.

Дейност на Института по тютюна и тютюневите изделия по програми, бр.

Показатели	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Програма Растениевъдство			
Произведени тютюневи семена	1 120	162	200
Възстановени и съхранени сортове тютюн	5	2	1
Сортоподдържане	20		
Програма Научни изследвания			
Разработване на политика	1	1	1
Разработване и внедряване на иновации в тютюнопроизводството	2	2	1
Разработени проекти	18	12	12

Издадени печатни материали	43	45	50
Оказана научно-практическа помощ на производители	100	100	100
Интродуцирани нови сортове тютюн	1	1	1
Създадени нови сортове тютюн	5	2	2
Защитени дисертации и хабилитации	2	2	3
Програма Качество на храните			
Разработване на политика	2	1	1
Анализирани проби от почви, води, тютюн, цигари и дим	938	800	800
Програма Безопасност на храните и фуражите			
Публикувани данни за използваните при производството съставки (тютюневи и нетютюневи) и съдържание на контролирани вещества съгласно закона.	0	1	1

Източник: ИТТИ

Институт по розата и етеричномаслените култури (ИРЕМК)

В резултат на правилно прилагане на необходимите агротехнически мероприятия, спазване на технологичните инструкции през 2008 г., показателите по изпълнение на програма “Растениевъдство” са значително увеличени спрямо 2007 г. Произведени са над 50 хил. бр повече лавандулови резници и 171 хил. бр. повече качествен лавандулов разсад. До м. април 2009 г. по-голямата част от разсада е реализиран на пазара. От маслодайна роза са добити с 302 хил. бр. повече летораста и е произведен посадъчен материал с 71 хил. бр. повече от 2007 г.

Добитият лавандулов цвят е с 7,4 тона повече от 2007 г., а от маслодайна роза с 37 тона.

През 2008 г. са добити и преработени в масло над 5 тона свежи съцветия от салвия скларея.

Получени са и първите реколти от младо насаждение шипка “Вебецина”, предназначени за сушени плодове (190 кг) и рязан цвят от декоративни рози (3 000 броя), при които се очаква следващите години значително повишаване на добивите.

5.1.1. Международно сътрудничество

През 2008 г. институтите на Селскостопанска академия участваха в изпълнението на 180 международни проекта, от които 126 бр. на двустранна основа с партньори от 36 страни. Институтите изпълняват и 54 проекти, финансирани от различни международни институции – ЕС, Организацията по прехрана и земеделие (ФАО), Международния център по генетично инженерство и биотехнология (МЦГИБ), Международния институт по биоразнообразие (Биовърсити интернешънъл), Международната агенция по атомна енергия, Международния център за подобряване на царевичата и пшеницата (СИММИТ), Международния център за селскостопански изследвания за сухите райони (ИКАРДА) и др.

По различни европейски програми се изпълняват 38 проекти. Институтите на Селскостопанска академия участваха в разработването на проекти по две от четирите специфични програми на Седма рамкова програма на ЕС. По специфична програма “Капацитети” стартира проект за изграждането на Балкански център за изследвания по зеленчуците с цел трансфер на знания, изследвания и практика. Това е един от трите проекта за укрепване на изследователския потенциал на България по тази специфична програма. Той се изпълнява от Института по зеленчукови култури “Марица”, Пловдив. Стартира и проект за укрепване капацитета на малките и средни предприятия с тематична насоченост към създаване на устойчиви иновативни технологии при производството на посадъчен материал за

подобряване качеството и безопасността на растенията. През 2008 г. ЕК одобри и финансирането на нови три проекта по програма "Капацитети", които в момента са в процес на преговори и ще стартират през 2009 г.

От стартирането на Седма рамкова програма през 2007 г. до момента институтите на Селскостопанска академия имат успешно участие в 10 проекта, 5 от които от които ще стартират през 2009г.

Академията отбелязва успешно участие и в други европейски програми като програмата "Обучение през целия живот"(LLL) – секторна програма "Леонардо да Винчи – с 2 проекта; програма "Европейска интелигентна енергия" на Генерална дирекция "Енергия" към ЕК – с 1 проект и програмата на ЕС *eContentplus* за превръщане на дигиталните данни в Европа в достъпни, полезни и използваеми – 1 проект.

В различни акции на европейската програма за координиране на изследванията в науката и технологиите – програма COST, учени от Селскостопанската академия са национални координатори по 14 COST – акции в домейн "Храни и Земеделие".

5.2. Образование

За учебната 2008/2009 г. е съгласуван и утвърден държавен прием за 383 броя паралелки в 97 училища по процедурата, регламентирана в Закона за професионалното образование и обучение и Правилника за прилагане на Закона за народната просвета и в съответствие със Списъка на професиите за професионално образование и обучение. В началото на учебната 2008/2009 г. общият брой на учениците в държавните училища към МЗХ е 32 330. В 1 153 паралелки се обучават в дневна форма – 24 585 ученици, вечерна форма – 489, задочна форма – 349 и самостоятелна форма – 3 418.

Издадените разрешителни от министъра на земеделието и храните за учебна форма за извършване на обучение за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника за 2008 г. са 55. Извършени са проверки във връзка с наличието и състоянието на материалната база (машини, кабинети, полигони, площадки), правилно водене на учебната документация и квалификацията на преподавателите. Организиран са 266 курса, в които са обучени и придобили правоспособност за работа със земеделска и горска техника 4 339 курсисти.

В изпълнение на Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби на МСО бяха организирани и проведени национални конкурси по горско стопанство, за проектиране на мебели и по фермерство с ученици от професионалните гимназии към МЗХ. На 7 ученици са предоставени едногодишни стипендии от министъра на земеделието и храните.

Класираните на първото място в Националния ученически горски конкурс ученици от Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване – гр. Тетевен представиха България на 5-тия Международен младежки горски конкурс в Москва, Руска Федерация. българските участници завоюваха голямата награда – първото място и приза на международния конкурс.

През 2008 г. са организирани и проведени Национална изложба на професионалните гимназии по дървообработване и вътрешна архитектура, Национално състезание "Млад механизатор" и три конкурса в рамките на Националната кампания "Картофите – традиция и бъдеще", обявен по повод на международната година на картофа. През октомври 2008 г. група от 30 ученици участваха в Париж, Франция в европейската среща на ученици от професионални гимназии.

В проведената Национална студентска научна конференция "Управление и устойчиво развитие на биологичните ресурси", организирана от Лесотехническият университет, с доклади и разработки се включиха ученици от 17 професионални гимназии.

5.3. Национална служба за съвети в земеделието

Въвеждането на изискванията на ЕС и стандартите (ветеринарни и фитосанитарни, хуманно отношение към животните, опазване на околната среда, качество и хигиена на производството) е предизвикателство за земеделските стопани, които се нуждаят от помощ относно възможностите за достъп за подпомагане по ОСП, за подобряване знанията и управленските им умения.

През 2008 г. Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) предостави актуална и навременна информация, висококачествени консултантски услуги за осигуряване подходящо ниво на технически и икономически знания и умения в земеделския и горския сектор. Броят и обхватът на съветите, предлагани на фермерите са значително увеличени със стартиране на Програмата за развитие на селските райони 2007 – 2013 г. (ПРСР).

Следвайки националните приоритети и реализирането на основните аспекти на ОСП на ЕС, през 2008 г. дейностите, които осъществява НССЗ са в следните направления:

- Съветническа и консултантска дейност за земеделските стопани;
- Осигуряване на подходящо образование и професионално обучение за приложение в практиката;
- Информационно обслужване на земеделските стопани;
- Дейности, свързани с приложение на мерките от ПРСР;
- Работа по национални и международни проекти;
- Провеждане на информационни кампании;
- Прилагане на електронно – информационните технологии и усъвършенстване на информационно – комуникационната техническа база на НССЗ;
- Оптимизиране на човешките ресурси, материално – техническото осигуряване и финансово-счетоводната дейност;
- Събиране на данни за Системата за земеделска счетоводна информация (СЗСИ).

Предоставените съвети и консултации на земеделските производители са по технологични въпроси, условията за субсидиране и по мерките от ПРСР. През 2008 г. в страната са извършени общо 59 119 бр. консултации – с 10 744 повече от дадените 48 375 през 2007 г. Значително нарасналият им с 22% брой се дължи на утвърждаването на експертите като най-добри съветници на земеделските производители, на авторитета на НССЗ и стартирането на мерки от ПРСР.

През 2008 г. са посетени 1 019 малки, 806 средни и 602 големи стопанства в растениевъдството. В животновъдството преобладава броят на посетените средни стопанства – от общо 1 838 бр. – 571 са малки, 787 средни и 480 големи. При смесените стопанства се наблюдава изравняване на броя на посетените стопанства в различните категории – 305 малки, 335 средни и 329 големи.

Подготовката на земеделския сектор за усвояване на директните плащания, разясняване на условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние, както и подобряване качеството на живота в селските райони чрез изпълнение на мерките от ПРСР и насърчаване на предприемаческата активност е от основно значение при провеждането на информационна кампания за представяне на Програмата за развитие на селските райони и Схемата за единно плащане на площ.

През 2008 г. продължи работата на експертите от НССЗ по събиране на земеделска счетоводна информация, съвместно с дирекция “Агростатистика” на МЗХ и областните дирекции “Земеделие”. Земеделските стопанства, включени в СЗСИ са с пазарна насоченост и участват доброволно.

Нуждата от професионално обучение се обуславя от факта, че едва 3% от фермерите имат професионална квалификация в областта на земеделието. С утвърдения Център за професионално обучение, НССЗ може да изпълни целите на мярка 111 “Професионално обучение, информационни дейности и разпространяване на научни знания”. В тази връзка са представени два проекта в Разплащателна агенция за обучение чрез курсове от 150 часа и информационни дейности от 18 часа.

Информационната дейност от НССЗ е насочена към запознаването на земеделските производители с иновационни методи и практики за опазване на околната среда и рационалното използване на природните ресурси.

През 2008 г. са издадени 374 информационни материала, публикувани са 209 статии, излъчени са 130 радио и 111 телевизионни предавания.

Като организация за предоставяне на консултантски услуги на българските фермери, НССЗ е единствен бенефициент по мярка 143 “Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния” от ПРСР 2007 – 2013 г.

През 2008 г. на земеделските стопани се предоставя безплатно пълен комплект съветнически услуги по следните мерки:

- Мярка 112 “Създаване стопанства на млади фермери”;
- Мярка 141 “Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране”;
- Мярка 142 “Създаване на организации на производител”;
- Мярка 214 “Агроекологични плащания”.

Кандидатстването на земеделските производители по мерките от ПРСР ще предостави ресурс за развитие и модернизиране на стопанствата им.

През 2008 г. в аналитичната лаборатория на НССЗ са изработени 1 784 проби от почви, растения, фуражи и води за напояване. Общият брой на направените определения е 9 268.

III. ЛОЗАРСТВО И ВИНОПРОИЗВОДСТВО

1. Производство на грозде

1.1. Площи

През 2008 г. площите с лозови насаждения в стопанствата са 88 570 ха, като от тях 81 186 ха са реколтирани. Младите, невстъпили в плододаване, лозя са около 7,4%, като над 1,6 хил. ха са новозасадените.

Таблица III.1.

Лозята в България за периода 2001– 2008 г.

Година	Площи с лозови насаждения, ха	Неподдържани лозя извън стопанствата, ха	Общо площи с лозя, ха
2001	146 995	4 190	151 185
2002	129 998	15 200	145 198
2003	103 019	28 050	131 069
2004	95 551	34 029	129 580
2005	94 724	32 118	126 842
2006	85 320	43 537	128 857
2007	97 387	22 954	120 341

2008	88 570	22 246	110 816
------	--------	--------	---------

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика"

Около 38% от лозята се намират в Южен централен район. Площите, заети с лозя в Югоизточен район са приблизително в същия размер. Наблюдава се увеличение от 11% на реколтираните площи в страната спрямо предходната година. Поради прегрупирането на областите в 6 района – ниво 2 на номенклатурата на териториалните статистически единици (NUTS) на ЕС, съгласно Регламент (ЕО) № 176/2008 г. се променят площите по райони спрямо 2007 г.

Продължава тенденцията на намаление на площите с десертни сортове лозя. В същото време, червените винени сортове лозя запазват доминиращата си роля в структурата на лозовите насаждения с относителен дял от 60,7%. Наблюдава се нарастване на дела на белите винени сортове с около 3%.

Таблица III.2.

Разпределение на площите по местонахождение на стопанствата в статистическите райони

Райони	Обща площ, ха	От тях реколтирани, ха	Реколтирани, %
Северозападен	7 385	6 734	91,2
Северен централен	5 105	4 682	91,7
Североизточен	5 371	4 461	83,1
Югоизточен	33 869	29 319	86,6
Южен централен	33 366	32 776	98,2
Югозападен	3 474	3 214	92,5
Общо	88 570	81 186	91,7

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика"

Таблица III.3.

Разпределение на реколтираните лозя по статистически райони

Райони	Червени винени сортове		Бели винени сортове		Десертни сортове		Общо лозя	
	Площи, ха	%	Площи, ха	%	Площи, ха	%	Площи, ха	%
Северозападен	5 161	76,6	1 358	20,2	215	3,2	6 734	100
Северен централен	2 953	63,1	1 568	33,5	161	3,4	4 682	100
Североизточен	970	21,7	3 414	76,5	77	1,7	4 461	100
Югоизточен	14 784	50,4	14 129	48,2	406	1,4	29 319	100
Южен централен	22 699	69,3	8 678	26,5	1 399	4,3	32 776	100
Югозападен	2 728	84,9	296	9,2	190	5,9	3 214	100
Общо	49 295	60,7	29 443	36,3	2 448	3,0	81 186	100

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика"

Най-често срещаните проблеми при отглеждането на лозята са:

- Наличие на лозя на възраст над 30 години, за които не се полагат грижи;
- Некачествен и неотговарящ на заявения сорт посадъчен материал;

- Несъобразен сортов състав с почвено-климатичните условия, с търсенето и предлагането в района;
- Неправилно извършване на резитбата на места;
- Използване на некачествени препарати за растителна защита;
- Липса на квалифицирана работна ръка и използване на примитивна техника;
- Липса на коопериране между винари и лозари.

Преодоляването на натрупаните проблеми е от изключително важно значение за бъдещото развитие на сектора. Това може да бъде постигнато чрез създаване на условия за окрупняване на лозовите насаждения за по-лесно отглеждане и механизизиране на обработките и растителнозащитните мероприятия; повишаване на квалификацията на работещите в сектора; внедряване на новостите и научните постижения в лозарството. През 2008 г. се наблюдава понижен интерес от страна на производителите на грозде, към възможността за предоставяне на права на засаждане от Националния резерв. Издадени са 260 бр. акта за засаждане, в т.ч. 180 броя акта за презасаждане за площ от 568,6 ха и 80 бр. акта за предоставяне на права от Националния резерв от права на засаждане на винени сортове лози за площ в размер на 995,6 ха.

1.2. Средни добиви

През 2008 г. средните добиви на грозде са по-ниски с около 8% от тези през 2007 г. Не са реколтирани около 0,8% от площите с лозя, като най-много нереколтирани площи се наблюдават в Северен централен район. Средният добив за страната при червените винени сортове е 4 755 кг/ха, а при белите винени сортове – 3 779 кг/ха.

Таблица III.4.

Средни добиви на грозде от лозя – реколта`2008, кг/ха

Райони	Средни добиви от лозя	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	4 056	4 398
Северен централен	3 980	5 568
Североизточен	5 920	2 873
Югоизточен	4 902	5 062
Южен централен	3 686	9 175
Югозападен	5 903	4 894
Общо	4 390	7 305

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика"

1.3. Производство

Производството на грозде през 2008 г. е намаляло с близо 2% в сравнение с 2007 г. – 363 539 тона, а съотношението винено – десертно е съответно 95 към 5. През 2008 г. са произведени 5 891 тона грозде от асми.

Таблица III.5.

Производство на грозде – реколта `2008 г.

Райони	Грозде от лозя				Грозде от асми	Общо произведено грозде
	Винено	Десертно	Общо произведено грозде от лозя	%		
Северозападен	26 437	944	27 381	8	-	-
Северен централен	17 990	898	18 889	5	-	-
Североизточен	25 961	223	26 182	7	-	-
Югоизточен	141 741	2 055	143 797	40	-	-
Южен централен	115 670	12 839	128 509	35	-	-
Югозападен	17 851	930	18 781	5	-	-
Общо	345 650	17 889	363 539	100	5 891	369 430

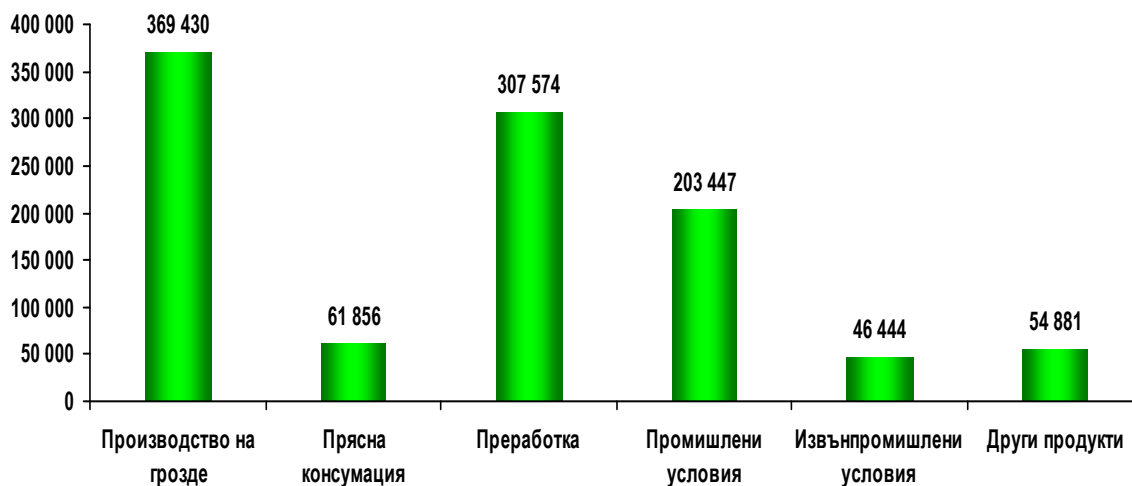
Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

В Югоизточен и Южен централен район са произведени най-големи количества грозде , съответно 40% и 35% от общо произведеното грозде от лозя в страната.

От общо произведеното грозде през 2008 г. 61 856 тона са предназначени за консумация в пряно състояние, а 307 574 тона са преработени във вино и други продукти. В сравнение с 2007 г. се наблюдава слабо увеличение на количеството грозде, преработено в промишлени условия. По данни на Изпълнителната агенция по лозата и виното, количеството преработено грозде от реколта `2008 за производство на вино и гроздова мъст от регистрираните винопроизводители е 203 447 тона.

Фигура III.1.

Разпределение на произведеното грозде – реколта `2008, тона

По данни на ИАПВ

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика"

2. Изкупуване на грозде

Изкупеното винено грозде от винарските предприятия през 2008 г. е 203 446,630 тона. Произведеното грозде от реколта `2008 е с добро до много добро качество и отговаря на технологичните изисквания.

Таблица III.6.

Изкупуване на грозде през кампания 2008 г.

Териториално звено	Изкупено количество грозде, тона
Монтана	3 085,2
Плевен	34 395,1
Русе	23 188,7
Варна	8 466,9
Бургас	40 290,7
Сливен	32 771,4
Хасково	13 568,2
Пловдив	39 574,5
Благоевград	8 106,1
Общо за страната	203 447

Източник: ИАПВ

3. Винопроизводство

Общото количество произведено вино и гроздова мъст реколта`2008, декларирано от регистрираните винопроизводители пред Изпълнителната агенция по лозата и виното е 1 389 799 хектолитра. Проведеното от дирекция "Агростатистика" наблюдение на производството реколта `2008 отчита намаление на гроздето, предназначено за преработка в извънпромишлени условия – 49 хил. тона грозде. Около 93% са предназначени за производство на вино, 6% за производство на спиртни напитки и 1% за производство на други продукти. Произведеното вино в извънпромишлени условия е 227 436 хектолитра. Общото количество произведено вино и гроздова мъст – реколта `2008 е в размер на 1 617 235 хектолитра.

4. Износ и внос на вино

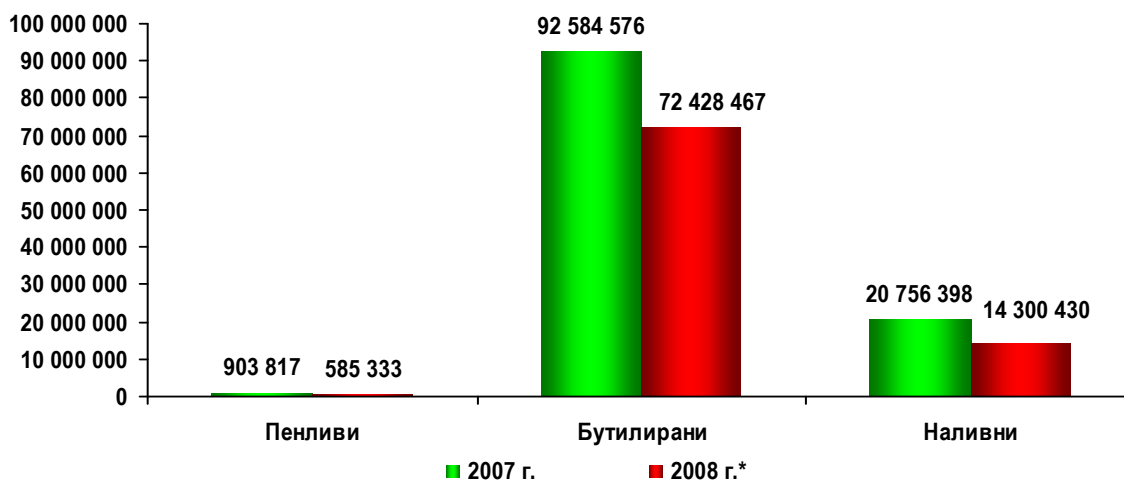
4.1. Износ

По данни на Агенция "Митници", през 2008 г. е регистриран общ износ на 87 314 230 литра вино, което е с 23% по-малко в сравнение с 2007 г. Изнесеното вино е на обща стойност 109 951 хил. щ.д.

Основна част от износа през 2008 г.е предназначен за пазарите на Русия – 54 484 620 литра и Полша – 16 897 061 литра. За пазарите на Великобритания са изнесени 3 227 574 литра вино, за Чешката република – 2 259 935 литра и за Германия – 2 146 498 литра.

Фигура III.2.

Износ на вино за периода 2007 – 2008 г., литри

**Предварителни данни*

Източник: Агенция "Митници"

В структурата на износа най-голям е делът износа на бутилирани вина – 72 428 467 литра или 83% от общия износ. Изнесените наливни вина са 14 300 430 литра или 16%, пенливите – 585 333 литра (0,6%).

Износ на бутилирани вина

През 2008 г., по данни на Агенция "Митници", са изнесени 72 428 467 литра бутилирани вина – с 22% по-малко в сравнение с 2007 г. Средната експортна цена на бутилираните вина за 2008 г. е 1,32 щ.д./л при 1,085 щ.д./л за 2007 г.

За пазарите на Русия са изнесени 44 894 902 литра бутилирани вина или 62% от общия износ на бутилирани вина, за Полша са 16 174 202 литра - 22%, за Великобритания – 2 375 507 литра, Чешка република – 2 190 172 литра, Германия – 1 071 345 литра.

Таблица III.7.

Износ на бутилирани вина 2007 – 2008 г., количество, литра

Страни	2007 г.	2008*г.
Руска Федерация	61 028 802	44 894 902
Полша	18 074 925	16 174 202
Обединено кралство	2 617 842	2 375 507
Чешка република	2 342 572	2 190 172
Германия	1 241 301	1 071 345
Литва	1 089 290	842 269
Швеция	906 475	873 128
Беларус	842 186	527 996
Латвия	605 993	349 565
Белгия	534 466	440 184

Словакия	506 396	735 572
Канада	336 606	225 795
Монголия	298 818	361 522
Нидерландия	274 573	167 395
Естония	265 290	0
Казахстан	214 631	0
САЩ	198 250	242 646
Финландия	150 408	98 676
Франция	113 345	25 472
Турция	105 649	86 640
Китайска народна република	104 798	58 793
Япония	102 980	85 702
Хонконг	76 779	72 662
Норвегия	75 132	54 164
Ливан	59 670	46 404
Румъния	55 768	17 820
Гърция	48 618	33 504
Австрия	30 942	56 852
Индонезия	30 124	0
Азербайджан	24 959	0
Македония	21 880	1 360
Сърбия	21 215	18 501
Хърватска	19 773	0
Дания	18 764	38 298
Тайван	16 740	17 295
Унгария	16 625	17 030
Израел	16 461	40 553
Обединени арабски емирства	11 928	7 063
Бразилия	10 890	0
Виетнам	9 885	20 345
Ирак	9 820	42 508
Испания	8 714	6 231
Италия	8 356	13 176
Словения	8 311	0
Швейцария	6 885	5 528
Кипър	6 161	15 683
Други	14 580	76 007
Общо	92 584 576	72 428 467

* Предварителни данни
Източник: НСИ

Износ на наливни вина

През 2008 г. износът на наливни вина бележи намаление с 31% спрямо 2007 г. Голяма част от износа на наливни вина е предназначен за Русия – 9 589 718 литра (28% по-малко в сравнение с износа през 2007 г.). Намаление се наблюдава при износа за Германия – от 1 999 793 през 2007 г. на 1 075 153 през 2008 г. Износът за пазарите на Швеция и Великобритания е нараснал съответно с 12 и 15%.

Средната експортна цена на наливни вина за 2008 г. е 0,97 щ.д./л при 0,79 щ.д./л за 2007 г.

Таблица III.8.

Износ на наливни вина, 2007 – 2008 г., количество, литра

Страна	2007 г.	2008 г.*
Руска Федерация	13 401 118	9 589 718
Германия	1 999 793	1 075 153
Швеция	1 252 572	1 403 904
Молдова	1 140 747	0
Обединено кралство	741 865	852 067
Франция	727 237	151 815
Литва	305 913	141 950
Япония	299 084	253 068
Белгия	270 700	223 269
Полша	186 456	392 226
Беларус	134 154	0
Чешка република	75 728	69 763
Турция	54 385	15 240
Финландия	42 000	21 125
Австрия	30 749	0
Косово	26 840	0
Словакия	22 982	10 266
Хърватска	19 770	8 550
Норвегия	0	42 800
Гърция	0	17 424
Армения	0	22 690
Други	24 305	9 402
Общо	20 756 398	14 300 430

* Предварителни данни

Източник: НСИ

Износ на пенливи вина

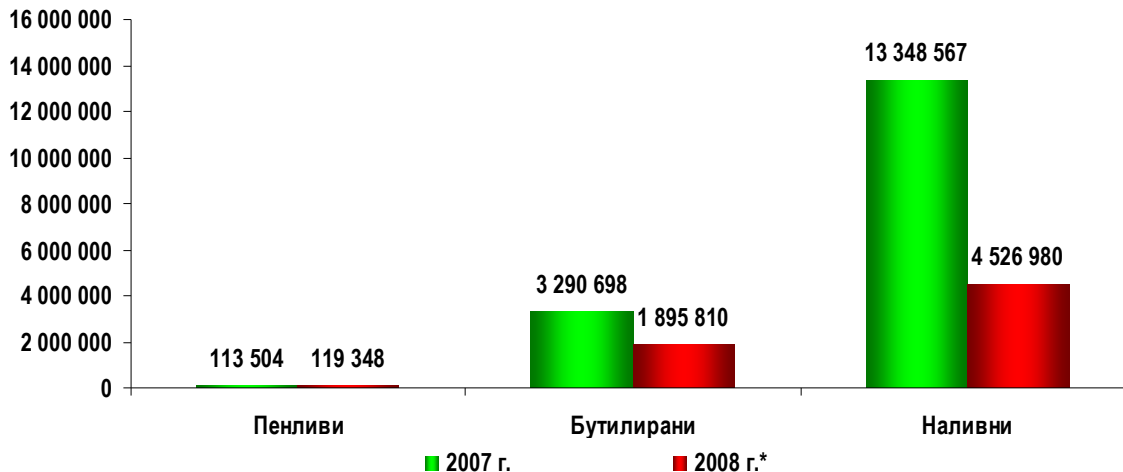
Износът на пенливи вина през 2008 г. е 585 333 литра. Намалението спрямо 2007 е чувствително – 35%. Най-голям износ на пенливи вина е осъществен за пазара на Полша – 330 633 литра. Следва износа за Виетнам – 145 125 литра и за Монголия – 63 617 литра. Средната експортна цена на пенливи вина за 2008 г. 1,71 щ.д./л при 1,47 щ.д./л за 2007 г.

Внос

През 2008 г. са внесени 6 542 138 литра вино, на стойност 15 756 хил. щ.д. Вносът спрямо 2007 г. бележи значително намаление от 61%. Спад се наблюдава при вноса както на бутилирани, така и на наливни вина, съответно с 42% и с 66%. Увеличение на вноса има само при пенливите вина – 5%.

Фигура III.3.

Внос на вино за периода 2007 – 2008 г., литри

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници"

Регистрираният през 2008 г. внос на бутилирано вино (1 895 810 литра) е почти два пъти по-малък от този през 2007 г. (3 290 698 литра). На-голями количества са внесени от Италия – 508 093 литра, Франция – 202 661 литра, Чили – 157 039 литра и Австрия – 146 032 литра.

Таблица III.9.

Внос на бутилирани вина, 2007 – 2008 г., количество, литри

Страна	2007 г.	2008 г.*
Руска Федерация	1 117 704	19 000
Румъния	776 179	103 042
Италия	411 061	508 093
Франция	253 327	202 661
Испания	229 806	137 694
Аржентина	102 708	102 610
Чили	56 133	157 039
Австрия	57 135	146 032
Нидерландия	53 083	104 737
Германия	54 456	73 362
Македония	14 464	40 151
Нова Зеландия	10 395	21 800
Гърция	9 634	37 033

Обединено кралство	8 601	11 644
Южна Африка	6 691	75 739
Португалия	3 105	12 348
Австралия	1 615	6 111
Унгария	-	27 933
Швеция	-	23 868
Словакия	-	18 432
Белгия	-	16 975
Чешка република	-	16 572
Финландия	-	11 340
Словения	-	8 946
Други	124 601	12648
Общо	3 290 698	1 895 810

* Предварителни данни
Източник: НСИ

Аналогична е ситуацията при вноса на наливни вина, където намалението спрямо 2007 г. е 66% Сред страните-вносителки през 2008 г. Испания е с най-голям относителен дял от осъществения внос с 1 034 390 литра, следва Румъния – с 813 386 литра, Италия – с 725 826 литра и Косово – с 623 860 литра.

Таблица III.10.

Внос на наливни вина, 2007 – 2008 г., количество, литра

Страна	2007 г.	2008 г.*
Македония	8 208 148	323 620
Испания	1 546 839	1 034 390
Франция	1 063 335	61 187
Чили	913 250	264 000
Румъния	691 453	813 386
Италия	415 059	725 826
Германия	298 291	268 979
Руска Федерация	129 006	0
Унгария	50 387	0
Аржентина	24 000	0
Алжир	8 694	0
Косово	0	623 860
Молдова	0	331 134
Южна Африка	0	48 620
Австрия	0	23 808
Други	105	8 170
Общо	13 348 567	4 526 980

* Предварителни данни
Източник: НСИ

През 2008 г. вносът на пенливи вина слабо се е повишил – от 113 504 литра през 2007 г. на 119 348 литра през 2008 г. Най-големи количества пенливо вино е внесено от Италия – 30 901 литра и Франция – 74 905 литра.

Таблица III.11.

Внос на пенливи вина, 2007 – 2008 г., количество (литра)

Страна	2007 г.	2008 г.*
Италия	61 472	30 901
Франция	41 165	74 905
Испания	3 492	1 714
Германия	3 740	5 289
Нидерландия	1 034	2 455
Австрия	977	2 092
Други	1 624	1 992
Общо	113 504	119 348

* Предварителни данни
Източник: НСИ

IV. РИБАРСТВО

Общата политика по рибарство (ОПР) е основният инструмент за управление на рибарството и аквакултурите в ЕС. Съвкупността от правила и механизми за експлоатацията, преработването и търговията с риба и други водни организми формира ОПР. ОПР е създадена с цел управление на ресурсите и изпълнение на изискванията, залегнали в Договорите за създаване на Европейската общност. Рибите се смятат за естествен и подвижен ресурс и съответно за обща собственост. Договорите, които учредяват Европейската общност поставят условие за съществуването на единна политика в тази област, т.е. необходимост от въвеждането на общи правила, приети на ниво Европейска общност и приложими в страните-членки.

Основните принципи на ОПР на ЕС са:

- Равен достъп на всички страни-членки до водите на Общността;
- Привеждане на риболовното усилие и флот на страните-членки в съответствие с ограничените рибни ресурси;
- Относителна стабилност на риболовните квоти при разпределение на ресурсите;
- Изключителна компетентност на Общността при представяне на интересите на държавите-членки в международни договори в отношенията с трети страни.

ОПР на ЕС има за цел:

- Осигуряване устойчиво развитие на сектора чрез отговорен риболов и опазване на рибните ресурси;
- Дългосрочно обезпечаване на пазара и преработвателната промишленост с качествена риба и рибни продукти на приемливи за потребителите цени;
- Осигуряване на добър стандарт на живот на лицата, заети с риболовни дейности.

Общата политика по рибарство на ЕС се състои от следните основни раздела:

- Опазване и управление на ресурсите, инспекция и контрол;
- Обща организация на пазара;
- Структурни мерки;
- Външни отношения.

През 2008 г. официално е открита Оперативната програма за развитие на сектор “Рибарство”.

Проведена бе работна среща с представители на средствата за масово осведомяване по повод старта на приема на проекти от 06 декември 2008 г. по Оперативна програма “Рибарство” 2007 – 2013 г.

Приети и обнародвани в Държавен вестник са следните Наредби:

- По Мярка 1.3. “Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност” по приоритетна ос № 1 “Мерки за приспособяване на българския риболовен флот” (Наредба № 34 от 8 октомври 2008 г., обн. ДВ бр. 90 от 17.10.2008 г.);
- По Мярка 2.1. “Производствени инвестиции в аквакултурата” по приоритетна ос № 2 “Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура” (Наредба № 35 от 8 октомври 2008 г., обн. ДВ бр. 91 от 21.10.2008 г.);
- По приоритетна ос № 5 “Техническа помощ” (Наредба № 36 от 21 октомври 2008 г., обн. ДВ бр. 93 от 28.10.2008 г.).

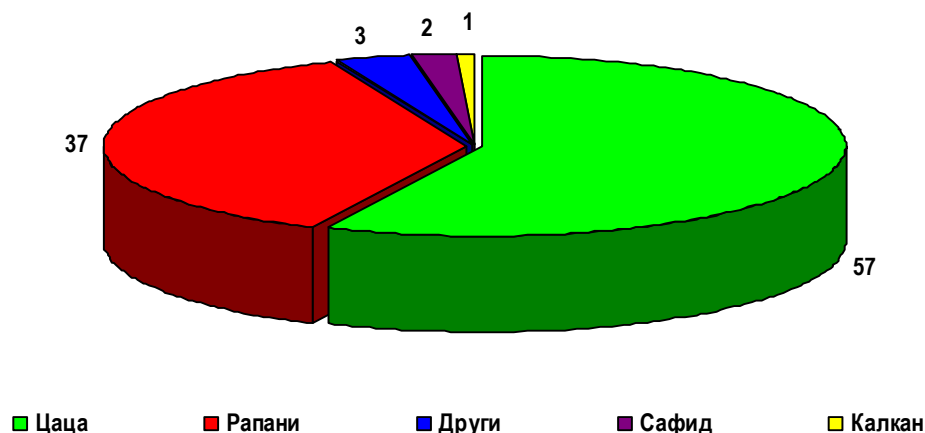
През 2008 г. е одобрена Национална програма за подпомагане устойчивото развитие на рибните ресурси (Национална програма за зарибяване 2008 – 2013 г.) Програмата включва общи мерки за опазване, възстановяване и защита на рибните запаси и е основа за разработването на годишните програми за подпомагане на устойчивото развитие на рибните популации и научно-изследователски дейности, осигуряващи ефективното управление на рибните ресурси.

1. Улов и производство на риба и други водни организми

Количеството на уловената през 2008 г. риба и други водни организми от стопански риболов възлиза на 8 86,25 тона, в т.ч. 7 664,59 тона в Черно море, 81,69 тона в река Дунав и 1 116,97 тона във вътрешни водоеми. Спрямо предходната година, уловът в река Дунав се е повишил с 13,5 тона, във вътрешните водоеми – с 110,8 тона. В същото време уловът в Черно море бележи спад с 165,1 тона.

Фигура IV.1.

Улови по видове риба и други водни организми в Черно море през 2008 г., %

Източник: ИАРА

По данни на ИАРА, през 2008 г. регистрираният общ улов на риба и други морски организми в Черно море е в размер на 7 664,59 тона, което е с 2% по-малко в сравнение с 2007 г.

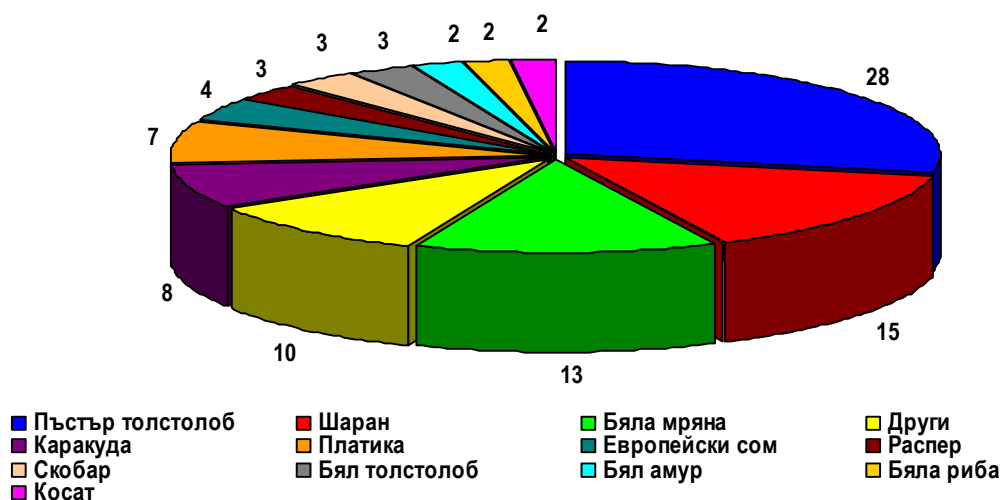
През 2008 г. 57% от общия улов на морските видове риба се формира от рибите от сем. *Sprattus sprattus sulinus* (копърка, трициона, шпрот). Общият улов възлиза на 4 309,73 тона или с 44% повече в сравнение с 2007 г.

Общият улов на други морски организми в Черно море – рапани, миди и скариди, регистриран през 2008 г. е 2 906,72 т, при 4 392,99 т през 2007 г. Въпреки намалението спрямо 2007 г., в тази група най-голям е уловът на рапани – 2 871,55 т.

През 2008 г. уловът на черна морска мида също намалява като достига 35,11 т, при 82,95 т през 2007 г.

Фигура IV.2.

Улови по видове риба и други водни организми в р. Дунав през 2008 г.

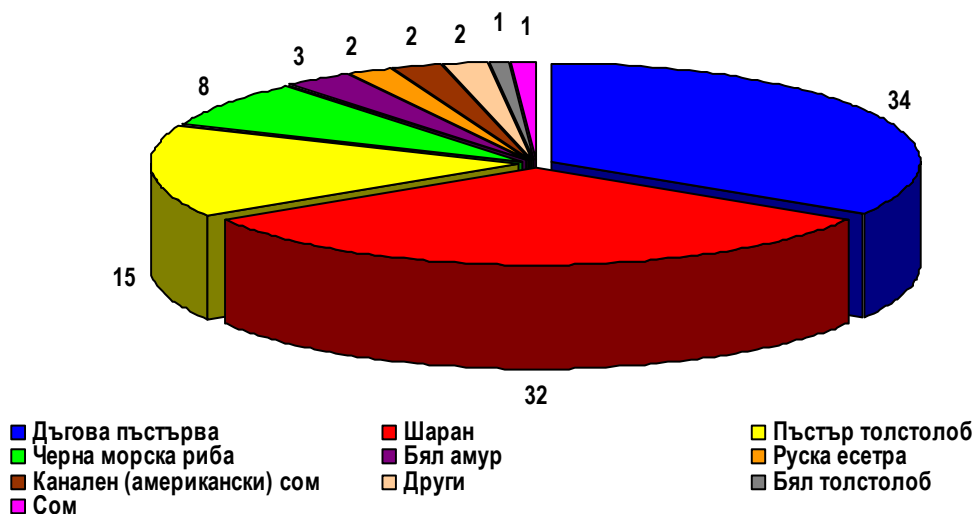

Източник: ИАРА

През 2008 г. уловът на риба в река Дунав се е увеличил с 20% спрямо 2007 г., като достига 81,69 тона. Най-чувствително е увеличението на улова на пъстрия толстолоб – над два пъти (2008 г. – 22,19 тона, при 10,88 тона през 2007 г.) Увеличение се наблюдава и при шарана – от 9,04 т. през 2007 до 12,45 т. през 2008 г.

Фигура IV.3.

Улови по видове риба и други водни организми във вътрешните водоеми през 2008 г., %

Източник: ИАРА

Издадени са общо 531 броя безсрочни разрешителни за извършване на стопански риболов, в т.ч. 130 броя за Черно море, 228 броя за река Дунав и 173 броя за вътрешните водоеми. Удостоверенията за право за извършване на стопански риболов са общо 3 303 броя – за Черно море 1 806, за река Дунав – 1 442 броя и за вътрешните водоеми – 55 броя.

Все повече нараства броят на издадените билети за любителски риболов. През 2008 г. са издадени общо 183 454 билета – с 16 725 повече в сравнение с 2007 г.

През 2008 г. са регистрирани 56 рибовъдни стопанства.

Извършени са 37 760 проверки, като от тях:

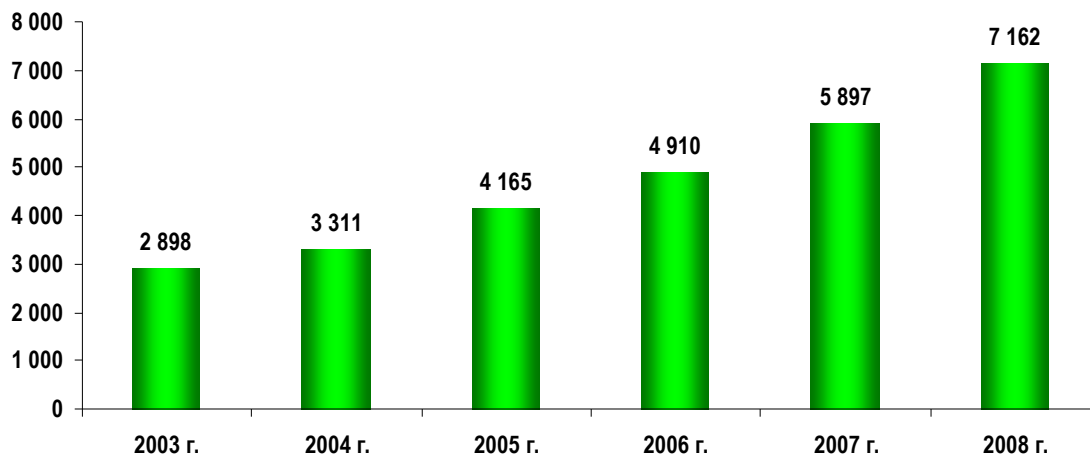
- 6 963 в обекти за стопански риболов;
- 16 444 в обекти за любителски риболов;
- 906 в рибовъдни стопанства;
- 6 866 на плавателни съдове;
- 4 210 в обекти за търговия с риба;
- 1 442 по сигнали;
- 929 съвместно с органите на МВР и ДАГ.

За констатирани нарушения са съставени 2 760 акта, издадени са 2 705 наказателни постановления, като 2 132 от тях са влезли в сила. Отнети са 2 686 броя браконьерски риболовни уреди. Иззети са 3 725,53 кг. незаконно уловена риба, от която 2 444,95 кг е върната във водоемите и 1 280,58 кг. е дадена като дарение.

Тенденцията към увеличаване на производството на аквакултури се запазва и през 2008 г. В сравнение с 2007 г. произведената през 2008 г. риба е с 1 264,93 тона повече и възлиза на 7 162,43 тона.

Фигура IV.4.

Производство на риба и други организми за периода 2003 – 2008 г., тона

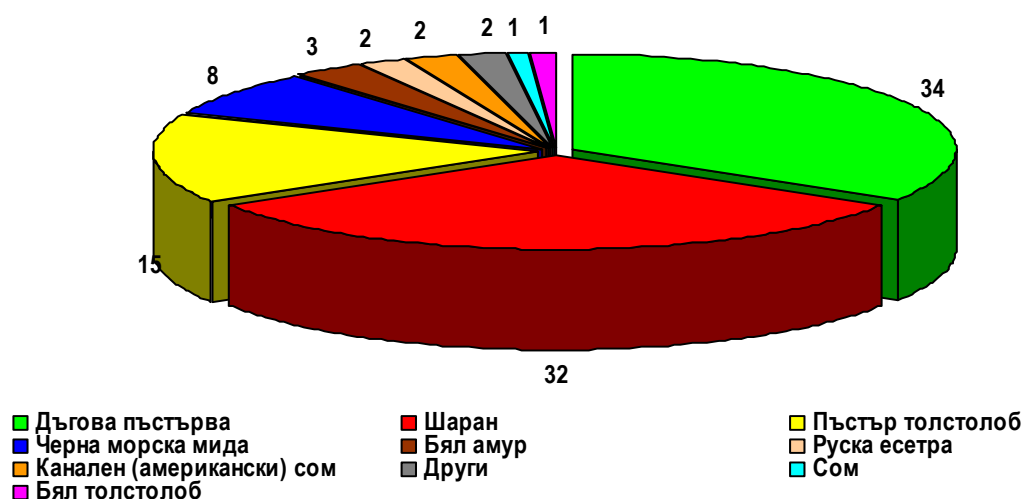

Източник: ИАРА

В сравнение с 2007 г., през 2008 г. е увеличено производството на дъгова пъстърва, шаран и пъстър толстолоб и бял толстолоб. Намаление отчита производството на речна пъстърва, сивен, бял амур, европейски и канален сом, руска есетра.

Фигура IV.5.

Производство на риба и други водни организми през 2008 г., %

Източник: ИАРА

Таблица IV.1.

Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов за 2008 г.

№	Общоприети и местни наименования и научно наименование (на латински)	Количество в тона		
		Черно море	Дунав	Вътрешни водоеми
А. Сладководни риби				
Сем. Есетрови (Acipenseridae)				
1	Чига (Acipenser ruthenus)		0.033	
Сем. Щукови (Esocidae)				
2	Щука (Esox lucius)		0.584	7 677
Сем. Шаранови (Cyprinidae)				
3	Бабушка (Rutilus rutilus)		0.097	0.075
4	Речен кефал (Leuciscus cephalus)		0.015	0.458
5	Мъздруга (Leuciscus idus)		0.433	
6	Червеноперка (Scardinius erythrophthalmus)		0.125	16 389
7	Распер (Aspius aspius)		2 332	0.010
8	Лин (Tinca tinca)			1 770
9	Брияна/облез, уклея (Chalcalburnus chalcoides)		0.618	0.325
10	Уклея (Alburnus alburnus)		0.551	4 871
11	Платика (Abramis brama)		5 777	5 074
12	Косат (Abramis sp.)		1 512	
13	Морунаш (Vimba vimba)		1 492	0.180
14	Сабица (Pelecus cultratus)		0.044	
15	Скобар (Chondrostoma nasus)		2 575	0.327
16	Бяла мряна (Barbus barbus)		10 721	0.010
17	Черна (балканска) мряна (Barbus meridionalis petenyi)		0.075	0.010
18	Маришка мряна (Barbus cyclolepis)		0.020	
19	Шаран (Cyprinus carpio)		12 452	450 202
20	Каракуда (Carassius sp.)		6 170	155 857
21	Бял толстолоб (Hypophthalmichthys molitrix)		2 735	106 268
22	Пъстър толстолоб (Aristichthys nobilis)		22 188	311 932
23	Бял амур (Ctenopharingodon idella)		1 531	25 769
24	Черен амур (Mylopharingodon piceus)			0.450
Сем. Сомови (Siluridae)				
25	Европейски сом (Sillurus glanis)		3 641	11 856
Сем. Американски сомове (Ictaluridae)				
26	Канален (американски) сом (Ictalurus punctatus)		0.039	2 456
Сем. Трескови (Gadidae)				
27	Михалца (Lota lota)		0.149	
Сем. Костурови (Percidae)				

28	Бяла риба (сулка) (<i>Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca</i>)		1 676	9 786
29	Речен костур (<i>Perca fluviatilis</i>)		0.214	3 477
30	Голяма вретенарка (<i>Zingel zingel</i>)		0.0035	
Сем. Буфалови (<i>Catostomidae</i>)				
31	Буфало(<i>Ictiobus spp.</i>)		0.045	
Б. Проходни риби				
Сем. Есетрови (<i>Asipenseridae</i>)				
32	Моруна (<i>Huso huso</i>)		0.260	
33	Пъструга (<i>Acipenser stellatus</i>)			
34	Руска есетра (<i>Acipenser gueldenstaedti</i>)		0.033	
Сем. Селдови (<i>Clupeidae</i>)				
35	Карагъоз, дунавска скумрия (<i>Caspialosa pontica/Alosa pontica</i>)	27 395	1 726	
В. Морски риби				
Сем. Бодливи акули (<i>Squalidae</i>)				
36	Черноморска бодлива акула (<i>Squalus acanthias</i>)	22 752		
Сем. Селдови (<i>Clupeidae</i>)				
37	Сардина (<i>Sardina pilchardus</i>)	0.210		
38	Цаца (копърка, трициона, шпрот) (<i>Sprattus sprattus sulinus</i>)	4 309.734		
Сем. Хамсиеви (<i>Engraulidae</i>)				
39	Хамсия (<i>Engraulis encrasicolus ponticus</i>)	28 033		
Сем. Зарганови (<i>Belonidae</i>)				
40	Заргон (<i>Belone belone</i>)	3 613		
Сем. Трескови (<i>Gadidae</i>)				
41	Черноморски меджид (<i>Merlangius merlangus euxinus</i>)	0.440		
Сем. Кефалови (<i>Mugilidae</i>)				
42	Морски кефал (<i>Mugil cephalus</i>)	9 269		
43	Платерина (<i>Liza aurata</i>)	2 373		
44	Илария (<i>Liza saliens</i>)	3 667		
45	Кефал пелингас (<i>Mugil soiuu</i>)	0.094		
Сем. Атеринови (<i>Atherinidae</i>)				
46	Атерина (<i>Atherina spp.</i>)	2 227		
Сем. Леферови (<i>Pomatomidae</i>)				
47	Лефер (<i>Pomatomus saltatrix</i>)	25 146		
Сем. Сафридови (<i>Carangidae</i>)				
48	Сафрид (<i>Trachurus mediterraneus ponticus</i>)	179 819		
Сем. Смаридови (<i>Centracanthidae</i>)				
49	Смарид (<i>Spicara spp.</i>)	0.655		
Сем. Барбунови (<i>Mullidae</i>)				
50	Барбуня (<i>Mullus barbatus ponticus</i>)	16 643		

51	Барбуня (<i>Mullus surmuletus</i>)	2 070		
Сем. Скумриеви (<i>Scombridae</i>)				
52	Черноморска скумрия (<i>Scomber scombrus</i>)	0.015		
53	Паламуд (<i>Sarda sarda</i>)	16 069		
54	Сем. Попчета (<i>Gobiidae</i>)	25 664		
Сем. Калканови (<i>Scophthalmidae</i>)				
55	Калкан (<i>Psetta maxima</i>)	54 621		
Сем. Писиеви (<i>Pleuronectidae</i>)				
56	Писия (<i>Platichthys flesus luscus</i>)	0.054		
57	Морски език (<i>Solea nasuta</i>)	0.022		
Сем. Морски лисици (<i>Rajidae</i>)				
58	Морска лисица (<i>Raja clavata</i>)	25 576		
Сем. Морски дяволи (<i>Lophiidae</i>)				
59	Морски дявол (<i>Lophius piscatorius</i>)	0.012		
Сем. Морски котки (<i>Dasyatidae</i>)				
60	Морска котка (<i>Dasyatis pastinaca</i>)	1 689		
Г. Водни животни				
Клас Ракообразни (<i>Crustacea</i>)				
61	Обикновени скариди (<i>Leander spp.</i>)	0.046		
62	Пясъчна скарида (<i>Crangon sp.</i>)	0.011		
63	Езерен рак (<i>Astacus leptodactylus</i>)			1 160
Клас Миди (<i>Bivalvia</i>)				
64	Черна морска мида (<i>Mytilus galloprovincialis</i>)	35 110		
65	Рапани (<i>Rapana spp.</i>)	2 871.547		
66	Други водни организми	0.010	1 831	0.585
Общо		7 664 585	81 697	1 116 974

Източник: ИАРА

2. Потребление на риба и рибни продукти

По данни на НСИ, през 2008 г. годишното потребление на риба и рибни продукти от домакинствата е нараснало до средно 4,6 кг на лице (при 4,3 кг на лице през 2007 г.). Това количество е определено на база извършеното наблюдение на домакинствата и данните не включват количествата, консумирани в заведенията за обществено хранене. България е страна, в която консумацията на риба и рибни продукти е по-ниска в сравнение с други страни. Въпреки, че рибата е здравословна храна, потреблението ѝ е все още на ниско ниво, поради свитите потребителски възможности на населението и относително високите цени на някои видове риба и рибни продукти.

Таблица IV.2.

Потребление на риба и рибни продукти средно на лице от домакинство, кг

Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Риба и рибни продукти	4,3	4,3	4,6

Източник: НСИ

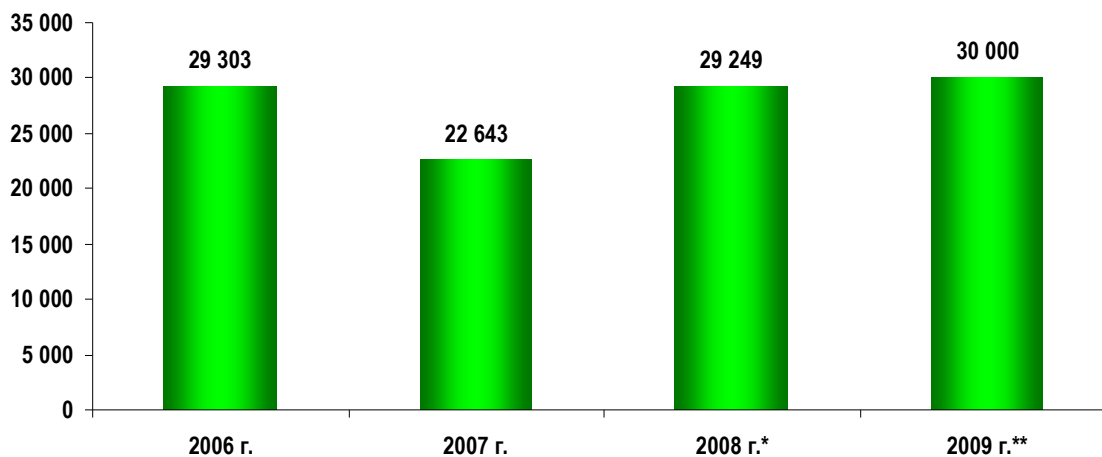
3. Внос и износ на риба и рибни продукти

Внос

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. общият внос на риба и рибни продукти в страната нараства с 29% спрямо предходната година, достигайки 29 249 тона. Стойността на вноса е в размер на 23 309 810 щ.д. Относително високият размер на вноса се обуславя от нуждата за разнообразяване на асортимента от риба и водни организми, каквито не се ловят във водоемите на страната, както и от необходимостта за осигуряване на достатъчно суровина за рибопреработвателните предприятия.

Фигура IV.6.

Внос на риба и рибни продукти, тона

*предварителни данни

**прогнозни данни

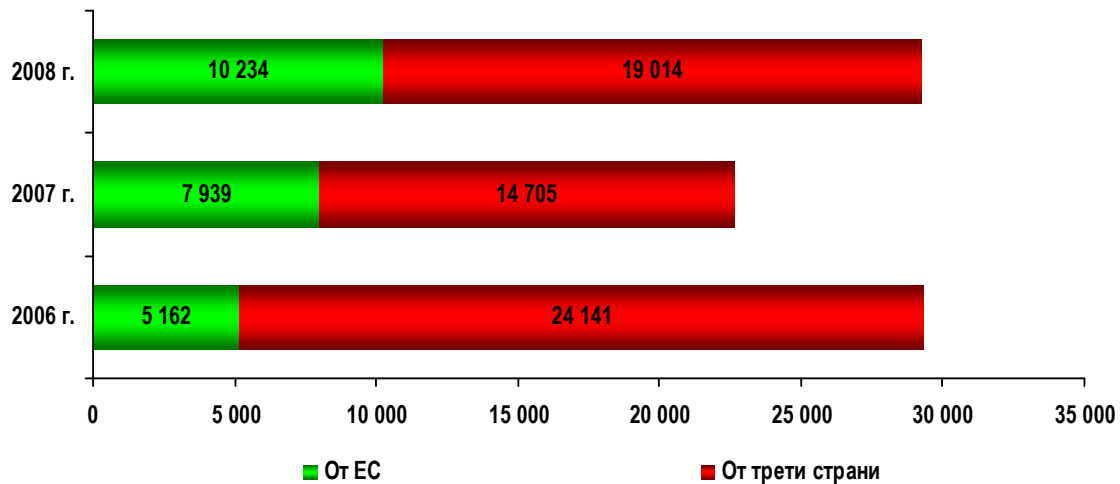
Източник: НСИ

През последните две години се наблюдава промяна в структурата на вноса на риба и рибни продукти. Значително се засилва обменът с европейските държави, като от 5 162 тона през 2006 г. доставените от ЕС риба и рибни продукти нарастват на 10 234 тона през 2008 г. (98%). Въпреки това, вносът на риба и рибни продукти от трети страни остава водещ, макар че делът му в общия внос намалява от 82% през 2006 г. (24 141 тона) на 65% през 2008 г. (19 014 тона).

През 2008 г. реализираният внос на риба и рибни продукти от трети страни бележи увеличение спрямо предходната година с 29,3%.

Фигура IV.7.

Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Структурата на вноса през годината, по видове продукти, включва 26 634,10 тона риба, ракообразни и мекотели (прясна, охладена, замразена, пушена, осолена, филета от риба) и 2 614,9 тона рибни продукти – готови храни и консерви от риба, хайвер, ракообразни и мекотели.

Таблица IV.3.

Внос на риба, други водни организми и рибни продукти

Продукти	2006 г.			2007 г.			2008 г.*		
	количество	стойност	ср. цена	количество	стойност	ср. цена	количество	стойност	ср. цена
	(тона)	(щ.д.)	(щ.д./тон)	(тона)	(щ.д.)	(щ.д./тон)	(тона)	(щ.д.)	(щ.д./тон)
Риба, др. водни организми и рибни продукти, общо	29 303,6	39 108 640	1 335	22 642,5	34 518 813	1 525	29 249,0	57 288 845	1 959
Риби, филета, ракообразни, мекотели	27 734,2	35 118 297	1 266	20 749,9	29 148 246	1 405	26 634,1	47 787 853	1 794
Живи риби, сладководни и морски	6,6	43 268	6 556	63,1	133 129	2 110	0,6	11 484	19 140
Риби, пресни или охладени	876,5	3 690 396	4 210	1 417,8	5 855 543	4 130	1 767,7	7 418 176	4 197
Риби, замразени	23 012,8	23 193 353	642	15 586,4	14 232 495	913	19 498,5	24 294 096	1 246
Филета и други меса от риби, пресни, охладени или замразени	3 108,5	5 326 574	1 714	2 867,0	5 399 003	1 883	4 358,7	10 366 083	2 378

Риби, сушени, осолени, пушени черен дроб, хайвер и семенна течност	46,5	547 171	11 768	117,1	871 237	7 440	131,9	1 254 481	9 511
Ракообразни, живи, пресни, охладени, замразени, сушени, осолени, в саламура	213,3	1 133 341	5 314	280,8	1 361 373	4 848	332,4	2 206 460	6 638
Мекотели, живи, пресни, охладени, замразени, сушени, осолени, в саламура	470,0	1 184 194	2 520	417,7	1 295 466	3 101	544,3	2 237 073	4 110
Рибни продукти	1 569,4	3 990 343	2 543	1 892,6	5 370 567	2 838	2 614,9	9 500 992	3 633
Готови храни и консерви от риби; хайвер	1 478,4	3 627 195	2 453	1 766,0	4 707 875	2 666	2 351,9	8 089 682	3 440
Ракообразни и мекотели	91,0	363 148	3 992	126,6	662 692	4 998,0	263,0	1 411 310	5 366

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 г. и 2008 г.

Традиционно, най-голям дял в общия внос на риба и рибни продукти в страната заема замразената риба – около 67% през 2008 г. (19 498,5 тона, с около 25% повече спрямо 2007 г.). Общата стойност на вноса на замразена риба за годината е 24 294 096 щ.д., при средна цена 1 246 щ.д./т. Сравнявайки с предходната година, през 2008 г. средната вносна цена на замразената риба отбелязва нарастване с 36%.

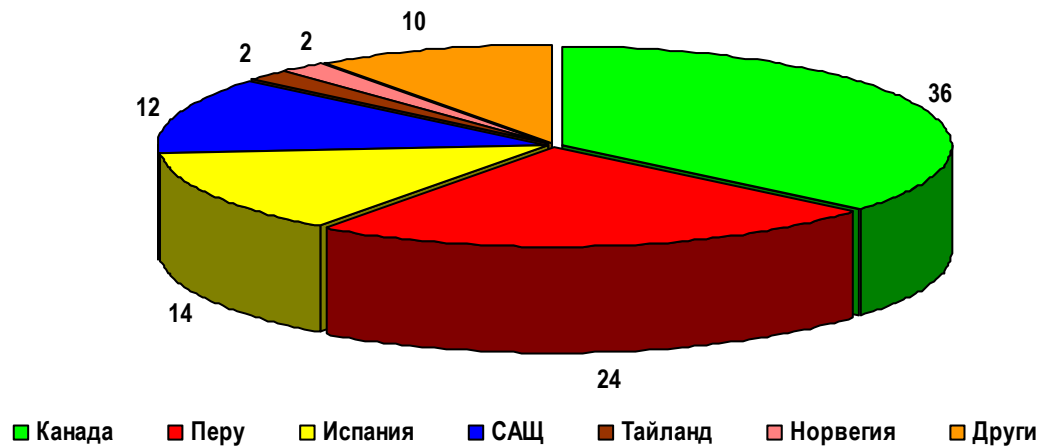
От общия внос на замразена риба през годината, от трети страни са внесени 13 500,1 тона, а доставените от ЕС – 5 598,4 тона.

Традиционни контрагенти са Канада (5 890 тона, на средна цена 1 211 щ.д./т.), Перу (3 563,9 тона, на средна цена 1 112 щ.д./т.), САЩ (1 990 тона, на средна цена 1 197 щ.д./т.). От европейските държави най-голям относителен дял във вноса заемат Испания (2 968,1 тона, на средна цена 1 255 щ.д./т.), Естония (727,3 тона, на средна цена 1 079 щ.д./т.), Нидерландия (526,1 тона, на средна цена 897 щ.д./т.) и др.

В България няма улов на скумрия, поради което за задоволяване на пазара както за директна консумация, така и за консервната промишленост се осъществява внос. И през 2008 г. около 77% от внесената замразена риба е скумрия – 14 957,8 тона, с 27,5% повече спрямо 2007 г. Средната вносна цена на замразената скумрия за 2008 г. е нараснала до 1 157 щ.д./т. (39%), при 832 щ.д./т. за 2007 г. Вносителите на по-големи количества замразена скумрия през годината са Канада (5 545, 1 тона), Перу (3 536, 9 тона), Испания (2 084,1 тона), САЩ (1 745,4 тона), Тайланд (313 тона) и др.

Фигура IV.8.

Структура на вноса на замразена скумрия през 2008 г. по страни, %

Внасят се и други видове риба, каквито не се ловят и отглеждат в страната, като през 2008 г. са внесени по-големи количества замразени мерлузи – 975 тона, на средна вносна цена 1 809 щ.д./т; 675 тона херинга, на средна вносна цена 1 034 щ.д./т; сардина – 209 тона, на средна вносна цена 693 щ.д./т; сафрид – 188 тона, на средна вносна цена 1 134 щ.д./т; акула – 103 тона, на средна вносна цена 2 443 щ.д./т и др.

Обикновено, вносът на прясна или охладена риба в страната е в по-малки количества. Въпреки това, през 2008 г. се наблюдава нарастване спрямо предходната година с 24,6% (1 767,7 тона). Общата стойност на внесената прясна риба е 7 418 176 щ.д. Съществено количество от прясна или охладена риба е внесено от Гърция (906,7 тона), Нидерландия – (216,6 тона), Испания – (128,5 тона), по-малко от Естония (95,7 тона), Италия (76,7 тона) и др. Според вида на рибата, по-голям внос е осъществен на пъстърви – 550 тона, на средна вносна цена 3 428 щ.д./т, тихоокеански съомги – 306 тона, на средна вносна цена 6 391 щ.д./т, сардини – 146,3 тона, на средна вносна цена 524 щ.д./т, лаврак – 158, 2 тона, на средна вносна цена 6 943, 4 щ.д./т, каракуда – 158, 2 тона, на средна вносна цена 5 157 щ.д./т и др.

През 2008 г. вносът на филета и други меса от риба значително нараства спрямо 2007 г. с 52% и възлиза на 4 358,7 тона, на обща стойност 10 366 083 щ.д. От общия обем на вноса на филета през годината, основните количества са внесени от трети страни – 3 404,4 тона, а доставените от ЕС са в значително по-малък размер – 954,3 тона. Преобладава вносът на замразени филета от видове риби, нетипични за страната като съомга, акула, риба тон, треска, мерлуза и др. Регистриран е ръст и на средната вносна цена от 1 883 щ.д./т през 2007 г. до 2 378 щ.д./т през 2008 г. или 26,3%. Средната цена на вноса зависи както от страната-вносител, така и от вида риба и се движи между от 795 щ.д./т до 9 076 щ.д./т Въпреки по-високите вносни цени, търсенето на филета от риба нараства, поради по-лесното им и бързо приготвяне и деликатесни качества.

По-големи количества филета и други меса от риба са внесени от Виетнам (1 091,1 тона, на средна цена 1 998 щ.д./т), Китай (1 089, 7 тона, на средна цена 2 057 щ.д./т), Аржентина (592 тона, на средна цена 2 253 щ.д./т), Германия (365 тона, на средна цена 2 279 щ.д./т) и др.

През последните години, с навлизането на големите вериги магазини, се увеличи разнообразието от риба и рибни продукти, което доведе до промяна и в потребителските предпочитания. Наблюдава се и изменение на хранителните навици на потребителите и тенденция на нарастване на консумацията на готови храни и полуфабрикати. Нарастват и изискванията към качеството на рибата и рибните продукти, както и пазарното търсене на нови

полуготови рибни продукти. В резултат на това, вносът на готови храни и консерви от риби в страната бележи тенденция на нарастване.

През 2008 г. вносът на готови храни и консерви от риби се е увеличил с около 38%, в сравнение с предходната година, достигайки 2 614,9 тона, на обща стойност 9 500 992 щ.д. В сравнение с 2007 г. е регистриран и ръст от 29% на средната вносна цена на рибните продукти

През 2008 г. са внесени 2 351 9 тона готови храни и консерви от риби (с 33% повече спрямо 2007 г.) и 263 тона консервирани ракообразни и мекотели – увеличение от над 200% спрямо 2007 г.).

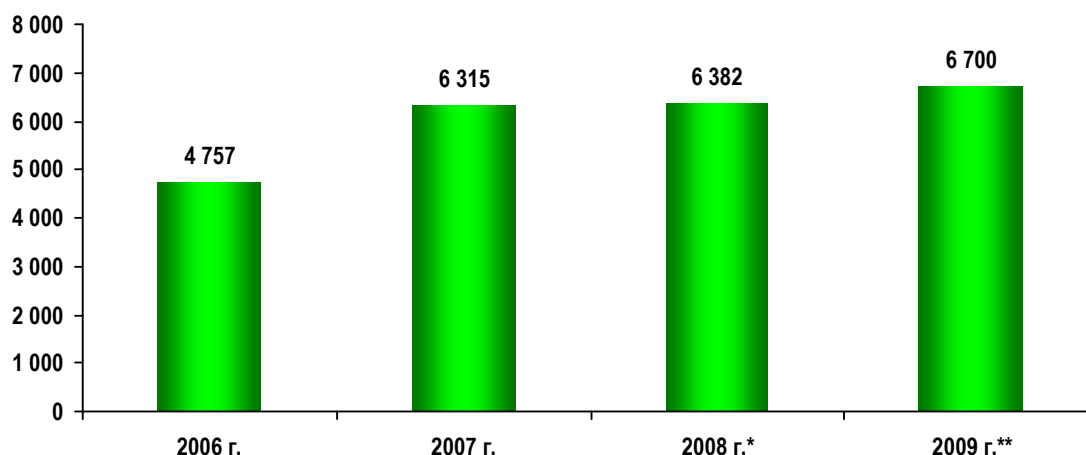
По-големи количества рибни консерви през годината са внесени от Литва (333,1 тона), Индонезия (369,4 тона), Тайланд (259,3 тона), Китай (202 тона) и др.

Износ

През последните три години се наблюдава тенденция на постепенно увеличение на износа на риба, водни организми и рибни продукти.

Фигура IV.9.

Износ на риба, други водни организми и рибни продукти

*предварителни данни

**прогнозни данни

Източник: НСИ

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. общият износ на риба, водни организми и рибни продукти е в размер на 6 381,5 тона, което е с около 1% повече спрямо предходната година. Това се дължи основно на по-големия улов на морски видове риба в страната през тази година. Стойността на изнесената рибна продукция е в размер на 19 623 996 щ.д. при средна експортна цена от 3 075 щ.д. /т.

В структурата на износа през 2008 г. се включват 5 833 тона риба, ракообразни и мекотели (прясна, охладена, замразена, пушена, осолена, филета от риба) и 418,1 тона рибни продукти – готови храни и консерви от риба, в т.ч. хайвер, ракообразни и мекотели.

Таблица IV.4.

Износ на риба, други водни организми и рибни продукти

Продукти	2006 г-			2007 г.			2008г. *		
	количество	стойност	ср. цена	количество	стойност	ср. цена	количество	стойност	ср. Цена
	(тона)	(щ. д.)	(щ. д./тон)	(тона)	(щ. д.)	(щ. д./тон)	(тона)	(щ. д.)	(щ. д./тон)
Риба, др. водни организми и рибни продукти, общо	4 756,9	15 630 839	3 286	6 314,8	19 641 384	3 110	6 381,5	19 623 996	3 075
Риби, филета, ракообразни, мекотели	4 414,3	13 473 019	3 052	5 831,8	17 769 742	3 047	5 963,1	17 439 587	2 925
Живи риби, сладководни и морски	160,7	330 504	2 057	135,5	559 751	4 131	113,0	528 314	4 675
Риби, пресни или охладени	6,3	25 056	3 957	104,8	492 694	4 701	252,1	1 012 646	4 017
Риби, замразени	980,5	1 805 759	1 842	1 671,6	2 257 386	1 350	2 097,9	2 962 245	1 412
Филета и други меса от риби, пресни, охладени или замразени	336,5	1 514 392	4 500	224,4	1 476 669	6 581	176,8	1 238 896	7 007
Риби, сушени, осолени, пушени черен дроб, хайвер и семенна течност	227,4	1 967 222	8 651	316,2	1 990 471	6 295	390,9	1 199 386	3 068
Ракообразни, живи, пресни, охладени, замразени, сушени, осолени, в саламура	1,2	9 119	7 444	28,1	284 627	10 129	4,1	29 655	7 233
Мекотели, живи, пресни, охладени, замразени, сушени, осолени, в саламура	2 701,7	7 820 967	2 895	3 351,2	10 708 144	3 195	2 928,3	10 468 445	3 575

Рибни, продукти	342,6	2 157 820	6 298	483,0	1 871 642	3 875	418,4	2 184 409	5 221
Готови храни и консерви от риби; хайвер	11,5	459 070	39 891	56,0	254 477	4 544	99,6	369 259	3 707
Ракообра- зни и мекотели	331,1	1 698 750	5 130	427,0	1 617 165	3 787	318,8	1 815 150	5 694

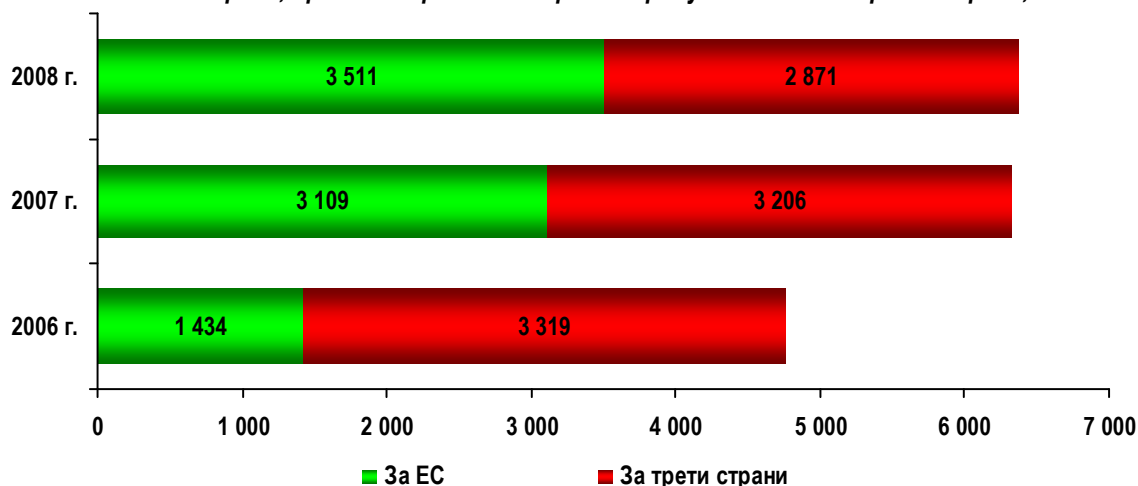
* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 г. и 2008 г.;

През двете години на членство на България в ЕС се наблюдава засилване на обмена с европейските държави, а този с трети намалява. През 2008 г. износът за ЕС заема дял от 55% от общия износ на риба и рибни продукти и е в размер на 3 510,5 тона, отбелязвайки ръст с 13% спрямо 2007 г. и е над два пъти повече в сравнение с 2006 г.

Фигура IV.10.

Износ на риба, др. водни организми и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ

И през 2008 г. износът на мекотели заема най-голям дял (около 46%) в общия износ на риба и рибни продукти. Изнесени са 2 928,3 тона мекотели, при средна износна цена 3 755 щ.д./т.

Спрямо предходната година износът на мекотели (миди, стриди, октоподи, калмари, охлюви и др. безгръбначни) в количествено изражение намалява с 12,6%, в резултат на пониския улов през годината. В сравнение с 2007 г., средната износна цена отбелязва ръст от 11,9%.

Значителен износ на мекотели през 2008 г. е осъществен за Турция – 942,7 тона, Македония – 514 тона, Р Корея – 501,2 тона, Япония – 326,7 тона, Гърция – 278 тона и др.

На второ място по обем е износът на замразена риба, който през 2008 г. отбелязва нарастване с 26% в сравнение с предходната година, достигайки 2 097,9 тона (около 33% от

общия износ на риба). Общата стойност на износа на замразена риба е 2 962 245. щ.д., при средна износна цена 1 412 щ.д./т, с 4,6% по-висока в сравнение с 2007 г. Подобно на предходни години, най-значителен износ на замразена риба (предимно шпрот, трициона или копърка) е осъществен за Румъния – 1 894, 3 тона, на средна износна цена 1 244 щ.д./т (около 90% от общия износ на замразена риба). Увеличението е в резултат на по-големия улов през годината. По-големи количества замразена риба са изнесени и за Обединено кралство – 102,6 тона, Нидерландия – 34,1 тона, Германия – 24,8 тона и др.

През 2008 г. износът на сушени, осолени, пушени или в саламура риби нараства с 23,6% спрямо предходната година и е в размер на 390,9 тона. Общата стойност на изнесените количества е 1 199 386 щ.д., на средна цена 3 086 щ.д./т. Традиционни партньори на страната за тези продукти са Румъния – 368,4 тона, на средна цена 1 202 щ.д./т и Германия – 19 тона, на средна цена от 9 735 щ.д./т.

През 2008 г. са изнесени 113 тона живи риби, с 16,6% по-малко спрямо предходната година. Изнесени са основно сладководни видове риба (шаранови и пъстървови), като основни дестинации са Румъния (79,5 тона), Македония (28,2 тона) и Гърция (1,6 тона).

През 2008 г. се наблюдава спад на износа на рибни продукти (готови храни и консерви от риба, ракообразни и мекотели) в сравнение с 2007 г. – с около 13%, до 217 тона. Това се дължи главно на намаления улов на риба и други водни организми през годината. С 25% е намалял износът по тарифна позиция 1 605 – ракообразни и мекотели, приготвени или консервирани. Износът по тази позиция възлиза на 318,8 тона. Основни дестинации за износ на мекотели и през 2008 г. са Корея (222 тона, на ср. износна цена 6 054 щ.д./т), Япония (82 тона, на средна износна цена 4 994 щ.д./т) и Румъния (3,6 тона, на средна износна цена 3 661 щ.д./т).

През 2008 г. са изнесени 200 кг хайвер, на средна цена от 317 щ.д./кг. Основно направление на черния хайвер и през 2008 г. остава САЩ. Обемът на износа остава на нивото на предходната година.

Уловът и търговията с есетрови риби (месо и хайвер) се регулира от секретариата на Конвенцията по международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (CITES), посредством ежегодно определяне на квоти. От 2007 г. действа мораториум за износа на хайвер от есетри от целия черноморски регион. Официално се изнася само хайвер от изкуствено отглеждани риби.

През м. април 2008 г. ИАРА забрани улова в р. Дунав и Черно море на всички видове есетрови риби.

V. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

През последните години политиката на България в аграрния сектор е насочена към създаване на условия за по-ефективно използване на производствените ресурси в земеделието и повишаване на конкурентноспособността на селскостопанската продукция на международните пазари. Земеделието се нарежда сред водещите отрасли на българската икономика и има съществен принос за формирането на валутните приходи на страната.

След присъединяването на България към ЕС националният пазар се превърна в част от вътрешния пазар на Общността и българските производители и търговци се изправиха пред редица предизвикателства, свързани с размера и структурата на износа на земеделски продукти. В условията на изострена конкуренция, успешна реализация на международните пазари имат онези стоки, произвеждани в съответствие с европейските изисквания за добра земеделска практика и безопасност на храните.

1. Равнище, динамика, структура и географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки за периода 2005 – 2008 г.

Анализът на външната търговия на България за последните четири години показва увеличение на стокообмена с повече от два пъти – от 2 188,1 млн. щ.д. през 2005 г. на 5 157,1 млн.щ.д през 2008 г.

По данни на НСИ и Агенция “Митници”, за периода 2005 – 2008 г. износът на селскостопански стоки в стойностно изражение се е увеличил с 1 472,1 млн.щ.д. (от 1 267,3 млн.щ.д. за 2005 г. на 2 739,4 млн. щ.д. за 2008 г.). За същия период, вносът е нараснал с 1 496,9 млн.щ.д. – от 920,8 млн.щ.д. за 2005 г. на 2 417,7 млн. щ.д. за 2008 г. По-голямо нарастване на износа е отчетено през 2008 г. спрямо 2007 г. (с 67,57%), а на вноса – през 2007 г. спрямо 2006 г. (с 58,92%).

Таблица V.1.

Външна търговия със селскостопански стоки за периода 2005 – 2008 г., хил. щ. д.

Година	2005	2006	2007	2008	Изменение 2008/2007	
					в стойност	в %
Износ, FOB	1 267 316	1 316 017	1 634 750	2 739 401	1 104 651	67,57
Внос, CIF	920 827	1 117 297	1 775 603	2 417 697	642 094	36,16
Салдо	346 489	198 720	-140 853	321 704	462 557	328,40
Стокообмен	2 188 143	2 433 314	3 410 353	5 157 098	1 746 745	51,22

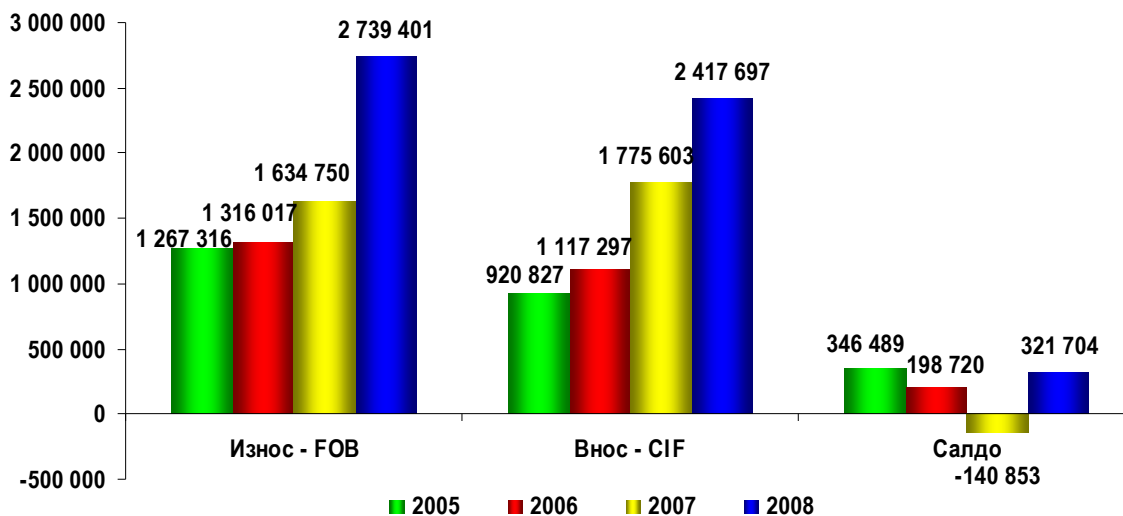
Източник: Агенция “Митници”

От 01.01.2007 г. експортният потенциал на аграрния сектор е нараснал значително, най-вече поради по-големите възможности за реализация на българските преработени и непреработени земеделски стоки на вътрешния пазар.

През 2008 г. аграрният износ е нараснал с 1 104 651 хил. щ.д. или с 39,28%, в сравнение с предходната година, а вносът се е увеличил с 642 094 хил. щ.д. или с 36,16%. В резултат на изпреварващия темп на нарастване на износа спрямо вноса е реализирано положително търговско салдо, в размер на 321 704 хил. щ.д..

Фиг. V.1.

Внос и износ на земеделски стоки за периода 2005 – 2008 г. (хил. щ.д.)

През 2008 г. относителният дял на аграрния износ, спрямо общия износ на страната е 12,55%, а дялът на селскостопанския внос – 5,16%. Увеличеният обем на търговията със селскостопански стоки през 2008 г. има съществен принос при формиране на общия външнотърговски стокообмен на страната. Въпреки голямото увеличение на стокообмена на страната за 2008 г. – от 48 311 774 хил. щ.д. на 68 642 731 хил. щ.д., относителният дял на стокообмена на търговията със селскостопански стоки към общия за страната се е запазил.

Таблица V.2.

Относителен дял на селскостопанските стоки във външната търговия на България през 2007 и 2008 г., хил. щ.д.

Година	2007 г.		Относителен дял на селскостопан-ския внос и износ от общия за страната през 2007 г.	2008 г.		Относителен дял на селскостопан-ския внос и износ от общия за страната през 2008 г.
	Общо за страната	Аграрен сектор		Общо за страната	Аграрен сектор	
Износ, FOB	18 438 638	1 634 750	8,86%	21 832 064	2 739 401	12,55%
Внос, CIF	29 873 136	1 775 603	5,62%	46 810 667	2 417 697	5,16%
Стокообмен	48 311 774	3 410 353	7,06%	68 642 731	5 157 098	7,51%

Източник: Агенция "Митници", НСИ

2. Структура и географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки през 2007 и 2008 г.

През 2008 г. най-голям дял в търговията на България със земеделска продукция в непреработен и преработен вид заема вътреобщностния пазар. Относителният дял на износа за държавите-членки на ЕС в стойностно изражение представлява 56,11% от общия аграрен износ, а този на вноса – 75,12%.

Стокообменът с аграрни стоки между България и другите държави-членки за 2008 г. се е увеличил с 44,72% спрямо 2007 г. – от 2 317,1 млн. щ.д. на 3 353,3 млн. щ.д. Въпреки това, и през 2008 г. търговското салдо в търговията със земеделски стоки с ЕС остава отрицателно.

Таблица V.3.

Внос и износ на селскостопански стоки през 2007 и 2008 г. по икономически общности, страни и региони

Зони на търговия	2007 г.					2008 г.				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	млн. USD	%	млн. USD	%	млн. USD	млн. USD	%	млн. USD	%	млн. USD
Всички страни, от тях:	1 634,8	100	1 775,6	100	-140,8	2 739,4	100	2 417,7	100	321,7
Европейски съюз	979,6	59,92	1 337,5	75,33	-357,9	1 537,0	56,11	1 816,3	75,12	-279,3
ЕАСТ*	10,9	0,67	4,2	0,24	6,7	8,3	0,30	4,8	0,20	3,5
ОИСР**, без страните от ЕС и ЕАСТ	391,4	23,94	373,4	21,03	18,0	425,6	15,54	155,6	6,44	270,0
в т.ч. САЩ	64,6	3,95	18,3	1,03	46,3	69,2	2,53	21,5	0,89	47,7
Балкански страни***	115,3	7,05	61,6	3,47	53,7	150,3	5,49	64,3	2,66	86,0
ОНД	123,4	7,55	41,7	2,35	81,7	134,8	4,92	46,5	1,92	88,3
в т.ч. Русия	96,9	5,93	15,5	0,87	81,4	101,9	3,72	4,2	0,17	97,7
Украйна	9,5	0,58	17,9	1,01	-8,4	8,8	0,32	37,5	1,55	-28,7
Арабски страни	80,5	4,92	6,6	0,37	73,9	207,5	7,57	21,5	0,89	186,0
Други	40,8	2,50	162,5	9,15	-121,7	275,9	10,07	308,7	12,77	-32,8

*Включва Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Швейцария

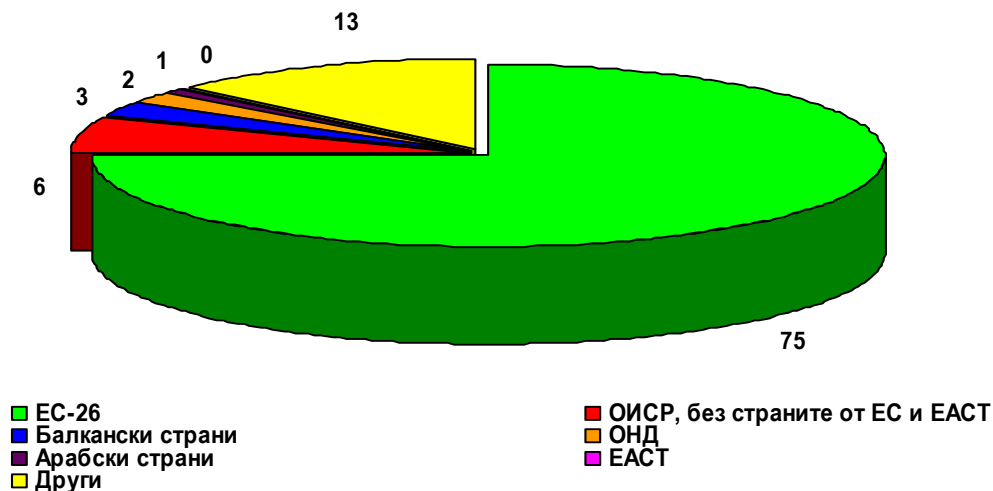
**Включва Австралия, Канада, Нова Зеландия, САЩ, Турция, Япония, Република Корея и Мексико

***Включва Албания, Босна и Херцеговина, Македония, Хърватско и Сърбия и Черна гора

Източник:НСИ

Фиг. V.2.

Структура на вноса на Република България по икономически общности през 2008 г., %

Източник:НСИ

През 2008 г. най-голям относителен дял в аграрния износ на България в ЕС заема износа за: Румъния (26,3%), Гърция (20,8%), Германия (8,9%), Франция (6,5%), Испания (6,4%) и Нидерландия (5,2%).

Таблица V.4.

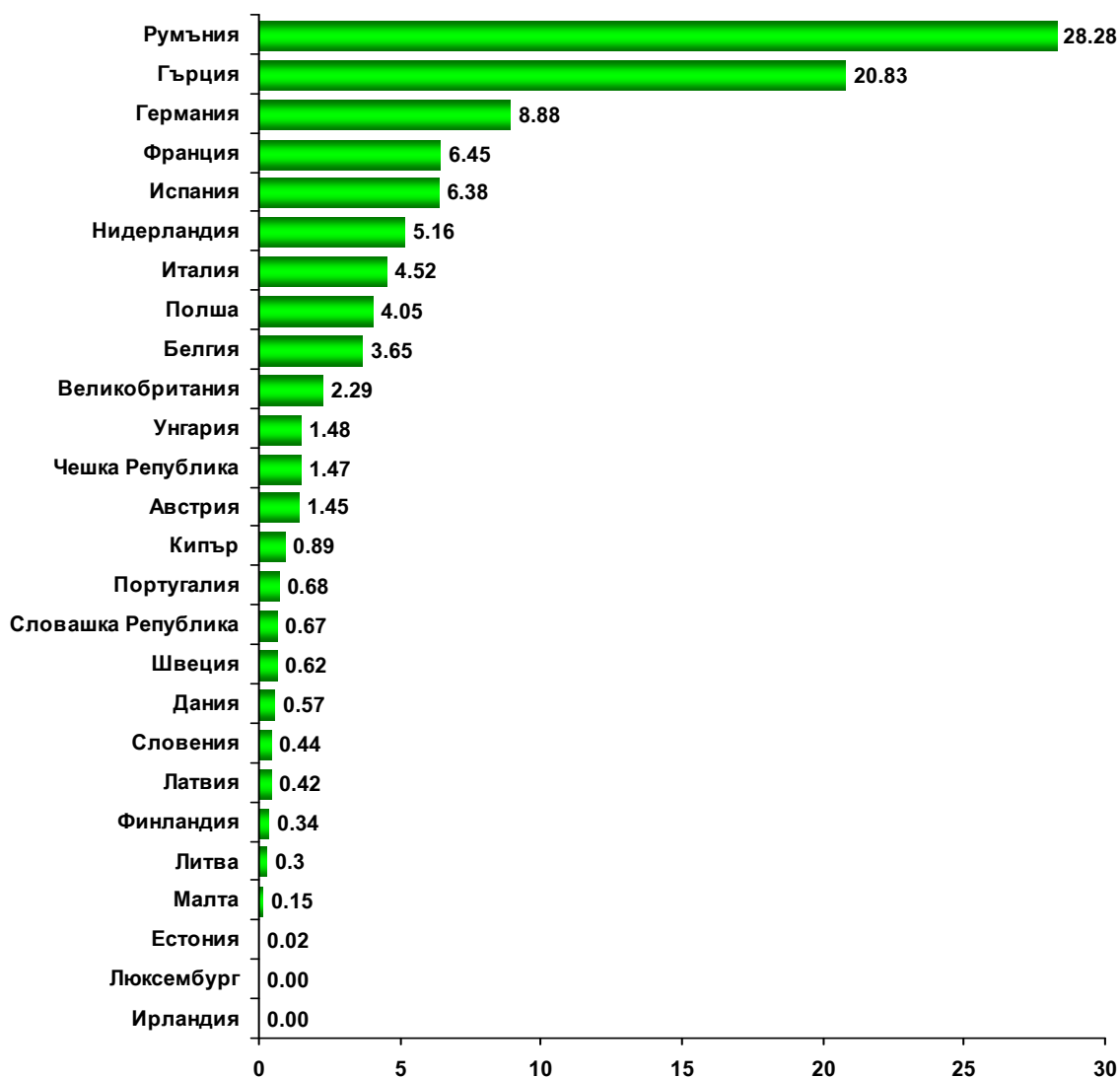
Търговията на България със селскостопански стоки със страните-членки на ЕС през 2007 и 2008 г.

Страна	2007 г.					2008 г.				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	хил. щ.д.	%	хил. щ.д.	%	хил. щ.д.	хил. щ.д.	%	хил. щ.д.	%	хил. щ.д.
Австрия	20 044	2,0	74 664	5,6	-54 620	22 364	1,5	108 112	6,0	-85 748
Белгия	34 947	3,6	28 095	2,1	6 852	56 087	3,6	40 873	2,3	15 215
Дания	4 667	0,5	41 654	3,1	-36 988	8 744	0,6	30 732	1,7	-21 988
Финландия	3 529	0,4	886	0,1	2 643	5 185	0,3	714	0,0	4 470
Франция	83 861	8,6	86 361	6,5	-2 499	99 204	6,5	100 903	5,6	-1 699
Германия	112 524	11,5	142 617	10,7	-30 093	136 466	8,9	195 398	10,8	-58 932
Гърция	216 942	22,1	202 570	15,1	14 372	320 220	20,8	289 539	15,9	30 681
Ирландия	38	0,0	10 939	0,8	-10 900	3	0,0	18 727	1,0	-18 724
Италия	70 551	7,2	87 785	6,6	-17 234	69 403	4,5	113 271	6,2	-43 868
Люксембург	6	0,0	156	0,0	-150	53	0,0	247	0,0	-194
Нидерландия	38 178	3,9	160 358	12,0	-122 180	79 282	5,2	210 085	11,6	-130 802
Португалия	5 490	0,6	726	0,1	4 764	10 518	0,7	3 636	0,2	6 881
Испания	24 846	2,5	45 656	3,4	-20 851	97 994	6,4	80 531	4,4	17 464
Швеция	6 787	0,7	6 547	0,5	240	9 559	0,6	11 966	0,7	-2 407
Великобритания	19 688	2,0	21 446	1,6	-1 758	35 256	2,3	30 497	1,7	4 759
Чешка Република	26 984	2,8	27 423	2,1	-439	22 645	1,5	27 375	1,5	-4 730
Унгария	29 237	3,0	108 337	8,1	-79 099	22 733	1,5	117 583	6,5	-94 849
Полша	58 656	6,0	102 558	7,7	-43 902	62 233	4,0	123 622	6,8	-61 390
Словашка Република	6 103	0,6	14 760	1,1	-8 657	10 266	0,7	22 952	1,3	-12 687
Словения	4 323	0,4	1 201	0,1	3 122	6 710	0,4	11 583	0,6	-4 873
Литва	4 725	0,5	9 151	0,7	-4 426	4 662	0,3	13 050	0,7	-8 387
Латвия	6 171	0,6	662	0,0	5 509	6 435	0,4	764	0,0	5 671
Естония	505	0,1	439	0,0	66	313	0,0	2 218	0,1	-1 905
Кипър	8 203	0,8	4 523	0,3	3 680	13 723	0,9	11 527	0,6	2 195
Малта	2 319	0,2	64	0,0	2 255	2 250	0,1	11 527	0,0	2 237
Румъния	190 261	19,4	157 892	11,8	32 369	434 726	28,3	13	13,8	184 358
Общо	979 586	100	1 337 511	100	-357 925	1 537 034	100	1 816 285	100	-279 251

Източник: Агенция "Митници", НСИ

Фиг. V.3.

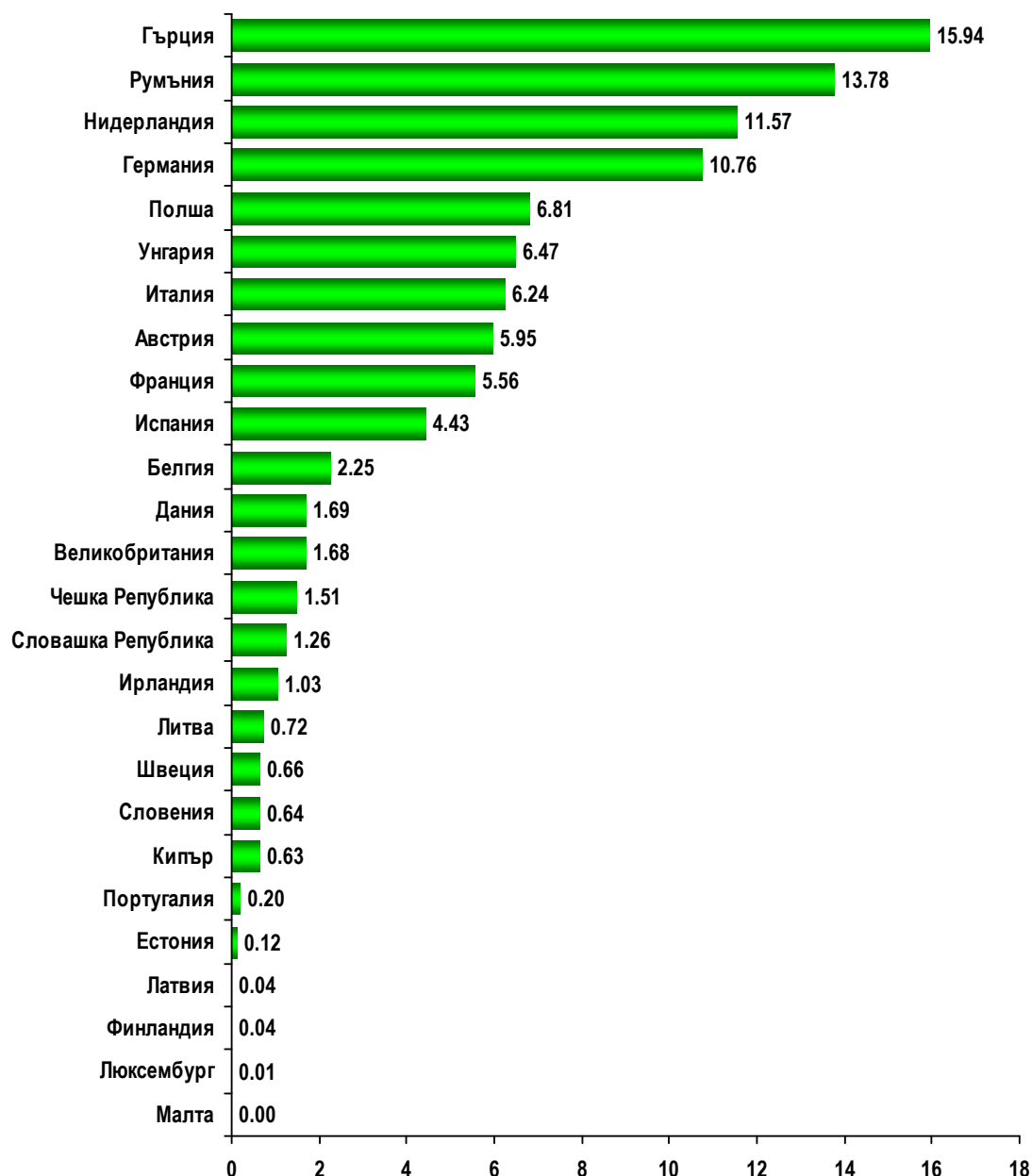
Относителен дял на износа от Република България за ЕС през 2008 г.

Водещо място в експортната листа на българския износ за държавите-членки на ЕС през 2008 г. заемат: пшеница и смес от пшеница и ръж – 657 265,3 тона, на стойност 170 645 хил. щ.д.; сурови или необработени тютюни – 32 426,7 тона, на стойност 132 641 хил. щ.д.; хлебарски, тестени, сладкарски или бисквитени продукти – 36 675,7 тона, на стойност 123 659 хил. щ.д.; слънчоглед – 221 675,7 тона, на стойност 117 481 хил. щ.д.; меса и карантии от домашни птици – 11 451,9 тона, на стойност 85 067 хил. щ.д.; семена от рапица, или рапица с ниско съдържание на ерукова киселина – 127 751,3 тона, на стойност 79 006 хил. щ.д.; бяла захар и захар от захарна тръстика – 830 164,6 тона, на стойност 68 165 хил. щ.д.; вина от прясно грозде – 29 612,9 литра, на стойност 45 082 хил. щ.д.

Фиг. V.4.

Относителен дял на вноса на Република България за ЕС през 2008 г.

Основните селскостопански стоки, реализирани в България от ЕС през 2008 г. са: свинско месо, прясно, охладено или замразено – 61 316,1 тона, на стойност 169 666 хил. щ.д.; бяла захар, захар от захарна тръстика и захар от захарно цвекло – 65 472,3 тона, на стойност 56 250 хил. щ. д.; хранителни продукти, несъдържащи мазнини, захароза, изоглюкоза, глюкоза, скорбяла или нишесте; сложни алкохолни препарати; захарни сиропи, ароматизирани или с прибавка на оцветители; други хранителни продукти – 14 195,5 тона, на стойност 64 053 хил. щ.д.; царевица – 153 031,9 тона, на стойност 59 890 хил. щ. д.; кюспета, под формата на гранули, получени при извличането на соевото масло – 97 626,9 тона, на стойност 50 138 хил. щ.д.; сурови и необработени тютюни – 8 471,2 тона, на стойност 48 541 хил. щ.д.; препарати, използвани за храни на животни – 35 458,3 тона, на стойност 46 144 хил. щ.д.

Търговия с аграрни стоки със страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ)

Външната търговия с аграрни стоки на България със страните от ЕАСТ не е много активна и през 2008 г. е отчетено намаление на стокообмена с 13,06% спрямо 2007 г. – от 15 133 хил. щ.д. през 2007 г. на 13 156 хил. щ.д. през 2008 г. Сред държавите от ЕАСТ, Конфедерация Швейцария е най-предпочитаният партньор на българските износители на селскостопански стоки. През 2008 г. относителният дял на износа за Швейцария представлява 67,09% от целия износ за страните от ЕАСТ, а този на вноса – 80,26%.

Таблица V.5.

Търговия с аграрни стоки със страните от ЕАСТ през 2007 и 2008 г., хил. щ. д.

Страна	2007 г.			2008 г.		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Норвегия	1 624	279	1 345	2 434	841	1 593
Швейцария	9 237	3 636	5 601	5 914	3 859	2 054
Исландия	54	303	-249	0	107	-107
Лихтенщайн	0	0	0	0	0	0
Общо	10 915	4 218	6 697	8 348	4 808	3 540

Източник: Агенция "Митници", НСИ

Търговия с аграрни стоки със страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

По данни на НСИ, през 2008 г. аграрният износ за страните от ОИСР представлява 15,54% от общия износ на земеделски стоки, а вносът – 6,44%. През същата година е отчетено увеличение от 8,74% на износа през годината (от 391,4 млн. щ.д. през 2007 г. на 425,6 млн. щ.д. през 2008 г.) и намаление от 58,33% на вноса (от 373,4 млн. щ.д. на 155,6 млн. щ.д.).

През последните две години България е формирала положително търговско салдо в търговията със селскостопански стоки със страните от ОИСР. В резултат на драстичния спад на вноса от тези страни, през 2008 г. положителното търговско салдо се е увеличило с 252 млн. щ.д. (от 18 млн. щ.д. през 2007 г. на 270 млн. щ.д. за 2008 г.).

Балкански страни

Страните от Балканския регион са предпочитани търговски партньори на България, предвид териториалната си близост и производствената си специализация. След присъединяването на България и Румъния към ЕС от 01.01.2007 г. търговските отношения с Гърция и Румъния се задълбочиха и те към момента, са едни от най-предпочитаните търговски партньори.

Стокообменът с аграрни стоки между България и страните от Балканския регион за 2008 г. бележи увеличение от 62,47% спрямо 2007 г. (от 1 204 440 хил. щ.д. през 2007 г. на 1 956 893 хил. щ.д. през 2008 г.). През 2008 г. най-голям е стокообменът на България с Румъния (685 094 хил. щ.д.), Гърция (609 759 хил. щ.д.), и Турция (438 056 хил. щ.д.).

През 2008 г. най-активен е бил износът на български селскостопански стоки за Румъния (на стойност 434 726 хил. щ.д.), Гърция (320 220 хил. щ.д.) и Турция (319 119 хил. щ.д.). Най-голям внос на селскостопански стоки е осъществен от Гърция (289 539 хил. щ.д.), Румъния (250 368 хил. щ.д.) и Турция (118 937 хил. щ.д.).

Търговското салдо на България със страните от Балканския регион за последните две години е положително, като през 2008 г. нараства значително – с 180,59% (от 176 912 хил. щ.д. на 496 404 хил. щ.д.). През 2008 г. България е формирала положително търговско салдо с по-голямата част от страните от Балканския регион – Турция, Гърция, Македония, Румъния, Сърбия и Черна гора, Албания, Босна и Херцеговина и Хърватия.

Традиционно положително, за нарастването на търговското салдо на България със страните от Балканския регион най-голям принос през 2008 г. спрямо 2007 г. има почти тройно увеличеният износ за Румъния.

Таблица V.6.

Търговия с аграрни стоки със страните от Балканския регион през 2007 и 2008 г., хил. щ.д.

Страна	2007 г.			2008 г.		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Турция	163 834	90 473	73 361	319 119	118 937	200 181
Гърция	216 942	202 570	14 372	320 220	289 539	30 681
Република Македония	27 075	46 728	-19 653	44 170	34 916	9 255
Румъния	190 261	157 892	32 369	434 726	250 368	184 358
Сърбия	26 585	10 501	16 083	25 844	21 980	3 864
Черна гора	2 428	42	2 385	3 903	35	3 868
Словения	4 323	1 201	3 122	6 710	11 583	-4 873
Албания	32 737	256	32 481	50 771	374	50 397
Босна и Херцеговина	3 356	411	2 945	5 989	11	5 979
Хърватия	23 135	3 688	19 447	19 697	7 003	12 694
Общо	690 676	513 764	176 912	1 231 148	734 745	496 404

Източник: Агенция "Митници", НСИ

Търговия с държавите от ОНД

Държавите от ОНД продължават да играят важна роля в търговския стокообмен със селскостопански стоки, от гледна точка на необходимостта от възстановяване на позициите на България на тези пазари. През 2008 г. българският износ на земеделски стоки за страните от ОНД е нараснал с 9,24% спрямо предходната година и представлява 4,92% от общия аграрен износ на страната

Износът за Руската федерация през 2008 г. е нараснал с 5 млн. щ.д. или с 5,16% спрямо 2007 г., а вносът бележи спад от 11,3 млн. щ.д. или 72,9%. Формирано е положително търговско салдо, за което спрямо 2007 г. се отчита увеличение от 20,02 %.

Точно в противоположна посока е движението на търговските потоци на земеделска продукция с Украйна – намаление на износа с 0,7 млн. щ.д. или с 7,37% спрямо предходната година, при нарастващ с 19,6 млн. щ.д вносили с 109,5% и отрицателно търговско салдо, в размер на 97,7 млн. щ.д.

Търговия с Арабските държави

Обемът на търговията с аграрни стоки между България и арабските държави непрекъснато нараства през последните години, което се дължи преди всичко на увеличението на българския експорт. Стокообменът със селскостопански стоки е нараснал от 87,1 млн. щ.д. за 2007 г. на 229 млн. щ.д. за 2008 г. или 162,92%.

През 2008 г. България е формирала положително търговско салдо в търговията с арабските държави, в размер на 186 млн. щ.д. (151,69% повече спрямо предходната година).

3. Структура на износа и вноса по групи стоки

Износ

По данни на НСИ, през 2008 г. е осъществен износ на селскостопански и преработени продукти в размер на 2 739 401 хил. щ.д.

Основните групи стоки, формиращи структурата на аграрния износ през 2008 г. по раздели на Митническата тарифа са както следва:

Раздел I – живи животни и продукти от животински произход

Относителният дял на износа на живи животни и продукти от животински произход за 2008 г. представлява 12,60% от общия аграрен износ. Износът на стоките, включени в този раздел се е увеличил с 6,63% в стойностно изражение спрямо 2007 г. Най-голям относителен дял от общия износ заемат месата и карантите, годни за консумация – 5,21% и млякото и млечните продукти – 5,49 %.

Търговското салдо по Раздел I за 2008 г. е отрицателно минус 24 978 хил. щ.д.).

Раздел II – растения и продукти от растителен произход

През 2008 г. стоките от този раздел заемат 48,92% от общия износ на земеделска продукция. Най-голям относителен дял в този раздел заемат житните растения – 24,65% (пшеница, ечемик, царевица) и маслодайните семена – 16,37% (предимно маслодаен и шарен слънчоглед). Търговското салдо по Раздел II е в размер на 768 639 хил. щ.д., като е отчетено над осем пъти нарастване спрямо салдото по този раздел през 2007 г. Това се дължи преди всичко на големия ръст в износа на зърнени растения – над тринадесет пъти (1 303,57%) и маслодайни семена – над два пъти (216,30%);

Раздел III – Мазнини и масла от животински и растителен произход

Мазнините и маслата от животински и растителен произход заемат 3,92% от общия износ на аграрни стоки. През 2007 г. износът на продуктите по този раздел се е увеличил над два пъти спрямо предходната година. Въпреки значителното увеличение на износа, формираното търговско салдо е отрицателно минус 45 540 хил. щ.д.).

Раздел IV – Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

Преработените продукти заемат 34,56% в структурата на аграрния износ на страната. През 2008 г. износът на стоки по Раздел IV се е увеличил с 29,35% спрямо 2007 г. Най-голямо е увеличението при продуктите от глава 21 “Разни видове хранителни продукти (екстракти, есенции и концентрати от кафе, чай и мате, маи, препарати за сосове и готови сосове, препарати за супи или бульони, готови супи или бульони, сладолед за консумация) – с 55,27%, захар и захарни изделия – с 54,13%, тютюн и обработени заместители на тютюна – 48,37% и хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна скорбяла и др. – с 48,37%. През 2008 г. е формирано отрицателно търговско салдо от преработена продукция, в размер на 141 108 хил. щ.д..

Таблица V.7.

Структура на външната търговия на България с аграрни стоки през 2007 и 2008 г.

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2007	САЛДО 2008
		2007		2008		2008/2007	2007		2008		2008/2007		
		хил. USD	дъл от общия износ на аграрни стоки в %	хил. USD	дъл от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. USD	дъл от общия внос на аграрни стоки в %	хил. USD	дъл от общия внос на аграрни стоки в %	%	хил. USD	хил. USD
	а	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	ОБЩО:	18 438 638		21 832 064		118,40	29 873 136		46 810 667		156,70	-11 434 498	-24 978 603
	в това число аграрни стоки:	1 634 750	100	2 739 401	100	167,57	1 775 603	100	2 417 697	100	136,16	-140 853	321 704
	РАЗДЕЛ I	323 613	19,80	345 076	12,60	106,63	410 464	23,12	605 363	25,04	147,48	-86 851	-260 287
1	Живи животни	30 849	1,9	32 501	1,19	105,36	43 895	2,47	51 615	2,13	117,59	-13 046	-19 114
2	Меса и каранти, годни за консумация	167 875	10,27	142 751	5,21	85,03	237 750	13,39	358 780	14,84	150,91	-69 875	-216 029
3	Рибни и ракообразни, годни за консумация	17 828	1,09	17 571	0,64	98,56	29 587	1,67	48 996	2,03	165,60	-11 759	-31 425
4	Мляко и млечни продукти, птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, нито включени другаде	102 919	6,30	150 279	5,49	146,02	85 228	4,80	128 702	5,32	151,01	17 691	21 577
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, нито включени другаде	4 142	0,25	1 974	0,07	47,66	14 004	0,79	17 270	0,71	123,32	-9 862	-15 296
	РАЗДЕЛ II	527 459	32,27	1 340 113	48,92	254,07	435 834	24,55	571 474	23,64	131,12	91 625	768 639
6	Живи растения и цветарски продукти	3 844	0,24	3 286	0,12	85,48	26 388	1,49	25 386	1,05	96,20	-22 544	-22 100
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	58 917	3,60	70 350	2,57	119,41	78 721	4,43	116 470	4,82	147,95	-19 804	-46 120
8	Плодове, годни за консумация цитрусови или гъшеви кори	60 543	3,70	68 859	2,51	113,74	100 935	5,68	109 938	4,55	108,92	-40 392	-41 079
9	Кафе, чай, мате и подправки	24 491	1,50	54 430	1,99	222,24	51 333	2,89	95 437	3,95	185,92	-26 842	-41 007
10	Житни растения	143 747	8,79	675 168	24,65	469,69	100 067	5,64	105 768	4,37	105,70	43 680	569 400
11	Мелничарски продукти, малц, скорбяла и нишесте, инулин, пшеничен глутен	15 141	0,93	17 912	0,65	118,30	24 174	1,36	28 588	1,18	118,26	-9 033	-10 676
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	220 018	13,46	448 404	16,37	203,80	48 023	2,70	76 371	3,16	159,03	171 995	372 033
13	Клейове и смоли и др. растителни сокове и екстракти	617	0,04	1 662	0,06	269,37	5 573	0,31	12 930	0,53	232,01	-4 956	-11 268
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	141	0,01	42	0,00	29,79	620	0,03	586	0,02	94,52	-479	-544
	РАЗДЕЛ III	51 807	3,17	107 512	3,92	207,52	102 646	5,78	153 052	6,33	149,11	-50 839	-45 540
15	Мазнини и масла от животински и растителен произход; продукти от тяхното разпадане; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	51 807	3,17	107 512	3,92	207,52	102 646	5,78	153 052	6,33	149,11	-50 839	-45 540
	РАЗДЕЛ IV	731 871	44,77	946 700	34,56	129,35	826 659	46,56	1 087 808	44,99	131,59	-94 788	-141 108
16	Продукти от месо, риба или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	12 143	0,74	11 011	0,40	90,68	15 713	0,88	26 152	1,08	166,44	-3 570	-15 141
17	Захар и захарни изделия	55 580	3,40	85 664	3,13	154,13	88 335	4,97	160 222	6,63	181,38	-32 755	-74 558
18	Какао и продукти от какао	21 048	1,29	25 862	0,94	122,87	76 143	4,29	106 682	4,41	140,11	-55 095	-80 820
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко, тестени сладкарски изделия	118 250	7,23	175 416	6,40	148,34	76 927	4,33	97 422	4,03	126,64	41 323	77 994
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други растения	98 819	6,04	95 608	3,49	96,75	103 816	5,85	102 359	4,23	98,60	-4 997	-6 751
21	Разни видове хранителни продукти	29 562	1,81	45 900	1,68	155,27	121 428	6,84	126 650	5,24	104,30	-91 866	-80 750
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	152 169	9,31	159 307	5,82	104,69	133 016	7,49	169 337	7,00	127,31	19 153	-10 030
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; пригодни за храна на животни	59 287	3,63	73 428	2,68	123,85	97 642	5,50	120 821	5,00	123,74	-38 355	-47 393
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	185 013	11,32	274 504	10,02	148,37	113 639	6,40	178 163	7,37	156,78	71 374	96 341

Източник:НСИ

Водещо място в експортната листа на страната през 2008 г. заемат следните продукти:

- Пшеница и смес от пшеница и ръж – 1 557 559,5 тона, на стойност 440 536 хил. щ.д.;
- Семена от слънчоглед – 411 804,7 тона, на стойност 263 716 хил. щ.д.;

- Сурови или необработени тютюни – 39 803,1 тона, на стойност 178 115 хил. щ.д.;
- Ечемик – 494 640,9 тона, на стойност 127 488 хил. щ.д.;
- Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние, бяла захар – 82 356 тона, на стойност 61 239 хил. щ.д.

Таблица V.8.

Водещи селскостопански стоки в износа на България през 2008 г.

Наименование на продукта	Количество, тона	Стойност, щ. д.	Относителен дял от общия износ, %
Пшеница и смес от пшеница и ръж	1 557 559,5	440 536 248	16,08
Семена от слънчоглед, дори натрошени	411 804,7	263 715 666	10,91
Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн, тютюни, "слънчево сушени", тип ориенталски	39 803,1	178 114 654	7,37
Ечемик	494 640,9	127 488 124	5,27
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние, бяла захар	82 356	66 528 161	2,75
Семена от репица или рапица, дори натрошени	98 877,6	61 238 708	2,53
Гофрети и вафли, в директни опаковки	13 039,4	57 593 229	2,38
Цигари, съдържащи тютюн	5 172,4	56 525 467	2,34
Вина от прясно грозде, включително обогатените с алкохол; мъст от грозде, различна от тази от № 2009, в съдове с вместимост, непревишаваща 2 l	41 469,2	54 072 348	2,24
Сурови масла, от слънчоглед	40 338,9	49 696 808	2,06
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти, дори с прибавка на подсладители	15 753,6	44 826 216	1,85
Семена от репица или рапица с ниско съдържание на ерукова киселина	64 419,8	39 836 514	1,65
Цели и половин трупове от агнета, пресни или охладени	6 061,3	38 403 487	1,59
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	11 500,7	38 073 039	1,57
Царевица	201 211,8	36 076 068	1,49

Източник: НСИ

Внос

През 2008 г. в страната са внесени селскостопански стоки на обща стойност 2 417 697 хил. щ.д.

Раздел I – живи животни и продукти от животински произход

Относителният дял на вноса на тези продукти през 2008 г. представлява 25,04% от общия аграрен внос. В този раздел, най-голям относителен дял от общия селскостопански внос заемат месата и карантите, годни за консумация – 14,84%. През 2008 г. обемът на внесените по този раздел стоки е нараснал с 47,48% спрямо 2007 г. Най-съществен ръст на вноса се наблюдава при рибите и ракообразните – с 65,60%, млякото и млечните продукти – с 51,01% и месата и карантите – с 50,91%.

Раздел II – растения и продукти от растителен произход

През 2008 г. вносът на стоките от този раздел заема 23,64% от целия внос на земеделска продукция. Най-голям относителен дял от общия внос по Раздел II заемат зеленчуците – 4,82%, плодовете, – 4,55%, житните растения – 4,37% и кафе, чай, мате и подправки – 3,95%. Спрямо 2007 г. най-голямо нарастване на вноса се наблюдава при клейове и смоли и др. растителни сокове и екстракти – с 132,01% и кафе, чай, мате и подправки – с 85,92%.

Раздел III – Мазнини и масла от животински и растителен произход

През 2008 г. вносът на стоките от този раздел заема 5,78% от целия внос на земеделска продукция. Отчетеният внос на стоките по Раздел III през 2008 г. се е увеличил с 49,11% спрямо предходната година.

Раздел IV – Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

Преработените продукти по този раздел заемат 44,99% в структурата на аграрния внос на страната. През 2008 г. вносът на преработени стоки в стойностно изражение се е увеличил с 31,59% спрямо 2007 г. Най-голямо нарастване на вноса се наблюдава при захарта и захарните изделия (81,38%), продуктите от месо, риба или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни (66,44%), тютюна и обработени заместители на тютюна (56,78%) и какаото и продуктите от него (40,27%). Следва да се отбележи, че голяма част от вноса е под формата на суровина, които се преработват в страната.

В стойностно изражение, водещите стоки в аграрния внос през 2008 г. са:

- Меса от животни от рода на свинете, охладени или замразени, обезкостени – 32 610,8 тона, на стойност 86 793 хил. щ.д.
- Захар от захарна тръстика, предназначена за рафиниране – 226 478,6 тона, на стойност 80 586 хил. щ.д.;
- Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн, тютюни, “слънчево сушени”, тип Ориенталски – 16 378,6 тона, на стойност 78 763 хил. щ.д.;
- Царевица – 205 694,1 тона, на стойност 67 784 хил. щ.д.;
- Кюспета и други твърди остатъци – 116 068,3 тона, на стойност 58 937 хил. щ.д.;
- Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние, бяла захар – 63 895,1 тона, на стойност 54 856 хил. щ.д.

Таблица V.9.

Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2008 г.

Наименование на продукта	Количество, тона	Стойност, щ. д.	Относителен дял от общия внос, %
Меса от животни от рода на свинете, охладени или замразени, обезкостени	32 610,8	86 793 300	3,59
Захар от захарна тръстика, предназначена за рафиниране	226 478,6	80 586 101	3,33
Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн, тютюни, “слънчево сушени”, тип ориенталски	16 378,6	78 762 571	3,26
Царевица	205 694,1	67 784 375	2,80

Кюспета и други твърди остатъци, дори смлени или агломерирани под формата на гранули, получени при извличането на соевото масло	116 068,3	58 937 207	2,44
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние: Други: Бяла захар	63 895,1	54 855 880	2,27
Кафе, дори печено, недекофеинизирано	21 893,9	53 372 151	2,21
Домати, пресни или охладени	58 089,0	45 007 715	1,86
Меса от животни от рода на едрия рогат добитък, замразени, обезкостени	11 096,7	37 208 071	1,54
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	9 731,7	37 154 382	1,54
Цигари, съдържащи тютюн	3 490,4	35 928 838	1,49
Води, включително минералните води и газираните води	36 794,0	35 716 458	1,48
Меса от животни от рода на свинете, цели или половин трупове, пресни или охладени, от домашни свине	13 670,4	34 895 992	1,44
Живи животни от рода на овцете, агнета (на възраст до 1 година)	10 764,7	31 752 194	1,31
Семена от слънчоглед, дори натрошени, за посев	2 857,1	28 099 637	1,16

Източник: НСИ

4. Износ и внос на основни селскостопански стоки

4.1. Износ на зърнени и технически култури

Пшеница

През маркетинговата 2008/09 г., износът на пшеница надхвърли 2 000 хил. тона и достигна до рекордно високите нива от 2 244 хил. тона – количество, значително по-високо от предходни аналогични, в производствено отношение, години. Увеличеното предлагане, вследствие на нарасналото производство на пшеница от реколта `2008, оказа основно влияние върху обема на износа.

По предварителни данни на НСИ и Агенция “Митници”, през маркетинговата 2008/09 г. от страната са изнесени 2 243 731 тона пшеница – значително повече спрямо предходната 2007/08 г. (428 169 тона) и със 103% повече спрямо 2002/03 г., когато е отчетено сравнително високо производство от пшеница. Общата стойност на реализирания износ през 2008/09 пазарна година е 670 043 хил. лв.

Близо 50% от общия износ на пшеница през анализирания период (1 130 128 тона) е насочен за трети страни. Най-големи количества пшеница са изнесени за нетрадиционни дестинации, като Пакистан (421 649 тона) и Джибути (337 748 тона).

Съществен износ през стопанската 2008/09 г. е регистриран и за страните от ЕС – 45% от целия експорт (1 005 250 тона), като основни вносители на пшеница от България са Испания (414 150 тона), Румъния (272 879 тона) и Гърция (121 738 тона).

Таблица V.10.

Износ на пшеница, 2005/06 – 2008/09 г.

Страна	2005/06 г.	2006/07 г.	2007/08 г.	2008/09 г.*
1.ЕС	424 548	81 996	175 301	1 005 250
Италия	124 546	7 663	5 369	13 203
Гърция	17 487	52 821	27 190	121 738
Испания	239 317	538 149	8 460	414 150
Португалия	-	54 711	2	7 698
Франция	-	-	-	17 662
Германия	-	-	-	658
Нидерландия	-	6 162	-	44 396
Кипър	12 780	2 992	-	12 866
Румъния	30 418	119 497	134 279	272 879
2.Страни от региона	3 271	41 989	142 008	109 155
Р.Македония	13 549	3 577	8 818	16 144
Турция	-	9 959	118 538	54 705
Албания	5 000	15 269	14 550	7 047
Сърбия и Черна Гора	6 851	9 601	-	-
Сърбия	-	-	101	-
Грузия	7 870	3 584	1	-
Хърватска	-	-	-	805
Косово	-	-	-	30 454
3. Други	644 996	213 365	110 860	1 129 326
Алжир	135 588	14 234	-	13 028
Бангладеш		248	11 593	8 341
Виетнам		4 815	6 706	14 910
Египет	-	33 200	7 779	23 657
Етиопия			7 138	-
Тунис	153 517	23 000	-	16 419
Либия			36 799	27 995
Ливан	-	-	3 048	12 682
Мароко	-	12 551	14 517	15 016
Сирия	17 108	-	14 131	19 228
Израел	122 375	41 847	-	33 025
Филипини	-	40 691	-	-
Индия	-	36 982	-	2 500
Джибути	-	-	-	337 748
Пакистан	-	-	-	421 649
Судан	8 712	5 422	-	68 183
Мавритания	6 935		-	37 494

Индонезия	56 843	-	-	22 500
Други	143 918	375	9 149	54 951
Общо пшеница	1 102 815	1 037 350	428 169	2 243 731
Стойност, лв.	199 103 291	220 182 584	207 509 284	670 043 169

* 2008/09 г. – предварителни данни
Източник: Агенция “Митници” и НСИ

Ечемик

По предварителни данни на НСИ и Агенция “Митници”, през маркетинговата 2008/09 г. износът на ечемик е над 2,5 пъти повече в сравнение със сезон 2007/08. Осъщественият износ възлиза на 470 567 тона, при 187 996 тона за преходната година. Общата стойност на реализирания износ е 152 598 хил. лв.

Активността на износа бе най-голяма през първите четири месеца на пазарната година (юли – август 2008 г.), когато са изнесени и основните количества ечемик.

Износът е насочен основно към арабските страни – 307 477 тона. Най-големи количества са реализирани за Саудитска Арабия – 127 008 тона и Сирия – 100 012 тона.

Отчетено е двойно увеличение на износа за страните от ЕС, като през пазарната 2008/09 г. изнесените количества са 158 364 тона. Основни дестинации са Румъния – 71 899 тона, Гърция – 35 333 тона и Кипър – 29 731 тона.

Таблица V.11.

Износ на ечемик, 2005/06 – 2008/09 г., тона

Страни	2005/06 г.	2006/07 г.	2007/08 г.	2008/09* г.
1. ЕС	107 313	102 056	52 455	158 364
Гърция	26 843	47 271	17 517	35 333
Испания	10 278	28 897	-	11 453
Италия	7 675	19 313	7	167
Австрия	-	925	-	1 249
Малта	-	2 837	-	
Холандия	10 029	-	-	
Полша	-	2 608	-	
Кипър	9 688		-	29 731
Румъния	42 800	207	34 932	71 899
Германия	-	-	-	5 421
Унгария	-	-	-	3 111
2. Страни от региона	47	866	6 681	4 726
Албания	47	42	-	
Македония	-	824	696	1 665
Турция	-	-	3 754	3 061
Украйна	-	-	-	
Сърбия и Черна гора	-	-	-	
Сърбия	-	-	2 231	

3. Други	106 656	34 992	128 858	307 477
Израел	21 005	15 027	2 935	54 860
Йордания	26 690	-	-	
Либия	-	-	-	13 832
Ливан	-	5 500	-	
Мароко	15 464	-	7 185	
Саудитска Арабия	43 497	-	98 181	127 008
Сирия	-	14 465	10 228	100 012
Тунис	-	-	10 329	11 627
Други	-	-	-	138
Общо, тона	214 016	137 913	187 995	470 567
Стойност, лв.	42 744 398	29 134 059	65 769 558	152 597 952

* 2008/09 г. – предварителни данни
Източник: Агенция “Митници” и НСИ

Царевица

По предварителни данни на НСИ и Агенция “Митници”, през маркетинговата 2008/09 г., са изнесени 337 921 тона царевица за зърно. За сравнение, през 2007/08 г. на външни пазари са реализирани едва 18 619 тона царевица. Причина за големия ръст на експорта, спрямо предходната година е доброто производство в България от реколта `2008, за разлика от компрометираната реколта `2007, при която малката продукция сви предлагането и оказа натиск върху износа.

Общата стойност на реализирания износ през 2008/09 г. е в размер на 91 012 хил. лв. Това е с около 2% повече спрямо стопанската 2005/06 г., когато на международните пазари бяха реализирани 437 650 тона, на стойност 73 121 хил. лв.

Най-голям дял в експортната структура на царевицата през сезон 2008/09 заемат страните от ЕС (55%). Реализираните количества по тази дестинация са в размер на 185 083 тона, многократно повече, спрямо предходната година (9 232 тона). Най-големи количества са изнесени за Испания (78 448 тона), Румъния (46 946 тона) и Португалия (26 224 тона).

Арабските страни запазват относително висок дял (41%) при вноса на българска царевица, като общият износ през пазарната 2008/09 г. за тези държави възлиза на 136 698 тона. Основен контрагент на страната, с внос от 89 407 тона царевица, е Сирия.

За страните от региона, експортът през сезон 2008/09 е 15 067 тона, като износът е насочен основно за Сърбия и Македония, съответно 12 000 тона и 3 067 тона.

Таблица V.12.

Износ на царевица, 2005/06 – 2008/09 г.

Страни	2005/06 г.	2006/07 г.	2007/08 г.	2008/09 г.*
1. ЕС	155 677	119 488	9 232	185 083
Германия	-	-	17	-
Гърция	13 723	65 387	2 296	15 777
Испания	74 265	4 504	-	78 448
Италия	12 597	4 818	-	1 566

Португалия	23 000	-	-	26 224
Франция	84	-	-	3 280
Кипър	7 995	42 174	-	9 642
Полша	10	18	-	-
Малта	-	-	-	3 200
Румъния	24 003	2 587	6 919	46 946
2. Страни от региона	16 370	103 849	5 634	15 067
Албания	362	5 486	2 711	-
Македония	16 009	631	615	3 067
Турция	-	97 733	2 308	-
Сърбия	-	-	-	12 000
3. Други	265 614	26 823	2 636	137 771
Алжир	72 159	5 761	-	5 412
Египет	35 018	-	-	27 500
Израел	30 942	-	-	-
Камерун	3 000	-	-	-
Либия	-	-	-	4 270
Ливан	11 192	2 662	2 623	10 109
Мароко	17 058	-	-	-
Сирия	64 252	3 919	-	89 407
Тунис	31 912	14 395	-	-
Други	81	86	13	1 073
Общо, тона	437 650	250 142	18 619	337 921
Стойност, лв.	73 120 875	65 475 908	8 207 856	91 011 726

**Данните за 2008/09 г. са предварителни*

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

Маслодаен слънчоглед

По предварителни данни НСИ и Агенция "Митници", през пазарната¹ 2008/09 г. са изнесени 555 096 тона маслодаен слънчоглед, на стойност 317 071 хил. лв. В сравнение с предходната 2007/08 г. възможностите за износ са увеличени в резултат на полученото по-голямо производство от реколта `2008. Обемът на реализираните количества е нараснал с 84% в сравнение с предходната година.

За страните от ЕС са изнесени 351 015 тона, като най-големи вносители са Холандия – 87 905 тона, Испания – 82 778 тона и Румъния – 69 175 тона.

За страни, извън ЕС, най-големи количества са изнесени за Турция – 182 346 тона.

¹ Пазарната (маркетинговата) година за слънчогледа е периода 1.09 – 31.08.

Таблица V.13.

Износ на маслодаен слънчоглед, 2005/06 – 2008/09 г.

Страна	2005/06 г.	2006/07 г.	2007/08 г.	2008/09 г.*
1.ЕС	115 732	227 992	63 363	351 015
Испания	100 173	68 238	-	82 778
Холандия	-	33 826	91	87 905
Португалия	250	37 013	-	25 429
Франция	4 948	61 005	66	27 336
Италия	-	9 446	-	9 116
Германия	476	2 743	567	16 118
Австрия	41	2 051	131	5 411
Гърция	21	52	2 331	10 999
Белгия	-	11	87	925
Финландия	-	399	1 344	8 272
Словения	-	25	-	128
Швеция	-	199	-	4 071
Великобритания	169	111	65	735
Полша	-	240	883	1 460
Румъния	9 653	12 612	56 810	69 175
Дания	-	22	988	1 157
2. Други	180 698	352 537	238 293	204 081
Турция	173 903	208 270	238 112	182 346
Сирия	-	1 510	-	7 241
Швейцария	-	63	-	394
Мароко	-	8 025	-	-
Пакистан	-	134 131	-	808
САЩ	-	101	113	116
Хърватска	-	-	21	127
Македония	-	201	46	5 626
Други	6 796	236	1	7 423
Общо, тона	296 433	580 529	301 656	555 096
Стойност, лв.	131 407 227	245 977 155	309 428 194	317 070 783

*Данните за 2008/09 г. са предварителни

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

4.2. Внос на зърнени и технически култури

Пшеница

През стопанската 2008/09 г. вносът на пшеница в България възстанови традиционното ниско ниво. Увеличеното производство от реколта 2008, е предпоставка за реализацията на около 15 хил. тона внос, което е значително по-малко спрямо неблагоприятната предходна година, когато вносът на пшеница в България достигна до рекордно високите 53 413 тона.

Общата стойност на реализирания внос през сезон `2008, по неокончателни данни, е около 8 301 хил. лв. и е осъществен основно от държави-членки на ЕС (14 546 тона), като внесените количества са значително по-малко в сравнение със същия период на предходната година. По-големи количества пшеница са доставени от Унгария – 6 359 тона, Германия – 3 614 тона и Гърция – 2 171 тона.

Таблица V.14.

Внос на пшеница, 2005/06 – 2008/09 г., тона

Страна	2005/06 г.	2006/07 г.	2007/08 г.	2008/09 г.*
1. ЕС	8 086	8 427	20 741	14 546
Гърция	40	2 287	4 917	2 171
Германия	7 995	1 033	2 339	3 614
Италия		21	5	319
Унгария		781	5 187	6 359
Франция	0	18	51	25
Австрия	4	4 266	3 141	1 703
Испания	44	-		-
Дания	4	21		-
Чешка република		-	0,2	-
Румъния	1	0	5 102	355
2. Страни от региона	46	60	32 443	0
Русия		-	30 392	-
Украйна	20	60		-
Македония	24	-		-
Турция	2	-	2 051	-
3. Други	0	-	229	125
САЩ	-	-	5	-
Бразилия	-	-	-	-
Канада	-	-	-	-
Сирия	-	-	2	-
Други	0	0	222	125
Общо пшеница	8 133	8 487	53 413	14 671
Стойност, лв.	2 852 871	3 640 317	24 213 702	8 300 696

* 2008/09 г. – предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

Ечемик

Добрата реколта `2008 от ечемик е достатъчна за задоволяване на вътрешните потребности, поради което необходимостта от внос през маркетинговата 2008/09 г. е редуциран. По предварителни данни на НСИ и Агенция "Митници", през маркетинговата 2008/09 г. е осъществен минимален внос, в размер на 137 тона ечемик.

Царевица

През маркетинговата 2008/09 г. вносът на царевица възвърна обичайните си нива (около 60 хил. тона годишно) от последните години, през които изключение прави неблагоприятната реколта `2007, довела до рекордно висок обем внесена царевица (341 хил. тона). По-голямата част от внесените количества през 2008 г. (89%) са предназначени за фураж и за индустриални цели (53 253 тона), на стойност 16 479 хил. лв.

Основни доставчици на царевица са Сърбия – 32 326 тона, Португалия – 8 051 тона и Унгария – 6 238 тона.

Внесената царевица за посев възлиза на 6 368 тона, като основни доставчици са страните от ЕС – Гърция – 3 801 тона и Румъния – 1 390 тона.

Таблица V.15.

Внос на царевица, 2005/06 – 2008/09 г.

Страни	2005/06 г.	2006/07 г.	2007/08 г.	2008/09 г.*
I. Царевица за посев	2 397	3 687	23 242	6 368
Стойност, лв.	10 519 956	16 879 997	29 684 847	16 407 971
Австрия	379	135	31	164
Белгия	-	50	-	-
Германия	2	1	76	25
Италия	-	-	57	-
Кипър	-	72	-	37
Румъния	391	1 227	950	1 390
Сърбия	12	21	15	9
Турция	10	38	16	15
Унгария	869	1 202	9 274	651
Франция	416	754	582	265
Хърватска	274	136	406	-
Гърция	-	-	10 231	3 801
Нидерландия	-	-	1 511	-
Словакия	-	-	85	-
Други	44	50	9	11
II. Царевица за фураж и индустриални цели	1 882	84 451	317 904	53 253
Стойност, лв.	1 080 065	29 853 376	139 003 253	16 479 028
Аржентина	368	626	1 251	1 005
Австрия	-	36	7 808	20
Бразилия	-	40 466	16 463	-
Германия	-	-	2 000	-
Гърция	88	19	3 542	4 031
Испания	-	-	-	-
Китай	-	-	-	-
Португалия	-	-	-	8 051

Перу	0	-	-	-
Румъния	-	64	81 234	315
САЩ	1 346	768	-	1 222
Сърбия	-	7 499	5 212	32 326
Турция	-	-	-	-
Украйна	-	-	55 203	-
Унгария	12	34 951	142 170	6 283
Франция	-	-	-	-
Чили	50	22	-	-
САЩ	-	-	1 618	-
Други	18	-	-	-
Общо, тона	4 279	88 138	341 147	59 621
Обща стойност, лв.	11 600 021	46 733 373	168 688 100	32 886 999

* Данните за 2008/09 г. са предварителни
Източник: Агенция "Митници" и НСИ

Маслодаен слънчоглед

България покрива вътрешното си потребление от слънчоглед основно от собствено производство, поради което вносът е традиционно минимален. През маркетинговата 2008/09 г., по предварителни данни на НСИ, са внесени 1 965 тона маслодаен слънчоглед, на обща стойност 997 666 лв. Вносът е осъществен главно от Молдова – 1 446 тона.

Таблица V.16.

Внос на маслодаен слънчоглед, 2005/06 – 2008/09 г.

Страна	2005/06 г.	2006/07 г.	2007/08 г.	2008/09 г.*
1. ЕС	39	473	2 282	361
Гърция	1	116	1 116	7
Франция	38	-	-	-
Германия	-	-	336	-
Италия	-	-	1	327
Унгария	-	-	-	-
Кипър	-	-	-	-
Австрия	-	-	-	-
Румъния	-	358	829	27
2. Други	5 875	1 141	6 632	1 604
Украйна	1 595	40	1 460	123
Сърбия	-	-	-	-
Молдова	4 251	1 101	2 101	1 446
Турция	-	-	1 843	-
Русия	-	-	922	-
САЩ	-	-	100	-
Китай	-	-	185	-

Други	30	-	22	35
Общо, тона	5 914	1 614	8 915	1 965
Стойност, лв.	3 205 755	846 375	8 443 330	997 666

**Данните за 2008/09 г. са предварителни
Източник: Агенция "Митници" и НСИ*

4.3. Износ на плодове и зеленчуци

Плодове

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г., на външните пазари са реализирани 18 135 тона пресни плодове, като изнесените количества са с 38,4% повече в сравнение с предходната 2007 г. Отчетено нарастване на износа на почти всички видове пресни плодове, с изключение на черупковите.

Таблица V.17.

Износ на пресни плодове, 2006 г. – 2008 г., тона

Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
Пресни плодове, общо, в т. ч.:	5 409,0	13 103,0	18 135,0
Черупкови плодове	4 352,0	3 981,4	2 365,9
Овощни плодове	452,5	3 856,7	4 904,8
Дини и пъпеши	330,8	1 142,8	2 078,6
Грозде всичко	19,3	45,1	521,2
Цитрусови плодове	57,0	1 011,6	3 890,5
Банани	24,0	218,5	533,4
Ягоди	4,5	1 000,6	1 069,5
Малини	23,7	956,7	1 383,8
Киви	3,8	384,5	903,6
Други плодове	141,4	505,1	483,7

** Предварителни данни
Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 – 2008 г.*

В количествено изражение износът на овощни плодове представлява 47,3% от общия износ на пресни плодове. Изнесените количества през 2008 г. са с около 27% повече спрямо предходната година, достигайки 4 904,8 тона (в т.ч.: 2 317,9 тона ябълки, 993,6 тона праскови, 810 тона сливи и трънки, 447 тона кайсии, 231,1 тона круши и дюли и др.) По-значителни количества пресни овощни плодове са насочени за Румъния (2 419,4 тона), Руската Федерация (1 030 тона), Италия (436 тона), Испания (286,8 тона), Германия (281,9 тона) и др.

През 2008 г. са изнесени 2 078,6 тона дини и пъпеши, като от тях 1 960,9 тона дини и 117,7 тона пъпеши. Изнесеното количество дини през 2008 г. се увеличава близо два пъти спрямо предходната 2007 г., докато износът на пъпеши бележи намаление – от 195,5 тона през 2007 г. до 117,7 тона през 2008 г.

През годината е реализиран и по-съществен износ на малини, капини и др. – 1 383,8 тона, ягоди – 1 069,5 тона, киви – 903,6 тона, грозде – 521,2 тона.

Спрямо предходната година, през 2008 г. общото изнесено количество черупкови плодове отбелязва спад от 38,4%, в резултат на по-слабата реколта от орехи през годината.

Най-големи количества са изнесени за Турция (638,1 тона), Албания (522 тона), Гърция (333,6 тона), Италия (194,5 тона), Испания (115,3 тона), Румъния (115,7 тона) и др. Най-голям дял в общия износ на черупковите плодове през 2008 г. заемат орехите (80%). Реализираният износ на орехи е в размер на 1 969,4 тона, с около 45% по-малко от 2007 г. Изнесени са 1 010,5 тона орехи с черупки (два пъти по-малко в сравнение с предходната година) и 958,9 тона орехи без черупки.

В групата на начално преработени плодове се включват замразени, временно консервирани и сушени плодове. Плодовете от тази група се използват основно в хранително-вкусовата промишленост за производство на бонбони, сладкиши, плодови млека и различни видове сладоледи.

Таблица V.18.

Износ на начално преработени плодове, 2006 г. – 2008 г., тона

Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
Временно консервирани	11 001,6	11 097,5	10 488,0
Замразени плодове	14 678,4	9 955,2	6 685,2
Сушени плодове	2 202,3	1 826,0	2 309,8

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 – 2008 г.

По предварителни данни на НСИ, износът на временно консервирани плодове през 2008 г. е 10 488 тона, в т.ч.: череши – 647,5 тона, кайсии – 9 700,3 тона и др. – 140 тона. Най-големи количества са насочени към Гърция (4 879,4 тона), Италия (2 429 тона), Австрия (267,6 тона), Австралия (702,5 тона), Южна Африка (481,6 тона), Китай (470,7 тона) и др.

Реализираният през 2008 г. износ на замразени плодове възлиза на 6 685,2 тона, с около 33% по-малко спрямо предходната година. По-големи количества на замразени плодове през 2008 г. са внесени в Германия (1 955,9 тона), в Италия (2 094,2 тона), в Швейцария (211,5 тона) и др.

Най-голям дял (44%) в общия износ на замразени плодове през 2008 г. заемат замразените малини и къпини (2 946,2 тона), следват ягодите – 872 тона, черешите – 546,2 тона, вишните – 536,3 тона и др.

През 2008 г. са изнесени 2 309,8 тона сушени плодове, което е с 26,5% повече в сравнение с 2007 г. В структурата на износа на сушени плодове най-голям дял през 2008 г. заемат отново ябълките (849,9 тона) и сливите (861,3 тона). По-големи количества сушени плодове са доставени на държави-членки на ЕС, като Нидерландия (710,4 тона), Гърция (681,3 тона), Германия (543,2 тона) и др., а на страни, извън Общността – Хърватска (67,1 тона), Руската Федерация (55,1 тона).

Зеленчуци

В рамките на годината са изнесени 22 377 тона пресни зеленчуци, картофи и гъби. Изнесеното количество е с близо 87% повече спрямо предходната година, в резултат на увеличеното производство.

С най-висок дял в експорта на пресните зеленчуци са краставици и корнишони, домати и сладък пипер. Основно, износът е насочен към държавите-членки на ЕС.

Таблица V.19.

Износ на зеленчуци, картофи и гъби, 2006 – 2008 г., тона

Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
Зеленчуци, картофи и гъби, общо	11 598	11 979,0	22 377
I. Картофи, общо	109,2	321,8	702,1
За посев	0,0	0,9	0,1
За консумация	109,2	320,8	702,0
II. Зеленчуци всичко, вкл. гъби	11 488,5	11 657,3	21 675
1. Зеленчуци			
Домати	438,7	945,2	5 926,2
Сладки пиперки	1 559,0	948,6	1 388,2
Лук за посев	144,7	0,8	0,8
Лук зрял	430,5	121,4	294,1
Чесън	9,0	17,8	148,8
Праз	1,7	77,1	46,2
Зеле главесто	66,8	442,7	928,9
Тиквички	5,9	3,8	151,1
Патладжани	18,0	24,3	33,0
Краставици и корнишони	6 007,4	7 263,3	10 139,9
Марули и цикория	35,3	230,5	41,5
Моркови, репи, целина	23	64,8	53,9
Бобови със или без шушулки	499	3,0	92,5
Други	570,8	214,0	1 267,4
2. Гъби	1 678,3	1 300,0	1 162,5
Култивирани	1,0	0,8	20,1
Диворастящи	1 677,3	1 299,1	1 142,4

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 – 2008 г.,

Износът на краставици и корнишони през 2008 г. е 10 140 тона, което е около 45% от общия износ на пресни зеленчуци. Традиционно, най-значителни доставки са предназначени за пазарите на Германия – 4 347 тона и Чехия – 2 869 тона, Румъния – 2 099 тона.

През 2008 г. износът на пресни домати е около шест пъти повече спрямо 2007 г. и възлиза на 5 926 тона. Най-големи количества са изнесени за Румъния – 4 873 тона, Германия – 663 тона, Македония – 290 тона и др.

Спрямо предходната година, през 2008 г. износът на сладък пипер нараства значително – с 46%, достигайки 1 388 тона. По-големи количества сладък пипер през 2008 г. са реализирани на пазарите на Австрия (1 384 тона), Германия (290 тона) и Гърция (251 тона).

Износът на пресни картофи за консумация, макар и незначителен по обем, е над два пъти повече от предходната година – 702 тона, насочен предимно за Румъния (643,1 тона).

През анализиранията година са изнесени 1 163 тона гъби. Износът на гъби намира благоприятна пазарна ниша, като се изнасят основно диворастящи гъби. Най-големи количества

са насочени главно към европейския пазар – Италия (331 тона), Германия (274 тона) и Румъния (119 тона).

Сравнявайки с предходната година, ръст в износа през 2008 г. се отчита при зелето. Експортирани са 929 тона, като за предходната година, износът е бил в размер на 443 тона. Около 96% от общия износ на прясно главесто зеле е насочен за Румъния – 776 тона, Литва – 70 тона и Гърция – 50 тона.

През 2008 г. продължи тенденцията от последните години на увеличение на износа на начално преработени зеленчуци.

Таблица V.20.

Износ на начално преработени зеленчуци, 2006 – 2008 г., тона

Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
Замразени зеленчуци	8 422	11 442	11 389
Временно консервирани	662	582	672
Сушени зеленчуци	564	563	2 106

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 – 2008 г.

От начално преработените зеленчуци, износът на замразени зеленчуци е най-голям – 80%. Общият износ на замразени зеленчуци за 2008 г. възлиза на 11 389 тона, с 0,5% по-малко в сравнение с предходната година. Основни търговски партньори са Гърция, Германия и Полша, които внасят 76% от общо изнесените количества замразени зеленчуци. Подобно на предходни години, през 2008 г., с най-голям дял в общия износ на замразени зеленчуци (34%) е сладкият пипер. Износът му възлиза на 3 585 тона, с 6% повече от 2007 г.

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. износът на временно консервирани зеленчуци нараства с 15,5% и възлиза на 672 тона.

В сравнение с предходната година, през 2008 г. износът на сушени зеленчуци е почти четири пъти повече и е в размер на 2 106 тона. По-съществени количества сушени зеленчуци са насочени за Гърция – 1 666 тона, Румъния – 458 тона и др.

4.4. Внос на плодове и зеленчуци

Плодове

През 2008 г. са внесени общо 180 640 тона пресни плодове (с 12,5% по-малко в сравнение с предходната година). Наблюдава се увеличение на вноса при черупковите плодове, фурмите, смокините, ананаса и при бананите. При останалите пресни плодове вносът през годината отбелязва намаление. Най-голямо увеличение през 2008 г. е отчетено при вноса на черупкови плодове – с 35,1%, а най-голямо намаление при вноса на киви – с 42,8%.

Таблица V.21.

Внос на пресни плодове, 2006 – 2008 г., тона

Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
Пресни плодове, общо, в т. ч.:	180 005	206 441	180 640
Черупкови плодове	2 547,3	3 439,7	4 648,2
Цитрусови плодове	57 987,9	53 937,0	46 512,0

Банани	48 870,9	39 238,0	39 276,8
Фурми, смокини, ананас	1 422,5	1 789,4	1 899,2
Овощни плодове	45 484,0	54 563,3	42 883,0
Дини, пъпеши и папай	9 741,8	39 230,4	33 134,4
Грозде	10 457,7	9 912,3	9 452,7
Киви	3 040,2	3 117,4	1 781,8
Ягоди	172,4	536,6	405,2
Други плодове	280,3	676,9	646,7

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 – 2008 г.,

Вносът на овощни плодове е намалял с 21% спрямо предходната година от 54 563,3 тона на 42 883 тона. Най-голям дял от общия внос на овощните плодове през 2008 г. заемат ябълките (76%). Внесени са 32 787,3 тона пресни ябълки – с 11% по-малко от предходната година, като най-голям вносител е Македония, откъдето са внесени 25 481,3 тона. По-големи количества са доставени и от Гърция – 3 384,9 тона, Италия – 3 564,2 тона, Полша – 190,6 тона и др.

Вносът на праскови през 2008 г. е 4 379,5 тона – с около два пъти по-малко спрямо предходната година. Вносът на череши и вишни също отчита голямо намаление. При – от 2 326 тона през 2007 г., количествата на внесените череши през 2008 г. намаляват до 88,3 тона, а на вишните – от 1 338 тона през 2007 г. до 97,4 тона за 2008 г.

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. се отчита увеличение на вноса на круши и дюли (29%) и на сливи и трънки (69%). Внесените количества са съответно 1 973,7 тона круши и дюли и 2 903,9 тона сливи и трънки.

Потреблението на цитрусови плодове и банани в България се задоволява изцяло от внос. По предварителни данни на НСИ, вносът на цитрусови плодове през 2008 г. е намалял с около 14%, а този на банани се е увеличил с около 0,1%.

От общо внесените цитрусови плодове в страната най-голям дял заема вносът на портокали – 13 263 тона или 28,5% и на мандарини – 13 107 тона или 28,1%. Внесени са и 11 553 тона лимони и 8 527 тона грейпфрути..

През 2008 г. са внесени 39 276,8 тона банани. Основен доставчик на банани на българския пазар е Еквадор – 20 281,5 тона, но съществени количества са влезли и от Гърция – 7 576,5 тона, Италия – 6 547,3 тона, Словения – 1 380,1 тона и Коста Рика – 512,7 тона

През 2008 г. намаление от 16% спрямо 2007 г. бележи вносът на дини, пъпеши и папая. Общият внос на тези плодове възлиза на 33 134 тона, от които 30 597,1 тона са дини – със 17,2% по-малко спрямо предходната година. По-големи количества са импортирани от Македония (17 522,2 тона), Гърция (6 414,7 тона), Йордания (957,3 тона), Литва (476,9 тона) и др.

Вносът на пъпеши през 2008 г. възлиза на 2 530,4 тона, с 12,4% по-малко в сравнение с 2007 г., основно от Гърция (1 362,9 тона), Турция (907,8 тона) и Македония (147,1 тона).

През 2008 г. вносът черупкови плодове, нараства съществено в сравнение с предходната година (с 35%), достигайки 4 648,2 тона. Най-голям внос на този вид продукти е реализиран от САЩ – 1 046,7 тона, Сингапур – 588 тона, Индия – 450 тона и от ЕС – Гърция – 654,4 тона, Нидерландия – 390,2 тона, Германия – 210,2 тона и др.

От черупковите плодове, традиционно, с най-голям дял са кокосовите орехи, бразилските орехи, кашу. Тъй като в страната няма производство на този вид черупкови плодове, потреблението се задоволява изцяло от внос. През 2008 г. внесените кокосови орехи,

бразилски орехи и кашу са 1 842 тона. По-големи вносителки тези продукти са Сингапур – 588 тона и Индия – 450,2 тона.

През 2008 г. в България са внесени 1 338,6 тона бадеми – почти два пъти повече от внесеното количество през предходната година. Осъщественият внос на шам фъстък е в размер на 545,3 тона, с около 51% повече в сравнение с 2007 г.

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. са внесени 523,8 тона замразени плодове – с 28,7% по-малко в сравнение с 2007 г. Най-големи количества замразени плодове през 2008 г. са внесени от Китай – 184 тона, Македония – 162,9 тона, Гърция – 102 тона, Унгария – 20,6 тона, Германия – 13 тона и др.

Таблица V.22.

Внос на начално преработени плодове, 2006 – 2008 г., тона

Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
Временно консервирани	2 368,1	5 553,0	6 325,7
Сушени плодове	278,1	13 018,5	9 116,8
Замразени плодове	376,2	734,4	523,8

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 – 2008 г.

През 2008 г. вносът на временно консервирани плодове нараства с 13,9%, в сравнение с предходната година и е в размер на 6 325,7 тона (в т. ч.: портокали – 3 322,7 тона, череши – 2 786,2 тона и др.). Най-съществени количества са доставени от Гърция – 4 447,8 тона, Италия – 1 362,5 тона и др.

През 2008 г. е регистриран внос на 9 116,8 тона сушени плодове, което е с около 30% по-малко в сравнение с 2007 г. През анализираната годината с най-голям дял във вноса на сушени плодове (64%) са сушените ябълки (5 876,6 тона).

Зеленчуци

За 2008 г. се наблюдава увеличение от 13% на внасяните пресни зеленчуци, картофи и гъби – 167 955 тона. Най-значително увеличение се наблюдава при сладк ия пипер, патладжана и домати.

За разглеждания период внесените количества пипер сав размер на 29 449 тона, при 14 334 тона за 2007 г. Импортът е осъществен основно от Турция – 17 450 тона и Македония – 11 045 тона, които са предназначени основно за преработка.

Таблица V.23.

Внос на зеленчуци, картофи и гъби, 2006 – 2008 г., тона

Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
Зеленчуци, картофи и гъби, общо	80 451,2	148 256	167 955
I. Картофи, общо	13 906,9	26 770	17 790,8
За посев	3 200,0	4 190	2 315,7
За консумация	10 706,9	22 580	15 475,1
II. Зеленчуци всичко, вкл. гъби	66 544,3	121 486	150 164
1. Зеленчуци			
Домати	9 918,4	40 290	58 089,2

Пипер сладък	3 019,4	14 334	29 448,8
Лук и шалот	25 141,8	29 806	26 273,7
Зеле главесто	7 302	11 655	10 279,1
Моркови и репи,	8 960	10 908	8 787,9
Краставици и корнишони	4 658,3	7 630	8 179,8
Праз	1 816	1 758	1 217,4
Чесън	2 595,2	952	1 181,4
Тиквички	670,4	1 112	1 176,4
Патладжани	561,0	549	798,7
Бобови със или без шушулки	367	263	607,6
Маслини	2,7	5,2	496,5
Марули и цикория	182,3	217	287,2
Други	1 346	1 936	2 652,4
2. Гъби	5,0	71	687,9
Култивирани	0,5	25	35,0
Диворастящи	4,5	45	652,9

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 – 2008 г.,

Вносът на домати през 2008 г. (58 089 тона) също бележи значителен ръст – 44% спрямо 2007 г. Основни доставчици и през тази година продължават да бъдат Турция – 35 220 тона, Македония – 16 714 тона, Гърция – 1 091 тона и др.

Увеличение на внесените количества се наблюдава и при пресните краставици и корнишони – 7%, до 8 180 тона. Най-големи вносители са Турция – 5 420 тона и Гърция – 1 479 тона.

В структурата на общия внос на пресни зеленчуци около 18% заема вносът на кромид лук и шалот (25 373 тона). Въпреки нарасналото производство през 2008 г., предлагането на вътрешния пазар все още е недостатъчно, което налага допълването му от внос. Основен вносител е Турция, от която са в страната са влезли 24 615 тона.

Вносът на пресни картофи през 2008 г. възлиза на 17 791 тона (в т.ч.: 2 316 тона – за посев и 15 475 тона – за консумация), което е с 34% по-малко спрямо предходната година. За разлика от 2007 г., през 2008 г. основните доставчици са държавите-членки на ЕС – 17 186 тона (97% от общия внос на картофи) Германия – 11 329 тона и Гърция – 2 487 тона.

През 2008 г. е отчетено многократно увеличение на внесените пресни гъби (култивирани и диворастящи) – от 71 тона през 2007 г. до 688 тона през 2008 г. Вносът на диворастящи гъби е нараснал до 653 тона (при 45 тона през 2007 г.),

Таблица V.24.

Внос на начално преработени зеленчуци, 2006 г. – 2008 г., тона

Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
Замразени зеленчуци	3 308	8 380	12 139
Временно консервирани	2 308	8 077	3 549
Сушени зеленчуци	618	2 371	3 791

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" за 2006 г., НСИ за 2007 – 2008 г.,

През 2008 г., по предварителни данни на НСИ, е реализиран общ внос на начално преработени зеленчуци в размер на 19 479 тона, при 18 827 тона през 2007 г.

В сравнение с предходната година, през 2007 г се наблюдава значително увеличение на вноса на замразените и сушени зеленчуци – съответно с 45% и 59,8%, докато този на временно консервираните отбелязва съществен спад – с 56%.

4.5. Износ на живи животни и животинска продукция

Живи животни

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. са изнесени 9 953 хил. бр. живи животни, което е над два пъти повече в сравнение с предходната година. Това увеличение се дължи основно на осъществения значителен износ на живи птици. През 2008 г. общият брой на изнесените живи птици нараства над два пъти спрямо предходната година, достигайки 9 880 483 бр. Изнесени са основно еднодневни стокови пилета (петли и кокошки до 185 гр.) – 9 864 240 бр., в т. ч.: 8 916 540 бр. стокови еднодневни пилета за месо и 947 700 бр. – яйценосно направление. През 2008 г. многократно нараства износът на живи патици, достигайки 16 243 бр.

Съществен спад през 2008 г. е отчетен при износът на жив ДРД – с 68,9% по-малко спрямо предходната година, достигайки 13 596 бр. при 43 709 бр. през 2007 г. От тях, 13 336 бр. са предназначени за клане, а 260 са расови за разплод. Дестинациите на износа са Италия (6 333 бр.), Гърция (1 666 бр.), Румъния (2 558 бр.), Хърватска (1 242 бр.) и др.

През 2008 г. износът на жив ЕРД нараства с 1,3% в сравнение с предходната година и възлиза на 59 219 бр. От общия брой около 99% са животни за клане – 58 358 бр., насочени за Албания (47 200 бр.), Сърбия (5 969 бр.), Македония (1 054 бр.) и Италия (3 257 бр.) и др.

През годината са изнесени и 861 бр. ЕРД за разплод,, насочени за Гърция и Италия.

Износът на живи свине по принцип е незначителен, като от 249 през 2007 г. той спада през 2008 г. до 56 бр. разплодни животни, изцяло за Гърция.

Таблица V.25.

Износ на живи животни за периода 2006 г. – 2008 г., брой

Тарифен код	Животни от рода на	2006	2007	2008*
0102	Едър рогат добитък	69 586	58 437	59 219
0104	Дребен рогат добитък	23 427	43 709	13 596
0103	Домашни свине	1 136	249	56
0105	Домашни птици	84 780	3 310 460	9 880 483

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" до 2006 г.; НСИ от 2007 г.

Месо

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. от страната са изнесени общо 21 007 тона месо, с 25,1% по-малко спрямо предходната година. Намаленият обем на производството на месо се отрази и върху размера на реализираните количества на външните пазари. Отчетен е спад на изнесените количества при повечето видове месо. Изключение прави износът на свинско месо, който нараства два пъти в сравнение с предходната година, достигайки 1 114 тона, в резултат на премахването на ограниченията за износ на българско свинско месо за пазарите на ЕС.

Структурата на осъществения износ по видове месо включва: месо от ЕРД – 1 800 тона, месо от ДРД – 6 314 тона, свинско месо – 1 114 тона и 11 779 тона – месо от домашни птици.

Таблица V.26.

Износ на месо за периода 2006 г. – 2008 г., тона

Тарифен код	Месо от	2006	2007	2008*
0201 и 0202	Едър рогат добитък	215	3 147	1 800
0204	Дребен рогат добитък	8 187	7 245	6 314
0203 и от 0210	Домашни свине	113	549	1 114
0207	Домашни птици	8 054	17 117	11 779

** Предварителни данни*

Източник: Агенция "Митници" до 2006 г.; НСИ от 2007 г.

Традиционно, водещи в експортната структура са месото от домашни птици и от дребен рогат добитък. По данни на НСИ, през 2008 г. износът на птиче месо намалява съществено спрямо предходната година и е в размер на 11 779 тона.

През 2008 г. износът на птиче месо и карантии намалява с 31,2% в сравнение с предходната година, до 11 779 тона (в т. ч.: 9 524 тона птиче месо и 2 255 тона черен дроб и карантии). Основни търговски партньори остават държавите-членки на ЕС. Изнесените количества за европейския пазар са в размер на 11 452 тона, или около 97% от общия обем на износа за годината. Традиционно, най-съществен е износът на месо от водоплаващи птици, който през 2008 г. е в размер на 7 359 тона (в т. ч. 1 896,2 тона втлъстен черен дроб).

Износът на пилешко месо и карантии заема дял от 35% от общия износ и е в размер на 4 136 тона. Направленията на износа на по-големите количества пилешко месо са Гърция – 1 717 тона, Румъния – 1 601 тона, Франция – 209 тона, Малта – 191 тона и др.

Износът на месо от пуйки през 2008 г. е в малки количества – 284 тона, на средна цена 3 584 щ. д./тон, насочени за Франция (213 тона), Белгия (24 тона), Чехия (19,4 тона). България не е традиционен производител на пуешко месо и изнасяните количества от този вид месо обикновено са незначителни.

През 2008 г. е осъществен износ на 6 314 тона месо от ДРД, което е с 12,9% по-малко в сравнение с предходната година. Традиционно, основни контрагенти за месо от ДРД са Гърция (3 597 тона), Италия (1 336 тона) и Хърватска (1 093 тона).

Съществено намаление – 42,8%, отбелязва износът на месо от ЕРД (1 800 тона през 2008 г.). Замразено месо заема основен дял (92%) от общия износ на месо от ЕРД и възлиза на 1 659 тона. По-големи количества са насочени за Гърция – 645 тона, Румъния – 358 тона, Нидерландия – 272 тона и др. Износът на прясно или охладено месо от ЕРД незначителен и е насочен главно за Италия (74 тона) и Гърция (54 тона).

През 2008 г. износът на свинско месо нараства около два пъти, достигайки 1 114 тона, при 549 тона през 2007 г.

Мляко и млечни продукти

През 2008 г. продължава тенденцията на нарастване на износа на мляко и млечни продукти. Регистриран е с 38,9% по-голям износ на мляко и млечни продукти спрямо предходната година. По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. на външния пазар са реализирани 32 273,1 тона мляко и млечни продукти, в т. ч.: мляко, сметана и суроватка – 8 745 тона, масло и млечни мазнини – 2 475,1 тона, сирене и извара – 21 052,6 тона. През 2008 г., от общия обем на износа, количествата насочени за ЕС представляват около 72,1% или 23 263,3 тона. Страната ни вече има утвърдени пазари, а като част от ЕС, възможностите за по-широк достъп на българските млечни продукти се увеличават съществено. Най-големи количества

мляко и млечни продукти са доставени за Гърция – 11 922,6 тона, Румъния – 9 011,5 тона, Германия – 643,3 тона, Италия – 488,9 тона и др. През 2008 г. износът на мляко и млечни продукти за трети страни заема дял от 27,9% от общия и възлиза на 9 009,8 тона. Посъщественията количества са изнесени за САЩ – 3 162,8 тона, Австралия – 1 468,5 тона, Ливан – 1 582,9 тона и др.

През 2008 г. се наблюдава съществено нарастване на експорта на почти всички видове мляко и млечни продукти от България. В сравнение с 2007 г., най-съществен ръст е отчетен при износа на масло и млечни мазнини – над два пъти. Следва износът на мляко, сметана и суроватка – увеличение с 43% и на сирена и извара – с 31,2% повече спрямо предходната година.

Износът на сирена и кашкавал традиционно заема най-голям дял в експортната структура на млечните продукти и през 2008 г. е 65,2%. Изнесени са общо 21 053 тона сирена и извара, което е с 31% повече спрямо предходната година. Традиционно, експортноориентираните български млечни продукти са бялото саламурено сирене и кашкавалът. По-големи количества сирене и извара се насочват традиционно за Гърция (6 555 тона), Румъния (4 747 тона), САЩ (3 159 тона), Ливан (1 571 тона), Австралия (1 466 тона), Германия (586 тона) и др.

Таблица V.27.

Износ на мляко и млечни продукти за периода 2006 – 2008 г., тона

Тарифен код	Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
0401, 0402, 0403, 0404	Мляко, сметана, суроватка	1 499	6 117	8 745
0405	Масло и мл. мазнини	570	1 083	2 475
0406	Сирене и извара	13 784	16 042	21 053

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" до 2006 г.; НСИ от 2007 г.

Над два пъти нараства износът на масло и млечни мазнини спрямо 2007 г. и през 2008 г. възлиза на 2 475 тона. По-големи търговски партньори на страната с тези продукти са Румъния (1 945 тона), Гърция (250 тона), Белгия (83 тона) и др.

4.6. Внос на живи животни и животинска продукция

Живи животни

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. общият внос на живи животни възлиза на 2 208 791 бр., което е с 47% по-малко в сравнение с предходната година. Намаление бележи и броят на внесените птици и свине, като в същото време се наблюдава нарастване на внесените животни от рода на ДРД и ЕРД.

През 2008 г. е осъществен внос на общо 1 749 754 бр. живи птици, което е с 52,7% по-малко спрямо предходната година. Отчетен е спад на вноса при всички видове птици. По видове птици, през разглежданата годината в страната са влезли 1 545 164 бр. еднодневни пилета (петли и кокошки) и 204 090 бр. еднодневни патици (намаление съответно от 38% и 83,1%, в сравнение с 2007 г.).

Основен дял от внесените еднодневни пилета (петли и кокошки) са родителски форми – 1 259 542 бр., а останалите 285 622 бр. са стокови. За наблюдавания период вносът на пилета – родителски форми, бележи спад с 14,4% в сравнение 2007 г. Те са доставени от Унгария – 435 766 бр., Германия – 425 719 бр., Франция – 230 508 бр., Холандия – 101 882 бр., Австрия – 55 090 бр. и Белгия – 10 577 бр. Вносът на стокови пилета бележи съществено намаление – със 72% спрямо предходната година. Внесените стокови пилета са с произход от Гърция – 132 000 бр., Германия – 67 804 бр., Холандия – 21 600 бр., Кипър – 15 395 бр. и др.

Броят на внесените през 2008 г. патици, предназначени са уговане (204 090 бр.), намалява с 83,1% в сравнение с 2007 г. , като основни страни-вносителки са Белгия – 143 589 бр., Франция – 50 064 бр. и Унгария – 10 437 бр.

През 2008 г. вносът на живи свине също отбелязва значителен спад в сравнение с предходната година – с 59%, до 12 935 бр. От тях, само 2 138 бр. са за разплод, а останалите 10 797 бр. – за клане. По-значителен брой разплодни свине са внесени от Франция (1 104 бр.), Нидерландия (300 бр.), Дания (280 бр.) и др. Животните за клане са доставени от Гърция (4 738 бр.), Германия (2 500 бр.), Унгария (2 050 бр.), Нидерландия (1 335 бр.) и др.

През 2008 г. броят на внесените живи животни от рода на ЕРД нараства с 48,5%, достигайки 4 087 бр., от които 84% или 3 415 бр. са предназначени за разплод, внесени от Франция – 759 бр., Румъния – 698 бр., Германия – 424 бр., Унгария – 341 бр. и др.

Отчетено е слабо нарастване (1,5%) на внесените живи животни от рода на ДРД. Традиционно, преобладаващ е вносът на агнета за клане – 435 330 бр., а 341 бр. са разплодни животни. Както и през предходните години, агнетата се доставят основно от Румъния (441 544 бр.).

Таблица V.28.

Внос на живи животни за периода 2006 – 2008 г., брой

Тарифен код	Животни от рода на	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
0102	Едър рогат добитък	2 102	2 752	4 087
0104	Дребен рогат добитък	363 845	435 351	442 015
0103	Домашни свине	22 914	31 600	12 935
0105	Домашни птици	4 235 714	3 701 203	1 749 754

*Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" до 2006 г.;; НСИ от 2007 г.

Мляко и млечни продукти

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. в страната са внесени общо 51 144 тона мляко и млечни продукти. В сравнение с предходната 2007 г. е отчетен съществен ръст на общия внос на мляко и млечни продукти –71,6%.. Наблюдава се значително увеличение на внесените количества на повечето млечни продукти, с изключение на маслото и млечните мазнини. Разпределени по видове, внесените млечни продукти са както следва: 35 117 тона – мляко и сметана (в т.ч. 24 207 тона сухо мляко), 7 305 тона – суроватка, 4 794 тона – сирена и извара, 2 816 тона – масло, 1 112 тона – кисели и заквасени млека. Вносът е основно от ЕС, откъдето са внесени 45 887,4 тона (89,7% от общия внос). Най-големи количества са доставени от Германия – 10 555,8 тона, Полша – 7 090,9 тона, Холандия – 6 219,9 тона, Гърция – 4 239,8 тона, Чехия – 4 231,7 тона и др. От страни, извън ЕС по-големи количества са внесени от Хърватска – 4 627,2 тона, Македония – 542 тона и др.

След присъединяването на България към ЕС се създадоха условия за по-широк достъп на български продукти до Общия европейски пазар и за разширяване на търговията с останалите държави-членки. Отпадането на тарифните и нетарифни бариери (мита, такси, акцизи и др.) допринесе за увеличаване на вноса на млечни продукти, главно мляко и суроватка, които се насочват основно за нуждите на преработвателната промишленост в страната.

Таблица V.29.**Внос на мляко и млечни продукти за периода 2006 – 2008 г., тона**

Тарифен код	Продукти	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
0401, 0402, 0403, 0404	Мляко, сметана, суроватка	15 943	24 015	43 535
0405	Масло и мл. мазнини	1 361	1 693	2 816
0406	Сирена и извара	3 598	4 097	4 794

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" до 2006 г.; НСИ от 2007 г.

Традиционно, най-голям дял заема вносът по тарифен код 0402 – мляко и сметана, концентрирани, около 49% от общия внос на млечни продукти. През 2008 г. този внос нараства над два пъти спрямо предходната година, достигайки 24 967 тона. Основното количество (97%) по тази позиция е сухо мляко – 24 207 тона. Реализираните доставки на сухо мляко през 2008 г. са изцяло от европейски страни, като най-съществени количества са внесени от Германия – 4 906 тона, Румъния – 4 580 тона, Полша – 3 960 тона, Нидерландия – 3 646 тона, Чехия – 2 342 тона и др.

Вносът на масло и млечни мазнини през 2008 г. намалява с 4,9% спрямо 2007 г. и възлиза на 2 816 тона, доставени от Полша (1 031 тона), Германия (777 тона), Нидерландия (290 тона), Словения (160 тона) и др.

Вносът на сирена и извара е в размер на 4 794 тона – със 17% повече спрямо предходната година. Въпреки че България е традиционен производител на сирена, в страната се внасят различни видове нетрадиционни и нетипични за българския пазар сирена, като сини сирена, Emmental, Cheddar, Brie, Gauda и др. Германия (1 350 тона), Полша (1 217 тона), Дания (457 тона), Нидерландия (474 тона) са страните, от които са внесени по-големи количества сирена.

Месо

По предварителни данни на НСИ, през 2008 г. са внесени общо 142 366 тона месо, което е с 17,6% повече в сравнение с предходната година. Отчетен е ръст при вноса на свинско месо, месо от домашни птици и месо от ДРД, докато този на месо от ЕРД намалява.

През 2008 г. са регистрирани общо 14 904 тона месо от животни от рода на ЕРД, в т. ч.: 13 535 тона – замразено (91% от общия внос на месо от ЕРД) и 1 369 тона – пряно и охладено месо, внесени предимно от ЕС. След присъединяването на България към ЕС се наблюдава съществен ръст на обмена с европейските страни, докато този с трети страни намалява поради наложените високи вносни мита. От ЕС през 2008 г. са доставени 14 391 тона говеждо месо, като основните количества са доставени от Полша (2 887 тона), Австрия (2 343 тона), Италия (2 191 тона), Испания (999 тона) и др. Вносът от трети страни е в размер на 513 тона (от Уругвай – 374 тона, Аржентина – 100 тона и Нова Зеландия – 39 тона).

Таблица V.30.**Внос на месо за периода 2006 г. – 2008 г., тона**

Тарифен код	Месо от	2006 г.	2007 г.	2008 г.*
0201 и 0202	Едър рогат добитък	63 567	15 367	14 904
0204	Дребен рогат добитък	29	92	614
0203 и от 0210	Домашни свине	18 655	57 799	68 368
0207	Домашни птици	42 109	47 753	58 480

* Предварителни данни

Източник: Агенция "Митници" до 2006 г.; НСИ от 2007 г.

Вносът на свинско месо през 2008 г. отбелязва ръст спрямо предходната година – с 18,3%, достигайки 68 368 тона, в т. ч.: 66 316 тона прясно, охладено и замразено свинско месо и 2 052 тона осолено, сушено, пушено и др. Традиционно, преобладава вносът на замразено месо, основно за нуждите на преработвателната промишленост. И през 2008 г. най-голям дял в общия обем на вноса на свинско месо заема този на замразено месо – 69% или 46 065 тона.

През последните две години – 2007 г. и 2008 г., вносът на свинско месо в България се реализира основно от държавите-членки на ЕС. Страните, от които са доставени по-големи количества свинско месо през 2008 г. са Испания (10 940 тона), Германия (10 590 тона), Австрия (8 518 тона), Франция (7 307 тона), Полша (6 865 тона), Белгия (4 090 тона), Дания (3 716 тона), Гърция (3 290 тона) и др.

През 2008 г. се наблюдава многократно увеличение на вноса на месо от ДРД – от 97 тона през 2007 г. внесените количества нарастват до 614 тона. Внесени са 456,4 тона прясно и охладено месо и 234,3 тона замразено месо от ДРД. Най-съществен внос на месо от рода на ДРД е реализиран от Испания – 394 тона (64% от общия внос), следван от Нова Зеландия – 82,7 тона, Аржентина – 74,6 тона, Гърция – 23,7 тона и др.

Нарастване от 22,5% спрямо 2007 г. е отчетено и при вноса на птиче месо и карантии (58 480 тона, в т.ч.: 52 468 тона месо от домашни птици и 6 012 тона карантии). Фактор за това увеличение е с 10,6% по-ниското производство на птиче месо, в сравнение с предходната година. Внася се предимно замразено пилешко и пуешко месо и карантии, което намира приложение в преработвателната промишленост, основно за производство на малотрайни колбаси и други птичи продукти. Количеството на внесеното замразено птиче месо и карантии през 2008 г. нараства спрямо предходната година със 17,5%, достигайки 51 308 тона (при 43 683 тона през 2007 г.). Значително увеличение, със 76,2%, отбелязва и вносът на прясно и охладено птиче месо и карантии, който през 2008 г. достига до 7 172 тона.

Разпределен по видове, вносът на птиче месо през 2008 г. е както следва: 39 138 тона – месо от петли и кокошки, 19 190 тона – пуешко месо и 152 тона – месо от водоплаващи птици. Спрямо предходната година е регистрирано увеличение на вноса на пилешко месо с 43,4%, докато този на пуешко месо намалява с 6,1%. Макар, че е отчетен многократен ръст на вноса на месо от водоплаващи птици, той остава незначително количество. Най-съществени количества на месо и карантии от домашни птици са внесени от Холандия – 10 352 тона, Германия – 8 352 тона, Бразилия – 7 780 тона, Гърция – 7 494 тона, Франция – 4 998 тона, Полша – 4 574 тона, Италия – 4 065 тона и др.

VI. ПРОГРАМА САПАРД

1. Оценка на прилагането

Целите, които си постави Програма САПАРД, съгласно Регламент 1268/1999 г. са следните:

- Принос към въвеждането на достиженията на ЕС – *acquis communautaire*, общата аграрна политика и свързаните с нея политики;
- Разрешаване на приоритетните и конкретните проблеми за устойчивата адаптация на селскостопанския сектор и селските райони на страните кандидати.

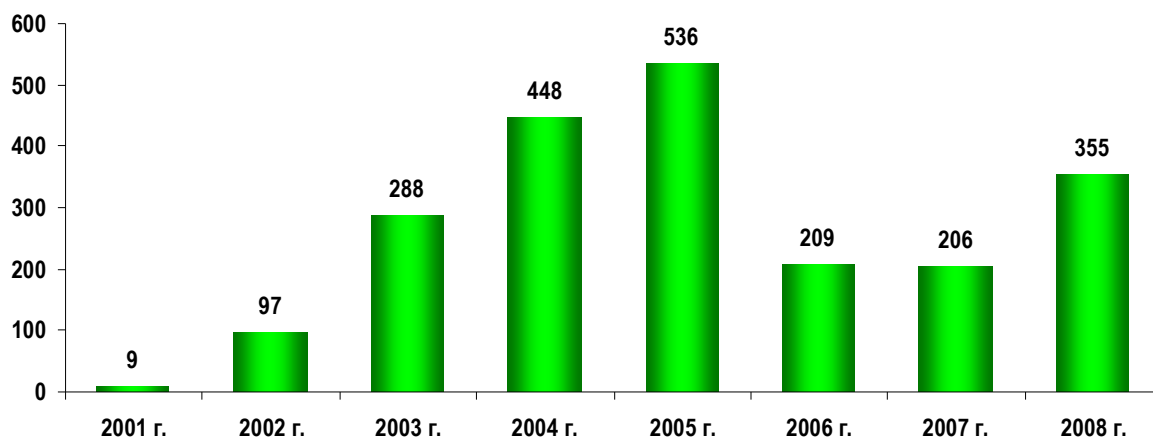
Резултати от изпълнението на Програма САПАРД

- Програмата спомогна за настройването на сектора към стандартите на Общността за качеството на хранителните продукти и защитата на потребителите, здравето и доброто състояние на животните, условията на безопасност и хигиена на работното място.
- Програмата има съществен принос за успешното приключване на предприєдинителния процес. Натрупаният при реализацията на САПАРД опит е използван в периода след присъединяването при подготовката на Програмата за развитие на селските райони 2007 – 2013 г.;

- Земеделските производители и преработватели познават по-добре стандартите на ЕС. Това е непрекъснат процес, който трябва да се поддържа с постоянно укрепване на административния капацитет.

Фигура VI.1.

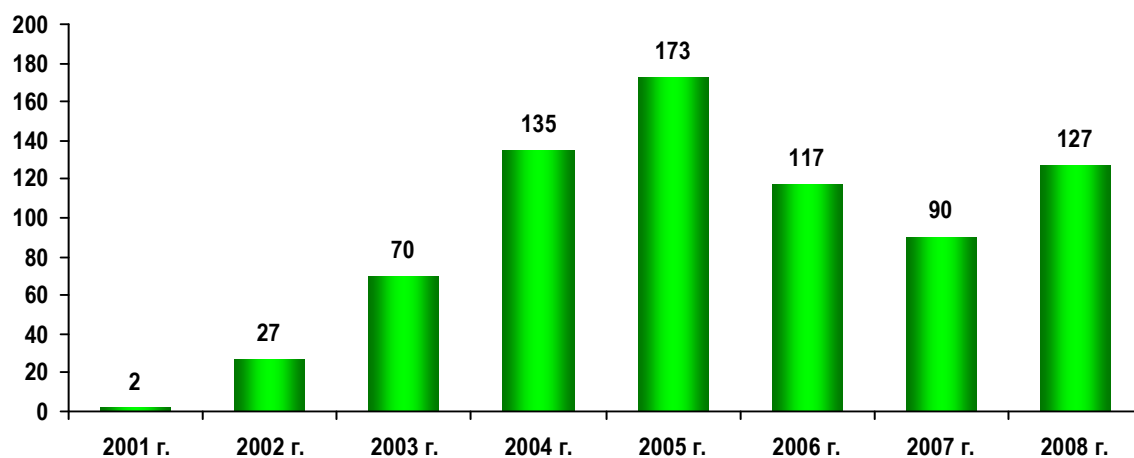
Брой изпълнени проекти по Програма САПАРД за периода 01.06.2001 – 31.12.2008г.

Източник: База данни на проектите по САПАРД, МЗХ

Фигура VI.2.

Изпълнение на Програма САПАРД за периода 01.06.2001 – 31.12.2008 г., платена субсидия, млн. лв.

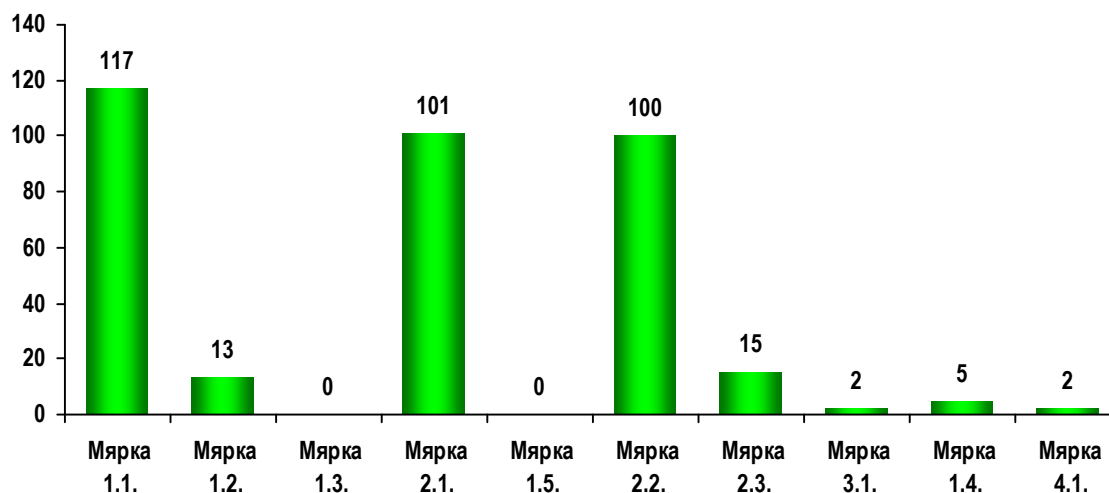

Източник: База данни на проектите по САПАРД, МЗХ.

През 2008 г. са изпълнени 355 бр. проекти и изплатена субсидия в размер на 127 млн.лв. В сравнение с предходната 2007 г. изпълнените проекти са увеличени със 149 бр., а изплатената субсидия с 37 млн.лв.

Фигура VI.3.

Изпълнени проекти, по мерки за периода 01.01. – 31.12.2008 г., (брой)

Източник: База данни на проектите по САПАРД, МЗХ

По мярка 1.1. “Инвестиции в земеделски стопанства” платените проекти през 2008 г. са 117 броя, изплатената субсидия е в размер на 32 125 403 лв., През 2007 г. платените проекти са 112 бр. с изплатена субсидия от 28 674 469 лв.

Изплатените по мярката проекти за 2008 г. представляват 33% от общия брой и 25% от стойността на всички платени проекти.

Средната сума, изплатена на проект от старта на мярката до 31.12.2008 г. възлиза на 229 002 лв., което е 11,7% от максималната допустима стойност от 1 000 000 евро.

По мярка 1.2. “Подобряване на преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти” платените проекти през 2008 г. са 13, изплатената субсидия е в размер на 16 586 820 лв. През 2007 г. е изплатена субсидия в размер на 24 268 828 лв за 37 проекта.

Платените по мярката проекти за периода 01.01. – 31.12.2008 г. представляват 3,67% от общия брой и 13,03% от стойността на всички платени проекти.

Средната сума, изплатена на проект от стартирането на мярката до 31.12.2008 г. възлиза на 991 205 лв., а средната инвестиционна сума на проект за периода до 31.12.2008 г. е 2 248 029 лв.

През 2007 г. стартира мярката “Развитие на селскостопански дейности, целящи опазването на околната среда”, по която одобрените проекти са общо 201 на стойност 1 937 958 лв. Към 31.12.2008 г. по тази мярка все още няма изплатени проекти.

През 2008 г. платените проекти по мярка 2.1. “Развитие и диверсификация на икономическите дейности и създаване на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи” са 101, със стойност на изплатената субсидия в размер на 27 235 733 лв.

Платените по мярката проекти за 2008 г. представляват 28,45% от общия брой и 21,4% от стойността на всички платени проекти.

Средната сума, изплатена на проект от стартиране на мярката до 31.12.2008 г. възлиза на 195 899 лв.

Платените проекти през 2008 г. по мярка 1.4. "Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горски продукти" са 5, със стойност на изплатената субсидия в размер на 1 017 104 лв. За 2007 г. за същия брой проекти е изплатена субсидия в размер на 896 582 лв.

Одобрените по мярката проекти за 2008 г. представляват 1,4% от общия брой проекти и 0,8% от стойността на всички проекти.

Средната сума, изплатена на проект от стартиране на мярката до 31.12.2008 г. възлиза на 156 629 лв., което е около 40% от максималната допустима стойност от 200 000 евро.

През 2008 г. няма изплатени проекти по мярка 1.5. "Създаване на организации на производителите". От стартиране на програмата до 31.12.2008 г. платените проекти са 2, като изплатената субсидия възлиза на 79 260 лв.

Изпълнените проекти през 2008 г. по мярка 2.2. "Обновяване и развитие на селата, опазване и съхраняване на селското наследство и културните традиции" са 100, като изплатените субсидии по тях възлизат на 27 251 750,49 лв. За сравнение – през 2007 г. са изплатени 18 проекта с размер на субсидиите, възлизащ на 19 764 334 лв.

Изплатените по мярката проекти през 2008 г. представляват 28,2% от общия брой проекти и 21,41% от стойността на всички изплатени проекти.

Средната сума, изплатена на проект от стартиране на мярката до 31.12.2008 г., възлиза на 444 286 лв., което е 22,75% от максималната допустима стойност от 1 000 000 евро.

Реализираните проекти по мярка 2.3. "Развитие и подобряване на междуселищната инфраструктура" през 2008 г. са 15, като стойността на изплатената субсидия е в размер на 22 519 440 лв. За сравнение – през 2007 г. са изплатени 7 проекта със размер на субсидиите – 11 647 075 лв.

Платените по мярката проекти през 2008 г. представляват 4,23% от общия брой и 17,7% от стойността на всички изплатени проекти.

Средната сума, изплатена на проект от старта на мярката до 31.12.2008 г. възлиза на 1 633 776 лв., което е 41,77% от максималната допустима стойност от 2 000 000 евро.

През 2008 г. по мярка 3.1. "Подобряване на професионалното обучение" са изплатени 2 проекта, като стойността на изплатената субсидия възлиза на 289 140 лв. Изплатените проекти по програмата за тази мярка са 3.

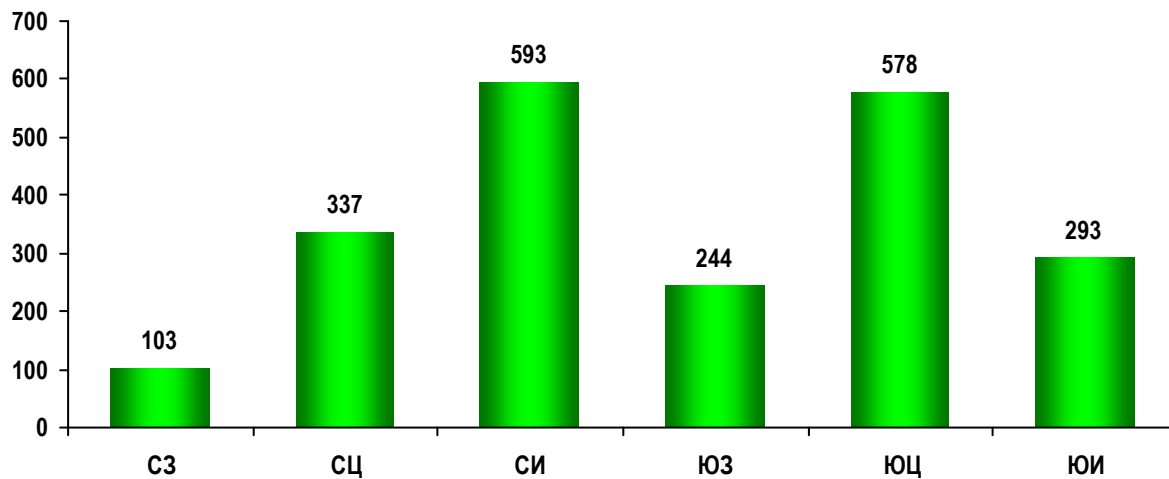
Средната сума, изплатена на проект от старта на мярката до 31.12.2008 г., възлиза на 132 871 лв.

Изпълнените проекти по мярка 4.1. "Техническа помощ" през 2008 г. са 2, като изплатените субсидии са в размер на 264 582 лв. Те представляват 0,56% от общия брой и 0,21% от стойността на всички платени проекти.

Средната сума, изплатена на проект от стартирането на мярката до 31.12.2008 г., възлиза на 85 935 лв.

Фигура VI.4.

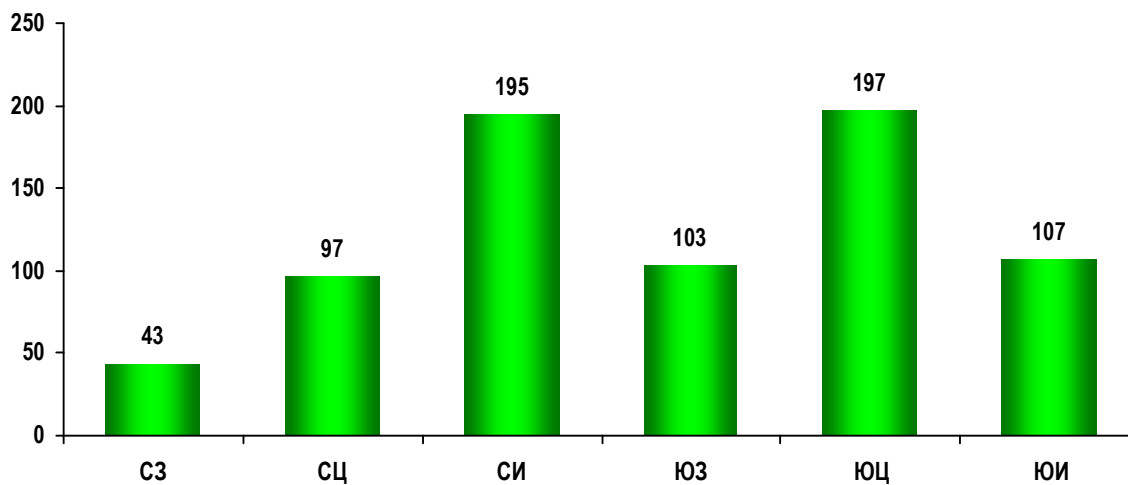
**Разпределение на броя на изплатените проекти по райони за планиране за периода
01.06.2001 г. – 31.12.2008 г., брой**

Източник: База данни на проектите по САПАРД, МЗХ

Фигура VI.5.

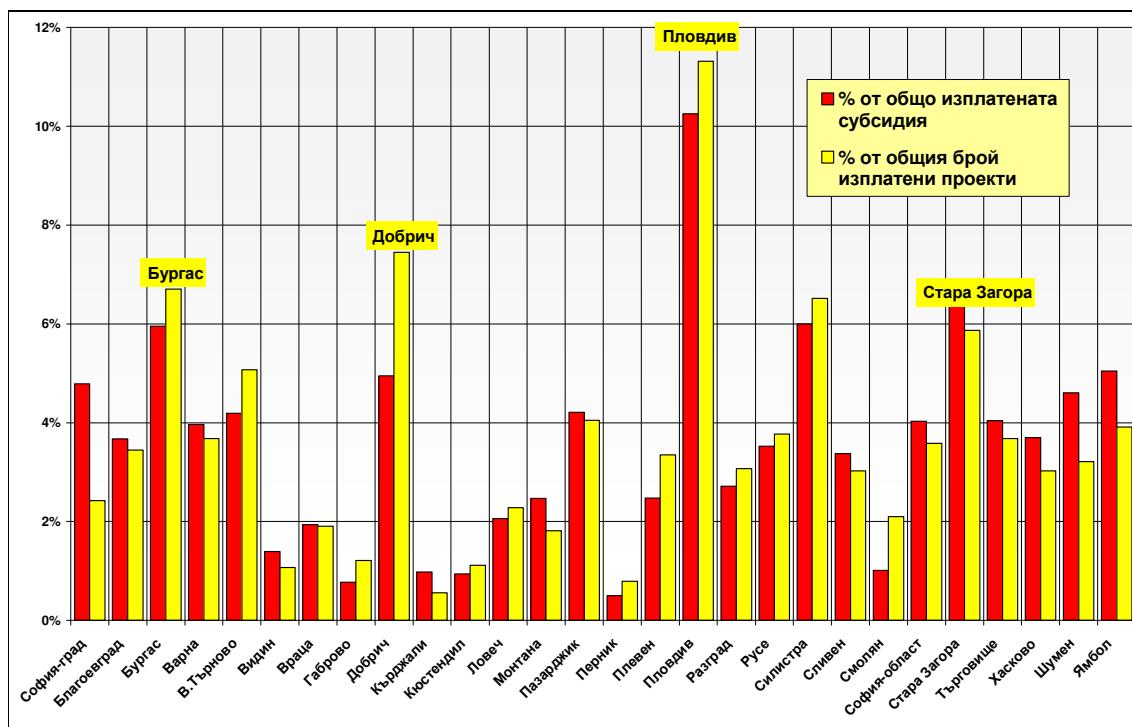
**Разпределение на изплатената субсидия по райони за планиране за периода
01.06.2001 г. – 31.12.2008 г., млн. лв.**

Източник: База данни на проектите по САПАРД, МЗХ

Фигура VI.6.

Разпределение на изплатената помощ по области за периода 01.06.2001 г. – 31.12.2008 г., %

Източник: База данни на проектите по САПАРД, МЗХ

Видно от горните фигури, за периода 01 юни 2001 – 31 декември 2008 г., най-много изплатени проекти има в регионите за планиране – Североизточен (593 бр.– 27,6% от всички платени проекти) и Южен централен (578 бр. – 26,9%), а най-малко в Северозападен регион за планиране (103 бр.– 4,8%). Най-голяма част от субсидиите са изплатени в Южен централен регион (197 310 594 лв. – 26,6% от общо платената субсидия от 741 603 962 лв. по всички мерки), а най-малка част – в Северозападен регион (43 013 240 лв. – 5,8%).

На ниво област най-много изплатени проекти има в области Пловдив (243 бр. – 11,3% от общия брой), Добрич (160 бр. – 7,4%), Бургас (144 бр. – 6,7%) и Силистра (140 бр. – 6,5%), а най-малко в области Кърджали (12 бр. – 0,6%), Перник (17 бр. – 0,8%) и Видин (23 бр. – 1,1%). Най-голяма част от субсидиите са изплатени в области Пловдив (76,04 млн. лв. – 10,3% от цялата), Стара Загора (47,9 млн. лв. – 6,5%) и Силистра (44,49 млн. лв. – 6%), а най-малка част – в области Перник (3,68 млн. лв. – 0,5%), Габрово (5,7 млн. лв. – 0,8%), и Кюстендил (6,96 млн. лв. – 0,9%).

От всички 2 148 бр. изплатени проекти към 31.12.2008 г. по Програма САПАРД 1 579 бр. (74%) са в селски райони, от които 1 111 бр. (52%) са в изостанали селски райони.

От общо изплатената субсидия (741 603 962 лв.), 482 011 249 лв. (65%) е изплатена на бенефициенти в селски райони, а от нея 334 835 013 лв. (45%) е изплатена на бенефициенти в изостанали селски райони.

По мярка “Инвестиции в земеделските стопанства” най-много изплатени проекти има в регионите за планиране – Североизточен (469 бр. – 34,3%) и Южен централен (353 бр. – 25,8%), а най-малко в регионите – Югозападен (57 бр. – 4,1%) и Северозападен (51 бр. – 3,7%). По отношение на платената субсидия, най-голяма част от нея е за Североизточен регион (112,9 млн. лв. – 36%), а най-малка част за Югозападен (10,65 млн. лв. – 3,4%).

Най-много изпълнени проекти по мярката има в области Пловдив (163 бр. – 11,9%) и Добрич (132 бр. – 9,6%). В област София-град има 3 изплатени проекта, а в област Кърджали са

само 2 бр. (0,1%). По отношение на платената субсидия, най-голяма част от нея е за области Силистра (32,2 млн. лв. – 10,3%) и Добрич (28,7 млн. лв. – 9,2%).

От всички 1 368 бр. изплатени проекти по мярката, 987 бр. (72%) са в селски райони, от които 745 бр. (54%) са в изостанали селски райони.

От общо изплатената субсидия (313 274 789 лв.), 220 150 149 лв. (70%) са изплатени на бенефициенти в селски райони, а от тях – 166 811 634 лв. (53%) са изплатени на бенефициенти в изостанали селски райони.

По мярка “Подобряване на преработването и маркетинга на селскостопански и рибни продукти” най-много реализирани проекти има в Южен централен регион (78 бр. – 30,8%), а най-малко в Северозападен регион (15 бр. – 5,9%). От изплатените субсидии най-голяма част от е насочена към Южен централен регион (84,8 млн. лв. – 33,8%), а най-малка част – към Северозападен регион (8,4 млн. лв. – 3,3%).

Най-много изпълнени проекти по мярката има в област Пловдив (35 бр. – 13,8%), а най-малко – в област Кюстендил (1 бр. – 0,4%). По отношение на одобрената субсидия, най-голяма част от нея е за област Пловдив (36,3 млн. лв. – 14,5%).

От всички изплатени проекти (253 бр.) по мярката 110 бр. (43%) са в селски райони, от които 67 бр. (26%) са в изостанали селски райони. От общо изплатената субсидия (250 774 770 лв.), на бенефициенти в селски райони са изплатени 90 738 899 лв. (36%), а които на бенефициенти в изостанали селски райони са изплатени 52 834 441 лв. (21%).

По мярка “Развитие на селскостопански дейности, целящи опазването на околната среда” до момента няма изпълнени проекти.

По мярка “Развитие и диверсификация на икономическите дейности и създаване на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи” най-много изпълнени проекти има в Южен централен регион (101 бр. – 30,1%), а най-малко в Северозападен регион (13 бр. – 3,9%). Най-голяма част от субсидиите за изплатени в Югозападен (19,04 млн. лв. – 28,9%), а най-малка част – в Северозападен регион (2,8 млн. лв. – 4,2%).

Най-много изплатени проекти по мярката има в област Благоевград (40 бр. – 11,9%), а в областите София-град и Кърджали има само по 1 бр. (по 0,3%). Най-голяма част от субсидиите са изплатени в област Благоевград (9,04 млн. лв. – 13,7%).

От всички изплатени проекти (336 бр.) по мярката 317 бр. (94%) са в селски райони, от които 174 бр. (52%) са в изостанали селски райони. От общо изплатените субсидии (65 821 904 лв.), 62 396 546,96 лв. (95%) са изплатени на бенефициенти в селски райони, като от тях 30 769 962 лв. (47%) са изплатени на бенефициенти в изостанали селски райони.

По мярка “Обновяване и развитие на селата, опазване и съхраняване на селското наследство и културните традиции”, най-много изпълнени проекти има в Южен Централен регион (34 бр. – 26,4%), а най-малко в Югоизточен регион (10 бр. – 7,8%). Най-голяма част от субсидиите са изплатени в Североизточен регион (12,8 млн. лв. – 22,4%), а най-малка – в Югоизточен регион (4,7 млн. лв. – 8,3%).

Най-много изплатени проекти по мярката има в област Пловдив (12 бр. – 9,3%), а в области Сливен и Габрово – по един. Най-голяма част от субсидиите са изплатени в област Монтана (5,6 млн. лв. – 9,7%).

Всички изплатени проекти (129 бр.) по мярката са в селски райони, от тях 97 бр. (75%) са в изостанали селски райони. От общо изплатените субсидии (57 312 874 лв.) 42 153 564,15 лв. (74%) са изплатени на бенефициенти в изостанали селски райони.

По мярка “Развитие и подобряване на междуселищната инфраструктура”, най-много изпълнени проекти (по 7 – или по 22,6%) има в Североизточен, Югозападен и Южен Централен регион, а най-малко в Северен Централен регион (2 бр. – 6,5%). Най-голяма частот субсидиите

са изплатени в Югозападен регион (12,8 млн. лв. – 25,2%), а най-малка част – в Северен Централен регион (4 млн. лв. – 7,9%).

Най-много изплатени проекти по мярката има в областите Шумен, Стара Загора, Враца, Ямбол и Благоевград (по 3 бр. – 9,7%), а в 11 области няма изплатени проекти. По отношение на платената субсидия най-голяма част е за област Благоевград (5,5 млн. лв. – 10,9%).

Всички изплатени проекти (31 бр.) по мярката са в селски райони, от тях 26 бр. (84%) са в изостанали селски райони. От общо платените субсидии (50 647 042,65 лв.), 41 906 904,12 лв. (83%) са изплатени на бенефициенти в изостанали селски райони.

По мярка “Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горските продукти” най-много изпълнени проекти има в Югозападен регион (6 бр. – 40%). Най-голяма част от субсидиите отново са изплатени в Югозападен регион (0,87 млн. лв. – 37%). В Северозападен регион няма нито един изплатен проект.

Най-много изплатени проекти по мярката има в област Смолян (5 бр. – 33,3%), а в 20 области няма изплатени проекти. Н

Най-голяма част е отново за област Смолян (0,65 млн. лв. – 27,5%). По отношение на общата изплатена субсидия по мярката (2 349 428 лв.) 765 736,52 лв. са изплатени на бенефициенти в селски райони, от които 358 507,23 лв. (15%) – на бенефициенти в изостанали селски райони.

По мярка “Създаване на организации на производителите” има по 1 изплатен проект в Югоизточен и Североизточен регион.

Цялата изплатена субсидия по мярката е 79 259 лв. – изцяло в градски райони.

Данните за географското разпределение на проектите показват, че най-много изплатени проекти има в регионите, в които като цяло земеделието е добре развито, като същевременно се наблюдават тенденция на увеличаване на броя и съответно относителния дял на проектите в по-слабо развитите райони. По-голямата част от проектите са в селски райони, с изключение на тези по мярка “Подобряване на преработването и маркетинга на селскостопански и рибни продукти”, което се дължи на обстоятелството, че голяма част от преработвателните предприятия са разположени в по-големите градски центрове.

2. Степен на постигане на целите по мерки

Мярка 1.1 “Инвестиции в земеделски стопанства”

До 31 декември 2008 г. са изплатени общо 1 368 проекта. Мярката е насочена към преодоляването на проблемите на българските земеделски стопанства при набавянето на ресурс за инвестиции. На този етап все още е трудно да се измери въздействието ѝ върху селскостопанското производство.

Таблица VI.1.

Физически показатели по Мярка 1.1., към 31.12. 2008 г.

Физически показатели	Брой изпълнени проекти до 31.12.08 г.	Показатели заложиени в НПРЗСР
Проекти за отглеждане на млечни крави	100	720
Проекти за отглеждане на свине	53	100
Проекти за отглеждане на птици за месо	26	20
Цветя, зърнени, маслодайни и тютюн	689	1 500

Физически показатели	Брой изпълнени проекти до 31.12.08 г.	Показатели заложи в НПРЗСР
Трайни насаждения:		
Овощни градини – нови или възстановени и дребни плодове	276	1 700
Лозя	87	600
Зеленчуци, етерично-маслени култури, многогодишни лечебни растения	105	790

Забележка: Системата за наблюдение на АС разделя проектите по основна цел на инвестицията и обвързва физическите показатели с вида на проекта. В случая с инвестициите в земеделска техника и напоителни системи, тази система води до подценяване на постигнатите резултати

Източник: База данни на одобрените проекти, МЗХ

Таблица VI.2.

Показатели за мониторинг и оценка и резултати от 01.06.2001г. до 31.12.2008 г.

Физически показатели	Мерна единица	Показатели на изпълнени проекти	Показатели заложи в НПРЗСР
Помещения за отглеждане на крави	бр. проекти	23	720
	бр.животни	3 964	14 250
Помещения за отглеждане на свине	брой	44	100
	бр.животни	560 327	23 300
Помещения за отглеждане на птици за месо	бр. проекти	21	20
	бр.животни	8 151 805	425 000
Оранжерии (нови и подобрени)	ха	170	62
Машини (трактори, комбайни, прикачен инвентар, култиватори и др.)	брой	4 797	2 050
	к.с	215 829	180 000
Напоивани площи в резултат на инвестицията	ха	3 014	3 700
Трайни насаждения			
Овощни градини, нови или възстановени	ха	2 730	3 500
Лозя	ха	2 544	4 100
Дребни плодове (ягодоплодни)	ха	936	1 100
Етерично-маслени култури,многогодишни лечебни растения	ха	784	1 200

Забележка: Мониторинговата система на АС разделя проектите по основна цел на инвестицията и обвързва физическите показатели с вида на проекта. В случая с инвестициите в земеделска техника и напоителни системи, тази система води до подценяване на постигнатите резултати.

Източник: База данни на одобрените проекти, МЗХ.

В подсектор птицевъдство са постигнати заложените показатели за мониторинг и оценка. В подсектор свиневъдство са изпълнени по-малко проекти, но са изпълнени заложените в програмата показатели за брой животни, отглеждани при по-добри условия. Вече реализираните проекти осигуряват условия за отглеждане, съответстващи на изискванията на европейското законодателство на 560 327 свине, което е в пъти повече над заложеното като показател.

На база реализирани проекти, при по-добри условия, съответстващи на изискванията на европейското законодателство, се отглеждат 8 151 805 птици, което означава, че тези сектори отговарят на европейските изисквания за хуманно отношение към животните.

Сектор “мляко” също изпълняват поректи по мярката за подобряване на хигиенните условия и опазване здравето на животните, с цел достигане на изискванията на ЕС. При очаквани 720 проекта за отглеждане на млечни крави, са одобрени 216 проекта (30%), които ще доведат до модернизиране на помещения за отглеждане на 4 243 крави, при заложили 14 250. С реализираните изцяло и изплатените вече 100 проекта приблизително 4 000 крави се отглеждат в модернизираните помещения, отговарящи на изискванията на европейското законодателство.

В изпълнение на проектите за оранжерии също е отчетен напредък. Изпълнен е заложилият показател за изградени и обнови оранжерии – 170 ха, при заложили 62 ха. Като резултат от подпомагането по мярката, се напояват 3 014 ха, при заложили 3 700 ха.

По отношение на заложили показатели за брой закупени машини и мощност (к.с.), са преизпълнени показателите както по отношение на броя закупени машини, така и по отношение на мощността (к.с.).

Напредък е отбелязан и при изпълнението на заложили показатели за “трайни насаждения и лозя”. В резултат от направените по мярката инвестиции са създадени или възстановени 2 730 ха овощни градини, 936 ха ягодоплодни, 784 ха етерично-маслени и многогодишни лечебни растения (65%) и са възстановени 2 544 ха лозя. Направените инвестиции допринасят за постигане на заложилият в мярката цел за спазване на фитосанитарните изисквания при отглеждане на трайни насаждения.

Подпомогнати са значителен брой млади фермери – 31% от изплатените по мярката проекти.

Мярка 1.2 “Подобряване на преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти”

Изпълнени са общо 253 проекта. Повече от половината от проектите и от публичната помощ са съсредоточени в два региона – Южния централен и Югозападния, т.е., където са основните потребителски пазари.

От изпълнените проекти 54% са в секторите – “мляко”, “месо” и “риба”, в които има най-строги изисквания по отношение на околна среда, ветеринарно-санитарни и хигиенни изисквания и изисквания, свързани с хуманно отношение към животните.

Подкрепата по мярката отговаря на заложилият в Националния план за развитие на земеделието и селските райони (НПРЗСР) цел, а именно постигането на стандартите и изискванията на ЕС. По-ниският дял на подпомогнатите фирми в млекопреработвателния сектор може да се обясни както с недостига в доставките на качествено сурово мляко, така и с процеса на консолидиране и увеличаване на средния размер на фирмите. Индикаторът “увеличение на доходите” говори за повишена конкурентоспособност на подпомогнатите предприятия.

Мярка 1.4 “Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горски продукти”

Тази мярка е потенциално привлекателна за частните и публични бенефициенти, но броят на подадените заявления е изключително малък – 18 одобрени проекта. Частните потенциални бенефициенти не са подпомогнати в създаването на организации на собствениците на гори, докато поотделно те са слабо заинтересовани от този тип на дългосрочни инвестиции с малка възвращаемост, а и притежават ограничени или често никакви познания по управлението на горите. По същия начин за общините инвестирането в горски ресурси не е на първо място в списъка на приоритетите и те по-скоро избират “публичните мерки” за изграждането на горски пътища.

Мярка 1.5 “Създаване на организации на производителите”

Стартът на мярката обаче, макар и закъснял, показва осъзнаването на ползите от организациите на производители.

Мярка 2.1 “Развитие и диверсификация на икономическите дейности и създаване на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи”

Изпълнени са общо 336 проекта. Одобрените инвестиции покриват основно три от деветте дейности, определени за подпомагане по под мерки “Селски туризъм”, “Дървообработване, дърводелство” и “Пчеларство”. Изпълнените в изостаналите селски райони проекти са получили почти половината от изплатените средства.

Мярка 2.2 “Обновяване и развитие на селата, опазване и съхраняване на селското наследство и културните традиции”

Изплатените проекти по мярката са 129, от които 109 за подобряване на уличната мрежа. Мярката отразява спешните нужди в развитието на селските общини.

В резултат от прилагането на мярката е подобрена 324,4 км. улична мрежа, изградена нова – 49,2 км. и подобрена – 146,4 км. водоснабдителна мрежа; изградена нова – 90,3 км. и подобрена – 25,2 км. канализационна мрежа. Органите, отговарящи за управлението на програма САПАРД – МЗХ, Агенция САПАРД и Националното сдружение на общините в Република България проведеха активна кампания за предоставяне на информация и публичност, предхождаща старта на изпълнението на мерките, включваща серия семинари на обучение и център за помощ. С това се дава възможност дори на най-слабо развитите селски общини да кандидатстват по мярката.

Подреждането на проектите по приоритет е приложено от самото начало и помощта е отпусната на най-нуждаещите се – най-слабо развитите селски райони. Също така за голям успех се счита приемането на Наредба № 40 на МС, позволяваща на общините с одобрени проекти по САПАРД да получат заеми от МФ за предварителното финансиране на проектите и покриване на ДДС.

Мярка 3.1 “Подобряване на професионалното обучение”

Главната цел на мярката е подпомагане на земеделските производители в усъвършенстването на професионалните им знания и умения. До момента има приключени 3 проекта, в резултат, на които са проведени 26 курса и са обучени 365 човека.

3. Мерки (дейности) за преодоляване на проблемите, свързани с прилагането на Програма САПАРД

Вследствие на разследвания на Европейската служба за борба с измамите (ОЛАФ) през март 2008 г., ЕК спря плащанията по мерки “Подобряване на преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти” и “Пазари на производители и тържища”, а вследствие на одит на ЕК в Агенция САПАРД през юни 2008 г. бяха спрени и плащанията по мерки “Инвестиции в земеделски стопанства” и “Развитие и разнообразяване на икономическите дейности”. Забранено е изплащането на проекти със средства от националния бюджет.

Одитът на ЕК от май 2008 г. установи следните проблеми, свързани с ефективността на контролните процедури по Програма САПАРД:

- Наличие на съмнение относно истинността на офертите на субсидираните инвестиции, което води до риск от изкуствено завишени на цените и получаване на завишен (неправомерен) размер на субсидията;
- Създадени са нови фирми (свързани лица) единствено с оглед на кандидатстване по САПАРД, което води до риск от получаване на финансиране над максимума за един бенефициент в разрез с принципите на надеждното финансово управление.

ЕК настоя българските власти да изготвят и изпълнят план за действие, в рамките на който да извършат следното:

- Преценка на истинността на офертите и фактурите, представени по проектите чрез анализ на съдържанието и формата на документите;
- Оценка на достоверността на цените на придобитото оборудване, не само въз основа на предоставената най-ниска оферта, а и въз основа на сравними/референтни цени;
- В случай на използване на фирми-посредници да се извърши анализ на "приноса" на тези фирми, както и на възможния отрицателен ефект върху правилата за надеждно финансово управление;
- Действия по идентифициране на възможни обратни плащания от доставчици до крайни бенефициенти и/или трети страни – по възможност чрез проверка на банковите сметки;
- Задълбочена оценка на инвестициите/проектите, при които има свързани лица, с оглед установяване истинността на инвестициите и цените, както и идентифициране на случаи, при които са създавани свързани лица с единствена цел получаване на допълнително финансиране по САПАРД.

За изпълнение на плана за действие са отговорни Агенция САПАРД, Национален фонд – МФ и МЗХ. Планът е във връзка с констатациите на одита на ЕК и включва следните основни мерки:

Хоризонтални мерки

- Наемане на външна Консултантска компания, която да направи икономически анализ на средните пазарни нива на цените на активите по всички спрени мерки на шестмесечна база за периода 2004 – 2008 г.;
- Извършване на правен анализ от Юридическа кантора, относно легитимността на подпомагане на свързани лица по САПАРД в контекста на критиките на ЕК;
- Акредитиране на правилника за работа на отдел "Борба с измамите и противодействие на корупцията" и докладването на нередности;
- Засилване на административния капацитет на отдел "Вътрешен одит", подобряване на модела за анализ на риска, създаване на одитен комитет;
- Проверки на проекти, предстоящи за плащане и платени проекти, които не са декларирани към ЕК, както и на платени проекти в периода 26.06.2006 г. – 26.06.2008 г.
- Повторна оценка на действителността на предоставените оферти от кандидатите чрез анализ за всеки един проект на формата и съдържанието на съответните документи;
- Повторна оценка на действителността на предоставените фактури от бенефициентите чрез анализ за всеки един проект на формата и съдържанието на съответните документи;
- Оценка на обосноваването на цените на оборудването не само на принципа на приемане на най-ниската оферта, но въз основа на сравними/референтна ценова листа;
- Действия за идентифициране възможни обратни плащания, извършени от доставчиците към крайните бенефициенти;
- Задълбочена оценка на транзакциите с въввлечени свързани лица с цел да се установи достоверността на съответните транзакции и да се идентифицират случаи, в които са създадени фирми с единствената цел да получат допълнително финансиране по програма САПАРД.

Планът е представен на ЕК на 25 юли 2008 г. и одобрен от ЕК на 06 август 2008 г., като е дадено разрешение изпълнените проекти по мерките (по които ЕК е спряла финансирането от ЕС) да се изплащат със средства от националния бюджет.

Изпълнение на плана за действие

В изпълнение на Плана за действие е наета фирмата "Грант Торнтън" ООД, която извърши пазарен анализ за дефиниране и представяне на средни пазарни цени на активи, които са предмет на допустими инвестиционни разходи за кандидатстване по програма САПАРД и изготви референтна база данни със средни пазарни цени на актив на всички одобрени проекти по мерки 1.1, 1.2, 2.1 и 1.2.1. При изготвянето на референтната база данни са проучени и проверени 2 905 досиета относно активите, техническите им характеристики и единичните им цени. Извършена е съпоставка на данните от досиетата на бенефициенти, кандидатствали за финансиране по Програма САПАРД и актуални пазарни цени за конкретния период, получени от независими (не участвали по съответните проекти) фирми, доставчици и производители на съответните активи. Въз основа на събраната информация е определена средна цена и е формирана референтна база данни, предоставяща информация относно средните пазарни цени на тези активи. Идентифицирани са 51 проекта (от тях 47 платени), по които се наблюдава превишение на активите над средните цени, съгласно референтната база данни.

Във връзка с осъществяване на стриктен подход по отношение възможни завишения на цените на активите на оставащите за плащане проекти по Програма САПАРД, по мерки 1.1, 1.2, 2.1 и 1.2.1 Агенция САПАРД е разработила и прилага одобрени от Компетентния орган допълнителни контроли, чрез които се извършва оценка на обосноваността на цените на оборудването не само на принципа на приемане на най-ниската оферта, но и въз основа на разработената от Грант Торнтън ООД референтна база данни.

За извършване на задълбочена оценка на транзакциите с въвлечени свързани лица и установяване на достоверността на съответните транзакции, са наети външни консултантски фирми. От тяхна страна са проверени над 100 проекта на база риск анализ. Извършен е и преглед на финансирани проекти по мерки 1.1, 1.2, 2.1 и 1.2.1 във връзка с действителността на предоставените оферти, оценка на обосноваността на цените на оборудването, оценка на добавената стойност при фирми-посредници и възможно негативно въздействие по отношение на доброто финансово управление и оценка на транзакциите с въвлечени свързани лица с цел да се установи достоверността на съответните транзакции и да се идентифицират случаи, в които са създадени фирми с единствената цел да получат допълнително финансиране по програма САПАРД.

Във връзка с изводите на външните консултантски фирми по отношение на оставащите за плащане проекти по мерки 1.1, 1.2, 2.1 и 1.2.1, Агенция САПАРД е разработила и прилага множество допълнителни контролни проверки, които от своя страна дават достатъчна сигурност за мерките, предприети от агенцията за осигуряване на добра контролна среда и максимална защита на финансовите интереси на Европейските общности, а именно:

- Агенция САПАРД извършва повторна оценка на действителността на предоставените фактури чрез анализ на формата и съдържанието на документацията по проекта, като се осъществява проверка в счетоводната документация на фирмите участвали в изграждане на инвестицията. Задължително е изискването и представянето на дневници за продажби и заверени от Национална агенция за приходите справки-декларации по ДДС от доставчиците и изпълнителите по проектите. Следва да се отбележи, че това е вътрешна информация за фирми, които не са пряко ангажирани и не са страна по сключените от ДФ "Земеделие" договори за подпомагане, т.е. тези фирми са в правото си да откажат да предоставят тази информация на бенефициентите. В тези случаи се изпращат писмени запитвания до съответните териториални подразделения на НАП за потвърждаване, че издадените и приложени към подадените заявки за плащания фактури са действителни, че

данните от същите са коректни и са декларирани пред контролните органи от фирмите, които са ги издали. За целта от страна на ДФ "Земеделие" е постигнато споразумение с Национална агенция по приходите за сътрудничество и подпомагане на дейността по прилагане на Плана за действие;

- Агенция САПАРД осъществява действия за идентифициране на обратни трансфери, извършени от доставчиците към крайните бенефициенти. В същото време, за проектите с неприключило плащане, проверката за обратни трансфери е съществен елемент от контролните проверки, които извършва Агенция САПАРД за осигуряване на правилността и правомерността на плащанията към добросъвестните бенефициенти. Достоверността на финансовите трансакции е една от основните контроли, осъществявани при обработка на заявките за плащане. Допълнително е изключена възможността за финансиране на плащания в брой. Тази контрола е прилагана и проверявана през целия период на извършване на разплащания по програмата;

- Агенция САПАРД прилага допълнителни контролни проверки за достоверност на представените при кандидатстване по Програма САПАРД оферти. Същите позволяват да се идентифицират случаи на представени оферти с невярно съдържание и/или издадени от несъществуващи фирми. При съмнение в някои от критериите за автентичност на офертите се отправя запитване към офериращата фирма за потвърждаване на автентичността на съответните оферти.

По отношение на препоръката на ЕК, че исканията за потвърждение на офертите трябва да включват не само потвърждение от доставчика, че е подадена офертата, но и че представената от бенефициента оферта е точно тази, която доставчикът е представил, са предложени промени в правилата за работа на Агенция САПАРД. Посочено е, че в случай на съмнение в някои от критериите за автентичност на офертите, се отправя запитване към оферента за потвърждаване на автентичността на съответните оферти, заедно с копие от представената при кандидатстване оферта. В случай, че се получи потвърждение за неавтентичност на офертата, се стартира процедура за регистриране на нередност. Това изискване се прилага и към момента за всички предстоящи за плащане проекти по Програма САПАРД.

По отношение на мярката, посочена в Плана за действие, а именно, че при наличие на компании-посредници, да се направи оценка на добавената стойност на тези фирми и възможното негативно въздействие по отношение на доброто финансово управление, Агенция САПАРД прилага подход, при който се сравнява цената на всеки един актив с тази в референтна база данни за надвишени пазарни цени и в случай че се установи завишение се предприемат коригиращи действия. Прилагането на тази процедура гарантира, че дори при наличие на фирми-посредници цените няма да са повлияни и манипулирани и ще са в съответствие с нормалните пазарни нива.

Агенция САПАРД извърши анализ на възможните видове свързаност в проектите и възможните мерки и действията, които да се предприемат при разглеждане на заявки за плащане, с оглед недопускане нахърняване на финансовите интереси на Общността. Същите дават достатъчна увереност, че са в съответствие с изискванията на националното и европейско законодателство и в пълна степен покриват препоръките, отправени от Комисията.

С цел разкриване на изкуствено създадени условия за заобикаляне на правилата за подпомагане и/или максималния размер на подпомагане, при обработка на заявки за плащане се предвижда извършване на контрол за наличие на свързаност между бенефициенти.

Проверката се извършва на база приложените към заявката за плащане документи и констатациите от извършените проверки на място, като се следи за това дали инвестициите, обект на подпомагане имат функционална обособеност (т.е. инвестиция, на която производствените и технологични потоци не се пресичат с други такива). Обект на анализ са и

изкуственото разделяне на производствения и технологичния процес в различни проекти с цел усвояване на допълнителни лимити по програмата.

В случай на констатирана свързаност между бенефициенти, при която предприятията са функционално обособени и не се наблюдава изкуствено разделяне на технологичния процес, обработката на заявката за плащане се продължава.

При констатирана свързаност между бенефициенти, при която предприятията не са функционално обособени и/или се наблюдава изкуствено разделяне на технологичния процес, се изготвя цялостен отказ за изплащане на финансова помощ по Програма САПАРД и констатираният случай се регистрира като нередност.

При осъществяване на контрол в петгодишния мониторингов период по платени проекти се прилагат контролите за самостоятелна функционална обособеност, като в случаите на констатирани нередности същите се регистрират.

ДФ "Земеделие" – Агенция САПАРД извършва проверка на платените през 2007 г. и 2008 г. проекти по програма САПАРД за наличие на свързаност, която може да доведе до усвояване на допълнителни лимити по Програмата. Проверката се извърши на база риск анализ и извадка, която ще гарантира, че всички характерни елементи на популацията се съдържат в извадката.

Останалите видове свързаност (между бенефициент и доставчик/изпълнител, между бенефициент и оферент (втора или трета оферта) и между оференти са обект на проверка в случай на установено завишение на цените спрямо референтна база данни.

В случай на завишение на цените на активите с повече от 5% спрямо референтната база данни и липса на свързаност, за допустима стойност за финансиране на актива се определя наличната такава в базата данни съгласно акредитираните процедури.

В случай на установена свързаност и завишение на цените на активите с повече от 5% спрямо референтната база данни, обработката на заявката за плащане се довършва и изплащането на помощта се замразява. Проектът се регистрира като нередност без финансови последици. В случай че има внесен обвинителен акт в съда по същия проект се изготвя цялостен отказ за изплащане на финансова помощ. При влязло в сила прокурорско постановление или съдебно решение в полза на бенефициента, нередността се приключва и обработката на заявката за плащане се продължава, като допустимата за финансиране стойност на актива се определя съгласно цената на същия от референтната база данни.

От друга страна след детайлен анализ Агенция САПАРД направи промени и допълнения на акредитираните процедури във връзка с въвеждане на контролни механизми за оценка "добавената стойност" при установено наличие на свързаност и прецизиране на докладване на нередности.

След детайлно проучване и разглеждане се оценява дали свързаността между отделните категории лица по конкретен проект или група проекти е довело до нарушение на изискването за добро финансово управление на средствата от националния и европейски бюджети посредством завишени цени, заобикаляне на заложените в Националния план за развитие на земеделието и селските райони и приложимите наредби на министъра на земеделието и храните за кандидатстване по програма САПАРД, финансови лимити по мерки и наличието на три оферти при кандидатстване.

Проверката за свързаност се базира на задълбочен анализ на предоставените от бенефициентите документи, ценовата база данни изготвена от одиторската компания Грант Торнтън и на резултатите от проверките на място. В изменените процедури се прецизира и начина на действие и сроковете на докладване на случаите, в които са установени нередности до съответните компетентни органи.

В представения за одобрение от Националния ръководител пакет документи, Агенция САПАРД е извършила промени и в акредитираните процедури по отношение на регистриране и

докладване на нередности. При постъпила в ДФ “Земеделие” информация за започнала проверка или досъдебно производство от страна на ОЛАФ, Прокуратура или друг разследващ орган и АФКОС или вследствие на подкрепени с факти конкретни констатации на външен или вътрешен одитор, ангажиран с проверка на платени проекти, ще бъдат регистрирани нередности. Във връзка с нарасналия брой на нередности по проекти, които трябва да бъдат регистрирани в срок, административния капацитет на сектор “Лоши вземания”, отдел “Европейско финансиране”, Агенция САПАРД е засилен.

В резултат на изпълнението на Плана за действие ДФ “Земеделие” разполага със значително укрепена инфраструктура, която да позволи ефективно управление на конфликтите на интереси и недопускане на корупция.

Във връзка с изграждането на действаща комуникация със службите на ОЛАФ и всички правоохранителни органи на Р България, е създадено “Специално звено по САПАРД”, съвместно с представители на ДФ “Земеделие” и всички компетентни органи, в това число Държавната агенция за национална сигурност, Национална следствена служба, ОЛАФ, Върховна касационна прокуратура, представители на съдебната власт и др.

Въз основа на предприетите усилия от страна на българските власти на 3 декември 2008 г. ЕК разреши срока за усвояване на средствата по САПАРД да бъде удължен с една година до 31 декември 2009 г. Отчетът по изпълнението на плана за действие по САПАРД е представен на ЕК през януари 2009 г.

Изменения на Програма САПАРД

Във връзка с преодоляването на проблемите при прилагането на Програмата, през отчетния период са предприети и две изменения във финансовия план на Програма САПАРД.

На 07 април 2008 г. е изпратено предложение за изменение на финансовия план на Програмата. На основание прогнозата за невъзможност от усвояване на оставащите недоговорени средства от финансовия план за 2006 г. по мерки 1.2. “Подобряване на преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти” (в т.ч. по подмярка 1.2.1. “Пазари на производителите и тържища”) в размер общо на 8 696 211 евро (средства на ЕС), са прехвърлени 6 934 345 евро (средства на ЕС) по мярка 1.1. “Инвестиции в земеделски стопанства”; 1 375 336 евро (средства на ЕС) по мярка 2.2. “Обновяване и развитие на селата, опазване и съхраняване на селското наследство и културни традиции” и 386 530 евро (средства на ЕС) по мярка 1.4. “Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горски продукти”. Предложените изменения са одобрени с решение на ЕК от 26 юни 2008 г.;

На 02 юни, 2008 г. е изпратено предложение за изменение на финансовия план на Програмата, обсъдено и одобрено от Комитета по наблюдение чрез писмена процедура в периода 20-26 май, 2008 г. и касаещо корекция на финансовите таблици на Програмата във връзка с намаляване на неразплатените средства за 2004 г. в размер на 27 667 869 евро. Въз основа на извършения в Агенция САПАРД анализ на данните по всички мерки (с подписани договори и с бюджет съгласно финансовите таблици на Националния план за развитие на земеделието и селските райони) беше предложено да се намалят бюджетите на седем от мерките на Програмата със съответните суми както следва – от мярка 1.1. “Инвестиции в земеделски стопанства” се приспада сумата от 5 688 988 евро; от мярка 1.2. “Подобряване на преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти” се приспада сумата 10 776 064 евро.; от мярка 1.4. “Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горски продукти” се приспада сумата 41 286 евро; от мярка 2.1 “Развитие и диверсификация на икономическите дейности, създаване на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи” се приспада сумата 5 492 775 евро; от мярка 2.2. “Обновяване и развитие на селата, опазване и съхраняване на селското наследство и културни традиции” се приспада сумата 1 555 380; от мярка 2.3. “Развитие и подобряване на междуселищната инфраструктура” се приспада сумата 4 076 576 евро и от мярка 4.1.

“Техническа помощ (Програма)” се приспада сумата 36 800 евро. Предложените изменения са одобрени с решение на ЕК от 21 ноември 2008 г.

VII. ПРИЛАГАНЕ НА ОБЩАТА СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА НА ЕС

1. Здравен преглед на Общата селскостопанска политика (Health Check)

През ноември 2008 г. в рамките на Съвета на министрите по земеделие и рибарство е постигнато политическо споразумение по пакета от законодателни мерки по прегледа на Общата селскостопанска политика (ОСП) (Health Check).

Най-съществени резултати за България:

- Получени са допълнително 8 млн. евро годишно до 2016 г. към финансовия пакет за директни плащания;
- Предоставена е възможност за България и Румъния да увеличат до 50% националните доплащания към директните плащания, считано от 2010 г.
- Предвидена е специална декларация за България, с цел пълно използване на средствата от пакета за директни плащания – ЕК се ангажира, на основата на прилагането на Схемата за единица плащане на площ (СЕПП) в България, да промени и адаптира площта, за която се прилага СЕПП;
- Удължава се до 2016 г. срокът за България и Румъния за задължително приложение на Пакет В от изискванията за кръстосано съответствие, относно хуманното отношение към животните;
- Увеличава се възможността за подпомагане на чувствителни сектори на земеделието – млечни продукти, говеждото и телешкото месо, овче и козе месо и ориз, чрез пренасочване на част от средствата за директни плащания (до 10%);
- Запазва се минималния праг за плащане на площ от 0,5 ха (5 дка). В рамките на прегледа ЕК предложи да се въведат по-високи минимални граници за подпомагане – 1 ха или 250 евро. След продължителни дискусии е договорено, че за България ще се прилага минимален праг от 0,5 ха;
- Приета е декларация на Съвета и ЕК с ангажимент след 2013 г. за изравняване на равнищата на плащане между старите и новите държави-членки. В рамките на прегледа България два пъти поема инициативата за приемането на такава декларация;
- Предвидена е нова мярка за подпомагане в частта развитие на селските райони – мярка “Земеделски стопанства в преход”;
- След 2012 г. пакетът по временната схема за подпомагане за меки плодове се включва към финансовия пакет за директни плащания, като по този начин той ще бъде увеличен с 552 000 евро, а също така към тях може да бъде добавено национално подпомагане в размер на 408 000 евро;
- Предвидено е увеличение на млечните квоти с 1% през следващите 5 г.

2. Прилагане на механизмите на Общата селскостопанска политика в отделните сектори

2.1. Директни плащания и Национални доплащания за 2008 г.

През 2008 г. по схемата за единно плащане на ха на българските земеделски производители са предоставени средства в размер до 248 821 000 евро, което позволи плащане в размер на 65,38 евро на ха.

Изготвена и издадена е Наредба за прилагане на директното плащане за производство на ягоди и малини за преработка.

С цел допълнително подпомагане на доходите на земеделските производители и компенсиране на по-ниския размер на подпомагането за България в преходния период на постепенно нарастване на плащанията, страната се възползва от възможността да предостави националните доплащания към директните плащания. С решение от 14 юли 2008 г. ЕК одобри искането на България за схема на национални доплащания на хектар за 2008 г. с общ максимален размер до 141 024 350 евро и максимален размер на хектар до 47,53 евро. Допустима за подпомагане с национални доплащания е цялата площ по Схемата за единно плащане на площ, с изключение на площите, заети с винени лозя, малини и ягоди за преработка, тютюн (за които съществуват други схеми и източници за подпомагане) и постоянно затревените площи.

По отношение на млекопроизводството в страната, България представи допълнително искане до ЕК за две схеми за подкрепа чрез национални доплащания за краве мляко и овце-майки. Тези две схеми позволяват на земеделските производители от животновъдния сектор, включително тези, които не обработват земя, да получат подпомагане за тон разпределена индивидуална млечна квота и брой овце-майки.

Изготвена и издадена е Наредба за прилагане на двете допълнителни схеми за национални доплащания – за краве мляко и овце-майки.

На 16 декември ЕК одобри средства в размер на 15 622 211 евро за краве мляко и 12 461 472 евро за овце-майки за финансиране на двете допълнителни схеми. Решението позволи на страната да предоставя до 22,68 евро за тон краве мляко и 16 евро за овца-майка.

По този начин, за 2008 г. на българските земеделски производители са предоставени национални доплащания в размер до 169 108 033 евро.

2.2. Механизми за пазарна подкрепа

Сектор „Полски култури“

През 2008 г. е извършвана дейност в две основни направления:

1. Интервенция на пазара на зърно

Общата цел на процедурите по отношение изкупуване на зърнените култури е да се регулират селскостопанските пазари. Интервенцията е процедура на ЕС, която действа като пазарна мярка за подкрепа на фермерите. Осигурява се минимален праг на доходите на земеделските производители на твърда пшеница, обикновена пшеница, ечемик, царевича, сорго и неолющен ориз. Процедурата действа, като се следват определени правила за финансово подпомагане на ОСП на ЕС.

През 2008 г. от ДФ „Земеделие“ са проведени всички необходими процедури, за да се обезпечи изпълнението на тази схема съгласно изискванията на ЕК.

За пазарна 2007/2008 г. са публикувани две обяви – за интервенционно изкупуване на зърнени култури и на ориз в законово определените срокове. Добрата ситуация на пазара и високите пазарни цени предопределят невъзползването на земеделските производители от този инструмент.

За пазарна 2008/2009 г. на 01.11.2008 г. стартира прием на документи по процедура „Интервенционно изкупуване на обикновена и твърда пшеница, царевича, ечемик и сорго“. За разлика от предходната пазарна година, спадът в пазарните цени на полските култури и зараждащата се финансова криза предопределиха стартирането на интервенцията. До края на 2008 г. са внесени две оферти за изкупуване на обикновена пшеница по 1 000 тона. Първата оферта е отхвърлена, а втората впоследствие е оттеглена от оферента при покачване на

пазарните цени на пшеницата. Схемата за интервенционно изкупуване е защитен механизъм и земеделските производители, които решат да се възползват от нея, могат да пропуснат да реализират по-изгодни сделки при стабилизиране цените на зърнените култури. С това се обяснява и оттеглянето на офертата от страна на кандидата.

В края на декември 2008 г. изтече срокът за подаване на оферти за изкупуване на царевица по първия транш, съгласно чл.11 от Регламент (ЕО) № 1234/2007 г. Въпреки големия интерес, не постъпиха реални оферти. Причината, която се яви като пречка пред българските оференти, е изискването за представяне на банкова гаранция в размер на 15 евро на тон. Квотата за царевица от 700 хил. т., която е определена от ЕК за всички държави-членки, все още не е запълнена.

С цел осигуряване на необходимото складово пространство за изкупуваните при интервенция количества, са сключени и договори за публично съхранение на полски култури със складове, одобрени от сектор "Полски култури" (СПК) на Разплащателната агенция (РА).

За пазарната 2007/2008 г. е осигурен складов капацитет в размер 134 162 тона с 12 склада. Липсата на оферти за изкупуване на зърно през тази пазарна година намали интересът на складодържателите за следващото кандидатстване. Това наложи за пазарна 2008/2009 г. да се проведат 2 конкурса за избор на складове за съхранение на интервенционно изкупени обикновена и твърда пшеница, царевица, ечемик, сорго и ориз в периодите 11.09-18.09.2008 г. и 12.11-27.11.2008 г. В резултат на това са сключени договори със 17 склада за общ складов капацитет 113 000 т. Този капацитет гарантира безпроблемното прилагане на схемата, с оглед на постъпилите оферти за изкупуване.

В периода 19-26 януари 2009 г. поради ниските цени на пазара на зърно са внесени 4 оферти за 13 100 т бяла пшеница, от които 3 т са оттеглени при последващото покачване на пазарните цени. Офертата, чиято доставка и приемане приключи, е за 3 013 т обикновена пшеница и дължимото за това количество плащане е 607 858 лв.

От юли 2009 г. за твърдата пшеница и от октомври 2009 г. за ориза започва въвеждането на промяна в политиката по прилагане на интервенция на пазара на зърно, която от 01 юли 2010 г. ще засегне и останалите полски култури, които подлежат на интервенция. Изкупуването ще се осъществява на базата на централизиран тръжни процедури от ЕК, които ще се задействат при възникване на свръхпредлагане на пазара. Единствено за обикновената пшеница ще се запази постоянна обява от 01 ноември до 31 май за интервенционно изкупуване до количеството от 3 млн. тона.

При интервенция на пазара на зърно, средствата необходими за покупка на зърното са от националния бюджет и се възстановят при вземане на решение от ЕК за продажба на зърното. От Европейския фонд за гарантиране в земеделието (ЕФГЗ) се заплащат техническите разходи, свързани с покупката и съхранението, финансовите разходи за набавяне на необходимото национално финансиране и други разходи. За 2008 г. няма финансови разходи по този инструмент.

ЕС не покрива разходи за местни данъци и такси и тъй като ДФ "Земеделие" не е освободен от заплащане на ДДС при закупуване на продукти за благотворителност и за интервенции на пазара на полски култури, по тези схеми ДДС се изплаща от националния бюджет.

2. Програма "Благотворителни операции – помощ за най-нуждаещите се лица в Общността"

Тази програма цели подпомагане на лица в неравностойно положение чрез безвъзмездно предоставяне на храни, произведени от продукти от интервенционните запаси, или закупени от пазара на Общността чрез субсидии от бюджета на ЕС и е част от социалната политика на ЕС.

България заяви пред ЕК желание да прилага тази мярка още през първата година от членството на страната в ЕС. С Регламент № 182/2008 г. на ЕК от 28 февруари 2008 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1146/2007 г. на Република България е предоставен финансов ресурс в размер на 7 007 310 евро за реализация на план за благотворителност за 2008 г. За тази цел е сключен договор с оператори за изпълнение на една четвърт от бюджета. Договори са с 3 422 503 лв. и от тях реално са изплатени 3 422 467 лв.

ДФ "Земеделие" има сключен договор с една фирма – доставчик на брашно на стойност 3 244 119 лв., на която са покрити и транспортни разходи в размер на 1% от стойността на продуктите. На оператора, доставящ продуктите, е изплатена цялата дължима сума.

Програмата е насочена към 365 000 социално слаби лица и за 2008 г. се реализира с участието на Българския червен кръст (БЧК). Доставките на продуктите от фирмата-изпълнител и разпределението им на правоимащите лица от БЧК се осъществи на три етапа през цялата 2008 г. Около 80% от правоимащите са се възползвали от помощта. Неразпределеният остатък в размер на 459 314 кг брашно е предоставен на институционални бенефициенти.

На 09.10.2008 г. в официалния вестник на ЕС е публикуван Регламент (ЕО) №983/2008 г. за приемане на план, относно разпределянето между държавите-членки на ресурси за бюджетната 2009 г. за снабдяването с храна от интервенционните складове на най-нуждаещите се лица в Общността, по който на България е отпусната сумата от 8 666 207 евро.

През 2009 г. се осъществи процедура по одобрение на юридически лица с нестопанска цел за разпределение на храни от интервенционни запаси за социално слаби лица, както и процедура за набиране на заявления за участие на юридически лица с нестопанска цел в годишния план на ЕК за 2010 г.

В резултат на тях, РА одобри още едно юридическо лице с нестопанска цел за разпределение на храни за социално слаби лица, освен двете одобрени през предходната година.

За план `2009 г. започна работата за подпомагане на лицата в неравностойно положение, като се подписа договор с БЧК. Публикувана е обява за обществена поръчка за избор на доставчици на необходимите храни и продукти. Очаква се програмата да подпомогне 255 000 социално слаби лица. За този план е въведено подобрене спрямо предходната година, т.е. ползват се възможно най-актуалните списъци на Агенцията за социално подпомагане.

На 16.03.2009 г. се сключи договор за сътрудничество с БЧК за осъществяване на План `2009 г. на Комисията за разпределение на храни за социално слаби лица. В резултат на това на 23.03.2009 г. е стартирана обществена поръчка за избор на оператори с предмет "Доставка на хранителни продукти за разпределение на лица в неравностойно положение по обособени позиции".

За План `2010 г. към ЕК е изпратена заявка за участие на страната ни в 2010 бюджетна година, като в срок са получени заявки от три от всички одобрени благотворителни организации за този план.

Схемата "Благотворителни операции" се финансира изцяло от европейския бюджет.

Таблица VII.1.

Размер на разходвания бюджет за План `2008 г.

Приоритетна ос	Общ бюджет на приоритетната ос, хил. лв.	Сума сключени договори, хил. лв.	Договори за сключване/стойност на проектите в процес на оценка, хил. лв.	Извършени плащания от УО, хил. лв.
Благотворителни операции 2008 г.	13 705	3 422	не	3 422
Благотворителни операции 2009 г.	16, 949			

Източник: ДФ "Земеделие"

При интервенция на пазара на зърно, средствата необходими за покупка на зърното са от националния бюджет и се възстановят при вземане на решение от ЕК за продажба на зърното. От Европейския фонд за гарантиране в земеделието (ЕФГЗ) се заплащат техническите разходи, свързани с покупката и съхранението, финансовите разходи за набавяне на необходимото национално финансиране и други разходи. За 2008 г. няма финансови разходи по този инструмент.

ЕС не покрива разходи за местни данъци и такси и тъй като ДФ "Земеделие" не е освободен от заплащане на ДДС при закупуване на продукти за благотворителност и за интервенции на пазара на полски култури, по тези схеми ДДС се изплаща от националния бюджет.

Сектор "Плодове и зеленчуци"

През 2008 г. продължи дейността по три акредитирани схеми на работа: "Пресни плодове и зеленчуци – оперативни програми", "Преработени плодове и зеленчуци" и "Групи производители".

Бенефициенти по схема "Пресни плодове и зеленчуци – оперативни програми" могат да бъдат:

1. Признати организации на производители (ОП) на плодове и зеленчуци,
2. Асоциации на организации на производители на плодове и зеленчуци (АОП).

Помощ се отпуска на тези ОП, учредили оперативен фонд, които имат разработена и одобрена оперативна програма.

Оперативният фонд се поддържа от парични вноски, събирани от членуващите производители на базата на количествата или стойността на действително реализираните на пазара плодове и зеленчуци, както и от предоставената от Общността финансова помощ.

През 2008 г. продължи изпълнението на одобрената през 2007 г. Оперативна програма с продължителност три години и обща сума на разходите за всички проекти 444 210 лв. Оперативната програма е одобрена на 15.12.2007 г. с прогнозна сума за финансово подпомагане от ЕС, определена съгласно чл.15 (5) от Регламент 2200/1996 г. на ЕК, възлизаща на 49 181.32 лв.

По схемата за финансиране – "Преработени плодове и зеленчуци" участват две български организации на производители, сключили договори за доставка на суровина със седем одобрени преработвателни предприятия, които също са в схемата за преработени плодове и зеленчуци (за домати – 6 договора; за праскови – 1 договор).

Важно условие е ОП или АОП, която кандидатства за помощ по схемата за подпомагане, да има сключен договор за преработка с предварително одобрен преработвател. Договорът трябва да бъде сключен при спазване на следните срокове:

- За домати – до 15 февруари (възможно е удължаване до 10 март); само за кампанията 2007/2008 г. срока за сключване на договори за домати, предназначени за преработка за България и Румъния се удължава до 31 юли и поне 10 дни преди началото на доставките;

- За праскови – до 15 юли и седем работни дни преди началото на доставките.

Допуска се сключването на допълнителни писмени споразумения към договорите за промяна на предварително договореното количество суровина. Това количество може да нарасне до максимум 30% от първоначалното. Тези изменения трябва да се заявят в определен срок:

- За домати – до 15 септември;

- За праскови – до 15 август.

Помощ се отпуска единствено за продукти, доставени за преработка в рамките на конкретно фиксиран период на доставка и за количеството суровина, посочено в договора за преработка.

Фиксирани периоди за доставка на суровината:

- За домати – 15 юни – 15 ноември;

- За праскови – 15 юни – 25 октомври.

Договорените национални прагове за България за 2007 г. са:

- За домати – 156 343 т;

- За праскови – 17 843 т.

Плащането на помощта е на база тегло на доставената суровина и предоставените национални прагове.

През 2008 г. е изплатена следната финансова помощ:

- За домати: 395 634 лв., количество за преработка – 5 863,4 т;

- За праскови: 8 360 лв., количество за преработка – 119,5 т.

След проведената реформа в европейското законодателство в сектор “Плодове и зеленчуци” средствата схемата “Преработени плодове и зеленчуци” преминават към средствата по схемата за единно плащане на площ.

Проведени са информационни кампании и срещи-дискусии с участието на експерти от сектор “Плодове и зеленчуци” с одобрени организации на производителите на плодове и зеленчуци. Провеждат се срещи с фирми, преработващи плодове и зеленчуци, производители на суровини, научни работници, представители на държавни и неправителствени структури, относно проблемите свързани с производството и преработката на плодове и зеленчуци и преустановяване действието на схемата за подпомагане на плодове и зеленчуци, предназначени за преработка, съгласно политиката на България и провежданата реформа в политиката на ЕС в сектор “Плодове и зеленчуци”.

През 2009 г. продължава изпълнението на одобрената оперативна програма по схема “Пресни плодове и зеленчуци”. Планираната рамка за финансиране през втората година по одобрените мерки, възлиза на 86 723 лв. Извършени са междинни проверки в съответствие с Регламент 1580/2007 г. във връзка с изпълнението на оперативната програма и събиране на вноски в Оперативния фонд. През 2009 г. предстои изплащане на финансова помощ за първата година от изпълнение на Програмата.

Извършва се текуща оперативна работа по схемата за преработени плодове и зеленчуци и оперативни програми: счетоводни проверки за разпределяне на получената помощ и проверка

за изпълнението на одобрената оперативна програма и събиране на вноски в Оперативния фонд.

През месец март 2009 г. е изплатена финансова помощ по схема "Преработени плодове и зеленчуци" за преработени праскови, съгласно Регламент 104/2007 г. в размер на 2 785 лв.

Предстои изготвянето на Национална стратегия за схема "Училищен плод", която се очаква да стартира през 2009 – 2010 учебна година. Целта на схемата е у децата да се създадат навици за здравословно хранене. Плодовете и зеленчуците ще се предоставят безплатно на учениците от 1-ви до 4-ти клас, ще се разпределят пресни плодове и зеленчуци, като ще се даде приоритет на произведените в България. Раздаването на плодове и зеленчуци ще бъде придружено от кампания за популяризиране сред учениците на земеделското производство и ползата от тяхната консумация. По тази схема България ще получава по 1 446 100 евро годишно, което представлява 75% от нейното финансиране. Останалите 25% ще бъдат финансирани от държавния бюджет на страната.

Сектор "Семена"

Разработената и акредитирана схема за подпомагане на производители на базови и сертифицирани семена не се прилага от Разплащателната агенция, тъй като България прилага Схемата за единно плащане на площ.

Сектор "Мляко"

1. Квотна система

На 31.03.2009 г. приключи втората квотна година (2008/2009 г.) за България. Очаква се да няма превишение на националните квоти за доставки и директни продажби.

В съответствие с разпоредбите чл.69, 70, 72 от Закон за прилагане на Общите организации на пазарите за земеделски продукти в ЕС (ЗПООПЗПЕС) стартира процедура за съставяне на Акт за установяване на административно нарушение (АУАН) и издаване на наказателни постановления, както и методика за налагане на имуществени санкции на производителите и млекопреработвателите, които не са изпълнили задълженията си по подаване на годишни декларации за изпълнение на квота за директни продажби и квота за доставки в предвидените от законодателството срокове. Съгласно чл.69 от ЗПООПЗПЕС, сектор "Мляко" прилага следната политика: АУАН и съответното наказателно постановление се издават тогава, когато производител на краве мляко или одобрен изкупвач заявява участието си по дадена схема или мярка на ДФ "Земеделие" за административна услуга (например прехвърляне на квота и др. или кандидатстване за финансово подпомагане).

Предприети са мерки за по-нататъшното нормативно уреждане на въпроси, свързани с прилагане на квотната система за мляко:

Разработена е и е приета Наредбата за реда за плащане на вноската при превишение на Националната млечна квота, което е оценено изключително позитивно от ЕК.

Изменена и допълнена е Наредба № 23/2007 за управление на националната млечна квота.

През квотна 2008/2009 г. бе отчетен засилен интерес от бенефициентите (производители на краве мляко) относно прехвърляне на индивидуална квота без стопанство по чл.21 от Наредба № 23/2007 г. и превръщане на индивидуална квота за директни продажби в индивидуална квота за доставки.

Приети и обработени са:

- Заявления за превръщане на индивидуална квота за директни продажби в индивидуална квота за доставки – 217 бр., от които 156 бр. оторизирани и на 51 бр. отказана оторизация;

- Заявление за превръщане на индивидуална квота за доставки в индивидуална квота за директни продажби – 5 бр., от които 5 бр. оторизирани;
- Заявление за прехвърляне на индивидуална квота без стопанство по чл.21 от Наредба № 23/2007 г. – 469 бр., от които 368 бр. оторизирани, в процес на оторизация 64 бр. и на 37 бр. отказана оторизация;
- Заявление за прехвърляне на индивидуална квота със стопанство – 40 бр., от които оторизирани – 35 бр. и на 5 бр. отказана оторизация.
- Приети са 280 бр. годишни декларации за изпълнени квоти за доставки и 11 666 бр. за изпълнени квоти за директни продажби.
- По-голяма част от производителите на краве мляко и одобрените изкупвачи, не подадоха годишни декларации за изпълнение на индивидуална квота за директни продажби и доставки в законоустановеният срок. Поради това се наложи да бъдат издадени 192 бр. актове за установяване на административни нарушения

Резултатите от процедурата по приемане на банкови гаранции от одобрени изкупвачи на краве мляко, са както следва:

- Приети банкови гаранции, подлежащи на корекция – 31 бр.;
- Приети банкови гаранции, неподлежащи на корекция (оригинал) – 36 бр.

След 31.10.2008 г. са освободени 154 бр. банкови гаранции, учредени през изминалия квотен период от одобрени изкупвачи. Изготви се и методика за изчислението на сумите за банковите гаранции, въз основа на декларираните количества, за новата квотна 2009/2010 г.

Процедурите по приемане на месечни справки, регистриране на договор/анекс в ИСАК и издаване на дубликат на удостоверение за прехвърляне (превръщане) на квоти са усъвършенствани, с цел улесняване на кандидатите, подлежащи на контрол.

През последните три месеца от квотния период 2008/2009 г. са приети и обработени:

- Заявление за прехвърляне на индивидуална квота без стопанство по чл.21 от Наредба № 23/2007 г. – общо 99 бр., оторизирани – 74 бр., неоторизирани – 4 бр.;
- Заявление за прехвърляне на индивидуална квота със стопанство – общо 12 бр., оторизирани – 6 бр., неоторизирани – 2 бр.;
- Брой издадени актове за установяване на административни нарушения - 123 бр.;
- Брой издадени наказателни постановления – 160 бр.;
- Приети банкови гаранции, подлежащи на корекция – 14 бр.;
- Приети банкови гаранции, неподлежащи на корекция (оригинал) – 66 бр.

Във връзка с издадените и връчени Наказателни постановления, постъпилите плащания (глоби) до 31.03.2009 г. възлизат на 29 102 лв.

През анализирания квотен период са извършени проверки на място, както на производителите на сурово краве мляко, така и на изкупвачите.

- 1 007 бр. заявки за проверка на място на производители (риск анализ), 293 бр. – на база получени сигнали и установени нередности въз основа обработка на подадено заявление;
- 342 бр. заявки за проверка на място на изкупвачи (на 100% от регистрираните одобрени изкупвачи);
- Съставени са 87 бр. актове за административни нарушения и наказания на изкупвачи, както и 29 бр. актове за административни нарушения и наказания на производители на сурово краве мляко, основание за които е посочването на неверни данни по отношение на

резлизираните количества мляко. След обработката на резултатите от проврките на място ще бъде установено, на колко от тези лица ще бъде съставено наказателно постановление.

- Интегрираната система за администрация и контрол (ИСАК) е оптимизирана, изграден е електронен архив на всички заявления по схемите, архивирането на документация на хартиен носител е сведено до минимум, архивирането се извършва в ИСАК.

- Проведени са редица срещи в страната, с млекопроизводители и одобрени изкупвачи на краве мляко съвместно с МЗХ.

От започването на новата квотна `2009/2010 г. са приети 755 бр. декларации за изпълнение на млечна квота за директни продажби и 24 бр. декларации за изпълнение на квота за доставки. След оторизиране на всички приети годишни декларации, ще бъдат изчислени количествата, реализирани на пазара като доставки и/или директни продажби. Посредством националното преизчисляване на общото количество изкупено краве мляко ще се отчете дали за страната ще бъде регистрирано превишение на Националната млечна квота, която за квотната 2009/2010 г. е увеличена с 1% (1 008 565,800 евро). В случай на регистрирано превишение за България като страна-членка на ЕС възниква задължение да заплати съответната вноска за превишение в размер на 99% от дължимото на ЕФГЗ.

Предвид засиления интерес от бенефициентите (производители на краве мляко) през изминалия квотен период 2008/2009 г., относно прехвърляне на индивидуална квота без стопанство по чл.21 от Наредба № 23/2007 г. и превръщане на индивидуална квота за директни продажби в индивидуална квота за доставки, през квотната `2009/2010 г. се очаква да постъпят сравнително по-голям брой заявления.

Планирано е провеждане на информационна кампания и организиране на срещи с млекопроизводители и среща с одобрени изкупвачи на краве мляко.

За текущата квотна `2009/ 2010 г., при съвременното определяне на фиксирана цена от министъра на земеделието и храните, ДФ “Земеделие” – Разплащателна агенция ще осъществи процедурата по реда на чл. 24 от Наредба № 23/13.12.2007 г. (доп. – ДВ, бр. 76/ 2008 г., в сила от 29.08.2008 г.), считано от 01.08.2009 г., а именно покупко-продажба на индивидуална млечна квота без стопанство (квотна борса).

Месеците май – юли са изключително натоварени поради очаквано голям брой годишни декларации и заявления за превръщане на индивидуална квота за директни продажби в индивидуална квота за доставки, заявления за прехвърляне на индивидуални квоти със стопанство и заявления за прехвърляне на индивидуални квоти със/без стопанство.

През последното тримесечие на 2009 г. се предвижда засилен интерес към покупко-продажбата на индивидуални квоти.

Усъвършенстването на ИСАК ще продължи и през текущия квотен период, предвид очаквани промени в законодателството и с цел модернизирание на системата.

2. Европейска схема “Училищно мляко”.

Подписани са споразумения между ДФ “Земеделие” – РА и МОН, МК и МЗ във връзка със съвместната дейност по европейската схема “Училищно мляко”.

През м. юли е проведена информационна кампания за предстоящото стартиране на схемата “Училищно мляко”. ДФ “Земеделие” – РА изпрати информация за възможността училищата да кандидатстват по схемата “Училищно мляко” и изискванията за участие в нея до първостепенните разпоредители – МОН, МК, МЗ, НСОРБ.

ДФ “Земеделие” – РА организира среща с млекопреработвателите, с цел запознаването им с изискванията към тях за участие по схемата, съгласно регламентите и директивите на ЕС и изменената Националната програма.

След проведените срещи са актуализирани процедурите за работа по схемата.

Подробна информация за схемата, както и условията и документите за кандидатстване са публикувани на електронната страница на ДФ “Земеделие”.

Разработен е модул “Училищно мляко” в Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК).

Заявки за одобрение по схемата са подадени в периода 1-30 септември 2008 г.

Общият брой заявители е 86 бр., като общо по схемата участват 122 бр. учебни заведения (детски градини, начални и средни училища). Броят на учебните заведения, участващи по схемата е по-голям от броя на заявителите, тъй като един заявител (например община, образователен орган или доставчик на продуктите) може да представлява няколко учебни заведения.

Общият брой на децата, които участват по схемата е 22 537 бр.

До всички одобрени заявители са изпратени актове за одобрение по схемата, съгласно процедурата за одобрение, след което те подават заявки за плащане. За периода месец ноември – месец декември 2008 г. са подадени 8 бр. заявки за плащане. Едно от учебните заведения, подало заявка за плащане се отказва от участие по схемата. Четири заявки за плащане са отхвърлени, тъй като не отговарят на изискванията по схемата. Три от подадените заявки за плащане са одобрени и изплатени. Общата сума, изплатена за всички одобрени заявки, е 4 318 лв.

За периода м. януари – м. април 2009 г. са подадени 4 бр. заявки за плащане по схемата, като от тях 1 бр. е отхвърлена, а 3 бр. са одобрени. Общата сума, която е изплатена за одобрените заявки, е 621 лв.

За периода м. май – м. юни 2009 г. се очаква всички одобрени заявители да подадат документи за плащане.

Планирано е провеждане на информационна кампания за учебната 2009 – 2010 г. както сред първостепенни разпоредители (МОН, МК, МЗ и НСОРБ), така и сред млекопреработвателните предприятия. За следващата учебна година се очаква повишен интерес и по-голям брой заявители по схемата.

В срок до 31 август 2009 г. се изпраща регулярен доклад до ЕК.

От началото на учебната 2009 – 2010 г. ще се прилага разработена и утвърдена процедура за подпомагане на кашкавал и сирена по схемата.

В тази връзка ДФ “Земеделие” – РА, сектор “Мляко” изпрати писма до млекопреработвателните предприятия, с цел информирането им за възможността от следваща година да предлагат по схемата кашкавал и сирена. Усъвършенстван е и модула “Училищно мляко” в ИСАК, съгласно измененията в процедурата.

С цел улеснение на производителите и на заявителите, ДФ “Земеделие” – РА създава база данни с продуктите, които отговарят на условията за субсидиране по схемата.

През 2009 г. се очаква финансиране в размер на 365 000 лв. (максимална сума, която може да бъде усвоена за 2009 г., изчислена на база броя ученици, участващи по схемата).

Сектор “Захар”

Разработените схеми, които се прилагат в сектора са:

- Одобрение на предприятия, производители на цвеклова захар и изоглюкоза, рафиньори и преработватели на индустриални суровини;
- Квотен режим, производствени квоти, облагане за свръхпроизводство, производствени такси);
- Временни суми за реструктуриране;

- Предоставяне на помощ за реструктуриране;
- Предоставяне на помощ за диверсификация.

За 2008 г. одобрените предприятия, производители на цвеклова захар и изоглюкоза, рафиньори и преработватели на индустриални суровини са:

- Предприятия, "постоянни рафиньори" на сурова цвеклова захар – 6 бр.;
- Предприятие, производител на цвеклова захар – 1 бр.;
- Предприятие, производител на изоглюкоза – 1 бр.

На основание Регламент 952/2006 г., чл.15(а) и във връзка с контрола на производството на захар от одобрените рафиньори се събира информацията относно:

- Средната продажна или покупна цена за предходния месец и съответното продадено или закупено количество;
- Прогнозното равнище на средната продажна или покупна цена за текущия месец и за всеки от следващите два месеца и прогнозното количество, което ще бъде продадено или закупено в рамките на договори или други сделки;

Данните се отнасят за насипна бяла захар на изхода на предприятието със стандартно качество.

Информацията за средните цени, отчетени на национално равнище, както и съответните общи количества и стандартни отклонения се изпраща на ЕК преди края на всеки месец.

За верифициране на събраната от операторите информация се възлага извършване на проверки на място и се осъществява документална проверка на резултатите от проверките на място за съответния отчетен период.

През 2008 г., във връзка с установяване, събиране и докладване на суми към традиционни собствени ресурси на Общността (ТСРО) (отчети по сметки "А" и "Б"), се извършва:

- Установяване на вземанията от производствената такса и допълнителната такса, дължими от одобрените производители на захар и изоглюкоза;
- Упражняване на предварителен и последващ контрол за пълнота и точност на данните, предоставени от производителите на захар и изоглюкоза;
- На месечна и тримесечна база се представят за обобщаване в Координационното звено отчетите за сметки "А" и "Б" за таксите върху захарта/изоглюкозата, както и допълнителна информацията относно тези такси, във формата и сроковете, уговорени с Координационното звено в съответствие с чл.6(4) от Регламент № 1150/2000 г.;
- Прогнозиране на приходите от таксите върху захарта и изоглюкоза за следващата година за целите на националната бюджетна процедура при поискване от Координационното звено към МФ;

За стопанска година 2007/2008 през 2008 г. са установени и събрани следните такси върху производството на захар и изоглюкоза:

- Производствена такса (налог върху захарта) – 111 528 лв. върху 4 752 т квота за производство на цвеклова захар;
- Облагания за изоглюкозна продукция (производствена такса за изоглюкоза) – 917 110 лв. върху 78 153 т квота за производство на изоглюкоза;

Допълнителни суми върху производството на захар и изоглюкоза, установени за стопанска година 2007/2008, които са събрани през 2008 г. са:

- 1 702 лв. допълнителна сума за извънквотна продукция за изоглюкоза.

През календарна 2008 г. общо установените и събрани суми към ТСРО са в размер на 1 030 339 лв.

Сумите се установяват и изплащат в лева, като 75% се превеждат чрез МФ към бюджета на Общността, а 25% остават в държавния бюджет, като разходи за събиране на задължения.

За стопанската 2008/2009 г. през януари 2009 г. е определена производствената такса за изоглюкоза в размер на 1 046 720,69 лв.

Съгласно разпоредбите на европейското законодателство, всяко предприятие-производител на цвеклова захар и изоглюкоза, заплаща и временна сума за реструктуриране. Временната сума за реструктуриране се начислява на тон определена квота за производство за дадена стопанска година и представлява приход за ЕФГЗ.

За стопанската 2007/2008 г. установените и начислени временни суми за реструктуриране на предприятия са в размер на 7 505 897 евро (14 680 034 лв.) върху квоти, за производство, възлизащи общо на 82 905 т.

Предприятията следва да изплатят временните суми за реструктуриране на две вноски: 60% до края на февруари през въпросната стопанска година и 40% до 31 октомври следващата стопанска година.

Държавите-членки изплащат временната сума за реструктуриране на фонда за реструктуриране на две вноски: 60% до 31 март през стопанската година и 40% до 30 ноември на следващата стопанска година.

Таблица VII.2.

Събрани суми през 2008 г. по схеми и мерки, прилагани от сектор "Захар", ОСПМ, ДФ "Земеделие" – РА

Естество на ресурса	Установена сума, лв.	Приход към бюджет	Установяване на задължението	Дата на извършено плащане от предприятията	Срок за плащане към ЕК
Облагания за изоглюкозна продукция (производствена такса за изоглюкоза)	917 109.82	ТСРО	януари	29.2.2008 г.	31.3.2008 г.
	229 277,45 687 832,37	25% - БГ 75% - ЕС			
Производствена такса (налог върху захарта)	111 527.54	ТСРО	януари	29.2.2008 г.	31.3.2008 г.
	2 881,88 83 645,66	25% - БГ 75% - ЕС			
Допълнителна сума върху излишъка (извънквотна изоглюкоза)	1 701.55	ТСРО	април	09.5.2008 г.	31.3.2008 г.
	425,39 1 276,16	25% - БГ 75% - ЕС			
Общо докладвани суми (1+2+3)	1 030 338.91	ТСРО			
Временна сума за реструктуриране (Изоглюкоза) I-ва вноска – 07/08	7 969 684.37	ЕФГЗ - 100%	януари	29.2.2008 г.	31.3.2008 г.
Временна сума за реструктуриране (Захар) I-ва вноска – 07/08 (част)	838 335.79	ЕФГЗ - 100%	януари	29.2.2008 г.	31.3.2008 г.

Временна сума за реструктуриране (Захар) I-ва вноса – 07/08 (част) плащане по лошо вземане	130 838.53	ЕФГЗ - 100%	януари	07.4.2008 г.	31.3.2008 г.
Временна сума за реструктуриране (Захар) лихва към плащане за лошо вземане по I-ва вноса – 07/08	1 616.95	БГ - 100%	март	07.4.2008 г.	-
Временна сума за реструктуриране (Захар) лихва по главница към плащане за лошо вземане към I-ва вноса – 07/08	377.78	БГ - 100%	март	11.4.2008 г.	-
Временна сума за реструктуриране (Изоглюкоза) II-ра вноса – 07/08	5 313 122.92	ЕФГЗ - 100%	септември	31.10.2008 г.	30.11.2008 г.
Временна сума за реструктуриране (Захар) II-ра вноса – 07/08	428 051.99	ЕФГЗ - 100%	септември	31.10.2008 г.	30.11.2008 г.
Общо събрани суми за 2008 календарна година	15 712 367.24				

Източник: ДФ "Земеделие"

През 2009 г. са установени и събрани временни суми за реструктуриране в размер на 5 929 672,71 лв., а установени и подлежащи на събиране са суми в размер на 3 953 115 лв.

Сумите се заплащат от едно предприятие в България, имащо определена квота за производство на изоглюкоза.

Единственото предприятие – одобрен производител на захар от захарно цвекло, подаде заявление за отказ от квота за производство, считано от 2008/2009 стопанска година, като декларира, че напълно се отказва от производство в размер на 4 752 т.

Реструктуриращото се предприятие има право да получи финансова помощ в размер на 218,75 евро на тон или 1 039 500 евро. Помощта за реструктуриране се предоставя от специално създадения за целта Временен фонд за реструктуриране на захарната промишленост в Общността, представляващ част от ЕФГЗ.

Предвижда 10% от помощта, която ще получи това предприятие, да бъде заделена и разпределена между земеделските производители, които имат сключени договори за доставка на захарно цвекло през съответен референтен период. Целта е да бъдат компенсирани загубите, произтичащи от спирането на производството, както и от прекратяването на търговските и финансови взаимоотношения с предприятието, производител на захар.

За пазарната 2008/2009 г. цвеклопроизводителите получават и допълнително плащане от 237,5 евро на тон отказана квота за захар или общо 1 128 600 евро.

Общият бюджет, определен за изплащане на помощ за реструктуриране за България е 2 168 100 евро.

Сектор “Вино”

Като част от механизмите на пазарна подкрепа през 2008 г. в България се прилага мярката “Преструктуриране и конверсия на винени лозя”.

Определеният по тази мярка за България бюджет за финансовата 2007 – 2008 г. е 18 044 087 евро (35 290 625 лв.), при допустими за подпомагане площи от 2 403 ха.

Отговорни институции за прилагане на мярката са МЗХ, Изпълнителна агенция по лозата и виното (ИАЛВ) и ДФ “Земеделие”.

От 07 февруари 2008 г. в ДФ “Земеделие” – РА стартира прием на документи за винарската (пазарната) 2007/2008 г.

По мярката за подпомагане са предвидени 12 дейности, с едногодишни и многогодишни инвестиции, като се дава възможност дейностите да бъдат обединявани. Подпомагането се състои в промяна на структурата на лозовите насаждения, като сорт, формировка, промяна на тяхното местонахождение, което може да бъде съчетано с дейности по увеличаване на броя на лозите, изграждане на хидромелиоративни съоръжения, смяна на подпорна конструкция, изграждане на огради и др.

Договорирани са 94 бр. инвестиции, от които 56 бр. едногодишни и 38 бр. многогодишни. Първоначално одобрената финансова помощ е 17 219 409 евро (33 677 720 лв.), от които за 2008 г. – 11 911 671 евро (23 296 847 лв.) или 66% от бюджета за 2007 – 2008 г.

За авансово плащане на финансовата помощ кандидатстват 31 бр. ползватели, като 28 бр. от тях успяват да учредят банкови гаранции за финансова помощ от 15 247 091 лв. (7 795 834 евро), а 2 382 091 лв. (1 217 962 евро) са изплатените суми за действително извършена инвестиция или за етап от инвестицията на 39 бр. ползватели на финансова помощ.

Съгласно изискванията на ЕК за извършване на плащанията до 30.06.2008 г., изплатените суми по мярката “Преструктуриране и конверсия на винени лозя” за финансовата 2008 г. са 17 629 182 лв. или 9 013 796 евро, което представлява около 50% усвояемост на бюджета, определен за България за 2007 – 2008 г.

През 2008 г. е осъществена реформа в лозаро-винарския сектор на ЕС, която се състои във финансиране на сектора, чрез програми за подпомагане, включващи определени от държавата- член мерки за подпомагане. В предложената от България “Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2008/2009 – 2013/2014 г.” са включени три мерки, които са от съществено значение за развитието на сектора у нас. Финансирането на мерките е от ЕФГЗ.

В резултат на реформата в сектор “Вино” е приет нов базов Регламент 479/2008 г. Един от ключовите елементи на реформата е подпомагането на сектора посредством финансов пакет за всяка държава-членка – винопроизводител, който ще се разходва въз основа Национална програма от мерки за подпомагане на нейния лозаро-винарския сектор.

Програмата за подпомагане на лозаро-винарския сектор на България е одобрена от ЕК и влезе в сила от 15 октомври 2008 г. Тя ще се прилага в петгодишен срок – 2009 – 2013 г. Общият бюджет средства от ЕС за тези пет години е в размер на 112 683 000 евро (220 385 млн. лв.) Финансовата помощ за 2009 г. е в размер на 15 608 млн. евро (30 526 млн. лв.)

Трите подпомагани мерки по програмата са:

- “Преструктуриране и конверсия на винени лозя” – конверсия, презасаждане и подобряване на методите и технологиите за управление на лозарското стопанство; за петгодишния период на прилагане на програмата за преструктуриране и конверсия на българските лозя са предвидени 91 063 000 евро;
- “Промоция на вина в трети страни” – промоционални проекти, насочени към вина със защитено наименование за произход или географско указание, или вината с означение на

винения сорт, за страните извън ЕС; заложеният индикативен бюджет за петгодишния период е в размер на 11 250 000 евро;

- “Застраховане на реколта” – предвиден индикативен бюджет – 10 370 000 евро.

Изготвена и съгласувана е Наредба за условията и реда за предоставяне на финансова помощ по Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2008/2009 – 2013/2014 г.

Стартира приемът на документи по “Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2008/2009 – 2013/2014 г.” Най-голям е интересът към мярка “Преструктуриране и конверсия на винени лозя”, за която са подадени 43 бр. проекти с обща стойност на финансовата помощ 19 млн. лв. За подпомагане по мярката са предвидени дейности по смяна на сортовия състав, чрез присаждане, презасаждане с или без промяна на местонахождението на имота и дейности, свързани с подобряване на методите и технологиите за управление на лозарското стопанство, чрез увеличаване на броя на лозите, смяна на формировка, на подпорна конструкция, изграждане на огради, мрежи срещу птици, противоерозионни и хидромелиоративни съоръжения, тераси. Финансовата помощ по мярката е до 75% от стойността на инвестицията.

По мярка “Застраховане на реколта” са приети 15 бр. заявления със стойност на финансовата помощ от 346 хил. лв. По мярката се подпомагат производители на винено грозде, застраховали реколтата си за един или няколко застрахователни рискове като градушка, буря, наводнение, проливен дъжд и др. Финансовата помощ по мярката е до 80% за застрахователни рискове, приравнени към природни бедствия и до 50% за други застрахователни рискове като пожар, пожар на корен и др.

Сектор “Месо и пчеларство”

През календарната 2008 г. се прилага “Националната програма по пчеларство за тригодишния период 2008 – 2010 г.” През първата година от тригодишния период на прилагане на програмата е предвиден бюджет в размер на 2 370 000 лв. по следните мерки и сектори:

Мярка В – Борба срещу вароатозата

- Сектор 1: Профилактични прегледи на пчелни семейства от пчелари-проверители;
- Сектор 2: Разходи за препарати в борбата срещу вароатозата.

Мярка С – Физико-химичен анализ на пчелния мед

- Сектор 1: Разходи за анализ на физико-химичните характеристики на пчелния мед в акредитираните лаборатории;
- Сектор 2: Подкрепа на лаборатории за закупуване на лабораторно оборудване.

Мярка D – Подновяването на пчелните кошери в общността

- Сектор 1: Подкрепа за закупуване на нови кошери;
- Сектор 2: Подкрепа за закупуване на пакети пчелни семейства.

В хода на прилагане на Националната програма по пчеларство, в определените срокове са подадени общо 594 бр. молби за кандидатстване, като съответно 70% и 60% от пчеларите са кандидатствали за подпомагане по мярка В – Борба срещу вароатозата и мярка D – Подновяване на пчелните кошери в общността. Едва в 24% от подадените молби пчеларите са заявили финансиране по мярка С – Физико-химичен анализ на пчелния мед.

На етап “Договориране” са одобрени 94% от подадените молби, като са сключени 561 бр. договори с ДФ “Земеделие” за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ при условията на програмата. На етап “Оторизация” са подадени 352 бр. заявки за плащане. Около 40% от кандидатите, подали молба за кандидатстване, са отпаднали, защото представените от тях документи не са отговорили на изискванията за окомплектованост, легитимност, съответствие с

критериите за финансиране или кандидатите не са подали заявки за плащане в установените срокове.

След извършване на всички проверки, предвидени в процедурата по прилагане на Националната програма по пчеларство, са оторизирани 95% от подадените заявки за плащане (334 бр.). По тях е изплатена субсидия в размер 816 567 лв., като 50% от сумата е от бюджета на Република България (408 284 лв.) и 50% – от ЕФГЗ (408 284 лв.). Усвоените средства са почти 35% от определения бюджет за 2008 г. Най-много средства са усвоени по мярка D – Подкрепа за подновяването на пчелните кошери – 64% от предвидения бюджет за 2008 г., като двата сектора на мярката имат приблизително еднакъв дял на усвояване на средствата по бюджета. По мярка B – Борба срещу вароатозата и мярка C – Подкрепа на лаборатории, извършващи ФХА на пчелния мед, са усвоени съответно 5% и 1% от бюджета.

Таблица VII.3.

Бюджет и изплатена финансова помощ в лв. по Националната програма по пчеларство за 2008 г.

Мярка, сектор	Бюджет, лв.	Изплатена финансова помощ, лв.			Усвоени средства, %
		Общо	в т.ч. ЕФГЗ	в т.ч. НБ	
Мярка B – Борба срещу вароатозата	610 000	30 074,64	15 037,32	15 037,32	5
Пчелари-проверители	350 000	3 297,84	1 648,92	1 648,92	1
Разходи за препарати в борбата срещу вароатозата	260 000	26 776,80	13 388,40	13 388,40	10
Мярка C – Физико-химични анализи	530 000	3 227,12	1 613,56	1 613,56	1
Разходи за анализ на физико-химичните характеристики на пчелния мед в акредитираните лаборатории	380 000	3 227,12	1 613,56	1 613,56	1
Инвестиции в дооборудване на лаборатории за анализ на физико-химичните характеристики на пчелния мед	150 000	0,00	0,00	0,00	0
Мярка D Подкрепа за подновяването на пчелните кошери	1 230 000	783 265,60	391 632,80	391 632,80	64
Подкрепа за закупуване на нови кошери и восъчни основи	750 000	480 961,20	240 480,60	240 480,60	64
Подкрепа за покупка на пакети-пчели и отводки	480 000	302 304,40	151 152,20	151 152,20	63
Общо	2 370 000	816 567,36	408 283,68	408 283,68	34

Източник: Национална програма по пчеларство, ИСАК, модул Национална програма по пчеларство

Сектор “Промоции и промоционални програми”

През 2008 г. в областта на европейската политика за промоции и съфинансиране на одобрени промоционални програми, на основание на Закона прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на ЕС и Наредбата за условията и реда за избор, изпълнение и контрол на промоционални програми за земеделски и хранителни продукти, МЗХ одобри първата мултинационална промоционална програма за пазара на трети страни. Промоционалната програма е от сектор “Мляко и млечни продукти”.

Структурите за прилагане на мярката са изградени както следва:

- Орган за избор на промоционални програми в МЗХ;
- Орган за плащане и контрол на изпълнението в РА.

Осигурено е националното съфинансиране към европейските средства.

През 2008 г. са проведени националните процедури по одобрение на Промоционална програма от Асоциацията на млекопреработвателите в България, подкрепяна от Общопипърска организация на говедовъдите, която е наречена “Европейско сирене, моля”. Тя е изпратена до ЕК и е одобрена от ГД “Земеделие и развитие на селските райони”. Изборът е направен сред 30 предложени проекти на различни държави-членки. Проектът за промоция на български и кипърски сирена в Украйна и Русия е на стойност около 5 млн. евро. ЕК участва във финансирането на проекта с половината от стойността му. Другата половина ще бъде осигурена от България и Кипър като страни-членки на ЕС (30 на сто) и от внеслите проекта организации – Общопипърската организация на говедовъдите и Асоциацията на млекопреработвателите в България (20 на сто). Общата сума, определена от ЕК за България по изпълнението му, е близо 2 млн. евро.

Мултинационалната промоционална програма “TASTE&EAT EUROMEAT” е подадена в МЗХ. Тя е предложена от четири страни-членки.

На 24.04.2009 г. се сключи договор за финансово подпомагане между ДФ “Земеделие” и Асоциацията на млекопреработвателите в България за мултинационалната промоционална програма “Европейското сирене, Моля”.

Проведе се информационна кампания за разясняване на схемата “Промоционални програми” в гр. Шумен на производители на плодове и зеленчуци, в гр. Плевен и гр. Добрич – на производители на мед и пчелни продукти, и на Международната селскостопанска изложба АГРА 2009 в Пловдив.

2.3. Политика на качеството – защитени наименования

През 2007 г. на основание на Закона прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на ЕС (обн. ДВ, бр. 96/28.11.2006 г.) е приета Наредба № 16/14.09.2007 г. за подготовка и представяне на искания до ЕК, относно земеделските продукти и храни със защитени географски означения и традиционно специфичен характер, за контрол за съответствие с продуктова спецификация и водене на регистри на производителите и контролиращите лица, издадена от министъра на земеделието и храните, обн., ДВ, бр. 79/2.10.2007 г., която урежда правилата на националната процедура, отчитайки проведената реформа в европейското законодателство в сектора през 2006 – 2007 г.

Приключи националната процедура за одобрение на досие за вписване в Европейския регистър на земеделски продукти и храни със защитени географски означения на Защитено географско указание “Горнооряховски суджук”. Досието е изпратено в ЕК за процедура по вписване.

Приключена е националната процедура за одобрение на досие на контролен орган, осъществяващ контрол на съответствието на “Горнооряховски суджук” с неговата спецификация.

2.4. Търговски механизми

Търговските механизми регулират лицензиране на вноса и износа, издаване на експортни лицензии за експортни субсидии, номенклатура на земеделските продукти, обект на експортни субсидии, изплащане на гаранции за изпълнение, специални разпоредби относно интервенирането и Общата митническа тарифа.

С това се цели стабилното администриране на пазарната организация на продукти – предпазване от незаконен износ и внос и контрол на пазара, интервениране на пазара, както и спазване на международните ангажименти, които Общността е поела а в рамките на преговорите по ГАТТл.

От датата на присъединяването на България към Европейската общност, МЗХ и ДФ "Земеделие" администрира лицензирането на вноса и износа на земеделски продукти, обхванати от Общите организации на пазарите на ЕС (говеждо месо, свинско месо, птиче месо, овче и козе месо, яйца и яйчен албумин, мляко и млечни продукти, пресни и преработени плодове и зеленчуци, зърно и зърнени продукти, ориз, растителни масла и мазнини, захар, вино и алкохол). Дейността по лицензирането на вноса и износа на земеделски продукти се осъществява, съгласно изискванията на европейското законодателство и приведената в съответствие с него национална нормативна уредба – Закона за прилагане на ООП на пазарите на земеделски продукти на ЕС, Наредба за обезпеченията в областта на земеделието и Наредба за условията и реда за внос и износ на земеделски и преработени земеделски продукти и контрола върху вноса на земеделски и преработени земеделски продукти.

В края на 2009 г. България представи пред ЕК официално искане за включване в експортната номенклатура на ЕС за млечни продукти, подлежащи на възстановявания при износ в трети страни, на българските млечни продукти бяло саламурено сирене от краве мляко, бяло саламурено сирене от овче мляко, кашкавал от краве мляко и кашкавал от овче мляко.

Лицензиране на износа

Таблица VII.4.

Износ на зърнени култури към трети страни

CN код	Продукт	Изнесено количество по лицензии/сертификати за периода в тонове			Изплатено възстановяване при износ, лв.
		01.01.08-30.06.08 г.	01.07.08-31.12.08 г.	01.01.09-30.06.09 г.	
1001	Пшеница	159 381,00	624 082,00	264 960,00	252 303,10
1002	Ръж	-	497,00	-	
1003	Ечемик	96,00	163 336,00	-	
1004	Овес	20,00	143,00	23,00	
1005	Царевица	20,00	37 275,00	62 111,00	
1006	Ориз	390,00	280,00	500,00	
1008	Елда, просо и семе за птици	340,00	180,00	-	
1101	Брашно пшенично или брашно от смес от пшеница и ръж	660,00	2 231,00	2 117,00	
1102	Брашна от житни растения, различни от пшеничното или от брашното от смес от пшеница и ръж	215,00	-	-	
1103	Едрозърнест и дребнозърнест грис и агломерати под формата на гранули, от	40,00	-	-	

	житни растения				
1104	Зърна от житни растения, обработени по друг начин (например олющени, сплескани, на люспи, закръглени, нарязани или натрошени), с изключение на ориза от № 1006; кълнове на житни растения, цели, сплескани, на люспи или смляни	300,00	-	-	
1107	Малц, дори печен	1 410,00	640,00	-	
1108	Скорбяла и нишесте; инулин	392,00	340,00	-	
1109	Глутен от пшеница, дори в изсушено състояние	4,00	6,00	-	

Източник: ДФ "Земеделие"

След реформата в зърнения сектор, влязла в сила от 01.07.2008 г., отпада задължителното лицензиране за елда, просо и семе за птици, брашна от житни растения, различни от пшеничното или от брашното от смес от пшеница и ръж, едрозърнест и дребнозърнест грис, зърна от житни растения, обработени по друг начин, малц, скорбяла и нишесте, глутен от пшеница.

Износът на пшеница и пшенични брашна е увеличен през второто полугодие на 2008 г. в сравнение с първото полугодие на 2008 г. почти четири пъти.

Сертификати за предварително фиксиране на възстановяване при износ на зърнени култури не са издавани през 2008 г. и първото полугодие на 2009 г., тъй като ЕК фиксира нулеви възстановявания при износ през 2007 г.

При износ на зърнени култури и ориз продължава да бъде в сила задължението за представяне на Лицензия (AGREX).

Таблица VII.5.

Износ на мляко и млечни продукти

CN код	Продукт	Изнесено количество по лицензии за периода в килограми		
		01.01.08 – 30.06.08 г.	01.07.08 – 31.12.08 г.	01.01.09 – 30.06.09 г.
0406	Сирена и извара	104 755,00	127 860,00	57 775,00

Източник: ДФ "Земеделие"

Износът на млечни продукти е ориентиран основно към Канада и се осъществява в рамките на годишна квота, като бенефициентите заплащат преференциални мита. За второто полугодие на 2008 г. този износ се е увеличил в сравнение с първото.

Таблица VII.6.

Износ на захар към трети страни

CN код	Продукт	Изнесено количество по сертификати за периода в килограми			Изплатено възстановяване при износ, лв.
		01.01.08-30.06.08 г.	01.07.08-31.12.08 г.	01.01.09-30.06.09 г.	
1702	Глюкоза	6 000,00	4 000,00	2 000,00	4 589 524,96

Източник: ДФ "Земеделие"

През първото полугодие на 2008 г. са издадени три сертификата за предварително фиксиране на възстановяване при износ на глюкоза на обща стойност 4 379 047,09 лв.

През септември 2008 г. ЕК премахна възстановяванията при износ на захар към трети страни.

При износ на захар продължава да бъде в сила задължението за представяне на Лицензия (AGREX).

Таблица VII.7.

Износ на захар, добавена в преработени плодове и зеленчуци към трети страни

CN код	Продукт	Изнесено количество по сертификати за периода в килограми			Изплатено възстановяване при износ, лв.
		01.01.08-30.06.08	01.07.08-31.12.08	01.01.09-30.06.09	
1701	Бяла захар	95 800,00	117 100,00	-	205 586,97

Източник: ДФ "Земеделие"

През 2008 г. са издадени 20 сертификата за предварително фиксиране на обща стойност от 98 401,58 лв.

Подадените заявки за плащане без задължение за издаване на сертификат за 2008 г. възлизат на 190 137,26 лв., а за първото полугодие на 2009 г. – на 14 989,60 лв.

Таблица VII.8.

Износ на преработени продукти извън приложение I на Договора за присъединяване към трети страни

CN код	Продукт	Изнесено количество по сертификати за периода в килограми			Изплатено възстановяване при износ, лв.
		01.01.08-30.06.08	01.07.08-31.12.08	01.01.09-30.06.09	
1701	Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	103 854,85	88 532,02	34 844,81	217 713,53

1005	Царевица под формата на нишесте	4 987 173,15			747 687,14
------	---------------------------------	--------------	--	--	------------

Източник: ДФ "Земеделие"

През първото полугодие на 2008 г. е издаден един сертификат за предварително фиксиране на обща стойност 39 116,00 лв. За второто полугодие на годината са издадени два сертификата за предварително фиксиране на обща стойност 38 646,61 лв.

Подадените заявки за плащане без задължение за издаване на сертификат за 2008 г. възлизат на 180 264,60 лв.

Таблица VII.9.

Осъществен износ на селскостопански продукти, които не са включени в приложение към Договора за присъединяване за периода от 01.01.2008 г. до 31.12.2008 г.

Вид дейност	Брой	Стойност, лв.
Регистрирани търговци	66	-
Издадени лицензи за износ	538	-
Издадени сертификати за предварително фиксиране	26	4 555 212,12
Подадени заявления за регистрация на рецепти	13	-
Одобрени рецепти	13	-
Освободени гаранции по изпълнени лицензи	308	7 919 018,44
Начислени наказания	32	119 895,26
Изплатени възстановявания при износ		1 574 069,12

Източник: ДФ "Земеделие"

Таблица VII.10.

Осъществен износ на селскостопански продукти, които не са включени в приложение към Договора за присъединяване за периода от 01.01.2009 г. до 30.04.2009 г.

Вид дейност	Брой	Стойност, лв.
Регистрирани търговци	17	-
Издадени лицензи за износ	148	-
Издадени сертификати за предварително фиксиране	-	-
Подадени заявления за регистрация на рецепти	-	-
Одобрени рецепти	-	-
Освободени гаранции по изпълнени лицензи	173	3 581 630,10
Начислени наказания	18	171 155,27
Изплатени възстановявания при износ		2 784 091,04

Източник: ДФ "Земеделие"

Всеки лиценз се изпълнява средно с 15 – 20 бр. износа. Доказателствените документи се изпращат от Агенция "Митници" в Разплащателната агенция за проверка. Част от документите съдържат пропуски, което налага те да бъдат върнати за корекция.

Лицензиране на вноса

С Регламент (ЕО) 514/2008 от 09 юни 2008 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 376/2008 г. за определяне на общите правила за прилагане на режима на лицензии за внос (AGRI) са въведени някои промени, свързани с обхвата на земеделските продукти, за които се изисква представяне на лицензии за внос. Промените влизат в сила както следва:

- От 01 юли 2008 г. – за зърнени култури, маслиново масло, пресни или преработени плодове и зеленчуци, семена, говеждо, телешко, овче, козе и свинско месо, мляко и млечни продукти, яйца, месо от домашни птици, етилов алкохол със земеделски произход и други продуктови сектори, с изключение на секторите на ориза, захарта и лозаро-винарския сектор;
- От 01 август 2008 г. – за лозаро-винарския сектор;
- От 01 септември 2008 г. – за сектора на ориза;
- От 01 октомври 2008 г. – за сектора на захарта.

В повечето от секторите се изисква представяне на вносна лицензия само при внос в рамките на тарифни квоти и преференциални режими (говеждо месо, мляко и млечни продукти, захар). В други сектори – на овчето и козето месо и лозаро-винарския сектор не се изисква представяне на вносна лицензия. При зърнените култури, ориз, свинско месо, птиче месо, маслиново масло, някои плодове и зеленчуци няма съществени промени. Всички изменения са отразени в указанията за реда за издаване на лицензии за внос по продукти.

От 01 юли 2008 г., продуктите, за които е необходимо представяне на лицензия за внос са: говеждо, свинско, птиче месо, яйца и яйчен албумин, мляко и млечни продукти, плодове и зеленчуци (пресни и преработени), зърно и зърнени продукти, ориз, растителни масла и мазнини, захар и алкохол

Съгласно изискванията на Общата организация на пазара на Общността, свързана с лицензирането на вноса на земеделски продукти от трети страни и Регламент (ЕО) № 376/2008 г. за определяне на общите правила за прилагане на режима на лицензии за внос се въвеждат някои промени, свързани с обхвата на земеделските продукти от 01.01.2007 г. МЗХ поддържа Регистър за вносителите на земеделски продукти.

За периода януари 2007 – октомври 2009 г. са регистрирани общо 315 фирми, вносителите на земеделски продукти от трети страни. През 2008 г. са регистрирани 54 нови фирми – вносителите на земеделски продукти, издадени са 817 бр. лицензии за внос и 8 бр. извлечения от лицензии. Изпратените уведомления до ЕК през 2008 г. са 5 642 бр., като най-много уведомления има за зърнени продукти – 2 948 бр. и за ориз – 1 339 бр.

Учредените в полза на МЗХ гаранции за изпълнение на лицензиите са в размер на 18 419 378,14 лв., от които 12 963 527,53 лв. са постъпили под формата на банкови гаранции и 5 455 850,61 лв., като паричен депозит по сметката на МЗХ.

Възстановените през 2008 г. парични депозити след отчитане на използваните от вносителите лицензии, са в размер на 19 456 460,12 лв. (размерът на възстановените гаранции през 2008 г. надвишава общата сума на учредените гаранции през годината, тъй като са възстановени суми, учредени през 2007 г.). Конфискуваните в полза на МЗХ гаранции от неизпълнение на задълженията за внос по издадените лицензии са 52 493,63 лв.

VIII. РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

1. Политика за развитие на селските райони през 2008 г.

Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 – 2013 г. (ПРСР) е официално одобрена на 19 февруари 2008 г. с решение на ЕК № 755. ДФ “Земеделие” – РА е отговорната институция за финансовото управление и разходването на средства по нея.

Общият бюджет на Програмата за периода 2007 – 2013 г. възлиза на 3 млрд. 242 млн. евро, от които 2 млрд. 609 млн. евро от ЕС и 632 млн. евро от държавния бюджет.

Към 31 декември 2008 г. по Програмата са изплатени средства в размер на 200 431 млн. лв. както следва – по националните доплащания към директните плащания в размер на 161 006 млн. лв. по мярка 611 от Програмата за развитие на селските райони с период на прилагане до края на 2009 г., плащания за необлагодетелстваните райони по мерки 211 и 212 за заявленията, подадени през 2007 г., на обща стойност 38 417 млн. лв., от които 31 503 млн. лв. средства на ЕС, един проект по мярка 143 на стойност 4 890 лв. и 41 проекта по мярка 112 на обща стойност 1 002 млн. лв.

През 2008 г. са изготвени и публикувани наредбите за прилагане на 20 мерки от ПРСР, които стартираха поетапно.

Успешното реализиране на проекти по ПРСР е немислимо без запознаване на потенциалните кандидати с Програмата и с възможностите за подпомагане. В тази връзка и през 2008 г. усилията бяха насочени към провеждането на информационни кампании за запознаване на потенциалните бенефициенти и обществеността с възможностите за кандидатстване и условията за подпомагане. Проведени са – “Ден на отворените врати”, семинари, радио и телевизионни предавания в национални и регионални медии, публикувана е информация в много печатни медии и на информационни уебсайтове.

Анализ/оценка на постигнатия напредък по прилагането на Програмата:

През 2008 г. поетапно са стартирали 20 от общо 22-те мерки по Програмата за развитие на селските райони.

Стартиралите мерки допринасят за постигане на следните цели:

- Поддържане на земеделската дейност в необлагодетелстваните райони и предотвратяване на изоставянето на земеделските земи;
- Противодействие на обезлюдяването на необлагодетелстваните райони;
- Поддържането на ландшафта и биологичното разнообразие;
- Рационалното използване, съхранение и устойчиво развитие на земята и другите природни ресурси;
- Подпомагане възникването на местни инициативни групи в селски райони;
- Подкрепа за придобиването на умения за създаването и функционирането на такива групи на местно ниво;
- Подпомагане на процеса за подготовка на стратегии за местно развитие;
- Насърчаване включването на местното население в разработването и бъдещото прилагане на стратегиите за местно развитие.

През 2008 г. напредъкът в прилагането на ПРСР (на база одобрени заявления за подпомагане) беше ограничен до изпълнението на мерките по оси 1 и 2.

По мерките от ос 3 и 4 до края на разглеждания период няма одобрени проекти.

Анализ на постигнатия напредък по отношение целите по оси:

Мерки по ос 1

- Мярка 111 “Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания” – Наредба № 23/14.07.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. В периода от 01.08.2008 г. до 31.10.2008 г. е отворена първата обява за прием на заявления, в рамките на която са получени 91 проекта за обучение на обща стойност 30 137 365 лв.;

- Мярка 112 “Създаване на стопанства на млади фермери” – Наредба № 9/3.04.2008 г. Приемът на заявления за подпомагане започна на 17.04.2008 г. Направени са плащания по 41 проекта на стойност 1 002 302 лв. Качественият анализ на одобрените проекти по мярката показва, че преобладаваща част от младите фермери се занимават с полски култури – 31% и трайни насаждения – 25%. Занимаващите се с млечно животновъдство са 9%, а 14% от заявленията са подадени от необлагодетелствани райони, което е положителна тенденция по отношение на развитието на земеделието в тези райони от млади хора. Броят на подпомогнати кандидати по мярка 112 възлиза на 13,8% от заложената цел;

- Мярка 121 “Модернизиране на земеделските стопанства” – Наредба № 8/3.04.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на заявления за подпомагане започна от 17.04.2008 г. До края на 2008 г. са подадени 1 557 проекта на стойност 986 797 367 лв. Сключени са договори по 365 проекта на стойност 235 052 825 лв. За периода са отхвърлени 2 проекта. Няма изплатени проекти. Кандидатства се основно за закупуване на земеделска техника и оборудване. Анализът на напредъка по постигане на целите (въз основа на одобрените заявления за подпомагане) показва, че броят на одобрените земеделски производители по мярка 121 за 2008 г. възлиза на 6,9% от целевия брой, заложен в Програмата, общият обем на одобрените инвестиции възлиза на 12,3% от целевата стойност по ПРСР;

- Мярка 122 “Подобряване икономическата стойност на горите” – Наредба № 21/ 7.07.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на заявления за подпомагане по мярката започна на 01.12.2008 г. До края на 2008 г. няма подадени проекти по мярката;

- Мярка 123 “Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” – Наредба № 18/ 26.06.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на заявления за подпомагане по мярката започна на 01.11.2008 г. До края на 2008 г. са подадени 29 проекта на стойност 94 813 640 лв. като няма одобрени или отхвърлени проекти по мярката;

- Мярка 141 “Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” – Наредба № 28/5.08.2008 г. Приемът на заявления за подпомагане започна на 1 септември 2008 г. Приети са 214 проекта на обща стойност 3 139 107,15 лв. Одобрението на заявленията за подпомагане е предвидено да се извършва на регионално ниво от Областните разплащателни агенции, но до края на 2008 г. няма одобрени или отхвърлени проекти;

- Мярка 142 “Създаване на организации на производители” – Наредба № 27/5.08. 2008 г. Приемът на заявления за подпомагане започна на 01 септември 2008 г. Приет е 1 проект на стойност 58 674,90 лв. До края на 2008 г. няма одобрени или отхвърлени проекти по мярката;

- Мярка 143 “Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния” – Наредба № 10/3.04.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) стартира предоставянето на пълен комплект от съветнически услуги на земеделски производители, допустими за кандидатстване по мярка 112 “Създаване на стопанства на млади фермери” и по мярка 214 “Агроекологични плащания”. Извършени са плащания по един проект от мярката в размер на 4 889,65 лв. Мярката е допринесла за подобряване на съветническите услуги, предоставяни на земеделските производители. Резултатите от прилагането ѝ са повлияли върху резултатите от прилагането на мярка 112.

Мерки по ос 2

Прилагането на мерки 211 “Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планински райони” и 212 “Плащания на земеделски стопани за природни ограничения, различни от планинските райони” е нормативно определено с Наредба №11/03.04.2008 г.

- Мярка 211 “Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони” – за кампания `2007 са подадени 22 653 заявления, за кампания 2008 – 24 152 заявления. Извършени са плащания през 2008 г. за кампания 2007 г. на стойност 14 891 995 евро на 19 806 кандидати. Индикаторите, които са заложили в Програмата за планинските необлагодетелствани райони са – 60 000 земеделски стопанства да получат компенсаторни плащания с площ 328 000 ха. Подпомогнати са 20 257 броя стопанства с площ 237 975 ха. Качественият анализ на изпълнението на целите на база показателите за продукт/извършена дейност (на база одобрени проекти) показва, че броят на подпомогнатите стопанства в планинските райони по мярка 211 представляват 33% от поставената цел в Програмата и 60% от поставената като цел земя за подпомагане;

- Мярка 212 “Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските” – подадени 9 416 бр. заявления за кампания 2007; за кампания 2008 – 10 017 бр. Извършени са плащания през 2008 г. за кампания 2007 на стойност 4 750 234 евро на 7 273 кандидати;

- Мярка 214 “Агроекологични плащания” – Прилагането на мярка 214 “Агроекологични плащания” се регламентира с публикуването на Наредба 12 от 03.04.2008 г. По мярката са подадени 1 462 заявления. От тях в 1 038 има одобрени парцели за участие. Данните преди окончателните административни проверки показват, че площите, одобрени за подпомагане през 2008 г. са приблизително 42 339 ха, а приблизителния ежегоден бюджет за агроекологични плащания е в размер на 8,8 млн. лв. Качественият анализ на одобрените заявления показва, че броят на одобрените кандидати за подпомагане по мярката представлява едва 2,6% от поставената в ПРСР цел, но одобрените за подпомагане площи са 26% от поставената цел в програмата. По отношение на генетичните ресурси броят на одобрените проекти представлява 9,8% от поставения в програмата индикатор;

През следващата година се очаква нарастване на площите (главно на одобрените вече кандидати), обхванати от агроекологичната мярка и по-бавно нарастване на броя на кандидатите.

- Мярка 223 “Първоначално залесяване на неземеделски земи” – Наредба № 22/7.07.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на заявления за подпомагане започна на 01 август 2008 г. До края на годината са подадени 28 проекта на стойност 1 939 868,15 лв. До края на 2008 г. няма одобрени или отхвърлени проекти по мярката. За подпомагане кандидатстват основно структурите на Държавната агенция по горите – държавни горски и ловни стопанства;

- Мярка 226 “Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности” – Наредба № 20/7.07.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на заявления за подпомагане започна от 1 август 2008 г. До края на годината са подадени 29 проекта на стойност 3 074 581,61 лв. Няма одобрени или отхвърлени проекти по мярката.

Мерки по ос 3

- Мярка 311 “Разнообразяване към неземеделски дейности” – Наредба № 30/11.08.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на заявления за подпомагане по мярката започна от 01.12.2008 г. До края на 2008 г. има 5 подадени проекта.

- Мярка 312 “Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия” – Наредба № 29/11.08.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на заявления за подпомагане по мярката започна от 01.01.2009 г.

- Мярка 313 “Насърчаване на туристическите дейности” – Наредба № 32/12.09.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на

заявления за подпомагане по мярката започна на 01.10.2009 г. До края на 2008 г. има 2 подадени проекта.

- Мярка 321 “Основни услуги за населението и икономиката в селските райони” – Наредба № 25/29.07.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на заявления за подпомагане по мярката започна от 01.09.2008 г. До края на 2008 г. има 90 подадени проекта.

- Мярка 322 “Обновяване и развитие на населените места” – Наредба № 24/29.07.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Приемът на заявления за подпомагане по мярката започна от 01.09.2008 г. До края на 2008 г. има 64 подадени проекта.

Мерки по ос 4 ЛИДЕР

В периода 18 юни – 18 септември 2008 г. е публикувана първата покана за набиране на проектни предложения по под-мярка 431-2 “Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони”. За този период са получени 91 проектни предложения по под-мярката.

Мерки по ос 5

- Мярка 611 “Доплащания към директните плащания” – през 2008 г. по мярката са изплатени средства в размер на 161 006 510 лв.

Финансово прилагане на ПРСР по мерки

Таблица VIII.1.

Програма за развитие на селските райони – разходи за периода 01.01. – 31.12.2008 г.

Мерки / Ос	Наименование на мярката	Плащания, евро		Плащания, лв.	
		Публични разходи (1)	ЕЗФРСР (2)	Публични разходи (1)	ЕЗФРСР (2)
	111 Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания	0,00	0,00	0,00	0,00
	112 Създаване на стопанства на млади фермери	512 468,84	409 975,07	1 002 301,93	801 841,55
	121 Модернизиране на земеделски стопанства	0,00	0,00	0,00	0,00
	122 Подобряване икономическата стойност на горите	0,00	0,00	0,00	0,00
	123 Добавяне на стойност към земеделските и горски продукти	0,00	0,00	0,00	0,00
	141 Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране	0,00	0,00	0,00	0,00
	142 Създаване на организации на производители	0,00	0,00	0,00	0,00
	143 Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България	2 500,04	2 000,03	4 889,65	3 911,72
Ос 1	Подобряване на конкурентноспособността в земеделския и горски сектор	514 968,88	411 975,10	1 007 191,58	805 753,27

211 Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони		14 893 019,44	12 212 275,94	29 128 214,21	23 885 135,65
212 Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони		4 750 233,67	3 895 191,61	9 290 649,52	7 618 332,61
214 Агроекологични плащания		0,00	0,00	0,00	0,00
223 Първоначално залесяване на неземеделски земи		0,00	0,00	0,00	0,00
226 Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности		0,00	0,00	0,00	0,00
Ос 2	Подобряване на околната среда и природата	19 643 253,11	16 107 467,55	38 418 863,73	31 503 468,26
311 Разнообразяване към неземеделски дейности		0,00	0,00	0,00	0,00
312 Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия		0,00	0,00	0,00	0,00
313 Насърчаване на туристическите дейности		0,00	0,00	0,00	0,00
321 Основни услуги за населението и икономиката в селските райони		0,00	0,00	0,00	0,00
322 Обновяване и развитие на населените места		0,00	0,00	0,00	0,00
Ос 3	Качество на живот в селските райони и разнообразяване на селската икономика	0,00	0,00	0,00	0,00
411 Прилагане на стратегиите за местно развитие. Конкурентноспособност		0,00	0,00	0,00	0,00
412 Прилагане на стратегиите за местно развитие. Околна среда/ земя		0,00	0,00	0,00	0,00
413 Прилагане на стратегиите за местно развитие. Качество на живот		0,00	0,00	0,00	0,00
421 Вътрешно териториално и транснационално сътрудничество		0,00	0,00	0,00	0,00
431 Управление на МИГ, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия		0,00	0,00	0,00	0,00
Ос 4	ЛИДЕР	0,00	0,00	0,00	0,00
511 Техническа помощ		0,00	0,00	0,00	0,00
Ос 5	Техническа помощ	0,00	0,00	0,00	0,00
611 Доплащания към директните плащания		82 321 321,27	65 857 058,18	161 006 509,78	128 805 210,10
Ос 6	Директни плащания	82 321 321,27	65 857 058,18	161 006 509,78	128 805 210,10
Общо		102 479 543,26	82 376 500,83	200 432 565,09	161 114 431,62

Източник: Дирекция РСР, МЗХ

Използване на техническата помощ на ПРСР

През 2008 г. беше изготвена и на 03.04 2008 г. е публикувана в ДВ – Наредба № 13 за предоставяне на финансова помощ за изпълнение на дейностите по линия на техническа помощ.

За прилагането на дейностите по линия на техническа помощ са изготвени Процедурни правила, одобрени от министъра на земеделието и храните.

Дейностите, финансирани по линия на техническа помощ през 2008 г. бяха използвани за да се създадат предпоставки за ефективно управление и прилагане на Програмата. През 2008 г. са подадени общо 28 заявления за подпомагане, от които 24 броя на МЗХ и 4 броя на ДФ “Земеделие”. От тях са одобрени 26 (23 на МЗХ и 3 на ДФ “Земеделие”). Стойността на одобрените проекти е 14 917 014,70 лв.

Подкрепени са следните дейности:

- Дейности свързани с организиране на заседанията на Комитета по наблюдение (КН) на ПРСР и работните групи към него;
- Извършване, от външни изпълнители, на анализи, проучвания, изследвания и други технически доклади, необходими на Управляващия орган;
- Изготвяне и разпространение на информация относно ПРСР чрез:
 - Изготвяне на материали за информиране и публичност;
 - Подпомагане подготовката и изпълнението на Комуникационния план;
 - Провеждане на семинари с участието на социално-икономически партньори и потенциални бенефициенти;
- Участие на администрацията, ангажирана в управлението, изпълнението, контрола, наблюдението и оценката на ПРСР в местни прояви, включително обмяна на най-добри практики;
- Изготвяне на текуща, междинна и последваща оценка на ПРСР;
- Наемане на допълнителен персонал, необходим с оглед засилване на капацитета на администрацията, ангажирана в управлението, изпълнението, контрола, наблюдението и оценката на ПРСР;
- Участие на администрацията, ангажирана в управлението, изпълнението, контрола, наблюдението и оценката на ПРСР в международни прояви;
- Разходи, свързани с Националната селска мрежа;
- Дейности, свързани с организирането и провеждането на процедурите за възлагане на обществените поръчки и сключването на договорите за дейностите по Техническа помощ (в т.ч. за изготвяне на техническото задание).

Действия свързани с осигуряване публичността на ПРСР

В изпълнението на приоритетите и задачите на МЗХ във връзка с повишаване информираността на гражданите и земеделските производители по отношение финансовите лостове за подпомагане от ЕЗФРСР през 2008 г. се извършиха редица публични мероприятия във връзка с изпълнението на Комуникационния план на ПРСР:

- Семинари, курсове и дискуссионни форуми за обучение на обучаващи;
- Предприети действия по проекти по линия на Техническа помощ;
- Информационни семинари;

- Предприети действия по проекти по линия на Техническа помощ;
- Лекции;
- Отпечатване на информационни материали.

2. Напредък при прилагане на Програмата за развитие на селските райони 2007 – 2013 г. през първото полугодие на 2009 г.

Съгласно обобщените данни към 30.06.2009 г. са приети 9 319 бр. заявления (без мерки 211, 212 и 214). Тези заявления са за обща стойност 3 863 млрд. лв., в т.ч. субсидия от около 3 146 млрд. лв. Сключени са 2 118 договора на обща стойност 591,48 млн. лв. и са извършени плащания за 389,36 млн. лв.

По мерки 211 “Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони” и 212 “Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските” са приети 66 248 заявления (за кампании 2007 и 2008) и 37 127 заявления – за кампания `2009, а по мярка 214 “Агроекологични плащания” – 1 462 (за кампания `2008) и 1 445 (за кампания `2009).

По стартиралите 20 мерки от ПРСР напредъкът към 30 юни 2009 г. е както следва:

- Мярка 111 “Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания са постъпили” – 91 проекта на стойност 30 137 365 лв.;

- Мярка 112 “Създаване на стопанства на млади фермери” – постъпили са 5 208 проекта на стойност 254 629 536 лв. Подписани са договори за 933 проекта на млади фермери. Общият размер на субсидията по сключените договори е 44 779 474 лв. Подписани са заповеди за одобрение на още 174 проекта на стойност 8 524 608 лв. До момента са отхвърлени 288 проекта, а на 14 бенефициента са анулирани договорите.;

- Мярка 121 “Модернизиране на земеделските стопанства” – постъпили са 1 989 проекта на стойност 1 094 751 339 лв. Сключени са договори по 1 078 проекта на стойност 529 933 813 лв. Проектите са основно за закупуване на земеделска техника и оборудване. Отхвърлени са 36 проекта и на 8 бенефициента са анулирани договорите.

В ДФ “Земеделие” – РА и МЗХ са постъпили и се обработват следните проекти и заявления:

- Мярка 123 “Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” – 88 бр. на стойност 211 533 154 лв.;

- Мярка 141 “Подпомагане на полу-пазарни стопанства в процес на реструктуриране” – 536 бр. на стойност 7 862 437 лв.;

- Мярка 142 “Създаване на организации на производители” – 1 проект на стойност 58 675 лв.;

- Мярка 211 “Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони” – 24 159 заявления (за кампания 2008). За кампания `2009 са подадени 26 279 заявления;

- Мярка 212 “Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските” – 10 020 заявления (за кампания 2008 г.). За кампания `2009 са подадени 10 848 заявления.;

- Мярка 214 “Агро-екологични плащания” – подадени са 1 462 заявления за участие за 2008 г. От тези заявления 1 056 бр. са с одобрени парцели за участие. Одобрените площи за 2008 г. са приблизително 42 339 ха, а приблизителна ежегодна сума на агроекологичните плащания 8,8 млн. лв. За кампания `2009 г. са подадени 1 445 заявления;

- Мярка 223 “Първоначално залесяване на не земеделски земи” – 39 бр. на стойност 5 255 848 лв.;
- Мярка 226 “Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности” – 33 бр. на стойност 3 209 094 лв.;
- Мярка 311 “Разнообразяване към неземеделски дейности” – 33 бр. на стойност 14 698 650 лв.;
- Мярка 312 “Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия” – 451 бр. на стойност 184 128 024 лв.;
- Мярка 313 “Насърчаване на туристическите дейности” – 18 бр. на стойност 4 360 707 лв.;
- Мярка 321 “Основни услуги за икономиката и населението на селските райони” – 443 бр. на стойност 1 678 157 362 лв.;
- Мярка 322 “Обновяване и развитие на населените места” – 249 бр. на стойност 373 075 020 лв.;
- Мярка 431 “Управление на МИГ, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия” са проведени обучения на 110 одобрени експерти – методисти за подпомагане дейностите на бенефициентите по прилагане на под-мярка 431-2 “Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за потенциални местни инициативни групи” по Приоритетна ос 4 ЛИДЕР. По първата обява за набиране на проектни предложения са постъпили 91 проекта за разглеждане и одобрение от Управляващия орган на ПРСР на стойност 15 342 030 лв. Одобрени са 71 проекта на стойност 11 802 199 лв. Договорите на избраните кандидати са връчени на 03 юни 2009 г. Поради отказ от страна на единия от бенефициентите от 71 одобрени проекта са сключени 70 договора на стойност 11 640 885 лв.;
- Мярка 511 “Техническа помощ” са одобрени 49 проекта на обща стойност 16 768 227 лв. Сключени са договори по 37 проекта на стойност 5 125 087 лв. (без ДДС).

Националната служба за съвети в земеделието е изготвила безплатно 4 239 проекта по мярка 112 “Създаване на стопанства на млади фермери”, 1 789 по мярка 214 “Агроекологични плащания” (от които 1 015 по заявления, подадени за 2008 г. и 774 за такива, подадени за 2009 г.), 546 проекта по мярка 141 “Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” и 4 проекта по мярка 121 “Модернизиране на земеделските стопанства” в рамките на мярка 143 “Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния”. В Програмата за развитие на селските райони е заложен бюджет за 2007 г. и 2008 г. в размер на 722 713 481 евро (публични средства), от които приносът на ЕС възлиза на 581 200 565 евро. Средствата за 2007 и 2008 г. трябва да бъдат изплатени до края на 2010 г. По мярка 143 се подават само заявки за плащания. Към 30.06.2009 г. са подадени 4 заявки на обща стойност 7 415 569 лв.

Към 30.06.2009 г. на земеделските стопани са изплатени средствата по националните доплащания към директните плащания в размер на 232 224 млн. лв. по мярка 611 от ПРСР с период на прилагане до края на 2009 г. Извършени са и плащания по мерки 211 и 212 за необлагодетелстваните райони за заявленията, подадени през 2007 и 2008 г. на обща стойност 61 345 млн. лв. По мерките от ос 1 са изплатени 95 163 млн. лв., от които 19 214 556 лв. за 786 проекта на млади фермери по мярка 112 74 819 047 лв. за 262 проекта по мярка 121,3 проекта по мярка 143 на стойност 1 129 483 лв., а по мярката за техническа помощ – 723 780 лв.

РАЗДЕЛ Б

ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ СЕКТОР И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ

За първи път правителството на Република България извежда земеделието като важен приоритет в своята политика за постигане на достоен живот на българските земеделски производители.

Основната цел на Министерството на земеделието и храните (МЗХ) през следващите четири години е да постигне конкурентноспособно на световните пазари селско стопанство, което спазва строги стандарти за опазване на околната среда, безопасност на храните и хуманно отношение към животните, в рамките на устойчива и динамична селска икономика – селско стопанство, което отговаря на очакванията на гражданите, данъкоплатците и потребителите.

С акт на МС от м. октомври 2009 г. Държавната агенция по горите стана част от структурата на МЗХ. Ето защо от 2010 г. политиката за природосъобразно и устойчиво управление на горските ресурси, ловната фауна и защитените природни територии става част от общата политика на министерството.

ПРОРИТЕТ 1

ВЪВЕЖДАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ МЕХАНИЗМИ ОТ ОБЩАТА СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА (ОСП) НА ЕС ЗА РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВИ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА

ЦЕЛ 1

ПРЕВРЪЩАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И РИБАРСТВОТО В ПРИВЛЕКАТЕЛЕН БИЗНЕС, ОСИГУРЯВАЩ ВИСОК ЖИЗНЕН СТАНДАРТ НА ЗАЕТИТЕ ЧРЕЗ СТАБИЛИЗИРАНЕ И НАРАСТВАНЕ НА ДОХОДИТЕ ОТ ДЕЙНОСТТА ИМ

МЯРКА 1

Гарантиране на европейско и национално финансиране за възраждане на българското селско стопанство

ДЕЙНОСТ 1

Актуализиране на Програмата за развитие на селските райони 2007 – 2013 г. (ПРСР) и на програмните документи за прилагането ѝ, доразработване, изменение и допълване на нормативната база за прилагане на Програмата

ЗАДАЧИ

1. Отразяване на промените в ПРСР, произтичащи от влизането в сила на втората и третата модификация на Програмата, чрез изменение и допълнение на наредбите за прилагане на мерките от Програмата;

2. Оптимизиране на бюджетите по мерките, в зависимост от усвояването и интереса на бенефициентите, в т.ч. разпределяне на неизползваните средства за 2009 г. от мярка 611. “Национални доплащания към директните плащания”.

ДЕЙНОСТ 2

Адекватно подпомагане на доходите на земеделските производители чрез акуратно приложение на Схемата за единно плащане на площ (СЕПП) при извършване на ежегодно увеличаване на пакета за директни плащания и определяне на размера на сумата за плащане на хектар

ЗАДАЧА

1. Ежегодно изчисляване на размера на сумата за плащане на хектар на базата на увеличението годишен таван за директни плащания.

ДЕЙНОСТ 3

Обновяване и регулярна актуализация на цифровата ортофотокарта (ЦОФК) на страната и изграждане на специализирана база данни на СИЗП, осигуряваща директен обмен на данни

ЗАДАЧИ

1. Провеждане на тръжна процедура за избор на изпълнител за ново самолетно заснемане на територията на страната и изработка на нова ЦОФК, обновяване на слой “Подходящи за подпомагане площи”;
2. Контрол на дешифрицията на обновената ЦОФК, чрез провеждане на теренни проверки за контрол състоянието на физически блокове – земеделски площ;
3. Изграждане на специализирана база данни на СИЗП, осигуряваща директен обмен на данни между МЗХ и ДФЗ – РА за нуждите на ИСАК и отдалечен достъп на други потребители.

ДЕЙНОСТ 4

Подкрепа на доходите на заетите в земеделието, включително и на засегнатите от политиката на ЕС за реструктуриране на сектори като тютюнопроизводството, чрез прилагане на възможностите за национални доплащания към директните плащания

ЗАДАЧА

1. Изготвяне на мотивирано искане до ЕК за разрешаване на национални доплащания към директните плащания.

ДЕЙНОСТ 5

Използване на механизмите за специфично подпомагане на селскостопански дейности в определени чувствителни сектори, в съответствие с европейското законодателство и конкретните условия на страната (за преодоляване на неблагоприятни фактори, за икономически уязвими или чувствителни от гледна точка на екологията области и селскостопански дейности)

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне на анализ на възможностите за осигуряване на специфично подпомагане на определени селскостопански дейности;

2. Разработване на предложение за възможности за специфично подпомагане от ЕС на селскостопански дейности в съответствие с европейското законодателство.

ДЕЙНОСТ 6

Усвояване на средствата по Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2008/2009 – 2013/2014 г. и нейното актуализиране

ЗАДАЧА

1. Подготовка за актуализиране на Програмата;
2. Работа по изпълнението и усвояване на средствата по Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2008/2009 – 2013/2014;
3. Прилагане на опростени процедури за кандидатстване и плащане по проектите.

ДЕЙНОСТ 7

Изменение на цялото действащо законодателство в лозаро-винарския сектор, с цел синхронизирането му с изискванията на европейското право предвид реформата в сектора и изготвянето на прилагащи правила в различните сфери

ЗАДАЧИ

1. Изменения на съществуващите норми в сектора
2. Изготвяне на правила за тяхното прилагане

ДЕЙНОСТ 8

Усъвършенстване на системата за контрол на лозарския потенциал, вината и продуктите от грозде и вино

ЗАДАЧИ

1. Поддържане и актуализиране на лозарския регистър;
2. Гарантиране на качеството на произвежданите вина и продукти от грозде и вино чрез регулярни проверки и вземане на проби.

МЯРКА 2

Ефективно и прозрачно управление на европейски фондове, основано на добри системи за контрол и оценка на проектите за европейско финансиране

ДЕЙНОСТ 1

Засилване на мерките за прозрачност и публичност при обявяване на процедурите за отпускане на финансова помощ от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

ЗАДАЧА

1. Организиране на информационни мероприятия – дейности по линия на комуникационния план на Програмата за развитие на селските райони (ПРСР).

ДЕЙНОСТ 2

Анализ и актуализиране на процедурните правилници на Управляващия орган (УО) и на Разплащателната агенция с цел недопускане на конфликт на интереси при отпускане на финансова помощ от ЕЗФРСР и за прецизиране на реда за докладване в случай на установени нередности и нарушения

ЗАДАЧИ

1. Отразяване на изискванията, произтичащи от Закона за предотвратяване на конфликт на интереси в нормативните документи за прилагане на мерките от ПРСР и/или процедурните правилници на ДФЗ и УО;
2. Прецизиране на реда за докладване в случай на установени нередности и нарушения в процедурните правилници на ДФЗ и УО.

ДЕЙНОСТ 3

Подобряване на системата за набиране на данни по индикаторите за наблюдение на прилагането на ПРСР

ЗАДАЧА

1. Изграждане на интерфейс между УО и Разплащателната агенция за целите на наблюдението на ПРСР.

ДЕЙНОСТ 4

Усъвършенстване на процедурите за отпускане на средствата по ПРСР, чрез децентрализация на обработката и контрактирането на проекти и оптимизиране на прилагането на делегираните мерки от Разплащателната агенция

ЗАДАЧИ

1. Намаляване на бюрократичните процедури при кандидатстване по ПРСР, чрез намаляване на броя и опростяване на изискуемите документи;
2. Децентрализация на обработката и контрактирането на проекти;
3. Оптимизиране на прилагането на делегираните мерки от Разплащателната агенция;
4. Наемане на допълнителен персонал към УО на ПРСР и към Разплащателната агенция за прилагане, наблюдение и контрол на дейностите по мерките по ос ЛИДЕР и техническа помощ за УО;
5. Подобряване на механизма на работа на експертните комисии за осигуряване на прозрачност по инвестиционните мерки на ПРСР.

ДЕЙНОСТ 5

Ефективно програмиране, договаряне и изпълнение на проекти за подпомагане изпълнението на стратегически цели и приоритети в областта на земеделието, финансирани по програми на ЕС и други финансови инструменти

ЗАДАЧИ

1. Анализ на нуждите и възможностите за изготвяне на проектни предложения, отговарящи на приоритетните цели и задачи в областта на земеделието;
2. Прилагане на разширената децентрализирана система за изпълнение на проектите и системите за финансово управление и контрол;

3. Разработване на проекти за провеждане на семинари, обучения и експертни мисии, финансирани от TAIEX и други донорски програми на ЕС;
4. Подобряване на координацията и участието на МЗХ като изпълнители на различни европейски и международни програми и проекти в страни, извън ЕС;
5. Разработване и приемане на двустранни програми за сътрудничество.

ДЕЙНОСТ 6

Укрепване на системата за прилагане и контрол на обществените поръчки, засилване на предварителния и последващия контрол и одита

ЗАДАЧИ

1. Подобряване на организацията на дейността на структурните звена в МЗХ, във връзка с определянето на потребностите за възлагане на обществени поръчки;
2. Своевременно провеждане на включените в инвестиционната програма на МЗХ обществени поръчки с цел ефективно разходване и контрол на средствата, предвидени в бюджета на министерството за провеждането на обществени поръчки;
3. Подготовка и обявяване на процедурите за възлагане на обществени поръчки, изготвяне на документация съгласно изискванията на ЗОП;
4. Засилване на контрола по изпълнението на сключените договори от дирекциите – заявителите на обществената поръчка;
5. Извършване на одитни ангажименти, с цел оценка и даване на препоръки за подобряване на системата за провеждане на обществените поръчки.

МЯРКА 3

Използване възможностите на държавните помощи като инструмент за решаване на проблемни и приоритетни насоки в земеделската политика

ДЕЙНОСТ 1

Стимулиране на инвестиционния процес в земеделието, за техническа и технологична модернизация на сектора

ЗАДАЧА

1. Нотификация на схеми за държавни помощи за инвестиции.

ДЕЙНОСТ 2

Подкрепа на малките и средни земеделски производители и преработватели – важен фактор за икономическо развитие и социална стабилност

ЗАДАЧА

1. Нотификация на схеми за държавни помощи за малки и средни предприятия

ДЕЙНОСТ 3

Подкрепа на земеделските производители за достигане на европейските хигиенни изисквания за суровото мляко в рамките на одобрения от ЕК преходен период до 2012 г.

ЗАДАЧА

1. Нотификация на схема за държавни помощи за инвестиции за постигане на стандарта за качество на суровото мляко

ДЕЙНОСТ 4

Съхраняване на генетичните ресурси, местните породи животни и сортове растения, адаптирани към специфичните природни условия

ЗАДАЧА

1. Нотификация на схеми за държавни помощи за съхранение на генетичните ресурси, в съответствие с Насоките на Общността за държавните помощи в земеделието 2007 – 2013 г.

ДЕЙНОСТ 5

Управление на риска и кризите, насочени към противодействие и компенсиране на щети при природни бедствия или неблагоприятни метеорологични условия, както и болести по животните и растенията

ЗАДАЧА

1. Нотификация на схеми за държавни помощи за компенсиране на щети при природни бедствия или неблагоприятни метеорологични условия, болести по животните и растенията, застрахователни премии и др.

МЯРКА 4

Гъвкав подход при формиране на политиките в земеделието, отразяващ заключенията от прегледа на ОСП и дискусията в световен мащаб по проблемите на ускоряване на климатичните промени

ДЕЙНОСТ 1

Усъвършенстване на националното законодателство, в контекста на заключенията от прегледа на ОСП

ЗАДАЧА

1. Актуализиране и изготвяне на нормативни документи.

ДЕЙНОСТ 2

Проучване на възможни проблеми в страната, предизвикани от глобалните климатични промени и отражението им върху земеделския сектор

ЗАДАЧА

1. Изготвяне на анализ на съществуващите проблеми и на възможността от появата на други, свързани с ускоряване на климатичните промени

МЯРКА 5

Разширяване прилагането на пазарни механизми на Общата организация на пазара (ООП) на земеделски продукти на ЕС за създаване на конкурентни и икономически устойчиви земеделски стопанства

ДЕЙНОСТ 1

Прилагане на пазарни мерки за подпомагане доходите на земеделските производители и повишаване на техния жизнен стандарт

ЗАДАЧА

1. Актуализиране и изготвяне на нормативни документи, касаещи подпомагането на земеделските производители и прилагането на механизмите на ООП.

ДЕЙНОСТ 2

Прилагане на европейската политика и изпълнение на националните мерки и процедури по отношение на промоционални програми за земеделски и хранителни продукти

ЗАДАЧИ

1. Популяризиране на възможностите, които дава европейската политика за съфинансиране на промоционални програми;
2. Провеждане на национална процедура за предварително одобрение на промоционални програми;
3. Изпращане в ЕК на одобрените промоционални програми, кандидатстващи за европейско съфинансиране.

ДЕЙНОСТ 3

Цялостно въвеждане на европейските, маркетингови стандарти за качество на земеделски продукти от растителен и животински произход

ЗАДАЧИ

1. Укрепване на административния капацитет в областта на контрола по качеството на пресни плодове и зеленчуци и привеждането му в съответствие с изискванията на ЕС;
2. Доизграждане, поддържане и актуализиране на базата данни за търговците на пресни плодове и зеленчуци.
3. Въвеждане и ефективно действие на система за анализ на риска при контрола на качеството на пресните плодове и зеленчуци;
4. Организация и извършване на проверки за съответствие с нормативните извиквания за качество на пресни плодове и зеленчуци при внос, износ и на вътрешния пазар.

ДЕЙНОСТ 4

Хармонизиране и адаптиране на начините за осъществяване на контрол в съответствие с реформата на Общата политика в рибарството

ЗАДАЧИ

1. Оптимизиране на контролните дейности на сушата и по море върху риболовните дейности и изискуемите документи;

2. Ефективна превантивна дейност за възпрепятстване на незаконния риболов;
3. По-прецизен контрол върху техническите характеристики на риболовните уреди
4. Ефективен предварителен и последващ контрол на сушата относно разтоварените улови и наличието на необходимите за това документи, което ограничава възможностите за нерегламентирани продажби;
5. Намаляване на разходите за неефективни дейности и повишаване коефициента на полезно действие на контролната дейност на ИАРА;
6. Постоянен обмен на информация и онлайн контрол на достоверността на документите в реално време;
7. Ефективен подход в събирането на данни в областта на рибарството;
8. Електронно предоставяне на данните от риболовния дневник;
9. Осъществяване на ефективен контрол на декларираните улови.

ДЕЙНОСТ 5

Прилагане на нова Информационна система за селскостопанско управление и наблюдение на ЕК, обхващаща пазарните процеси в рамките на ОСП

ЗАДАЧА

1. Прилагане на новата информационна система след окончателното ѝ въвеждане на ниво Общност.

МЯРКА 6

Устойчиви пазари на земеделски продукти чрез последователна реализация на ОСП за стабилно администриране и недопускане на сътресения на пазарите на земеделски продукти

ДЕЙНОСТ 1

Осигуряване на устойчиво функциониране и гъвкавост на изградената агростатистическа система и на Системата за земеделска счетоводна информация (СЗСИ) за осигуряване на обективна, последователна и сравнима информация за развитието на отрасъла

ЗАДАЧИ

1. Провеждане на статистическите изследвания, включени в Националната програма за статистически изследвания – заетост и използване на земята, производство от основни земеделски култури и зеленчуци, лозя, овощни насаждения, животновъдство и животински продукти, структура на земеделските стопанства;
2. Поддържане на СЗСИ, осигуряваща данни за доходите от земеделска дейност – функциониране на Националния комитет за управление на системата, поддържане на стабилна извадка от стопанства за наблюдение, изграждане на интегрирана система за въвеждане, контрол и анализ на данните и използването им на национално и регионално ниво.

ДЕЙНОСТ 2

Подготовка и провеждане на пълно преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

ЗАДАЧИ

1. Провеждане на пробно преброяване в 28 населени места на страната;
2. Провеждане на същинското преброяване.

ДЕЙНОСТ 3

Адекватно и своевременно информирание на земеделските производители за състоянието на пазарите на земеделски продукти

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне на ситуационно-перспективни анализи на различни земеделски продукти

ДЕЙНОСТ 4

Задълбочаване и подобряване на качеството на аналитичната дейност, изготвяне на стратегически документи, анализи и икономическа оценка на политиките в земеделието, необходими за вземането на управленски решения както на държавно, така и на бизнес ниво

ЗАДАЧИ

1. Укрепване на съответния административен капацитет
2. Изготвяне на стратегически документи, анализи и икономическа оценка на политиките в земеделието

ДЕЙНОСТ 5

Стимулиране усъвършенстването на пазарната инфраструктура на съхранението и търговията със зърно за гарантиране на влогодателите оптимално съхранение на вложеното зърно и създаване на условия за конкурентна търговия.

ЗАДАЧИ

1. Разширяване и прецизиране обхвата на контрол върху дейността на публичните складове за зърно, зърнохранилищата, другите обекти за съхранение на зърно, мелниците и търговците на зърно;
2. Оптимизиране на системата за издаване на складови записи и тяхното използване за осигуряване на финансов ресурс;
3. Осигуряване на проследяемост на зърното от производителя до крайния потребител.

МЯРКА 7

Създаване на оптимална бизнес среда чрез намаляване и облекчаване на регулаторните режими в земеделието

ДЕЙНОСТ 1

Преглед на съществуващите административни режими в системата на земеделието, в тясно сътрудничество с бизнеса и неправителствените организации

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне на изчерпателен списък на всички нормативни актове в областта на земеделието, съдържащи ограничителни режими;
2. Изготвяне на предложение за облекчаване на регулаторните режими.

ДЕЙНОСТ 2

Премахване на ненужните, облекчаване и прехвърляне на някои регулаторни режими на неправителствения сектор

ЗАДАЧА

1. Изготвяне на изменение на нормативните актове за режимите, които подлежат на облекчаване и внасяне за приемане в МС.

МЯРКА 8

Създаване на условия за подпомагане на малки и средни производители, увеличаване обема на производството и подобряване процеса на вертикална диверсификация и сътрудничество по хранителната верига чрез директна доставка на малки количества суровини и храни от животински и растителен произход на крайния потребител

ДЕЙНОСТ 1

Въвеждане на национални мерки и правила за регулиране процеса на производство и директна доставка на малки количества суровини и храни от животински произход на крайния потребител

ЗАДАЧА

1. Прилагане на Наредбата за директна доставка на малки количества суровини и храни от животински произход до крайния потребител, след нотифицирането ѝ в ЕК и другите държави-членки.

ДЕЙНОСТ 2

Подпомагане на процеса на обединяване на земеделските производители в организации на производителите

ЗАДАЧИ

1. Организиране на информационни мероприятия – дейности по линия на комуникационния план на ПРСР;
2. Оказване на консултантска помощ в процеса на обединяване на земеделските производители в организации на производителите;
3. Подпомагане на организации на производители чрез ЕЗФРСР и ЕФГЗ.

МЯРКА 10

Устойчиво развитие на рибарството и аквакултурата

ДЕЙНОСТ 1

Актуализиране на Националната програма за рибарство и аквакултури за периода 2009 – 2013 г., съответстващо на състоянието на отрасъла и опазването на рибните ресурси

ЗАДАЧИ

1. Актуализиране на държавната политика за развитието на рибарството и аквакултурите;
2. Изменения на Националната програма за рибарство и аквакултури 2007 – 2013 г. в съответствие със състоянието на отрасъла и опазването на рибните ресурси;
3. Събиране на научни данни за оценка състоянието на икономически ценните видове в Черно море с цел устойчивата им експлоатация в рамките на ОПР на ЕС.

ДЕЙНОСТ 2

Разработване на Национален план за контрол на уловите и разтоварванията на калкан за 2010 г.

ЗАДАЧИ

1. Идентификация на риболовните кораби, участващи в улова на калкан или които ловят калкан като прилов; 2. Разработване на методика за разпределяне на квотата за улов на калкан за 2010 г. по сегменти;
3. Промени в Информационната система на ИАРА, във връзка с въвеждане на режима по издаване на специални разрешителни;
4. Промяна на Закона за рибарството и аквакултурите във връзка с нормативното регламентиране на издаването на специални разрешителни;
5. Изготвяне на инструкция за провеждане на контрол по изпълнението на План за контрол риболова на калкан;
6. Изпращане за одобрение от Европейската комисия на плана за контрол на уловите от калкан.

ПРИОРИТЕТ II

НОВИ МЕТОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР И ПОВИШАВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ СЪГЛАСНО ЕВРОПЕЙСКИТЕ НОРМИ

ЦЕЛ 1

СЪЗДАВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКА ВИЗИЯ НА АДМИНИСТРАЦИЯТА, ОСИГУРЯВАЩА КАЧЕСТВЕНИ АДМИНИСТРАТИВНИ УСЛУГИ

МЯРКА 1

Укрепване на административния капацитет на сектора

ДЕЙНОСТ 1

Оптимизиране на административния капацитет в аграрния сектор

ЗАДАЧИ

1. Усъвършенстване на взаимодействието с административните партньори;

2. Осигуряване на прозрачност на протичащите процеси в земеделието, улесняване на достъпа до информация и усъвършенстване на комуникацията между участниците чрез формиране на единна информационна система;
3. Създаване на виртуален информационен и консултативен център за консултации по въпроси, свързани с усвояването на средствата от европейските програми;

ЦЕЛ 2

ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО ЧРЕЗ УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ВРЪЗКАТА “ОБРАЗОВАНИЕ – СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО – НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ”

МЯРКА 1

Подобряване на ефективността на системата за съвети в земеделието и на научно-приложните изследвания в аграрния сектор чрез усъвършенстване на връзката “научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”

ДЕЙНОСТ 1

Усъвършенстване на системата за съвети в земеделието

ЗАДАЧИ

1. Реализиране на проект по програма ФАР за усъвършенстване на структурата на системата за съвети в земеделието по Регламент 73/2009;
2. Промени в нормативната уредба, регламентиращи функционирането на система за съвети в земеделието;
3. Изграждане на Координационен център като елемент от структурата на системата за съвети в земеделието;
4. Създаване на база данни за консултантските организации, предоставящи съвети в земеделието;
5. Включване на земеделските професионални училища в системата за съвети в земеделието, с цел разширяване на съветническата мрежа.

ДЕЙНОСТ 2

Подобряване на качеството на предоставяните съвети чрез провеждане на обучение, мониторинг, контрол и оценка на дейността на консултантските организации

ЗАДАЧИ

1. Провеждане на специализации, курсове и семинари за обучение на специалисти от консултантски организации;
2. Провеждане на мониторинг, контрол и оценка на дейността на консултантските организации.

МЯРКА 2

Подобряване на приложната насоченост на научните изследвания в земеделието и храните

ДЕЙНОСТ 1

Провеждане на научни изследвания, свързани с реалните потребности на българското земеделие и ускорен трансфер на научни знания и иновации за стабилизиране и развитие на земеделското производство в страната

ЗАДАЧИ

1. Поддържане и създаване на нови сортове, хибриди и линии селскостопански култури и технологии за конвенционално и биологично производство;
2. Поддържане и създаване на нови линии и породи животни и технологии за конвенционално и биологично производство;
3. Разработване на ефективни технологии в растениевъдството и животновъдството
4. Подобряване асортимента, качеството и безопасността на храните;
5. Разработване на стратегически документи за предприемане на действия по смекчаване на последиците от климатичните промени;
6. Приложение на публично-частното партньорство в научните изследвания и партньорство при внедряването на добри практики и иновации в българското земеделие;
7. Създаване на технологични центрове за трансфер на технологии;
8. Патентоване и сертифициране на нови научни продукти.

ДЕЙНОСТ 2

Въвеждане на нови подходи във финансирането на научните изследвания в аграрните науки

ЗАДАЧИ

1. Провеждане на конкурси за целево финансиране на проекти за решаване на особено важни проблеми на земеделието;
2. Кандидатстване с проекти по програми на Фонд "Научни изследвания", национални и международни програми;
3. Разработване на система от стимули за мотивиране на научния потенциал координирано с Министерството на образованието, младежта и науката.

ДЕЙНОСТ 3

Модернизация на научната инфраструктура на Селскостопанска академия (ССА)

ЗАДАЧИ

1. Инвентаризация на съществуващата научна инфраструктура;
2. Изграждане на нови комплексни научни инфраструктури;
3. Повишаване ефективността на използването на научната инфраструктура.

ДЕЙНОСТ 4

Усъвършенстване на нормативната уредба на образованието, съветите и научните изследвания в земеделието

ЗАДАЧИ

1. Разработване на нормативни документи, свързани с научните изследвания, образованието и консултантските услуги в земеделието;
2. Оптимизиране на показателите и критериите за оценка на научните продукти от изследванията.

ПРИОРИТЕТ III

ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ТРАДИЦИОННИТЕ ЗА СТРАНАТА АГРАРНИ ПРОИЗВОДСТВА И ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА ОПРЕДЕЛЕНИ ОТРАСЛИ

ЦЕЛ

**ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТНОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКИТЕ
СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ В УСЛОВИЯТА НА ЧЛЕНСТВОТО НА БЪЛГАРИЯ В ЕС**

МЯРКА 1

**Регламентиране и защита на производството на традиционните български
селскостопански производства**

ДЕЙНОСТ 1

**Популяризиране на системата на защитени географски указания/защитени наименования
за произход и храни с традиционно специфичен характер сред земеделските
производители**

ЗАДАЧА

1. Провеждане на разяснителни кампании, семинари, срещи и консултации със земеделски производители, браншови организации и преработватели с оглед разясняване на предимствата на политиката на качеството – защитени наименования и стимулиране на производителите да кандидатстват за регистрация.

ДЕЙНОСТ 2

**Изпълнение на националната процедура за одобрение на постъпили заявления
спецификации за регистрация в Европейския регистър на защитените географски
означения или Европейския регистър на храни с традиционно специфичен характер и за
одобрение на контролиращи лица след постъпване на заявления за одобрение и
изграждане на регистри/база данни на производителите на земеделски продукти и храни
със защитени географски означения, на храни с традиционно специфичен характер и на
контролиращи лица**

ЗАДАЧИ

1. Провеждане на национална процедура за одобрение на заявления спецификации за вписване в Европейския регистър на защитените географски означения или Европейския регистър на храни с традиционно специфичен характер и за одобрение на контролиращи лица за всяко кандидатстващо наименование;

2. Изпращане на одобрените съгласно националната процедура заявления спецификации за процедура на одобрение в ЕК
3. Създаване и поддържане на регистри/база данни на производителите на храни със защитени географски означения, на храни с традиционно специфичен характер и на контролиращи лица.

ДЕЙНОСТ 3

Изграждане на система за защита по служебна инициатива на земеделски продукти със защитени географски указания/защитени наименования за произход като права на интелектуална собственост

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне и приемане на изменения на нормативните актове на различните административни структури с цел създаване на законови условия за изграждане на система за защита по служебна инициатива на земеделски продукти и храни със защитени географски означения като права на интелектуална собственост;
2. Разработване на инструкции за работа на екипите от служители, които ще извършват проверки на място, както и за служителите, които ще осъществяват надзорни функции;
3. Провеждане на обучение на служителите, които ще извършват проверки на място в съответствие с регламентите и инструкциите за работа.

ДЕЙНОСТ 4

Създаване на алтернативен поминък на стопанствата, засегнати от реструктуриране на отрасли – тютюнопроизводство, млекопроизводство и др.

ЗАДАЧИ

1. Провеждане на дискусии с фермери за разясняване възможностите и ползите от реструктурирането на отделни направления;
2. Пренасочване на работна сила и инвестиции към алтернативни производства, гарантиращи стабилни доходи на стопаните.

ДЕЙНОСТ 5

Извършване на постоянен мониторинг и инвентаризация на генетичния ресурс

ЗАДАЧИ

1. Инвентаризация и мониторинг на генофонда в растениевъдството и животновъдството;
2. Консервация, съхранение и развитие на генетичния ресурс;
3. Актуализиране и поддържане на регистри на фермите за производство и за търговия с чистопороден и хибриден разплоден материал.

ДЕЙНОСТ 6

Увеличаване на дела на биологичното производство и въвеждане на интегрирани системи за производство – с ниски вложения, за опазване на природните ресурси, биоразнообразието и здравето на хората

ЗАДАЧИ

1. Осигуряване на финансови средства за изпълнение на дейностите от Националния план за развитие на биологичното земеделие в България в периода 2007 – 2013 г.;
2. Популяризиране на Плана и Мярка “Агроекологични плащания” от ПРСР;
3. Извършване на консултантски услуги на земеделски стопани желаещи да преминат към биологично производство и схеми за интегрирано земеделско производство;
4. Провеждане на дискусии със земеделски стопани за разясняване възможностите и предимствата на биологичното и интегрирано производства;
5. Издаване и разпространяване на информационни материали.

МЯРКА 2

Оптимизиране използването на земеделските земи

ДЕЙНОСТ 1

Ускоряване процеса на комасация на земеделските земи

ЗАДАЧИ

1. Развитие на нормативната база
2. Усъвършенстване на условията, реда и процедурата
3. Създаване на контролна система
4. Въвеждане на условия и ред за общо устройство на земеделските територии като основа за реализиране на следващи мерки за развитие на земеделието

ДЕЙНОСТ 2

Разработване на специализиран софтуер

ЗАДАЧИ

1. Съставяне на техническо задание
2. Възлагане за изпълнение

ДЕЙНОСТ 3

Административно и експертно осигуряване на комасацията

ЗАДАЧИ

1. Създаване на комасационна администрация чрез реструктуриране –
2. Провеждане на обучения за експерти

ДЕЙНОСТ 4

Подпомагане на комасацията чрез прилагане на мерки от ПРСР

ЗАДАЧИ

1. Разработване на нормативната база за въвеждане на мярка 125 от ПРСР ("Подобряване и развитие на инфраструктура, свързана с развитието и адаптирането на земеделието и горското стопанство"), включване на комасационни дейности при прилагане на мярка 126 ("Възстановяване на селскостопанския производствен потенциал, разрушен от природни бедствия и въвеждане на превантивни дейности");
2. Избор и провеждане на проекти.

МЯРКА 3

Въвеждане на специализиран софтуер за поддържане на ведомствен кадастър

ДЕЙНОСТ

Създаване на специализирана карта на МЗХ (ведомствен кадастър)

ЗАДАЧИ

1. Определяне на обхвата и параметрите на специализираната карта
2. Установяване на условия и ред за поддържането му;
3. Разработване на софтуер за специализирани карти;
4. Обучение на експерти от системата на МЗХ.

МЯРКА 4

Поддържане на актуална информация за земеделските земи от ДПФ, създаване на условия за осъществяване на контрол върху органите по поземлена собственост и защита на земеделската земя от ДПФ чрез регламентират възможностите за предоставянето ѝ за неземеделски нужди при осъществяване на инвестиционни проекти.

ДЕЙНОСТ 1

Стопанисване и управление на земите от ДПФ

ЗАДАЧИ

1. Разработване и въвеждане в действие на електронен регистър за земите от ДПФ, свързан с управлението, ползването и разпореждането с тях;
2. Изработване на правила и принципи за управление и разпореждане със земеделски земи от ДПФ за предоставянето им за неземеделски нужди, във връзка с прилагането на специални закони.

МЯРКА 5

Въвеждане на реална пазарна политика по отношение на земеделските имоти от ДПФ. Постигане на гъвкаво и прозрачно управление.

ДЕЙНОСТ 1

Създаване на поземлена банка

ЗАДАЧИ

1. Участие чрез наличния поземлен фонд в проекти за комасация
2. Подпомагане на комасационни проекти по ПРСР;
3. Участие в пазара на земеделски земи;
4. Отдаване на земите под наем и аренда

5. Придобиване в собственост частни земеделски земи в определени случаи
6. Приемане за временно управление земеделски земи, собственост на физически и юридически лица
7. Създаване на обособен сайт за обмен на информация между банката и всички заинтересовани лица

МЯРКА 6

Оптимизиране на хидромелиоративната инфраструктура за ефективно използване на водните ресурси

ДЕЙНОСТ 1

Законово уреждане на собствеността на хидромелиоративната инфраструктура и управление на услугите в тази област

ЗАДАЧА

1. Привеждане в съответствие на съществуващата и създаване на нова нормативна база, регулираща дейностите по експлоатация, изграждане, реконструкция и модернизация на хидромелиоративни системи и съоръжения и собствеността и експлоатацията на Хидромелиоративния фонд (ХМФ).

ДЕЙНОСТ 2

Преоценка на използваемостта и потребността от съществуващите хидромелиоративни фондове с оглед оптимизиране на националната напоителна система

ЗАДАЧА

1. Преглед на наличния ХМФ и анализ на неговата използваемост, от гледна точка на производствените потребности и измененията в нормативната среда.

ДЕЙНОСТ 3

Намаляване на загубите на вода в хидромелиоративните системи

ЗАДАЧА

1. Изграждане на ефективна система за превенция и санкциониране на посегателствата върху ХМФ, чрез изготвяне на оперативен план за действие.

МЯРКА 7

Постоянна защита на интересите на българския земеделски сектор и на българските земеделски производители чрез ефективно участие в процеса на работата на европейските институции

ДЕЙНОСТ 1

Ефективно участие в дискусията за бъдещето на ОСП, в процеса на опростяване на европейското законодателство и на изготвяне и приемане на актове на Съвета и ЕК в областта на земеделието след предварителни консултации с неправителствените организации

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне на оценки на въздействието от прилагането на новите опростени политики на ОСП, след прегледа ѝ;
2. Активно участие в дискусиите на ниво Общност, с адекватни позиции, защитаващи националните интереси в земеделието.

ДЕЙНОСТ 2

Цялостна координация и осигуряване на последователност и съгласуваност при подготовката на позициите на Република България в областта на земеделието и рибарството по реда на нормативно установената процедура

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне на позиции, защитаващи националните интереси по всички въпроси, свързани със земеделието и рибарството, които се разглеждат в институциите на ЕС;
2. Съгласуване на изготвените позиции с всички засегнати български институции с оглед осигуряване на единна национална позиция съгласно изискванията на съгласувателната процедура;
3. Осигуряване на последователност на представяните позиции с цел създаване на имидж на страната на стабилен партньор в рамките на дискусиите в институциите на ЕС.

ПРИОРИТЕТ IV

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННА ДЪРЖАВНА СТРУКТУРА ЗА КООРДИНАЦИЯ И КОНТРОЛ НА БЕЗОПАСНОСТТА И КАЧЕСТВОТО НА ХРАНИТЕ

ЦЕЛ 1

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОСНОВНАТА ЦЕЛ НА ОБЩАТА ПОЛИТИКА НА ЕС ПО КАЧЕСТВО И БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ВИСОК СТАНДАРТ ЗА КАЧЕСТВО НА ЖИВОТА И ЗАЩИТА ЗДРАВЕТО НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ, ЧРЕЗ ГАРАНТИРАНЕ ПРОИЗВОДСТВОТО И ПРЕДЛАГАНЕТО НА КАЧЕСТВЕНИ И БЕЗОПАСНИ ЗЕМЕДЕЛСКИ СУРОВИНИ И ХРАНИ

МЯРКА 1

Осъществяване на единен официален контрол по безопасността и качеството на храните, обхващащ всички звена и етапи от хранителната верига

ДЕЙНОСТ 1

Поддържане на ефективна и ефикасна система за официален контрол, подчинена на общи принципи за спазване и прилагане на европейското законодателство за прозрачност, гъвкавост, без корупционни практики, конфликт на интереси и дублиране на дейности

ЗАДАЧА

1. Преглед на националното законодателство и изготвяне на предложения за изменение и допълнение на нормативните актове.

ДЕЙНОСТ 2

Създаване на единна система за извършване на официален контрол на храни и фуражи, на основата на прилагане на научен подход за оценка, комуникация и управление на риска и прилагане на добри административни практики на ЕС за работа с научни институти и университети с цел постигане на по-голяма гъвкавост, прозрачност и информираност на обществото, относно качеството и безопасността на храните

ЗАДАЧА

1. Изготвяне на Устройствен правилник на единния орган за извършване на официален контрол на храни и фуражи.

ДЕЙНОСТ 3

Създаване и поддържане на единен публичен регистър на обектите за добив, преработка, съхранение и търговия с храни и фуражи

ЗАДАЧА

1. Обединяване на съществуващите регистри в системата на МЗХ и МЗ и преминаването им в структурата на единния орган за извършване на официален контрол на храни и фуражи.

ДЕЙНОСТ 4

Оптимизиране и ефективно поддържане на информационните системи за проследяване на търговията с животни, суровини и храни, системата за идентификация на животните и системата за бързо съобщаване в случай на опасност произтичаща от храни и фуражи, функциониращи на територията на ЕС

ЗАДАЧИ

1. Преминаване на съществуващите системи RASFF и TRACES в структурата на единния орган за извършване на официален контрол на храни и фуражи;
2. Обучаване на експертите за работа със системите RASFF и TRACES.

ДЕЙНОСТ 5

Унифициране прилагането на изискванията за извършване на официален контрол чрез оптимизиране на съществуващите компетентни органи и акредитирани лаборатории

ЗАДАЧА

1. Актуализиране на въпросници, инструкции и наръчници за въвеждане на единни принципи за контрол, съгласно европейското законодателство.

ДЕЙНОСТ 6

Актуализация и нотифициране в ЕС на БДС за млечни и месни продукти, разработване и въвеждане на национален знак за високо качество

ЗАДАЧА

1. Изготвяне на проекти на БДС за отделни хранителни продукти .

ПРИОРИТЕТ V

ПРИРОДОСЪОБРАЗНО И УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ НА ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ, ЛОВНАТА ФАУНА И ЗАЩИТЕНИТЕ ПРИРОДНИ ТЕРИТОРИИ

ЦЕЛ 1

ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВО И КОНКУРЕНТНОСПОСОБНО РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИЯ СЕКТОР, В СЪОТВЕТСТВИЕ С ПРИНЦИПИТЕ ЗА МНОГОФУНКЦИОНАЛНО СТОПАНИСВАНЕ НА ГОРИТЕ

МЯРКА 1

Изготвяне на цялостен законов пакет за оптимизиране на организационната структурата за управление на държавните гори чрез разделяне на обществените и контролни функции от икономическите и стопански дейности

ДЕЙНОСТ 1

Създаване на специализирана структура за осъществяване на строг държавен контрол при опазване на обществените интереси спрямо продуктите, функциите и услугите в сектора на горите, въз основа на добрите национални традиции и водещите практики в ЕС

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне и приемане на нов Закон за горите (ЗГ) и нов Устройствен правилник на Изпълнителна агенция по горите;
2. Структуриране на специализираната структура за контрол на централно, регионално и местно ниво.

ДЕЙНОСТ 2

Установяване на икономически жизнени държавни горски стопанства и държавни ловни стопанства, чрез подходящи механизми за инвестиции и сътрудничество с предприемачите в горите и подкрепа на инициативи за развиване на разнообразни и печеливши дейности

ЗАДАЧИ

1. Съгласно нов ЗГ – създаване на предприятие(я) “Държавни гори” на национално ниво;
2. Създаване на държавни горски предприятия на регионално ниво в икономическите райони на планиране;
3. Оптимизиране броя и функциите на ДГС и ДЛС и преструктурирането им.

ДЕЙНОСТ 3

Изработване на стратегически документ за развитие на ловното стопанство в Р България за периода 2010 – 2025 г. и актуализация на законовия пакет, регламентиращ развитието на ловното стопанство в страната

ЗАДАЧИ

1. Изработване на Национална стратегия за развитие на ловното стопанство в Република България за периода 2010 – 2025 г.;
2. Изготвяне и приемане на Закон за изменение и допълнение на ЗЛОД;
3. Изготвяне и приемане на Правилник за прилагане на ЗЛОД;
4. Изработване и приемане на Наредби по ЗЛОД.

ДЕЙНОСТ 4

Внедряване на сертификацията, като водещ инструмент на обществения контрол в горите и гаранция за многофункционалното им стопанисване

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне на програма за сертифициране на държавните гори по региони и анализ на необходимите средства;
2. Разясняване на целите и необходимостта от сертификация, сред недържавните собственици на гори.

ДЕЙНОСТ 5

Осигуряване на равнопоставеност на собствениците и държавна подкрепа за развитие на общинската и частната горска собственост

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне на нов ЗГ, със съответните регламенти, осигуряващи равнопоставеност на собствениците на гори, както и съответната поднормативна уредба;
2. Разработване и утвърждаване на програма за осигуряване на държавна подкрепа за развитие на общинската и частната собственост, в т.ч чрез осигуряване на обучение и консултации относно стопанисване и ползване на горите, кандидатстване с проекти по ПРСР (2007 – 2013 г.);
3. Създаване на обществени горско-стопански съвети към РИГ, за решаване на регионални и местни горско-стопански проблеми засягащи недържавните и държавни гори.

ДЕЙНОСТ 6

Подготовка и изпълнение на програми за обучение на държавните служители и служителите от държавните търговски предприятия, собствениците на недържавни гори, в т.ч служителите на структурите(общински предприятия, търговски дружества и др.) които ги управляват за изграждане на капацитет за бизнес планиране, търговско управление, поведение и финанси, работа с програмите и мерките на ЕС

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне на проекти за финансиране по програми Административен капацитет;
2. Изработване на програми и графици за обучение на държавните служители и служителите от държавните търговски предприятия;
3. Провеждане на курсове и семинари по предварително изготвените и утвърдени проекти, програми и графици;
4. Актуализиране на подзаконовата нормативна уредба за стимулиране на допълнителната квалификация на кадрите и въвеждане на регламенти за изготвяне на Програма за развитие на персонала.

МЯРКА 2

Стимулиране развитието на националния горскопромишлен комплекс, запазване съществуващите и създаване на нови работни места

ДЕЙНОСТ 1

Прилагане на прозрачна, пазарно ориентирана и регионално диференцирана ценова политика на горските продукти, услуги и функции, вкл. създаване на борси за горски продукти и електронна търговия с тях

ЗАДАЧИ

1. Оптимизиране на поднормативната уредба в горите и разработване на методика с цел постигане на прозрачна, пазарно ориентирана и регионално диференцирана ценова политика на горските продукти, услуги и функции;
2. Усъвършенстване на маркетинга на дървесината, чрез провеждане на периодични пазарни проучвания и разработване на ситуационни анализи за осигуряване на висока ефективност при договарянето и продажбите на дървесина.

ДЕЙНОСТ 2

Стимулиране на публично-частните партньорства и дългосрочното договаряне в горския сектор, в т.ч. за развитие на инфраструктурата в горите

ЗАДАЧИ

1. Изготвяне на нов ЗГ, със съответните регламенти, осигуряващи публично-частните партньорства, както и оптимизиране на съответната поднормативна уредба;
2. Приемане и изпълнение на програма за строеж, ремонт и поддръжка на горските пътища;
3. Изготвяне на проекти по мярка 125 "Инфраструктура свързана с развитието и адаптирането на земеделието и горското стопанство" от ПРСР(2007 – 2013 г.), където ДГС и ДПС могат да кандидатстват с проекти за строеж, ремонт и поддръжка на горската инфраструктура, предвидена за изпълнение в Лесоустройствените им проекти, в т.ч в случаите, когато пътят минава през държавни и недържавни гори;
4. Изучаване на европейския опит и добрите практики за прилагане на дългосрочни проекти и договаряне в горския сектор, чрез обмен на специалисти и др. и адаптирането им към условията у нас.

ДЕЙНОСТ 3

Разширяване дела на оползотворяване на дървесната биомаса от горите за енергийно производство от възобновяеми източници (потенциал до 500 MW)

ЗАДАЧИ

1. Проучване, картиране и оценка на горско-дървесната биомаса като ресурс за енергия;
2. Участие в национална програма за изпълнение на ангажиментите на България за производство на енергия от възобновяеми източници (ВЕИ);

3. Създаване на плантации от бързорастящи дървесни видове за производство на дървесна биомаса за енергийно производство;
4. Разработване и изпълнение на местни и регионални пилотни проекти за производство на енергия базирана на дървесна биомаса.

ДЕЙНОСТ 4

Облекчаване на регулаторните механизми в сектора, стимулиране на фирми по места за въвеждане на съвременни контролни механизми чрез сертифициране на производството

ЗАДАЧИ

1. Преглед и ревизия на лицензионните и регистрационни режими в сектор "Гори";
2. Изготвяне на нов ЗГ, със съответните регламенти, осигуряващи намаляване на регулаторните механизми в горския сектор;
3. Стимулиране регистрация и дейност на фирми от горския сектор в малки общини и населени места.

МЯРКА 3

Децентрализация на управлението на горските ресурси чрез постепенно предприемане на стъпки за доброволно, икономически, социално и екологично обосновано прехвърляне на права, задължения и отговорности от държавата към общините, на базата на дългосрочно договаряне

ДЕЙНОСТ 1

Внедряване разработването на дългосрочни програми за многофункционално развитие на горите на регионално и общинско ниво

ЗАДАЧИ

1. Включване в законовата нормативна уредба за горите на изискване за разработване на дългосрочни планове за многофункционално развитие на горите на регионално и общинско ниво;
2. Подпомагане на изготвяне на дългосрочните планове за многофункционално развитие на горите на регионално и общинско ниво;
3. Провеждане на разяснителни кампании за многофункционално стопанисване на горите в рамките на обществените горскостопански съвети към РИГ.

ДЕЙНОСТ 2

Създаване на обективни възможности за пълноценно усвояване на европейските фондове за горите, стимулиране развитието на местната икономика и бизнес и повишаване обществената заинтересованост от устойчивото и природосъобразно стопанисване на горите

ЗАДАЧИ

1. Доизграждане на административния капацитет в структурите на ИАГ и Предприятие "Държавни гори" за изготвяне на проекти и кандидатстване за финансово подпомагане по структурните фондове на ЕС;

2. Разглеждане на необходимостта, капацитета и възможностите за изпълнение на регионални екологични и социални проекти на територии от ГФ съвместно с общини.

МЯРКА 4

Подобряване защитата и подпомагане адаптацията на българските гори към климатичните промени

ДЕЙНОСТ 1

Създаване на междуведомствен съвет за научно обслужване, участие в реализиране и внедряване на европейски и световни проекти и инициативи относно превенцията и адаптацията на горите към климатичните промени

ЗАДАЧИ

1. Извършване на подготвителни дейности по създаване на междуведомствен съвет, уточняване на участниците в него, неговия статут и др.;
2. Създаване на междуведомствен съвет със съответния административен акт;
3. Оптимизиране броя и модернизиране на специализираните звена по лесозащита и горски семеконтрол;
4. Изготвяне и прилагане на нова концепция за статута и дейността на Опитните станции към държавния горски сектор.

ДЕЙНОСТ 2

Приемане на мерки за извършване на дейностите по опазване на горите, съвместно с полицейски служби, неправителствения сектор, общините и др.

ЗАДАЧИ

1. Разработване, обсъждане и приемане на програма с мерки и план за действие за опазване на горите, съвместно с полицейските служби, неправителствения сектор, общините и др. във връзка с новите структури в държавния горски сектор;
2. Оптимизиране системата на контрол и опазване на горите, съобразена с новия ЗГ, новите структури в горите и принципите на равнопоставеност на собствениците на гори;
3. Изготвяне и прилагане на специфични разяснителни мерки и кампании за повишаване на заинтересоваността и включване на местното население в опазването на горите.

ДЕЙНОСТ 3

Осъвременяване националния план за превенция и защита на горите от пожари и подобряване контрола за реализиране на противопожарните дейности в горите

ЗАДАЧА

1. Актуализация на националния план за превенция и защита на горите от пожари и подобряване контрола за реализиране на противопожарните дейности в горите предвид новия ЗГ и новите структури в държавния горски сектор.

ДЕЙНОСТ 4

Разработване и приемане на съвременни, природосъобразни режими за управление на

горите в защитените територии и тези попадащи в европейската екологична мрежа “Натура”

ЗАДАЧА

1. Постигане и поддържане на благоприятен консервационен статус на горските местообитания и местообитанията на видове в горите, включени в НЕМ НАТУРА 2000 с особено внимание към подпомагане на недържавните собственици на гори включени в нея.

ДЕЙНОСТ 5

Провеждане на кампании за разясняване на ползите от горите и съвременните начини за опазването им сред обществеността

ЗАДАЧИ

1. Разработване и приемане на Комуникационна стратегия на ИАГ и регионалните й структури;
2. Подкрепа на национални и местни културни образователни и научни инициативи, свързани със запазването на традициите и бита на българите.

ДЕЙНОСТ 6

Прилагане на общоевропейски методи за оценка на недървопроизводствените функции и услуги от горите и на финансовото и функционалното им осигуряване в бъдещ период. Координиране внедряването на принципа “Ползвателят плаща” за ресурси от горите, с останалите заинтересовани ведомства

ЗАДАЧИ

1. Проучване на европейската практика за осигуряване на финансирането на публичните ползи, услуги и функции на горите;
2. Залагане на текстове в новия ЗГ, гарантиращи заплащането на публичните ползи и услуги осигурявани и предоставяни от горите, в т.ч въвеждане на “екологична такса” и др.

ДЕЙНОСТ 7

Стимулиране на биологичното производство на продукти и разширяване на екологичните услуги в горските територии

ЗАДАЧА

1. Промени в нормативната и поднормативна уредба за въвеждане на нов и механизми, управление и организация на ползуването на недървесни продукти и услуги, осигуряваща по-високи приходи за собствениците и/или за ползвателите.

ПРИОРИТЕТ VI
РАЗВИТИЕ НА ЖИЗНЕН АГРАРЕН СЕКТОР – ОСНОВЕН ФАКТОР ЗА
РАЗВИТИЕТО И СТАБИЛИЗИРАНЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

ЦЕЛ 1

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ И РАЗВИВАНЕ НА ДЕЙНОСТИ, СЪЗДАВАЩИ ДОХОДИ ИЗВЪН ЗЕМЕДЕЛИЕТО

МЯРКА 1

Провеждане на целенасочена политика за развитие на селските райони и възраждане на техните традиции отчитайки специфичните особености на селските общности, местния потенциал и насърчавайки местната инициатива

ДЕЙНОСТ 1

Подкрепа на стратегии за местно развитие чрез ПРСР

ЗАДАЧИ

1. Създаване на нормативна уредба за прилагане на стратегии за местно развитие;
2. Създаване и подкрепа за местни инициативни групи (МИГ).

ДЕЙНОСТ 2

Подкрепа на бизнес начинания, които възраждат местните традиции и съхраняват спецификите на селските общности

ЗАДАЧА

1. Подкрепа на микропредприятия които възраждат местните традиции в селските райони.

МЯРКА 2

Подобряване качеството на живот, развитие на инфраструктурата и основните услуги за бизнеса и населението

ДЕЙНОСТ 1

Подобряване на инфраструктурата в селските общности по отношение на туризма, общинските пътищата, водоснабдяването и канализацията чрез мерки от ПРСР

ЗАДАЧИ

1. Подкрепа на общински инфраструктурни проекти, свързани с туризма;
2. Подкрепа на общински пътища, водоснабдяване и канализация.

ДЕЙНОСТ 2

Благоустройство на селата чрез обновяване на сградния фонд на социални заведения, на улиците, парковете, културни и сгради с местно значение чрез мерки от ПРСР

ЗАДАЧИ

1. Подкрепа за обновяване на сградния фонд на социални заведения в селските райони;
2. Подкрепа за обновяване на населените места в селските райони чрез проекти за улиците, парковете, културни и сгради с местно значение.

ДЕЙНОСТ 3

Създаване на центрове за услуги за селското население, чрез мерки от ПРСР, така че да се осигури подобрен достъп до култура, развлечения и спорт, услуги за децата и уязвимите групи, информационни и комуникационни услуги

ЗАДАЧИ

1. Подкрепа за обновяване на центрове за услуги за селското население;
2. Подкрепа за обновяване на центрове култура, развлечения и спорт, услуги за децата и уязвимите групи;
3. Подкрепа за обновяване на центрове за информационни и комуникационни услуги.

ДЕЙНОСТ 3

Постигане на допълняемост на инвестициите за услуги и инфраструктура в селските райони чрез ОП "Регионално развитие", с цел укрепване на взаимовръзката "село-град-регион"

ЗАДАЧА

1. Координация на подкрепата по ПРСР и ОП "Регионално развитие" чрез участие в работата на комитетите за наблюдение на програмите.

ЦЕЛ 2

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНИ ФОРМИ НА ЗЕМЕДЕЛИЕ, ЦЕЛЯЩИ ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

МЯРКА 1

Приоритетно изпълнение и реализация на заложените в Националния план за развитие на биологичното земеделие в България 2007 – 2013 г. задачи и дейности

ДЕЙНОСТ

Осигуряване финансирането на Националния план за развитие на биологичното земеделие в България 2007 – 2013 г.

ЗАДАЧИ

1. Актуализиране на дейностите от Плана и финансовите средства за изпълнението им;
2. Изготвяне и съгласуване на финансова обосновка за периода 2010 – 2012 г.;
3. Осигуряване на административен капацитет за изпълнението на плана.

МЯРКА 2

Насърчаване на земеделските стопани за използване на възможностите за подпомагане в областта на агроекологията и компенсаторните плащания в местата по Натура 2000

ДЕЙНОСТ

Започване прилагането на предвидените за стартиране на по-късен етап мерки от Програмата за развитие на селските райони

ЗАДАЧА

1. Създаване на отделен слой на местата по Натура 2000 в СИЗП, както и отделен слой на земите с висока природна стойност.

Приложение 1
Стойност на продукцията от отрасъл "Селско стопанство" за 2008* година (по цени на производител)

(млн. лв.)

шифър	Продукти	Стойност текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработка от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби (1)	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
										в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
		1 _v	2 _v	4 _v	6 _v	7 _v	8 _v	10 _v	11 _v	12 _{v1}	12 _{v2}	12 _{v3}	12 _v	13 _v	14 _v	16 _v	17 _v
01	Зърнени култури	1 945,6	0,4	206,4	115,9	280,2	6,6	83,8	51,8	103,7	823,9	18,5	946,2		667,2	460,8	1 822,8
01.1	Пшеница и лемец	1 279,6	0,3	132,8	102,4	137,5	4,5	81,6	33,9	71,2	595,2	16,5	683,0		369,3	236,4	1 172,4
01.1/1	Мека пшеница	1 263,1	0,3	126,7	101,8	131,6	4,5	80,9	31,5	70,7	588,8	16,5	676,0		363,2	236,5	1 156,5
01.1/2	Твърда пшеница	16,5		6,1	0,5	5,9		0,7	2,4	0,5	6,4		7,0		6,0	-0,1	15,9
01.2	Ръж	5,2		3,5	0,6	0,6			0,9	1,0	1,6		2,6		4,1	0,6	4,7
01.3	Ечемик	236,7	0,1	11,1	8,9	34,5	1,4	1,1	10,4	21,7	112,8	1,0	135,6		55,9	44,7	226,4
01.4	Овес и зърнени смески	13,0		6,5	0,3	6,4	0,1		0,4	0,7	5,8		6,5		5,9	-0,6	12,7
01.5	Царевица за зърно	377,4		39,4	2,3	89,3	0,4	1,0	3,8	7,6	98,4		105,9		214,0	174,6	374,6
01.6	Ориз	15,5		11,1	0,7	2,3			1,5		7,6		7,6		14,5	3,4	14,8
01.7	Други зърнени	18,2		1,9	0,8	9,6	0,3	0,2	0,9	1,5	2,5	0,9	5,0		3,4	1,5	17,2
02	Технически култури	1 150,6	2,8	128,8	15,9	10,0	0,4	2,1	19,0	17,5	507,9	12,0	537,4		691,7	562,9	1 131,4
02.1	Маслодайни семена	898,2	1,1	63,1	10,1	8,3	0,3	2,0	10,5	16,8	322,9	12,0	351,6		577,3	514,2	886,6
02.1/1	Рапица и репица	134,5	0,7	11,5	0,5	1,9		0,7	0,4	6,1	110,1	9,7	125,9		15,9	4,4	133,3
02.1/2	Слънчоглед	730,0	0,2	40,1	6,1	6,4	0,3	1,3	4,2	10,6	194,7	2,3	207,6		544,1	504,0	723,5
02.1/3	Соя	0,2		0,1											0,2	0,1	0,1
02.1/4	Други маслодайни	33,5	0,2	11,4	3,5				5,9		18,1		18,1		17,1	5,7	29,7
02.2	Протеинодайни култури	25,2		6,9	5,8	1,6	0,1		8,6	0,7	3,6		4,3		11,7	4,9	19,4
02.3	Тютюн	125,0		47,5							96,1		96,1		76,4	28,9	125,0
02.4	Захарно цвекло	1,7									0,2		0,2		1,5	1,5	1,7

02.5	Други технически	100,5	1,7	11,4				0,1			85,1		85,1		24,8	13,4	98,7
02.5/1	Влакнодайни култури	1,7		0,5							1,6		1,6		0,5		1,7
02.5/2	Хмел	5,8		1,4							5,3		5,3		1,9	0,5	5,8
02.5/3	Други технически	93,0	1,7	9,4				0,1			78,2		78,2		22,4	12,9	91,2
03	Фуражни култури	268,4		140,9		51,0	0,2	2,8	0,4	3,3	27,2		30,5		324,4	183,5	268,1
03.1	Царевица за силаж	32,3				28,2	0,1	2,7	0,1	0,7	0,5		1,1				32,2
03.2	Кореноплодни фуражи	2,6		0,4		2,0					0,3		0,3		0,7	0,3	2,6
03.3	Други фуражни	233,5		140,5		20,8	0,1		0,3	2,3	26,7		29,0		323,7	183,2	233,3
04	Зеленчуци	1 099,4	0,2	12,8	46,5	42,0	0,1	135,2	209,8	30,0	570,9		600,9		77,4	64,6	1 052,5
04.1	Пресни зеленчуци	936,4	0,2	7,3		41,7	0,1	134,9	209,8	27,5	507,4		534,9		22,1	14,8	936,1
04.1/2	Домати	166,9					0,1	11,5	82,3	9,6	63,4		73,0				166,7
04.1/3	Други пресни зеленчуци	769,5	0,1	7,3		41,7		123,4	127,6	17,9	444,0		461,9		22,1	14,8	769,4
04.2	Цветя	163,0		5,5	46,5	0,3		0,3		2,5	63,5		66,0		55,3	49,8	116,4
04.2/1	Разсадници	162,3		5,5	46,5					2,5	63,5		66,0		55,3	49,8	115,8
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	0,7				0,3		0,3									0,6
04.2/3	Създаване и отглеждане																
05	Картофи	111,8		66,3	37,3	5,5		0,1	10,1		53,0		53,0		72,2	5,9	74,5
06	Плодове	385,9	0,1	11,4				56,8	16,5	12,2	296,1		308,3		15,6	4,2	385,8
06.1	Пресни плодове	141,4	0,1	11,4				31,2	14,8	1,0	90,1		91,1		15,6	4,2	141,3
06.1/1	Ябълки	24,6		6,5				0,7	1,1		20,9		20,9		8,3	1,9	24,6
06.1/2	Круши	1,6		1,3							2,6		2,7		0,2	-1,1	1,6
06.1/3	Праскови	6,6						3,7	0,1	0,4	2,4		2,8				6,6
06.1/4	Други пресни плодове	108,6	0,1	3,6				26,7	13,6	0,6	64,2		64,7		7,1	3,5	108,5
06.4	Грозде-всичко	244,5						25,6	1,7	11,2	206,0		217,2				244,5
06.4/1	Десертно грозде	33,9						0,3	0,7	2,6	30,2		32,8				33,9
06.4/2	Друго грозде	210,6						25,3	1,0	8,6	175,8		184,4				210,6
07	Вино	0,9						0,9									0,9
07.1	Трапезно вино	0,9						0,9									0,9
09	Други растениевъдни култури	32,9		8,3	2,3	0,1			0,6	0,2	25,1		25,3		13,0	4,7	30,7
09.2	Семена	21,8		6,6	2,3	0,1			0,6	0,2	14,5		14,7		10,8	4,2	19,6
09.3	Други растениевъдни продукти	11,1		1,6							10,6		10,6		2,2	0,5	11,1
10	Продукция от растениевъдството (от 01 до 09)	4 995,5	3,6	575,0	217,9	388,8	7,4	281,6	308,3	166,9	304,0	30,5	2 501,5		1 861,5	1 286,5	4 766,7

11	Селскостопански животни	1 291,1		574,4					564,4	586,0	28,2	614,2	143,7	543,2	-31,2	1 291,1	
11.1	Едър рогат добитък	214,6		239,3					49,1	91,1	22,7	113,8	49,1	241,9	2,6	214,6	
11.2	Свине	323,2		73,8					157,3	162,1		162,1	13,2	64,4	-9,4	323,2	
11.3	Коне	3,9		14,0					0,3	1,0		1,0	1,8	14,9	0,9	3,9	
11.4	Овце и кози	320,2		108,8					119,4	120,4	1,0	121,5	79,5	108,6	-0,2	320,2	
11.5	Птици	390,9		71,8					197,4	210,8	4,4	215,2		50,0	-21,8	390,8	
11.6	Други животни	38,4		66,6					40,8	0,7		0,7		63,5	-3,1	38,4	
12	Продукти от животновъдството	1 497,2	12,5	25,9	56,6	85,0	66,7	147,7	41,0	054,7	9,2	1 104,9		49,8	23,9	1 343,1	
12.1	Мляко	1 169,5	11,5		56,1		63,2	60,3	28,3	950,2		978,5				1 101,9	
12.2	Яйца	236,6	1,0	4,2	0,5	40,6	3,5	87,4	5,9	94,6	4,2	104,7		3,1	-1,1	194,4	
12.3	Други продукти от животновъдството	91,1		21,7		44,3			6,8	9,9	5,0	21,7		46,8	25,0	46,8	
12.3/1	Непрана вълна	2,9		5,4					0,3	0,8		1,0		7,2	1,8	2,9	
12.3/2	Копринени пашкули																
12.3/3	Други продукти от животновъдството	88,2		16,4		44,3			6,5	9,1	5,0	20,7		39,6	23,2	43,9	
13	Продукция от животновъдството (11+12)	2 788,4	12,5	600,3	56,6	85,0	66,7	712,0	41,0	640,8	37,4	1 719,2	143,7	593,1	-7,3	2 634,2	
14	Продукция на селскостопански стоки (10+13)	7 783,9	16,0	1 175,3	217,9	445,4	92,3	348,2	1 020,4	207,9	944,8	67,9	4 220,6	143,7	2 454,6	1 279,3	7 400,9
15	Продукция на селскостопански услуги	601,2								601,2		601,2				601,2	
15.1	Селскостопански услуги	601,2								601,2		601,2				601,2	
15.2	Renting of milk quota																
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	8 385,1	16,0	1 175,3	217,9	445,4	92,3	348,2	1 020,4	207,9	546,0	67,9	4 821,8	143,7	2 454,6	1 279,3	8 002,1
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	722,7						597,7		125,0		125,0				722,7	
17.1	Преработка на селскостопански продукти	597,7						597,7								597,7	
17.1/1	- зърнени	223,3						223,3								223,3	
17.1/2	- зеленчуци	67,8						67,8								67,8	
17.1/3	- плодове	27,8						27,8								27,8	
17.1/4	- вино	55,7						55,7								55,7	
17.1/5	- животни	68,9						68,9								68,9	
17.1/6	- животински продукти	136,8						136,8								136,8	
17.1/6/1	- мляко	136,8						136,5								136,8	
17.1/7	- друга	17,4						17,4								17,4	

17.2	Други неотделими второстепенни дейности	125,0	125,0										125,0				125,0
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (16+17)	9 107,8	16,0	1 175,3	217,9	445,4	92,3	348,2	1 618,1	207,9	671,0	67,9	4 946,9	143,7	2 454,6	1 279,3	8 724,8

Източник: НСИ

* Данните за 2008 година са предварителни.

Приложение 2

Междинно потребление, факторни разходи, други субсидии и данъци за 2008* година

млн. BGN

Елементи на междинното потребление	Брутна продукция	Крайна продукция	Произведено и потребено в самото стопанство	Покупка на стоки и услуги за междинно потребление	
				от други селскостопански единици	от единици извън отрасъла
Загуби	16,0		16,0		
Семена и посадъчен материал	416,1	198,2	217,9	18,8	179,4
Горива и масла	1 129,9	1 129,9			1 129,9
- електричество	89,4	89,4			89,4
- газ	18,3	18,3			18,3
- други горива	1 020,0	1 020,0			1 020,0
- Други	2,3	2,3			2,3
Торове и почвени подобрители	445,4	401,1	44,3	3,6	397,5
Препарати за растителна защита и пестициди	203,4	203,4			203,4
Ветеринарни разходи	305,1	305,1			305,1
Фуражни добавки	1 614,4	1 614,4	388,8	520,6	705,0
Фуражни добавки, невключени в крайна продукция	56,6		56,6		
Поддръжка и ремонт	391,8	391,8			391,8
Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	226,3	226,3			226,3
Поддръжка на сгради	165,4	165,4			165,4
Селскостопански услуги	601,2	601,2		601,2	
Други стоки и услуги	471,6	423,6	48,0	129,3	294,3
Междинно потребление	5 651,5	5 268,7	771,6	1 273,5	3 606,4
Потребление на основен капитал	375,0	375,0			375,0
- Оборудване	315,4	315,4			315,4
- Сгради	37,3	37,3			37,3
- Създаване и отглеждане	7,5	7,5			7,5
- Други	14,8	14,8			14,8

Компенсации на наетите	368,5	368,5			368,5
Други данъци върху производството	1,1	1,1			1,1
Други субсидии върху производството	282,0	282,0			282,0
Аренда	186,4	186,4			186,4
Платени лихви	124,7	124,7			124,7
Получени лихви	8,8	8,8			8,8

Източник: НСИ

* Данните за 2008 година са предварителни.

Приложение 3

Стойност на брутната продукция и брутна добавена стойност от отрасъл "Селско стопанство" за 2008 г. (по цени на производител)

(млн. лв.)

№	Продукти	2006 г.	Коефициент на изменение	2007 г.	Коефициент на изменение	2008 г. *
01	Зърнени култури	960,00	0,99	948,10	2,05	1 945,60
01.1	Пшеница и лимец	575,90	1,23	705,70	1,81	1 279,60
01.1/1	Мека пшеница	565,70	1,23	694,80	1,82	1 263,13
01.1/2	Твърда пшеница	10,20	1,07	10,90	1,51	16,50
01.2	Ръж	2,10	2,33	4,90	1,06	5,20
01.3	Ечемик	91,70	1,34	123,20	1,92	236,70
01.4	Овес и зърнени смески	4,80	1,81	8,70	1,49	13,00
01.5	Царевица за зърно	262,00	0,31	82,10	4,60	377,40
01.6	Ориз	10,50	1,45	15,20	1,02	15,50
01.7	Други зърнени	13,00	0,64	8,30	2,19	18,20
02	Технически култури	729,40	0,73	530,00	2,17	1 150,60
02.1	Маслодайни семена	517,50	0,68	352,20	2,55	898,20
02.1/1	Рапица и репица	10,10	4,12	41,60	3,23	134,50
02.1/2	Слънчоглед	463,10	0,63	293,70	2,49	730,00
02.1/3	Соя	0,40		-		0,20
02.1/4	Други маслодайни	43,90	0,38	16,90	1,98	33,50
02.2	Протеинодайни култури	24,00	0,78	18,60	1,35	25,20
02.3	Тютюн	138,70	0,65	90,10	1,39	125,00
02.4	Захарно цвекло	1,30	0,46	0,60	2,83	1,70
02.5	Други технически	47,90	1,43	68,50	1,47	100,50
02.5/1	Влакнодайни култури	2,10	0,48	1,00	1,70	1,70
02.5/2	Хмел	1,30	4,08	5,30	1,09	5,80
02.5/3	Други технически	44,50	1,40	62,20	1,50	93,00
03	Фуражни култури	167,40	1,07	179,20	1,50	268,40
03.1	Царевица за силаж	22,60	0,96	21,80	1,48	32,30
03.2	Кореноплодни фуражи	2,30	0,78	1,80	1,44	2,60

03.3	Други фуражни	142,50	1,09	155,60	1,50	233,50
04	Зеленчуци	1 013,60	0,89	904,40	1,22	1 099,40
04.1	Пресни зеленчуци	912,30	0,85	778,70	1,20	936,40
04.1/2	Домати	169,70	0,95	161,60	1,03	166,90
04.1/3	Други пресни зеленчуци	742,60	0,83	617,10	1,25	769,50
04.2	Цветя	101,30	1,24	125,70	1,30	163,00
04.2/1	Разсадници	100,80	1,24	125,00	1,30	162,30
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	0,20	3,50	0,70	1,00	0,70
04.2/3	Създаване и отглеждане	0,30				
05	Картофи	190,70	2,21	145,90	0,77	111,80
06	Плодове	466,70	0,91	422,40	0,91	385,90
06.1	Пресни плодове	260,20	0,69	180,20	0,78	141,40
06.1/1	Ябълки	70,50	0,63	44,30	0,56	24,60
06.1/2	Круши	19,70	1,11	21,90	0,07	1,60
06.1/3	Праскови	41,60	0,47	19,60	0,34	6,60
06.1/4	Други пресни плодове	128,40	0,74	94,40	1,15	108,60
06.4	Грозде-всичко	206,50	1,17	242,20	1,01	244,50
06.4/1	Десертно грозде	53,40	0,89	47,60	0,71	33,90
06.4/2	Друго грозде	153,10	1,27	194,60	1,08	210,60
07	Вино	0,70	0,71	0,50	1,80	0,90
07.1	Трапезно вино	0,70	0,71	0,50	1,80	0,90
09	Други растениевъдни култури	48,50	0,50	24,40	1,35	32,90
09.2	Семена	21,90	0,77	16,80	1,30	21,80
09.3	Други растениевъдни продукти	26,60	0,29	7,60	1,46	11,10
10	Продукция от растениевъдството	3 577,00	0,88	3 154,90	1,58	4 995,50
11	Селскостопански животни	1 256,50	0,99	1 245,60	1,04	1 291,20
11.1	Едър рогат добитък	227,60	1,02	231,40	0,93	214,60
11.2	Свине	332,40	0,95	316,80	1,02	323,20
11.3	Коне	16,40	0,24	3,90	1,00	3,90
11.4	Овце и кози	296,80	1,04	308,80	1,04	320,20
11.5	Птици	342,80	1,01	347,40	1,13	390,90
11.6	Други животни	40,50	0,92	37,30	1,03	38,40
12	Продукти от животновъдството	1 018,70	1,27	1 294,30	1,16	1 497,20
12.1	Мляко	781,30	1,28	997,40	1,17	1 169,50

12.2	Яйца	159,90	1,46	232,70	1,02	236,60
12.3	Други продукти от животновъдството	77,50	0,83	64,20	1,42	91,10
12.3/1	Непрана вълна	4,90	0,65	3,20	0,91	2,90
12.3/2	Копринени пашкули					
12.3/3	Други продукти от животновъдството	72,60	0,84	61,00	1,45	88,20
13	Продукция от животновъдството	2 275,20	1,12	2 539,90	1,10	2 788,40
14	Продукция на селскостопански стоки	5 852,20	0,97	5 694,80	1,37	7 783,90
15	Продукция на селскостопански услуги	476,70	0,92	440,70	1,36	601,20
15.1	Селскостопански услуги	476,70	0,92	440,70	1,36	601,20
16	Продукция от отрасъл "Селско стопанство"	6 328,90	0,97	6 135,50	1,37	8 385,10
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	704,70	0,77	542,20	1,33	722,70
17.1	Преработка на селскостопански продукти	665,90	0,67	443,30	1,35	597,70
17.1/1	- зърнени	326,50	0,50	163,90	1,36	223,30
17.1/2	- зеленчуци	78,60	0,59	46,10	1,47	67,80
17.1/3	- плодове	26,90	0,67	18,10	1,54	27,80
17.1/4	- вино	32,80	0,99	32,40	1,72	55,70
17.1/5	- животни	122,70	0,61	74,80	0,92	68,90
17.1/6	- животински продукти	62,30	1,54	96,20	1,42	136,80
17.1/6/1	- мляко	62,30	1,54	96,20	1,42	136,80
17.1/7	- друга	16,10	0,73	11,80	1,47	17,40
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	38,80	2,55	98,90	1,26	125,00
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство'	7 033,60	0,95	6 677,70	1,36	9 107,80
19	Междинно потребление	4 141,60	1,06	4 393,30	1,29	5 651,50

	Загуби	21,10	0,86	18,10	0,88	16,00
19.01	Семена и посадъчен материал	225,20	1,41	317,90	1,31	416,10
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	13,40	1,22	16,40	1,15	18,80
19.01/2	закупено извън сектора	111,20	1,22	135,30	1,33	179,40
	Произведено и потребено в самото стопанство	100,60	1,65	166,20	1,31	217,90
19.02	Горива и масла	844,90	1,14	966,80	1,17	1 129,90
19.02/1	- електричество	65,70	1,08	71,10	1,26	89,40
19.02/2	- газ	27,40	1,42	39,00	0,47	18,20
19.02/3	- други горива	749,90	1,14	854,00	1,19	1 020,00
19.02/4	- Други	1,90	1,42	2,70	0,85	2,30
19.03	Торове и почвени подобрители	332,40	0,94	313,80	1,28	401,10
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	3,20	1,47	4,70	0,77	3,60
19.03/2	закупено извън сектора	288,60	1,07	309,10	1,29	397,50
	Произведено и потребено в самото стопанство	40,60				
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	214,20	0,66	142,10	1,43	203,40
19.05	Ветеринарни разходи	219,80	1,48	325,20	0,94	305,10
19.06	Фуражни добавки	846,50	1,28	1 082,00	1,49	1 614,40
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	246,20	1,41	347,40	1,50	520,60
19.06/2	закупено извън сектора	422,80	1,13	476,00	1,48	705,10
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	177,50	1,46	258,60	1,50	388,70
	Фуражни добавки, невяключени в ЕАА	48,40	1,02	49,40	1,15	56,60
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	171,20	1,12	191,70	1,18	226,30
19.08	Поддръжка на сгради	234,70	0,73	170,40	0,97	165,40
19.09	Селскостопански услуги	476,70	0,92	440,70	1,36	601,20
19.10	Физим	135,10				
19.11	Други стоки и услуги	371,40	1,01	375,20	1,38	516,00

	доставено от други селскостопански предприятия	90,00	1,08	96,80	1,34	129,30
	закупено извън сектора	247,70	0,82	201,90	1,46	294,30
	Произведено и потребено в самото стопанство	33,70	2,27	76,50	1,21	92,40
20	Брутна добавена стойност	2 892,00	0,79	2 284,40	1,51	3 456,30

Източник: НСИ

* Данните за 2008 година са предварителни.

Приложение 4

Крайна продукция, добавена стойност и предприемачески доход за 2008 г. (по базисни цени)

(млн. лв.)

№	Продукти	2006 г	Коефициент на изменение	2007г.	Коефициент на изменение	2008 г. *
01	Зърнени култури	884,00	0,99	873,00	2,09	1 822,90
01.1	Пшеница и лимец	514,20	1,26	646,10	1,81	1 172,40
01.1/1	Мека пшеница	504,60	1,26	636,00	1,82	1 156,50
01.1/2	Твърда пшеница	9,60	1,05	10,10	1,57	15,90
01.2	Ръж	1,50	3,00	4,50	1,04	4,70
01.3	Ечемик	81,60	1,38	112,50	2,01	226,40
01.4	Овес и зърнени смески	4,10	2,05	8,40	1,51	12,70
01.5	Царевица за зърно	260,50	0,30	79,10	4,74	374,60
01.6	Ориз	9,90	1,48	14,70	1,01	14,90
01.7	Други зърнени	12,20	0,63	7,70	2,23	17,20
02	Технически култури	720,20	0,85	615,50	1,84	1 131,40
02.1	Маслодайни семена	514,70	0,66	341,50	2,60	886,60
02.1/1	Рапица и репица	10,10	4,05	40,90	3,26	133,30
02.1/2	Слънчоглед	460,90	0,62	286,70	2,52	723,50
02.1/3	Соя	0,40		-		0,10
02.1/4	Други маслодайни	43,30	0,32	13,90	2,14	29,70
02.2	Протеинодайни култури	22,90	0,55	12,70	1,53	19,40
02.3	Тютюн	137,70	1,40	192,70	0,65	125,00
02.4	Захарно цвекло	1,30	0,46	0,60	2,83	1,70
02.5	Други технически	43,60	1,56	68,00	1,45	98,70
02.5/1	Влакнодайни култури	2,10	0,52	1,10	1,55	1,70
02.5/2	Хмел	1,30	4,15	5,40	1,07	5,80
02.5/3	Други технически	40,20	1,53	61,50	1,48	91,20
03	Фуражни култури	164,40	1,08	177,80	1,51	268,10
03.1	Царевица за силаж	22,50	0,94	21,20	1,52	32,20
03.2	Кореноплодни фуражи	2,30	0,78	1,80	1,44	2,60
03.3	Други фуражни	139,60	1,11	154,80	1,51	233,30
04	Зеленчуци	996,90	0,86	853,50	1,23	1 052,50

04.1	Пресни зеленчуци	906,50	0,85	770,80	1,21	936,10
04.1/2	Домати	169,60	0,95	161,60	1,03	166,70
04.1/3	Други пресни зеленчуци	736,90	0,83	609,20	1,26	769,40
04.2	Цветя	90,40	0,91	82,70	1,41	116,40
04.2/1	Разсадници	89,90	0,91	82,00	1,41	115,80
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	0,20	3,50	0,70	0,86	0,60
04.2/3	Създаване и отглеждане	0,30				
05	Картофи	160,90	0,62	100,30	0,76	75,80
06	Плодове	466,20	0,90	421,70	0,91	385,80
06.1	Пресни плодове	259,90	0,69	179,80	0,79	141,30
06.1/1	Ябълки	70,40	0,63	44,10	0,56	24,60
06.1/2	Круши	19,70	1,11	21,80	0,07	1,60
06.1/3	Праскови	41,50	0,47	19,60	0,34	6,60
06.1/4	Други пресни плодове	128,30	0,73	94,30	1,15	108,50
06.4	Грозде-всичко	206,30	1,17	241,90	1,01	244,50
06.4/1	Десертно грозде	53,40	0,89	47,60	0,71	33,90
06.4/2	Друго грозде	152,90	1,27	194,30	1,08	210,60
07	Вино	0,70	0,71	0,50	1,80	0,90
07.1	Трапезно вино	0,70	0,71	0,50	1,80	0,90
09	Други растениевъдни култури	44,50	0,45	20,20	1,52	30,70
09.2	Семена	17,90	0,70	12,60	1,56	19,60
09.3	Други растениевъдни продукти	26,60	0,29	7,60	1,46	11,10
10	Продукция от растениевъдството	3 437,80	0,89	3 062,50	1,56	4 768,10
11	Селскостопански животни	1 256,50	0,99	1 245,70	1,04	1 291,30
11.1	Едър рогат добитък	227,60	1,02	231,40	0,93	214,60
11.2	Свине	332,40	0,95	316,80	1,02	323,20
11.3	Коне	16,40	0,24	3,90	1,00	3,90
11.4	Овце и кози	296,80	1,04	308,80	1,04	320,20
11.5	Птици	342,80	1,01	347,40	1,12	390,80
11.6	Други животни	40,50	0,92	37,40	1,03	38,60
12	Продукти от животновъдството	913,30	1,31	1 192,20	1,14	1 354,80
12.1	Мляко	731,60	1,30	953,60	1,17	1 112,70
12.2	Яйца	144,70	1,48	214,70	0,91	194,40
12.3	Други продукти от животновъдството	37,00	0,65	23,90	2,00	47,70

12.3/1	Непрана вълна	4,90	0,65	3,20	0,91	2,90
12.3/2	Копринени пашкули					
12.3/3	Други продукти от животновъдството	32,10	0,64	20,70	2,16	44,80
13	Продукция от животновъдството	2 169,80	1,12	2 437,90	1,09	2 646,10
14	Продукция на селскостопански стоки	5 607,60	0,98	5 500,40	1,35	7 414,20
15	Продукция на селскостопански услуги	476,70	0,92	440,70	1,36	601,20
15.1	Селскостопански услуги	476,70	0,92	440,70	1,36	601,20
16	Продукция от селското стопанство	6 084,30	0,98	5 941,10	1,35	8 015,40
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	704,70	0,77	542,20	1,33	722,70
17.1	Преработка на селскостопански продукти	665,90	0,67	443,30	1,35	597,70
17.1/1	- зърнени	326,50	0,50	163,90	1,36	223,30
17.1/2	- зеленчуци	78,60	0,59	46,10	1,47	67,80
17.1/3	- плодове	26,90	0,67	18,10	1,54	27,80
17.1/4	- вино	32,80	0,99	32,40	1,72	55,70
17.1/5	- животни	122,70	0,61	74,80	0,92	68,90
17.1/6	- животински продукти	62,30	1,54	96,20	1,42	136,80
17.1/6/1	- мляко	62,30	1,54	96,20	1,42	136,80
17.1/7	- друга	16,10	0,73	11,80	1,47	17,40
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	38,80	2,55	98,90	1,26	125,00
18	Крайна продукция от отрасъл 'Селско стопанство'	6 789,00	0,95	6 483,30	1,35	8 738,10
19	Междинно потребление	3 897,00	1,05	4 083,20	1,29	5 268,60
19.01	Семена и посадъчен материал	124,60	1,22	151,70	1,31	198,20
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	13,40	1,22	16,40	1,15	18,80
19.01/2	закупено извън сектора	111,20	1,22	135,30	1,33	179,40
19.02	Горива и масла	844,90	1,14	966,80	1,17	1 129,90
19.02/1	- електричество	65,70	1,08	71,10	1,26	89,40
19.02/2	- газ	27,40	1,42	39,00	0,47	18,20

19.02/3	- други горива	749,90	1,14	854,00	1,19	1 020,00
19.02/4	- Други	1,90	1,42	2,70	0,85	2,30
19.03	Торове и почвени подобрители	291,80	1,08	313,80	1,28	401,10
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	3,20	1,47	4,70	0,77	3,60
19.03/2	закупено извън сектора	288,60	1,07	309,10	1,29	397,50
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	214,20	0,66	142,10	1,43	203,40
19.05	Ветеринарни разходи	219,80	1,48	325,20	0,94	305,10
19.06	Фуражни добавки	846,50	1,28	1 082,00	1,49	1 614,40
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	246,20	1,41	347,40	1,50	520,60
19.06/2	закупено извън сектора	422,80	1,13	476,00	1,48	705,10
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	177,50	1,46	258,60	1,50	388,70
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	171,20	1,12	191,70	1,18	226,30
19.08	Поддръжка на сгради	234,70	0,73	170,40	0,97	165,40
19.09	Селскостопански услуги	476,70	0,92	440,70	1,36	601,20
19.10	Физим	135,10				
19,11	Други стоки и услуги	337,50	0,89	298,80	1,42	423,60
	доставено от други селскостопански предприятия	90,00	1,08	96,80	1,34	129,30
	закупено извън сектора	247,50	0,82	202,00	1,46	294,30
20	Брутна добавена стойност по базисни цени	2 892,00	0,83	2 400,10	1,45	3 469,50
21	Потребление на основен капитал	271,10	0,83	224,40	1,67	375,00
21.1	- Оборудване	221,80	0,88	195,40	1,61	315,40
21.2	- Сгради	24,30	0,63	15,40	2,42	37,30
21.3	- Създаване и отглеждане	7,50	0,76	5,70	1,32	7,50
21.4	- Други	17,50	0,45	7,90	1,87	14,80
22	Нетна добавена стойност по базисни цени	2 620,90	0,83	2 175,70	1,42	3 094,50

23	Компенсации на наетите	287,90	1,09	314,90	1,17	368,50
24	Други данъци върху производството	1,60		0,70	1,57	1,10
25	Други субсидии върху производството	110,60	4,43	489,80	0,58	282,00
26	Доход по фактори	2 729,90	0,98	2 664,80	1,27	3 375,40
27	Операщ излишък / Смесен доход	2 442,00	0,96	2 349,90	1,28	3 006,90
28	Аренда	109,60	1,53	168,00	1,11	186,40
29	Платени лихви	19,80	3,84	76,10	1,64	124,70
30	Получени лихви	183,90	0,03	5,60	1,57	8,80
31	Предприемачески доход	2 496,50	0,85	2 111,40	1,28	2 704,60

Източник: НСИ

* Данните за 2008 година са предварителни.